

74.

Ex Lib. PP. Exlar Camatidulens
Montis Regi pp. Vassian
Præfatiuncula.

EL ex sequenti Psy-
chagogia clarissi-
me liquet, quantum
delitijs sanctæ cha-
ritatis affluerint,
et quàm suaves æ-
ternæ lætitiæ sorbitiunculas in hac
vita prægustauerint beatus Augu-
stinus, et beatus Gregorius, præcla-
ra spiritus sancti organa, fulgidæq;
Ecclesiæ catholicæ sydera. Humiles
philochristi, qui in ista peregrina-
tione sub pondere suæ corruptionis
afflicti gemunt, et quibus grata io-
cundaq; sunt ea quæ de dulcedine ca-
stæ dilectionis, deq; felicitate glo-
riose Dei ciuitatis dicuntur, ingen-
tem consolationis thesaurum hic in-
uenient. Hic inquam mirè recreabi-
tur spiritus illorum qui ad ipsam vl-
tra mūdānam ciuitatem die ac nocte
suspitant. Per totum quidem opuscu-
lum, sed maxime Libro secundo,
tertio, et quarto, agitur de summo

A 2

sum-

PRÆFATIO.

Summè amabili bono, quod est Deus,
et de amore, ac statu patriæ cele=
stis. In calce huius Psychagogiæ, ad=
ieci nōnulla ex Ruperto et Philone
Laurentioq; Iustiniano sanctissimis
patribus. Ceterum in istis colligen=
dis non hoc spectavi, ut omnia certo
ordine collocarem: sed quæ multum
facere videbantur ad animæ peregre=
nantis, supernamq; Hierusalem desi=
derantis solatium, ea in præsentem
Psychagogiam penè ita congeßi,
sicut in Authoribus inter
legendum occur=
rerunt.

PSY.

3
PSYCHAGOGIÆ

LIBER PRIMVS,

Collectus ex tractatibus siue homi-
lijs Diui Aurelij Augustini
Hipponensis Episcopi.

Ex tractatu trigesimo quarto in
Euangelium beati Iohannis Aposto-
li super his verbis: Ego sum lux mū-
di: qui sequitur me, non ambulat in
tenebris, sed habebit lumen vitæ.

CAPVT I.

NON arbitremur Domi-
num Iesum Christū hūc
esse solem, quē videmus
oriri ab Oriente, occide-
re in Occidente: cuius
cursui nox succedit, cuius radij nube
vmbantur, qui certo de loco in locū
motione cōmigrat. Non est hoc Do-
minus Christus, Non est Dominus
Christus sol factus, sed per quem sol
factus est: omnia enim per ipsum fa-
cta sunt, et sine ipso factū est nihil. Est
ergo lux quæ fecit illam lucem: hanc
amemus, hanc intelligere cupiamus,
ipsam sitiamus, vt ad eam aliquando
veniamus, & in illa ita viuamus, vt

A 3 nuna

PSYCHAGOGIAE

nunquam omnino moriamur. Ista enim lux est, de qua Prophetia olim præmissa, ita in psalmo cecinit: Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, et torréte voluptatis tuæ potabis eos. Quale vinū est, vnde inebriari laudabile est? Quale vinū est, quod non turbat, sed dirigit mētem? Quale vinū est, quod perpetuò facit sanum, non inebriando facit insanum? Inebriabuntur. Vnde? Ab vbertate domus tuæ. Et torrente voluptatis tuæ potabis eos. Vnde? Quoniam apud te est fons vitæ. Ipse fons vitæ ambulabat in terra, ipse dicebat: Qui sitit veniat ad me. Ecce fons. Sed nos de lumine loqui cœperamus: inuenim⁹ interim Dominum fontem vitæ, bibere, & viuere. De lumine dicebamus: sequere ergo. Nam Propheta cū dixisset, apud te est fons vitæ, sequutus adiunxit, Et in lumine tuo videbimus lumen: Deum de Deo, lumē de lumine. Per hoc lumē factū est solis lumen: & lumē quod fecit solem, sub quo fecit & nos, factū est sub sole propter nos. Factū est, inquā, propter nos sub sole lumē, quod fecit solem. Noli cōtemnere nubem carnis: Nuo

LIBER I.

4

Nube tegitur, nō vt obscuretur, sed
vt temperetur. Loquens ergo per nu-
bem carnis lumen indeficiens, lumē
scientiæ, lumen sapientiæ, ait homi-
nibus. Ego sum lux mūdi : qui sequi-
tur me non ambulat in tenebris, sed
habebit lumen vitæ. Quomodo te
abstulit ab oculis carnis, & reuocauit
ad oculos cordis? Non enim suffecit
dicere, Qui me sequitur non ambu-
labit in tenebris, sed habebit lumen.
nam addidit, vitæ: sicut ibi dictū est.
Quoniam apud te est fons vitæ. Vi-
dete itaque fratres mei, quomodo
verba Domini cum illius P salmi ve-
ritate concordent: & ibi lumen posi-
tum est cum fonte vitæ, & a Domi-
no dictum est, lumen vitæ. In vsibus
corporalibus aliud est lumen, aliud
fons. Fontem fauces quærunt, lumē
oculi. Quando sitimus, quærimus
fontem: quando in tenebris sumus,
quærimus lumen: & si forte nocte si-
tiamus, lumen accendimus vt ad
fontem veniamus. Non est sic apud
Deum: quod lumen est, hoc est
fons. Qui tibi lucet vt videas, ipse
tibi manat vt bibas. Videtis ergo
fratres mei, videtis (si intus videtis)

A 4

qua

PSYCHAGOGIAE

quale hoc lumē est de quo Dominus
dicit, Qui me sequitur non ambula-
bit in tenebris, sed habebit lumen vi-
tæ. Quod promisit, futuri temporis
verbo posuit: nō enim ait, habet, sed
habebit lumē vitæ: nō ait tamen, qui
sequetur me: sed qui sequitur me. In
eo quod facere debemus, præsens tē-
pus posuit: quod autem promisit fa-
cientibus, futuri tēporis verbo signi-
ficauit. Qui sequitur habebit: modò
sequitur, post habebit: modò sequi-
tur per fidē, pōst habebit per speciem.
Quādiu enim sumus in corpore, ait
Apostolus, peregrinamur à Domi-
no: per fidem enim ambulamus, non
per speciem. Quando per speciem?
Quum habuerimus lumē vitæ, quū
ad illā visionē venerimus, cūm nox
ista transierit. De illo quippe die qui
exorturus est dictū est, Manē astabo
tibi, & contēplabor. Quid est manē?
Transacta nocte seculi huius, transa-
ctis erroribus tentationum, superato
illo leone, qui nocte rugiēs circumit
quæres quem deuoret. Manē astabo
tibi, & videbo. Nunc verò quid pu-
tamus fratres huic temporis congrue-
re, nisi quod rursus in Psalmo dica-
tur,

LIBER III.

5

tur, Lauabo per singulas noctes letum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo? Per singulas noctes, inquit, flebo, in desiderio lucis ardebo. Videt Dominus desiderium meum: quomodo dicit illi alter Psalmus, Ante te omne desiderium meum, & gemitus meus à te non est absconditus. Extēdat anima cupiditatem suā, & sinu capaciore quærat comprehendere (id est intelligere, & complecti) quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascēdit. Desiderari potest concupisci potest, suspirari potest, verbis explicari nō potest. Ergo fratres mei quia Dominus breuiter ait, Ego sum lux mundi, qui me sequitur non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vitæ (in quibus verbis aliud est quod iussit, aliud quod promisit) faciamus quod iussit, ne impudenti fronte postulemus quod promisit: ne dicat nobis in iudicio suo, Fecisti quod iussi, vt petas quod promisi? Quid ergo iussisti Domine Deus noster? Diceret tibi, vt sequereris me. Modò faciamus, sequamur Dominum, soluamus compedes, quibus impedimur sequi. Et

A 5

quis

PSYCHAGOGIAE

quis idoneus soluere tales nodos, nisi ille adiuvet cui dictum est, Dirupisti vincula mea: de quo alius Psalmus dicit, Dominus soluit compeditos, Dominus erigit elisos? Et quid sequuntur soluti & erecti, nisi lumen à quo audiunt, Ego sum lux mundi, qui me sequitur non ambulabit in tenebris: quia Dominus illuminat cæcos. Illuminamur modò fratres, habentes collyrium fidei. Præcessit enim salivam eius cum terra, unde inungeretur qui cæcus est natus: & nos de Adam cæcinati sumus, illo illuminante opus habemus. Miscuit salivam in terra. Verbum enim caro factum est, & habitavit in nobis, miscuit salivam cum terra, ideo prædictum est, veritas de terra orta est. Ipse autem dixit, Ego sum via, & veritas, & vita. Veritate perfruemur, quum viderimus faciem ad faciem, quia & hoc promittitur nobis. Nam quis auderet sperare quod Deus non dignatus esset polliceri & dare? Videbimus faciem ad faciem: Apostolus dicit, Nunc scio ex parte, nunc in ænigmate per speculum, tunc autem faciem ad faciem. Et Iohannes Apo-
stolus

LIBER I.

6

Ius in epistola sua, Dilectissimi nunc filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus: scimus quia cùm apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est. Hæc est magna promissio: si amas, sequere. Amo, inquis, sed quâ sequor? Si dixisset tibi Dominus Deus tuus, Ego sum veritas & vita: tu desiderâs veritatem, concupiscens vitam, viam qua ad hæc peruenire posses, profectò quæreres, & diceres tibi, Magna res veritas, magna res vita, si esset quomodo illuc perueniret anima mea. Quæris quâ? Audi eum dicentem primò, Ego sum via. Antequam diceret quò, præmisit quâ. Ego sum, inquit, via. Quò via? Audi. Et veritas & vita. Primò dixit quâ venias, postea dixit, quò venias. Ego sum via, ego sum veritas, ego sum vita. Ipse manens apud patrem, veritas est & vita: induens se carne factus est via. Non tibi dicitur, Labora quærendo viam, ut peruenias ad veritatem & vitam: non, inquam, hoc tibi dicitur. Ergo piger surge, via ipsa ad te venit, & te de somno dormientem excitauit, (si tamen excitauit) surge, & ambula. Fortè conaris

A 6

ambula

PSYCHAGOGIAE

ambulare, & non potes, quia dolent pedes. Vnde dolent pedes? Anius bente avaritia per aspera cucurrerūt? sed Dei verbum sanat & claudos. Ecce, inquis, sanos habeo pedes, sed ipsam viam non video: illuminat & cæcos. Hoc totum fit per fidem quā diu peregrinamur à Domino, manētes in corpore. Quum autem perambulauerimus viam, & ad ipsam patriam peruenerimus, quid erit nobis lætius? quid erit nobis beatius? quibus nihil erit pacatius. Nihil enim aduersus hominem rebellabit. Nunc verò fratres difficilē sine rixa sumus. Ad concordiam quidem vocati sumus, iubemur pacem habere inter nos: ad hoc conandum est, omnibusque nitendum viribus, vt aliquando perueniamus ad perfectissimam pacem. Modò autem litigamus plærunque cum eis quibus consulere volumus. Ille errat, tu vis ducere ad vitam: resistit paganus, disputas contra errores idolorum & dæmoniorum: resistit hæreticus, disputas contra alias doctrinas dæmoniorum: malus catholicus non vult bene viuere: corripis etiam

in

LIBER I. 7

interiorem fratrem tuum, tecum manet in domo, & perditas vias querit: æstuas quomodo illum corrigas, ut de illo bonam rationem domino amborum reddas. Quantæ undique rixarum necessitates? Plærunque homo tædio affectus dicit apud semetipsum. Quid mihi est pati contraditores, pati eos qui reddunt mala pro bonis? Ego volo consulere, illi volunt perire: cōsumo vitam meam litigando, pacem non habeo: inimicos in super facio, quos amicos habere deberem, si benevolentiam consulentis attenderent. Quid mihi est ista perpeti? Redibo ad me, mecum ero, deum meum inuocabo. Redi ad te ipsum, & ibi inuenies rixam: si coepisti Deum sequi, ibi inuenis rixam. Quam rixam, inquis, inuenio? Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Ecce tu solus es, ecce tecum es, ecce nullum alium hominem pateris: sed vides aliam legem in membris tuis repugnantem legi mentis tuæ, et captiuantem te in lege peccati quæ est in membris tuis. Exclama ergo: à rixa, inquam, interiore clama ad Deum, ut tibi pacificet te, & dic. Miser ego homo, quis

PSYCHAGOGIAE

meliberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum dominum nostrum: quia, Qui me, inquit, sequitur, non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vitae. Finita tota rixa, immortalitas sequetur: quia nouissima inimica destruetur mors.

Ex sermone quadragesimo tertio de verbis Domini, super hac sententia beati Pauli Apostoli. Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem. CAP. II.

Attendite sancti quicumque pugnatis. Præliantibus loquor: intelligunt qui pugnant, non me intelligit qui non pugnat. Vult homo castus, ut nulla omnino surgat in membræ eius concupiscentia aduersaria castitati. Pacem vult, sed nondum habet. Quando enim ad illud ventum fuerit, ut nulla omnino exurgat concupiscentia aduersaria, nullus erit hostis cum quo litemur, nec expectatur ibi victoria quia de hoste iam victo triumphatur. Audi ipsam victoriam Apostolo dicente, Oportet corruptibile hoc induere

LIBER I. 8

duere incorruptionem, & mortale
 hoc induere immortalitatem: quum
 autem corruptibile hoc induerit in
 corruptionem, & mortale hoc indue
 rit immortalitatem, tunc fiet sermo
 qui scriptus est, Absorpta est mors
 in victoria. Audi voces triumphan
 tium. Vbi est mors contentio tua?
 Vbi est mors aculeus tuus? Percussi
 sti, vulnerasti, deiecisti: sed vulnera
 t⁹ est propter me qui fecit me. O
 mors, ô mors, vulneratus est pro me
 qui fecit me, & de morte sua vicit te.
 Tunc triumphantes dicturi sunt: V
 bi est mors contentio tua? Vbi est
 mors aculeus tuus? Modò autê quan
 do caro concupiscit aduersus spiritû,
 & spiritus aduersus carnem, conten
 tio mortis est. Non quod volumus
 facimus. Quare? Quia volumus vt
 nullæ sint concupiscentiæ, sed non
 possumus. Velimus, nolimus, habe
 mus illas: velimus, nolim⁹, titillant,
 blandiuntur, stimulant, infestant, surge
 re volût. præmuntur, nondû extingui
 untur quando caro cõcupiscit aduer
 sus spiritum & spiritus aduersus car
 nem. Nunquid hoc etiam quû mors
 tu⁹ fuerit homo? Absit. Deponis car
 nem

PSYCHAGOGIAE

nē, quomodo tecū trahis cōcupiscen-
tias carnis? Sed si bene pugnaſti, reci-
pieris ad requiē. Ergo quādiu hic vi-
uitur fratres ſic eſt. Nos qui ſenuim⁹
in iſta militia, minores quidē hoſtes
habemus: ſed tamē habemus. Fatiga-
ti ſunt quodāmodo hoſtes noſtri iam
per aetate: ſed tamē etiam fatigati nō
ceſſant qualibuſcūque motibus infeſ-
tare ſeneſcutis quietē: acrior pugna
iūuenū eſt: nouimus eā, tranſiui-
mus per eā. Caro enim concupiſcit aduer-
ſus ſpiritu, & ſpiritus aduerſus carnē
vt non ea quaecun- que vultis faciatis.
Quid enim vultis o ſancti, o boni pre-
liatores, o fortes milites Chriſti, quid
vultis? Vt nō ſint omnino concupiſ-
centiæ malæ, ſed nō poteſtis. Exerce-
te bellū, ſperate triūphū. Facite quod
poteſtis, quod ait ipſe apoſtolus in al-
io loco, Non regnet peccatū in ve-
ſtro mortali corpore, ad obediendū
deſiderijs eius. Ecce, inquit, quod no-
lo, mala deſideria ſurgunt, ſed noli
obedire. Arma te, ſume instrumenta
bellorū. Præcepta Dei, arma tua ſūt.
Si bene me audis, & ex eo quod lo-
quor armaris. Nō, inquit, regnet pec-
catū in veſtro mortali corpore. Quā-
diu

LIBER . I. 9.

diu enim portatis mortale corp⁹, pugnat contra vos peccatum, sed nō regnet. Quid est, non regnet? Id est q^d dixit, Ad obediendū desiderijs eius. Si cōperis obedire, regnat. Et quid est obedire, nisi exhibere membra arma iniquitatis peccato? Nihil hoc doctore praelarius. Quid vis iam vt exponam tibi? Fac quod audisti, non exhibeas membra tua arma iniquitatis peccato.

Ipse pater Augustinus decimo libro Confessionum suarum, loquitur Deo in hunc modum.

Nunquid nō tentatio est vita humana super terrā? Cui nō est necesse molestias & difficultates pati? Tolerari iubes eas, nō amari. Nemo quōd tolerat, amat, & si tolerare amat. Quāvis enim gaudeat se tolerare, mauult tamen nō esse quod toleret. Hei mihi domine, miserere mei. Ecce vulnera mea nō abscondo. Medicus es, aeger sum, misericors es, miser sum. Tota spes mea nō nisi in magna valde misericordia tua. O amor, qui semper ardes, & nunquam extingueris, charitas Deus meus, accende me. Cons.

PSYCHAGOGIAE

tinentiam iubes da quod iubes, & iu
 be quod vis . Adhuc viuunt in me-
 moria mea carnalium rerum imagi-
 nes, & occurrant mihi vigilanti quis-
 dem carentes viribus, in somnis au-
 tem vsque ad delectationem, factū-
 que similitimum pertrahentes. Et tan-
 tum valet imaginis illusio in anima
 mea & in carne mea, vt dormiēti fal-
 sa visa persuadeāt, quod vigilanti ve-
 ra non possunt. Vbi est illa ratio, quę
 talibus suggestionibus resistit vigi-
 lans? Et si res ipsę vigilanti ingeran-
 tur, inconcussus maneo . Nunquid
 non potēs est manus tua Deus om-
 nipotens sanare omnes languores a-
 nimę meę, atque abūdantiore gratia
 tua lasciuos mot⁹ etiam mei saporis
 extinguere? Augebis Dñe magis ma-
 gisque in me munera tua, vt anima
 mea etiam in somnis, nō solū non
 perpetret istas corruptelarum turpis-
 tudines per imagines animales vsque
 ad carnis fluxū, sed ne sentiat quidē.
 Nunc quid adhuc sim in hoc genere
 mali mei, dixi bono Domino meo,
 exultans: cum tremore in eo quod
 donasti mihi, & lugens in eo in quo
 inconsummat⁹ sum, ac sperans perfe-
 ctus

Eturū te in me misericordias tuas, vsq; ad pacē plenariā, quam tecū habebūt interiora & exteriora mea, quū absorpta fuerit mors in victoria.

Paulo post dicit idem Augustinus:

Hoc me docuisti, vt quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam. Sed dum ad quietē satietatis ex indigentiae molestia transeo, in ipso transitu mihi insidiatur laqueus concupiscentiae. Tentationibus quotidie conor resistere, & inuoco dexteram tuam ad salutem meam, & ad te refero aestus meos. Audio vocē iubentis Dei mei, Non grauentur corda vestra in crapula & ebrietate. Ebrietas longē est à me, misereberis ne appropinquet mihi: crapula autē nonnunquam surrepit seruo tuo, misereberis vt longē fiat à me: nemo enim potest esse continens, nisi tu des. Audiui vocem Apostoli tui, Omnia possum in eo qui me confortat. Ecce miles castrorum celestium: memento Domine quia nos puluis sumus. Nec ille in se quicquam potuit, quia idē puluis fuit: quē talia dicentē afflatur tuæ inspirationis admaui. Omnia
pos

PSYCHAGOGIAE

possum, inquit, in eo qui me confortat. Conforta me, vt omnia possim. Iste se accepisse confitetur: & quod gloriatur, in domino gloriatur. Ego in tentationibus positus, certo quoti die aduersus concupiscentiam manducandi & bibendi. Et quis est domine, qui non aliquando rapiatur aliis quantulum extra metas necessitatis? Quisquis est, magnus est, magnificet nomen tuum: ego autem non sum, quia peccator homo sum. Sed & ego, o pater caelestis magnifico nomen tuum: & interpellat te pro peccatis meis vnigenitus tuus, qui vicit seculum, numerans me inter infirma membra corporis sui, de quibus ait, Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur: omnes videlicet qui in desiderio & conatu proficiendi inueniuntur.

Rursum tractatu in Psalmum centesimum trigesimum octauum, dicit ipse Augustinus.

In libro tuo omnes scribentur, non solum perfecti, sed etiam imperfecti. Non timeant imperfecti, tantum proficiant. Nectamen quia dixi, non timeant, ideo
tamen

LIBER I. 11

ament imperfectionē & ibi remaneant, sed tantū proficiant quantum in ipsis est. A corpore domini non recedant, vt in corpore & membris eius compaginati, possint mereri de se dictam esse vocem istam. Imperfectū meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur.

Ex tractatu quadragesimo primo in Euangelium beati Ioannis Apostoli, super his Pauli Apostoli verbis, Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ad obediendum de siderijs eius. CAP. III.

On ait, non sit peccatū, sed non regnet. Quādiu viuis, peccatum necesse est esse in membris tuis: saltem illi regnum auferatur, non fiat quod iubet. Surgit ira, noli dare iræ linguam ad maledicendum, noli dare iræ manum aut pedem ad feriendum. Non surgeret ista ira irrationabilis, nisi peccatum esset in membris: sed tolle illi regnum non habeat arma vnde contrate pugnet. Discet etiam nō surgere, quum arma cœperit non inuenire. Non ex
hi

PSYCHAGOGIAE

hibeatis membra vestra arma iniqui-
tatis peccato, sed induite arma iusti-
tiae: alioquin toti captiui eritis, & nō
erit dicere. Mente serui legi Dei.
Mēs enim si teneat arma sua, iam mē-
bra non mouentur in ministeriū fu-
rentis peccati. Teneat arcem Impe-
rator interior, quia sub maiore impe-
ratore iuuandus assistit: frenet iram,
coerceat cōcupiscentiam: inest quod
frenetur, inest quod coerceatur, inest
quod contineatur. Quid autem vo-
lebat ille iustus mente seruiens legi
Dei, nisi vt omnino non esset quod
frenaretur? Et ad hoc debet conari o-
mnis qui tendit ad perfectionē, vt & ip-
sa concupiscentia (cui non dantur ad
obediendū mēbra) quotidie in profi-
ciēte minuatur. Velle, inquit adiacet
mihi, perficere autē bonū non inue-
nio. Nunquid dixit, Non mihi adia-
cet facere bonū? Si hoc dixisset, spes
nulla esset. Non ait, non mihi adiacet
facere, sed, non mihi adiacet perfici-
cere. Quē est enim perfectio boni, ni-
si consumptio & finis mali? Quid est
autem consumptio mali, nisi quod
lex dicit, Non concupisces? Omnis
no non concupiscere, perfectio boni
est

est, quia cōsumptio mali est. Hoc dicebat ille, Perficere bonū non mihi adiacet, quia non poterat facere vt non concupisceret: faciebat tantū vt concupiscentiam frenaret, & vt concupiscentiæ mēbra ad satellitiū non præberet. Perficere ergo, inquit, bonū non mihi adiacet: non possum implere quod dictū est, Non concupisces. Quid ergo? Opus est vt saltem istud impleas. Post concupiscentias tuas non eas. Hoc age interim quādiu sunt illicitæ cōcupiscētiae in carne tua: post concupiscentias tuas non eas. Mane in seruitute Dei, in libertate Christi, mente serui legi Dei tui, Nō lito dare concupiscentijs tuis vires. Sequendo eas, vires eis addis, dando eis vires, quomodo vincis, quando cōtrate inimicos nutris virib⁹ suis.

Idem Augustinus Sermone quinto de verbis Apostoli ait.

Qualis vita est nō cōcupiscere? O vita dulcis. Est quasi dulcis voluptas cōcupiscētiae, verū est, nec eam homines sequerētur, nisi dulcis esset. Theatrum, spectaculum, meretrix lasciuia, turpissima cantilena, dulcia sunt ista
ipsi

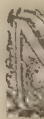
PSYCHAGOGIAE

ipsi concupiscentiæ. Suauia sunt, dulcia sunt, delectabilia sunt, sed narrauerunt mihi iniusti delectationes suas: audi meliora, Narrauerunt mihi, inquit, iniusti delectationes suas, sed non sicut lex tua Domine. Ipsa enim melior est. Felix anima, quæ huiusmodi delectationibus delectatur, ubi turpitudine nulla inquinatur, & veritatis serenitate purgatur. Quem autem delectat lex Dei, & sic delectat ut omnes delectationes lasciuæ vincantur, non sibi arroget istam delectationem. Dominus, inquit, dabit suauitatem. Quid dicam domine, da mihi illam suauitatem vel illam? Suauis es domine: & in tua suauitate doce me iustitias tuas. In tua suauitate doce me Domine. Tunc disco ut faciam, si in tua suauitate doceas me. Quamdiu blanditur ac dulcis est iniquitas, & amara est veritas, in tua suauitate doce me: ut suauis sit veritas & dulcis cõtemnatur iniquitas, quia multò melior & suauior est veritas. Sed sanis suauis est panis. Quid melius & præclariùs pane cælesti, si non obstupefaciat dentes iniquitas? Scriptura enim dicit, Sicut vua acerba

deno

dentib
ficin
dest
uaris?
tis. Q
riæ &
dabili
laudas
valeo
tas no
disti,
offen
lauda
nitate
Dom
mean

Ex
mum
his ve
Dom
serio
miser
eius.

dentibus noxia est, & fumus oculis,
 sic iniquitas vtentibus ea. Quid pro-
 dest quia panem laudatis, si malè vi-
 uatis? Quod laudatis non manduca-
 tis. Quum ergo audis verbum iustiti-
 æ & veritatis, & laudas, multò lau-
 dabilius est si facias. Fac ergo quod
 laudas. An dicturus es, volo, sed non
 valeo? Quare non vales? Quia sanis-
 tas non est. Vnde sanitatem perdi-
 disti, nisi quia peccando creatorem
 offendisti. Ergo vt eius panem quē
 laudas, cum suauitate, id est, cum sa-
 nitate manduces, dic illi, Ego dixi
 Domine miserere mei, sana animam
 meam quia peccauit tibi.

Ex tractatu in Psalmum centesimū
 quadragesimū quartū, super
 his verbis, Miserator & misericors
 Dominus, lōg animis & multum mi-
 sericors. Suavis Deus omnibus, &
 miserationes eius in omnia opera
 eius.

CAP. IIII.

Isi ille talis esset, de nos-
 bis repetitio & reparati-
 tio talis nulla esset. At-
 tende ad te ipsum. Quid
 merebaris peccator? cō-

B

teme

PSYCHAGOGIAE

remptor Dei quid merebaris? Vide si occurrat tibi nisi poena, si occurrat tibi nisi supplicium. Vides ergo quid tibi debebatur, & quid dederit qui gratis dedit. Data est venia peccatorum, datus est spiritus & spes iustificationis, data est charitas & dilectio in qua omnia bona facias: & super hæc dabit & vitam æternam & societatem angelorum. Totum de misericordia est. Merita tua nusquam iactes, quia & ipsa tua merita, illius dona sunt. Misericors & miserator Dominus qui fecit omnia gratis. Longanimis. Quantos enim sustinet peccatores. Misericors & miserator Dominus in his quibus veniam dedit: in his quibus non dedit adhuc, longanimis non danans sed expectans, & ipsa expectatione clamans, Convertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Et nimia longanimitate, Nolo, inquit, mortem impij, sed ut reuertatur & viuat. Dedit spem veniæ, ne desperando amplius pecces: & desperatio timenda est in peccatis. Videte vocem desperantis ad augenda peccata, & videte vocem sperantis ad augenda peccata, & quomodo

mod
denti
cem
nand
quid
tis. M
quanc
mihic
quid
sperat
tuenc
Vet
Vtri
malor
diad
dov
sum
Audi
sedra
voce
time
spea
diceb
dom
us d
Audi
conu
dedi
illi,

LIBER I. 14

modo vtrique voci occurrit prouidentia & misericordia Dei. Audi vocem desperantis. Iam, inquit, damnandus sum, quare non facio quicquid volo? Audi & vocem sperantis. Misericordia domini magna est, quando me conuertero, dimitte mihi omnia, quare non facio quicquid volo? Desperat ille ut peccet, sperat iste ut peccet. Vtrunque metuendum est, vtrūque periculosum. Ve à desperatione, ve à peruersa spe. Vtrique huic periculo, & vtrique malo, quomodo occurrit misericordia dei? Quid dicis tu qui desperando volebas peccare? Iam damnandus sum, quare nō facio quicquid volo? Audi scripturā. Nolo mortē impij, sed tantū ut reuertatur & viuat. Hac voce Dei reducitur iste in spem: sed timendus est alius laqueus, ne ipsa spe amplius peccet. Quid ergo & tu dicebas qui spe magis peccas? Quando me conuertero, omnia mihi Deus dimittet, faciam quicquid volo. Audi & tu scripturam. Non tardes conuerti ad Dominū, neque differas de die in diē, subitō enim veniet ira illi, et i tēpore vindictę disperdet te.

PSYCHAGOGIAE

Noli ergo dicere, Cras me conuer-
tam, cras Deo placebo, & omnia hos-
dierna & hesterni peccata dimittun-
tur mihi. Verum quidem dicis, quia
Deus conuersioni tuæ indulgentiā
promisit: sed dilationi tuæ diem cras-
stinum non promisit.

Ipse pater Augustinus tractatu in
Psalnum centesimum vigesimum no-
num super his verbis, Apud te pro-
pitiatio est, & propter legem tuam
sustinui te Domine, sustinuit anima
mea in verbo eius, sic ait.

Si non esset apud te propitiatio, si
iudex solū esse velles, & misericors
esse nolles, si obseruares omnes ini-
quitates nostras, & quæreres eas,
quis sustineret? Quis ante te staret,
& diceret, Innocens sum? Quis sta-
ret in iudicio tuo? Spes ergo vna est:
Quoniā est apud te propitiatio. Di-
gnatus es legē misericordiæ afferre,
mihi dimittere omnia peccata mea,
dare mihi de cætero monita, ne te of-
fendam. In ipsis monitis si quid for-
tè titubauero, dedisti mihi remediū
quo te orem, dicens, Dimitte nobis
debita nostra, sicut & nos dimittis
mus

LIBER I. 17

mus debitoribus nostris. Hanc legē
statuisti mihi, vt quomodo dimitto,
dimittatur mihi.

Et paulò pōst idem Augustinus
dicit.

Vitare possum homicidia, adulter-
ria, rapinas, periuria, maleficia, ido-
latriā: nunquid & omnia peccata
linguæ? nunquid & omnia peccata
cordis? Quis ergo sustinebit, si tu ini-
quitates obseruaueris? Si nobiscum
tanquā seuerus iudex, non sicut mi-
sericors pater agere volueris, quis sta-
bit ante oculos tuos? Sed est apud te
propiciatio. Propter legem tuam sus-
tinui te Domine. Quæ & qualis est
lex ista? Inuicem onera vestra portas
te, & sic implebitis legem Christi.
Qui portāt inuicem onera sua? Qui
fideliter dicunt, Dimitte nobis de-
bita nostra, sicut & nos dimittimus
debitoribus nostris. Qui non habēt
charitatem, graues sunt sibi mutuo:
qui autem habent charitatem, por-
tant se inuicem. Læsit te aliquis, pe-
nit veniam: si non dimittis, non por-
tas onus fratris tui: si dimittis, portas
infirmum. Sustinuit anima mea in

PSYCHAGOGIAE

verbo eius. Nemo sustinet, nisi qui nondū accepit quod promissū est: nā qui iā accepit, quid sustinet? Accepimus remissionē peccatorū, sed promissum est nobis regnū cælorū. Debita nostra deleta sunt, sed merces nostra adhuc futura est. Accepimus veniā, sed æternā vitā nondū tenemus. Sed qui dedit veniam, ipse promisit vitam æternam. Si verbum nostrum esset, deberetis timere: quia verbum Dei est, non fallit. Securi ergo speramus in verbis eius q̄ fallere nō potest.

Ex tractatu in Psalmū quinquagesimū octauū, super his verbis, Factus es susceptor meus, & refugium meum in die tribulationis meæ. Adiutor meus tibi psallā: quia Deus susceptor meus es, Deus meus misericordia mea.

CAP. V.

Vid eram, nisi subuenires? Quā desperatus eram, nisi curares? Vbi iacebā, nisi releuares? Certe ingenti vulnere periclitabar, & illud vulnus meū medicū omnipotentem requirebat. Omnipotenti medico nihil est insanabile, non renun-

ciat

fiat alicui: opus est vt tu curari velis,
 opus est vt manus eius non refugias.
 Sed & si nolis curari vultus tuum,
 admonet vt cureris, & auersum re-
 uocat, & refugientem quodam mo-
 do ad se redire cōpellit, & attrahit.
 In omnibus implet quod de eo di-
 ctum est, Misericordia eius præue-
 niet me. Cogita quod dictum est,
 Præueniet me. Si aliquid tuum pri-
 mum attulisti, & ex tuo aliquo bono
 primo Dei misericordiam meruisti,
 non te præuenit. Quando autem
 vel intelligis quia præuentus es, nisi
 intelligas quod ait Apostolus. Quid
 enim habes quod nō accepisti? Si au-
 tem accepisti, quid gloriaris quasi
 non acceperis? Hoc est, misericor-
 dia eius præueniet me. Denique
 attendens omnia bona quæcunque
 habere possumus siue in natura, si-
 ue in instituto, siue in ipsa conuersa-
 tione, in fide, in spe, in charitate,
 in bonis moribus, in iustitia, in ti-
 more Dei, totum non esse nisi ex il-
 lius donis, ita conclusit, Deus meus
 misericordia mea. Non inuenit im-
 pletus bonis Dei, quid appellaret
 deum suum, nisi misericordiā suam.

PSYCHAGOGIAE

Onomen sub quo nemini desperandum est. Deus meus, inquit, misericordia mea. Quid est misericordia mea? Si dicas, salus mea, intelligo quia dat salutem: si dicas, refugium meum, intelligo quia confugis ad eum: si dicas, fortitudo mea, intelligo quia dat tibi fortitudinem. Misericordia mea quid est? Totum quicquid sum, de misericordia tua est. Sed promerui te, inuocando te. Vt essem, quid feci? ut essem qui te inuocarem, quid egi? Si enim egi aliquid ut essem, iam eram antequam essem. Porto si omnino nihil eram antequam essem, nihil promerui ut essem. Fecisti ut essem: & non tu fecisti ut bonus essem? Dedisti mihi ut sim, & potuit mihi alius dare ut bonus sim? Si tu mihi dedisti ut sim, & alius mihi dedit ut bonus sim, melior est ille qui mihi dedit ut bonus sim, quam ille qui mihi dedit ut sim. Porro quia te nemo melior, nemo te potentior, nemo te in misericordia largior, à quo accepi ut essem, ab illo accepi ut bonus essem. Deus meus misericordia mea.

Et

Y
mum
Qui
tibus
tes r
tam t

cato
cesse
nalia
gera
lang
infirm
abfor
corru
nem
rion
missi
perio
bus
quib
quib
bus
quor

LIBER I.

17

*Ex tractatu in Psalmum centesimum secundum, super his verbis,
Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas, qui redimit de interitu vitam tuam.*

CAP. VI.

Vid dicis quia peccator es? Conuertere, & propitius fit Deus omnibus iniquitatibus tuis.

Post remissionem peccatorum corpus infirmum geris, necesse est vt sint quædâ desideria carnalia quæ te titillent, & quæ tibi suggerant delectationes illicitas: sed de languore tuo veniunt. Adhuc enim infirmam carnem geris, nondum est absorpta mors in victoria, nondum corruptibile hoc induit incorruptionem. Adhuc quibusdam perturbationibus ipsa anima quatitur post remissionem peccatorum. Adhuc in periculis tentationum versatur: quibusdam suggestionibus delectatur, quibusdam non delectatur: & in eis quibus delectatur, aliquando quibusdam consentit, & capitur. Languore est: sanat & omnes languores

B 5

tuos

PSYCHAGOGIAE

tuos. Sanabuntur omnes languores tui, noli timere. Magni sunt, in-
 quies: sed maior est medicus. Omnis
 potenti medico nullus languor in-
 sanabilis occurrit: tantum tu curari
 te sine, manus eius ne repellas, noti-
 t quid agat. Non tantum delecteris
 quando fouet, sed etiam toleres cum
 secat. Toleramedicinalem dolorē,
 futuram cogitans sanitatem. Vide
 te fratres mei in istis languoribus
 corporis, quanta homines tolerant,
 ut paucos dies victuri tandem mor-
 riantur: & hos paucos dies incertos
 habeant. Multi enim post toleran-
 tiam magnorum dolorum, cum a
 medicis secarentur, aut inter manus
 medicorum mortui sunt, aut iam sa-
 ni (irruente aliqua ægitudine) de-
 functi sunt. Si tam sibi propinquam
 mortem sperarent, illos immensos
 dolores non susciperent tolerandos.
 Tu non toleras ad incertum: qui
 promisit sanitatem, non potest fal-
 li. Fallitur medicus aliquando, &
 promittit sanitatem de corpore hu-
 mano. Quare fallitur? Quia hoc
 non curat quod fecit. Deus fecit
 corpus tuum, Deus fecit animam
 tuam,

tuam, nouit quemadmodum recreet quod creauit, nouit quemadmodum reformet quod ipse formauit. Tu tantum sub manibus medici esto: odit enim repellentem manus suas. Ligari se volunt homines & secari, habituri pro incerta sanitate certum dolorem, daturi magnam mercedem. Deus te quē fecit, & certus curat & gratis. Ferto ergo manus eius o anima quæ benedixit eum, nō obliuiscens omnes retributiones eius: Sanat enim oēs languores tuos ipse qui redimit de corruptione uitā tuam. Inde sanat omnes languores tuos, quia redimit de corruptione uitā tuam. Ecce corpus quod corrumpitur aggrauat animam. Vitā ergo habet anima in corpore corruptibili. Qualem uitā? Onera patitur, pondera sustinet. Ad ipsum Deum cogitandum, sicut dignum est ab homine cogitari Deum, quanta impediūt veluti interpellantia de necessitate corruptionis humanæ? Quanta reuocant? Quanta à sublimi intentione detorquent? Quanta interpellant? Quæ turbā phantasmatum? Qui populi suggestionum?

PSYCHAGOGIAE

Totum hoc in corde humano, tan-
quàm de vermibus huius corruptio-
nis scatet. Exaggerauimus morbum,
laudemus & medicum. Non ergo te
sanabit, qui fecit talem qualis non
ægrotares si legem sanitatis acceptā
seruare voluisses? Nonne tibi & dis-
posuit, & mandauit quid tangeres,
& quid non tangeres ad retinendam
salutem? Noluisti audire ad retinen-
dam, audi ad recipiendam. Languo-
re tuo expertus es quā vera ille iussis-
set. Iam tandē aliquādo homo quod
non tenuit monitus, audiat vel ex-
pertus. Quæ duritia est, quam nec
experientia docet? Non ergo te sa-
nabit qui talem fecerat vt nunquam
ægrotares, si eius præcepta seruare
voluisses? Non te sanabit qui fecit
angelos, & te refectū æquaturus est
angelis? Non sanabit factum ad ima-
ginem suam, qui fecit cælum & ter-
ram? Sanabit te: opus est vt sanari ve-
lis. Sanat omnino ille quemlibet lan-
guidum, sed non sanat inuitum.
Quid autem beatius, quàm vt tan-
quam in manu tua vitam, sic habeas
in voluntate sanitatem tuam? Qui
redimit de corruptione vitam tuam.

Ibi

Ibi sa-
quū co-
ruptio-
tua de-
Initus
mo fal-
circum-
comm-
guine-
fudit v-
anima
de cor-
dit ex-
mio. I-
stra,
tione
quod

Ex
simum
ciuita-
Hier-
bet ea

LIBER I. 69

Ibi sanabitur omnis languor tuus,
quū corruptibile hoc induerit incor-
ruptionem. Redempta est enim vita
tua de corruptione: iā securus esto.
Initus est bonæ fidei contractus, ne-
mo fallit redemptorem tuum, nemo
circumuenit, nemo premit. Egit hic
commercium, iam pretiū soluit, san-
guinem fudit: sanguinem, inquam,
fudit vnicus filius Dei pro nobis. O
anima erige te, tanti vales: redime te
de corruptione vitam tuam. Osten-
dit exemplo quod promisit in pre-
mio. Mortuus est propter delicta no-
stra, & resurrexit propter iustifica-
tionem nostram. Sperent membra
quod in capite demonstratum est.

*Ex tractatu in Psalmum sexage-
simum primum, de duabus mysticis
ciuitatibus, Babylonia videlicet, &
Hierusalem, de quibus populis ad quanti-
bet earum pertinentibus.*

CAPVT VII.

Mnes qui terrrena sapi-
unt, omnes qui fælicitas-
tem terrenam deo præfe-
runt, omnes qui sua que-
runt, non quæ Iesu Chri-

PSYCHAGOGIAE

At, ad illam vnam ciuitatem pertinent, quæ dicitur Babylonia mysticæ, & habet regem diabolum. Omnes autem qui ea quæ sursum sunt sapiunt, qui cælestia meditantur, qui cum sollicitudine in sæculo viuunt ne Deum offendant, qui cauent peccare, quos peccantes non pudet cōfiteri, humiles, mites, sancti, iusti, pii, boni, omnes ad vnam ciuitatem pertinent Hierusalem, quæ regem habet Christum. Intendite fratres, intendite rogo vos. Delectat enim me paucā adhuc loqui vobis de ciuitate hac dulci. Gloriosissima enim de te dicta sunt, ciuitas Dei. Et si oblitus fuero tui Hierusalem, obliuiscatur me dextera mea. Dulcis est enim vna patria & vera patria, vna patria, sola patria: præter illam quicquid nobis est, peregrinatio est. Mala ergo ciuitas ab initio vsque in finem currit, & bona ciuitas mutatione malorum conditur. Et sunt istæ duæ ciuitates permixtæ interim, in fine separandæ, aduersus se inuicem confligentes: vna pro iniquitate, altera pro iustitia, vna pro vanitate, altera pro veritate. Et aliquando ipsa

comz

LIBER I. 10

commixtio temporalis facit, ut quis-
 dam pertinentes ad ciuitatem Baby-
 loniam administrent res pertinen-
 tes ad Hierusalem: & rursus quis-
 dam pertinentes ad Hierusalem ad-
 ministrant res pertinentes ad Baby-
 loniam. Respicite populum illū pri-
 mum positum etiam ad significan-
 dum populum posteriorem, & vi-
 dete ibi quædico. Fuerunt reges ma-
 gni in Hierusalē, notū est, numeran-
 tur, nominātur. Omnes ergo iniqui,
 ciues erant Babylonie, & adminis-
 trabant res Hierusalem, omnes in fi-
 nem inde separandi, nō nisi ad diabo-
 lū pertinēt. Rursus inuenim⁹ ciues
 de Hierusalē administraſſe res quas-
 dam pertinentes ad Babyloniam. Nā
 tres illos pueros victus miraculo Na-
 bugodonosor regni sui administrato-
 res fecit, & cōstituit eos super satras
 suos, & administrabāt res Baby-
 lonie ciues de Hierusalē. Respicite
 nūc impleri hoc & agi in Ecclesia es-
 tiam his temporibus. Omnes de quī-
 bus dictum est. Quæ dicunt facite,
 quæ autē faciunt facere nolite, ciues
 sunt Babylonie administrantes Rē-
 publ. ciuitatis Hierusalem. Si enim
 nihil

PSYCHAGOGIAE

nihil administrarent ciuitatis Hieru-
salem, vnde est, Quæ dicunt facite?
Vnde super cathedram Moyſi ſe-
dēt? Rurſus ſi ciues ſunt ipſius Hie-
ruſalem qui regnabunt in æternum
cum Chriſto: vnde eſt, Quæ faciunt
facere nolite, niſi quia audituri ſunt,
Diſcedite à me omnes qui operami-
ni iniquitatem. Notum eſt ergo vo-
bis ciues male ciuitatis adminiſtrare
quosdam actus bonæ ciuitatis: videa-
mus ſi & ciues bonæ ciuitatis admini-
ſtrent quosdam actus malæ ciuita-
tis. Terrena ergo omnis Reſpublica
quandoq; vtique peritura, cuius res
gnū tranſitorium eſt, cū venerit il-
luſ regnū de quo oramus. Adueniat
regnum tuum, & de quo prædictum
eſt, Et regni eius non erit finis: ter-
rena inquam Reſpublica habet ciues
noſtros adminiſtrantes res eius.
Quā multi enim fideles, quā
multi boni, & magiſtratus ſunt in ci-
uitatibus ſuis, & iudices ſunt, & du-
ces ſunt, & comites ſunt, & reges ſūt
omnes iuſti & boni non habentes in
corde niſi glorioſiſſima quæ de te di-
cta ſunt ciuitas Dei. Et quaſi anga-
riam faciunt in ciuitate tranſitoria:
&

LIBER I. 21

& illic à doctoribus ciuitatis sanctæ iubentur seruare fidem præpositis suis, siue regi quasi præcellenti, siue ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam malorum, laudem vero bonorum: præcipitur vt serui dominis suis subditi sint, & christiani paganis, & vt seruet fidem melior deteriori, ad tempus seruiturus, in æternum dominaturus. Fiunt enim ista donec transeat iniquitas. Iubentur serui ferre dominos iniquos & difficiles: ciues Babylonie iubentur tolerari à ciuibus Hierusalem.

Ex tractatu in Psalmum quinquagesimum quartum, super his verbis, Exaudi Deus orationem meam & ne despexeris deprecationem meam: intende mihi & exaudi me. Contristatus sum in exercitatione mea, & cōturbatus sum à voce inimici, & à tribulatione peccatoris. CA. VIII.

S Agentis, solliciti, in tribulatione positi verba sunt hæc. Orat multa patiens, & de malo liberari desiderans: superest vt audiamus in quo malo sit, & quum di

PSYCHAGOGIAE

dicere cœperit, agnoscamus ibi nos
esse: vt communicata tribulatione,
coniungamus orationem. Contrista-
tus in exercitatione mea & contur-
batus sum. Vbi contristatus? Vbi cō-
turbatus? In exercitatione mea, in-
quit. Homines malos quos patitur
commemoraturus est eandemque
passionem & infestationem malorū
hominum, exercitationē suam dixit.
Ne putetis gratis esse malos in hoc
mundo, & nihil boni de illis agere
Deum. Omnis malus aut ideo viuie
vt corrigatur, aut ideo viuie, vt per il-
lum bonus exerceatur. Vtinā ergo
qui nos modò exercent cōuertantur
& nobiscum exerceātur: tamē quā-
diu ita sunt vt exerceant, non eos o-
derimus, quia in eo quòd malus est
quis eorū, vtrum vsq; in finem perse-
ueraturus sit ignoramus: & plerum-
que cū tibi videris odisse inimicū,
fratrē odisti, & nescis. Ergo fratres
omnes mali cū mali sint, excernēt
bonos. Ecce enim breuiter audite, &
intelligite. Si bonus es, inimicum nō
habebis, nisi malum. Porro tibi ea
regula bonitatis præfixa est, vt imite-
ris bonitatem patris tui, qui facit so-
lem

Iera su-
los, &
Nunq
& Deu
bes eun
est ille
micos
pe in so
ille qui
inimic
tus est
bonib
serico
lud vn
bulatu
tur, v
Tu erg
biliter
le eum
stic,
bono
& inu
riri fac
nū ali
vt sit
volun
lectio
trem,
nim, i

lem suum oriri super bonos & malos,
 & pluit super iustos & iniustos.
 Nunquid enim tu habes inimicum,
 & Deus non habet? Tu quidem has
 bes eum inimicum qui tecū creatus
 est: ille verò eum quem creauit. Inis-
 micos ergo Dei malos & iniquos sæ-
 pe in scripturis legimus, & parcit eis
 ille qui non habet quod ei imputet
 inimicus, cui omnis inimicus ingra-
 tus est: ab illo enim habet quicquid
 boni habet. Ab ipso enim habet mi-
 sericordiā, & etiam quicquid est il-
 lud vnde tribulatur. Ad hoc enim tri-
 bulatur ne superbiat: ad hoc tribula-
 tur, vt humilis agnoscat excelsū.
 Tu ergo inimico tuo quem intolera-
 biliter pateris, quid præstitisti? Si il-
 le eum habet inimicum, cui tanta præ-
 stitit, & facit solem suum oriri super
 bonos & malos, & pluit super iustos
 & iniustos: tu qui nec solem potes or-
 riri facere, nec super terras pluere, v-
 nū aliquid seruare inimico nō potes,
 vt sit tibi pax in terra homini bonæ
 voluntatis? Ergo quoniā hæc tibi dis-
 ceptionis regula figitur, vt imitans pa-
 trem, diligas inimicum. (Diligite es-
 nim, inquit, inimicos vestros) in hoc
 præ

PSYCHAGOGIAE

præcepto quomodo exerceris, si
 nullum inimicum patereris? Vides
 ergo prodesse tibi ad aliquid, & quòd
 Deus parcat malis. Profit tibi ad ha-
 bendam misericordiam, quia & tu
 fortè si bonus es, ex malo factus es
 bonus: & si deus non parceret ma-
 lis, nectu qui gratias ageres appare-
 res. Parcat ergo alijs, qui pepercit &
 tibi. Non enim cùm transieris, inter-
 cludenda est via pietatis. Vnde ergo
 iste orat positus inter malos, quorū
 inimicitijs exercebatur? Quid ait?
 Contristatus sum in exercitatione
 mea, & conturbatus sum. Cùm ex-
 tendit dilectionem vt diligat inimi-
 cos, affectus est tædio multorū inimi-
 citijs, multorū rabie circūlatratus, &
 quadam humana infirmitate succu-
 buit. Vidit se iam incipere penetrari
 mala persuasione diabolica, vt odiū
 inducat aduersum inimicos: reluctās
 odio vt perficeret ipsam dilectionē,
 in ipsa pugna & lucta turbatus est.
 Eius enim vox est & in alio Psalmo:
 Turbatus est præ ira oculus meus.
 Et quid ibi sequitur? Inueteraui in
 omnibus inimicis meis. Velut in
 tempestate & fluctibus mergi cœ-
 perat

perat, sicut Petrus. Ille enim calcat
fluctus huius seculi, qui diligit inimi-
cos. Christus in mari ambulabat in-
trepidus, cuius omnino de corde au-
ferri non poterat inimici dilectio:
qui pendens in cruce dicebat: Pater
ignosce illis, quia nesciunt quid fas-
ciunt. Et Petrus voluit ambulare.
Ille tanquam caput, Petrus tan-
quam corpus: quia super hanc pe-
tram, inquit, ædificabo Ecclesiā me-
am. Iussus est ambulare, & ambula-
bat gratia iubentis, non viribus suis.
Sed quum videret ventum validum
timuit, & mergi iam cœperat contur-
batus in exercitatione sua. A quo vē-
to valido? A voce inimici, & à tribu-
latione peccatoris. Ergo quomodo
ille clamavit in fluctibus, Domine
pereō, salva me, talis & huius vox
præcessit, Exaudi Deus deprecatio-
nem meam, & ne despexeris precem
meam, intende mihi & exaudi me.
Quare? Quid enim pateris? quid ge-
mis? Contristatus sum in exercita-
tione mea. Exerceri me quidem in-
ter malos posuisti, sed nimis exurrex-
erunt supra vires meas. Tranquilla
perturbatum, manum extende mer-
genti

PSYCHAGOGIAE

genti. Iste conturbatus & contristatus orabat tanquam perturbato pra*er* ira oculo suo. Ira vero fratres si fuerit inueterata, iam odium est: ira turbat oculum, odium extinguit, ira festuca est, odium trabes est. Aliquando odisti & corripuisti irascentem: in te est odium, in illo ira quem corripis. Merito tibi dicitur, Eijce primum trabem de oculo tuo, & sic videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. Nam ut noueritis quantum intersit inter iram & odium, quotidie homines irascuntur filiis suis. Date qui oderint filios suos. Conturbatus iste orabat & contristatus, lucrans aduersus omnia conuitia omnium conuitiatorum: non ut aliquem eorum conuitium reddendo vinceret, sed ne aliquem eorum odisset.

Ex tractatu in Psalmum nonagesimum nonum: super his verbis: Seruite Domino in letitia. CAP. IX.

Omnis seruitus amaritudine plena est: omnes conditione seruili obligati, & seruiunt & murmurant. Nolite timere illius
do,

domini
eus, no
mo sep
ce est q
Magna
ta dom
pedibu
te, con
attribu
in comp
menta
ne exa
spectu
uite D
seruitu
uitus
seruit
est. fra
calione
tatem
te chan
ritas fe
Verbo
& cog
libera
liber: s
amaris
tiam i
quo fa

LIBER I.

24

domini seruitutem: non erit ibi gemitus, non murmur nō indignatio. Nemo se putet inde venalem, quia dulce est quod redempti omnes sumus. Magna felicitas est fratres esse in ista domo magna seruum, & si cum cōpedibus. Noli timere serue compedite, confitere Domino. Meritis tuis attribue compedes tuas, confitere in compedibus tuis, si vis vt in ornamenta vertantur. Non frustra nec sine exauditione dictū est, Intret in cōspectu tuo gemitus cōpeditorū. Seruite Domino in iocunditate. Libera seruitus est apud dominū, libera seruitus vbi non necessitas sed charitas seruit. Vos inquit, in libertatē vocati estis fratres, tantū ne libertatē in occasionem carnis detis, sed per charitatem spiritus seruite inuicē. Seruū te charitas faciat, quia liberum te veritas fecit. Si manseritis, inquit, in verbo meo, verē discipuli mei estis, & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos. Simules & seruus & liber: seruus quia factus es, liber quia amaris à Deo à quo factus es: imo etiam inde liber, quia amas eum à quo factus es. Noli seruire cum

mura

PSYCHAGOGIAE

murmure non enim id agunt mur-
mura tua vt non seruias, sed vt ma-
lus seruus seruias. Seruues domini,
libertus es Domini, non te sic querat
manumitti, vt recedas de domo ma-
numissoris tui. Seruite domino in io-
cunditate. Plena erit illa & perfecta
iocunditas, cum corruptibile hoc in-
duerit incorruptionem, & mortale
hoc induerit immortalitatem. Tunc
erit perfecta iocunditas, tunc illa per-
fecta iubilatio, tunc laus sine defectu,
tunc amor sine scandalo, tunc fructus
sine timore, tunc vita sine morte.
Quid hic? Nullum ne gaudium? Si
nullum gaudium & nulla iubilatio:
quomodo ait, Iubilate Deo vniuersa
terra? Est plane & hic gaudium de
spe futurae vitae: gustatur hic vnde
ibi satiemur: sed necesse est vt multa
perferant frumenta inter zizania.
Sunt grana inter paleam, est lilium
inter spinas. Quid enim audit Eccle-
sia? Sicut lilium in medio spinarum?
ita proxima mea in medio filiarum.
Non dictum est, in medio alienarum,
sed in medio filiarum. O Domine
quomodo consolaris, quomodo con-
fortas? Quomodo terres? Quid est
quod

quod
narum
liarum
respon
fos mo
menta
geman
Christ
fos fra
cturus
tur scan
bene p
miner
antequ
ti? Si e
nem v
aliqu
tur quo
charita
ait apol
tes ser
culopa
Non h
neat
lud fr
est in D
mini.
sumetu

LIBER I. 25

quod dicis, Sicut lilium in medio spinarum, ita proxima mea in medio filiarum? Quas dicis spinas? Ipsas filias respondet. Spinæ sunt propter vitiosos mores suos, filia propter sacramenta mea. Inter illas necesse est, vt gemamus. Sed quo se separaturus est Christianus vt non gemat inter falsos fratres? Quo iturus est? Quid facturus? Solitudines petat, Sequuntur scandala. Separaturus est se qui benè proficit, vt nullum omnino hominem patiat? Quid si & ipsi sunt antequā proficeret, nemo vellet pati? Si ergo quia proficit nullum hominem vult pati, eo ipso quo non vult aliquem hominem pati, conuincitur quod non profecerit. Intendat charitas vestra. Sustinentes inuicem, ait apostolus, in dilectione, satagentes seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Sustinentes inuicem. Non habes quod in te alius sustineat? Miror si non est. Merito illud fratres charissimi magnificum est in Domini Euangelio ex ore Domini. Duo, inquit, in agro: vnus assumetur, & vnus relinquetur. Dux

PSYCHAGOGIAE

in molendino, vna assumetur, & vna relinquetur. Duo in lecto: vnus assumetur, & vnus relinquetur. Quid est duo in agro? Quod dicit Apostolus, Dei agricultura estis. In agro laboramus: duo in agro clerici sunt: vnus assumetur & vnus relinquetur. Assumetur bonus, relinquetur malus. In molendino duæ: hoc ad plebes retulit. Quare in molendino? Quia deuinctæ in seculo circuitu rerum temporalium tanquam mola detinentur, Et inde vna assumetur, & vna relinquetur. Quæ inde assumetur? Faciens opera bona, attendens indigentiam seruorum Dei, indigentiam pauperum: in cūfessione fidelis, in latitia spei certa, vigilans ad Deum, nulli imprecans mala, diligens quantum potest non solum amicos, sed etiam inimicos, præter uxorem suam non sciens aliquam, præter maritum suum non sciens aliquem. Assumetur hæc de molendino: quæ aliter fuerit relinquetur. Alij autem dicunt, Quietem volumus, remouemus nos à turbis, bene erit nobis in solitudine. Si quietem quæris, quasi lectum quæris vt sine alio qua

qua solitudine requiescas: & inde vnus assumetur, & vnus relinquetur. Nemo vos fallat fratres, si non vultis falli, & vultis amare fratres: scitote omnem professionem in Ecclesia habere fictos. Non dixi omnem hominem esse fictum, sed omnem professionem habere fictas personas. Sunt Christiani mali, sed sunt & boni. Quasi plures malos vides quia palea sunt, & te ad grana peruenire non permittunt. Sunt ibi & grana: accede, tenta, excute, adhibe oris iudicium. Inuenis sanctimoniales in disciplinatas, nunquid ideo sanctimonium reprehendendum est? Multæ non stant in domibus suis, circueunt domos alienas, curiose agentes, loquentes quæ non oportet: superbe linguatæ, ebriosæ. Et si virgines sunt quid prodest integra caro, mente corrupta? Melius est humile coniugiû, quàm superba virginitas. Si enim nuberent, non haberent nomen vnde extollerentur, & haberent frenû quo regerentur. Sed nunquid propter virgines malas damnaturi sumus etiâ sanctas & corpore et spiritu? Aut propter istas laudabiles, etiam illas

PSYCHAGOGIAE

improbandas laudare cogemur? Vndeque vnus assumetur, & vnus relinquetur. Ergo fratres seruite Domino in iocunditate. Vos alloquitur quicumque in charitate omnia toleratis & spe gaudeatis. Seruite domino non in amaritudine murmurationis, sed in iocunditate dilectionis.

Ex tractatu in Psalmum centesimum decimum nonum: super his verbis. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est: habitauit cum habitantibus Cedar, multū incolatus fuit anima mea. Cū his qui oderunt pacem, eram pacificus. CAP. X.

Ratres charissimi non poteritis probare quā vera cantetis, nisi cōperitis facere quod cantatis.

Quantumlibet illud dicam, quomodolibet exponam, qualiscunque verbis versem, non intrat in cor eius in quo non est opus eius. Incipite agere, & videte quid loquamur. Tūc ad singula verba lachrymæ profusent: tunc Psalmus cantatur, & facit cor quod in Psalmo cantatur. Quā
mul,

multi enim sonant voce, & corde
 muti sunt? Et quam multi tacent la-
 bijs, & clamant affectu, quia ad cor
 hominis aures Dei? Sicut aures cor-
 porales ad os hominis, sic ad cor ho-
 minis aures Dei. Multi clauso ore
 exaudiuntur, & multi in magnis cla-
 moribus non exaudiuntur. Affecti-
 bus orare debemus & dicere, Mul-
 tum peregrinata est anima mea, Cū
 his qui oderunt pacem, eram pacifi-
 cus. Quid enim aliud dicimus istis
 hæreticis, nisi, Cognoscite pacem, a-
 mate pacem? Iustos vos dicitis. Sed si
 iusti essetis, inter paleam grana geme-
 retis. Nam quia sunt grana in Eccle-
 sia catholica & vera grana sunt, ideo
 tolerant paleam donec ventiletur a-
 rea, quia inter paleam clamant, Heu
 me quod incolatus meus longin-
 quus factus est, inhabitavi cum ta-
 bernaculis Cedar. Inhabitavi inquit
 cum paleis: sed quomodo de palea
 multus fumus exit, sic de Cedar te-
 nebræ. Inhabitavi cum tabernacu-
 lis Cedar, multum peregrinata
 est anima mea. Frumentorum vox
 est inter paleas gementium. Hæc
 loquimur illis qui oderunt pacem,

PSYCHAGOGIAE

& dicimus, Cum his qui oderunt pacem eram pacificus . Qui sunt qui oderunt pacem ? Qui conscindunt vnitatem. Si enim pacem non odissent, in vnitatem mansissent. Sed vis delicti propterea se separauerunt vt iusti essent, & non haberent mixtos iniustos. Catholica dicit. Non est dimittenda vnitas, non est praecidenda Ecclesia Dei: iudicabit Deus de malis & bonis postea. Si nunc mala bonis separari non possunt, ferendi sunt ad tempus. Mali in area nobiscum esse possunt: in horreo non possunt. Et forte hodie qui mali apparent, cras boni erunt: & qui de bonitate hodie superbiunt, cras mali inuenientur. Quisquis ergo humiliter malos ad tempus fert, ipse perueniet ad requiem sempiternam. Hæc vox catholica est. Illorum autem vox qualis est nō intelligentium, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant? Ne tangas immundum: & qui tetigerit immundum, inquinabitur. Separamus nos, ne commisceamur malis. Et nos illis, Amate pacem, diligete vnitatem. Nescitis à quā multis bonis

nis
lum
dois
mort
imp
diz.
viuic
repa
vov
deru

E
lam
bis
dilig

quod
ratu
los v
neco
nus a
splen
vestr

nis separamini, dum quasi malis calumniamini? Furiunt, sæuiunt, quando ista dicimus: nam quærunt & mortificare nos. Apparuerunt sæpè impetuseorum, apparuerunt insidiæ. Cùm ergo inter insidias illorum viuimus, & ipsi quibus dicimus amare pacem, aduersantur nobis, nonne vox ista nostra est, Cum his qui oderunt pacem eram pacificus?

Ex tractatu septimo in Epistolam beati Iohannis Apostoli, super his verbis, Debemus & nos inuicè diligere

CAP. XI.

Attendite quod dicā fratres: exhortor vos quantum dat Dominus, ad magnum thesaurum. Si vobis ostenderetur aliquod vasculum anaglyphum, inauratū, operosè factum, & illiceret oculos vestros, & duceret in se intentionē cordis vestri, & placeret vobis manus artificis, & pondus argenti, & splendor metalli: nonne vnusquisq; vestrū diceret. O si haberē vasculū

C 4 is

PSYCHAGOGIAE

istud? Et sine causa hoc diceretis, in potestate enim vestra non esset illud habere: aut si quisquā vellet habere deberet ipsum de domo aliena furari. Laudatur charitas vobis: habete, possidete. Non opus est ut furum alicui faciatis, non opus est ut eum cogitetis, gratis constat: tene te eam, amplectimini eam: dulcius illa nihil est. Si dum memoratur talis est, quando habetur qualis est: Sed si vultis seruare charitatem fratres, ante omnia ne putetis commendari abiectam & desidiosam: nec quadam mansuetudine (imo non mansuetudine, sed remissione & negligentia) putetis seruari charitatem. Non sic seruatur. Non putes tunc te amare seruum tuum, quando eum non cedis: aut tunc te amare filium tuum, quando ei non das disciplinam: aut tunc te amare vicinum tuum quando eum non corripis: non est ista charitas, sed languor. Ferueat charitas ad corripiendum ad emendandum. Si sunt boni mores, delectent: si sunt mali, emendentur, corrigantur. Noli in homine amare errorem, sed hominem: hominem enim Deus fecit,

error
illud a
diligis
quæ v
strata
bæ in
quem
ipsam
hoc? E
rostro
NE AM
pater
discip
dat cu
ter vi
les ef
pater
Quor
recol
no. U
cius
possi
uerfa
vace
dior
ret li
loqui
relic

errorem ipse homo fecit. Quum illud amas, istud tollis: quum illud diligis, istud emendas. De columba quæ venit super Dominum, demonstrata est charitas. Species illa columbæ in qua venit spiritus sanctus, per quem nobis charitas infunderetur, ipsam charitatem expressit. Quare hoc? Fel columba non habet, tamen rostro & pennis pro nido pugnat, sine amaritudine sæuit. Hoc facit & pater quando filium castigat: nam ad disciplinam castigas. Seductor ut videretur cum amaritudine blanditur: pater ut corrigat, sine felle castigat. Tales estote ad omnes. Sæuire videtur pater: amor sæuit, charitas sæuit. Quomodo sæuit? Sine felle sæuit, more columbino sæuit, non more coruino. Dilectio dulce verbum, sed dulcius tactum. Semper de illa loqui non possumus: multa enim agimus, & diuersæ actiones distendunt nos, ut non vacet lingue nostræ semper de dilectione loqui: nam nihil melius ageret lingua nostra. Sed de qua semper loqui non licet, semper eam custodire licet.

PSYCHAGOGIAE

Ex tractatu in Psaluum trigesimū
primum, super his verbis, Gloriamini omnes recti cordi. CAP. XII.

Inter rectum cor & prauum cor hoc interest. Quisquis homo præter voluntatem aliquid patitur afflictionis, mœroris, laboris, humiliationis, & non tribuit nisi voluntari Dei iustæ, nō illi dans insipientiam quod quasi nesciat quid agat, quia se talem flagellat, & illis talibus parcit: ipse est reus corde. Peruersi autē corde sunt, & prauī & distorti, qui omnia quæ patiuntur mala, iniquè se pati dicunt. Rectus est Deus, & ideo distortum cor illi non acquiescit. Quomodo distortum lignum etsi disponas in paupimento æquali, non collocatur, nō compaginatur, nec adiungitur, sed semper agitatur & nutat, non quia inæquale est ubi posuisti, sed quia distortum est quod posuisti. Ita & cor tuum, quā diu prauum est & distortum non potest collinari rectitudinī Dei, & non potest in illo collocari, vt hæreat illi & fiat rectum. Qui autem

tem

tem adhæret Domino, vnus spiritus est. Ideo recti corde gloriamini, dixit. Quomodo recti corde gloriantur? Audite gloriationem ipsorum. Non solum enim (dixit Apostolus) sed & gloriamur in tribulationibus. Nam non est magnum gloriari in gaudijs, gloriari in lætitijs: rectus corde etiam in tribulatione gloriatur. Et audi, quomodo non frustrâ nec superuacue gloriatur in tribulatione. Vide rectum cor. Sciens, inquit, quia tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit: quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Sic est ergo rectum cor fratres. Cuicumque aliquid accidit, dicat: Dominus dedit, Dominus abstulit (ecce rectum cor) sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum. Et non dixit: Dominus dedit, diabolus abstulit. Intendat ergo charitas vestra, ne fortè dicatis: Hæc mihi diabolus fecit. Prorùs ad Deum tuum refer flagellum tuum: quia nec diabolus tibi aliquid facit,

PSYCHAGOGIAE

nisi ille, qui de super habet potestatem
permittat, aut ad poenam, aut ad disci-
plinam. Ad poenam impijs, ad disci-
plinam filijs. Flagellat autem omnem
filium quem recipit. Non te sine fla-
gello speres futurum: nisi forte cogi-
tes exhaereditari. Flagellat omnem fi-
lium quem recipit. Itane omnem?
Vbi te volebas abscondere? Omnem.
Et nullus exceptus, nullus sine fla-
gello erit. Quid est omnem? Vis au-
dire quem omnem? Etiam vnicus
sine peccato, non tamen sine flagel-
lo. Vnde ipse vnicus portans infir-
mitatem tuam, & praefigurans in
se personam tuam, & totius corporis
sui, cum appropinquaret passio-
ni, ex homine quem gerebat contris-
tatus est, vt te letificaret: contris-
tus est vt te consolaretur. Potuit e-
nim vtique sine tristitia esse Domi-
nus iturus ad passionem. Si potuit
miles, non potuit Imperator? quomo-
do potuit miles? Attende Paulum
exultantem, propinquantem passio-
ni. Ego autem, iam, inquit, in-
molor, & tempus resolutionis meae
instat: bonum certamen certavi,
cursum consummaui, fidem serua-
ui:

LIBER I. 31

ui: de cætero superest mihi corona
iustitiæ, quam mihi Dominus red-
det in illa die iustus iudex. Non so-
lùm autem mihi, sed & omnibus qui
diligunt aduētum eius. Videte quæ
admodum exultat venturus ad pas-
sionem. Ergo gaudet coronandus,
contristatur coronaturus. Quid igitur
tua portabat? Infirmi-
tatem quorundam qui veniente tribulatione vel
morte contristantur. Sed vide quo-
modo eos ducit in directionem cor-
dis. Ecce tu volebas viuere, non vo-
lebas tibi aliquid accidere, sed Deus
aliud voluit. Duæ voluntates sunt,
sed voluntas tua corrigatur ad vo-
luntatem Dei, nõ voluntas Dei des-
torqueatur ad tuam. Praua est enim
tua: regula est illa. Stet regula, &
quod prauum est ad regulam corri-
gatur. Videte quomodo hoc docet
dominus Iesus Christus: Tristis est,
inquit, anima mea vsque ad mortẽ.
Et: Pater, si fieri potest, transeat à me
calix iste. Ecce ostendit humanam
voluntatem. Sed vide rectum cor.
Veruntamẽ non quod ego volo, sed
quod tu vis pater. Hoc ergo fac gau-
dens in his quæ tibi accidunt: & si

PSYCHAGOGIAE

euenerit dies ille vltim⁹, gaude. Aut
si surripit humanæ cuiusdam volun-
tatis fragilitas, citò dirigatur in Des-
um: vt sis in eis quibus dicitur: Glo-
riamini omnes recti corde.

Ex tractatu in Psalmum trigesi-
mum secundū, super his verbis: Exul-
tate iusti in Domino, rectos docet
collaudatio. CAP. XIII.

Vi sunt recti? Quid diri-
gunt: cor secundū volū-
tatē Dei: & si eos pertur-
bat humana fragilitas,
diuina consolatur equi-
tas. Quamuis autem corde mortali
priuatim aliquid velint, quò suæ in-
terim causæ vel negotio, vel præsen-
ti necessitati conueniant, vbi intels-
lexerint & cognouerint aliud Deū
velle, præponūt voluntatē melioris
volūtati suæ, & voluntatē omnipotē-
tis volūtati infirmi, & volūtate Dei
voluntati hominis. Quantum enim
Deus distat ab homine, tantū volun-
tas Dei à voluntate hominis. Vnde
gerens hominem Christus, & regu-
lam nobis proponens, docens nos
vivere, & præstans nobis vivere,
ostens

LIBER . I. 34

ostendit hominis quandam priuatā
 voluntatem, in qua suam figurauit,
 & nostram : quia caput nostrum est,
 & ad eū, sicut nostis, tanquā mēbra
 utique pertinemus. Pater, inquit, si
 fieri potest, transeat à me calix iste.
 Hæc humana volūtas erat, propriū
 aliquid, & tanquam priuatum vo-
 lens. Sed quia recto corde voluit esse
 se hominem, vt quicquid in illo ali-
 quantum curuum esset, ad illum dis-
 rigeret qui semper est rectus, verūm
 non quod ego volo, ait, sed quod tu
 pater. Sed quid possit mali velle
 Christus? Quid postremò aliud pos-
 set velle quā pater? Quorum vna
 est diuinitas, non potest dispar esse
 voluntas. Sed ex persona hominis
 transfigurans in se suos quos in se
 transfigurauit, cū ait : Esuriui,
 & dedistis mihi manducare : quos
 in se transfigurauit, cū furenti
 & Sanctos persequenti Saulo cla-
 mauit desuper ipse, quem nemo
 tangebat : Saule, Saule, quid me
 persequeris? ostendit quandam ho-
 minis propriam voluntatem : os-
 tendit & correxit te. Ecce vide, in-
 quit, te in me, quia potes aliquid
 pro

PSYCHAGOGIAE

propriū velle, vt aliud Deus velit. Conceditur hoc humanæ fragilitati, conceditur humanæ infirmitati. Aliud quid propriū velle, difficile est vt nō tibi contingat: sed statim cogita quis sit supra te: illum supra te, te infra illum: illum creatorem, te creaturam: illū dominum, te seruū: illū omnī potentē, te infirmū cogita, corrigēs te, subiungensque voluntati eius, ac dicens: Verūm non quod ego volo, sed quod tu vis pater. Quomodo disiunctus es à Deo, qui iam hoc vis quod Deus? Eris ergo rectus, & te decebit laudatio, quoniam rectos decet laudatio. Si autem curuus fueris, laudas Deum quando tibi bene est, blasphemās quando tibi malè est. Quod quidem malè, si iustum, non est malè. Iustum autem est, quoniam ab illo fit qui iniustè facere nihil potest. Et eris insulsus puer in domo patris, amans patrem si tibi blanditur, & odio habens quando te flagellat: quasi non & blandiens & flagellans hæreditatem paret. Vide autem quemadmodum deceat rectos laudatio. Audi vocem recti laudantis ex alio Psalmo: Benedicam

eam, inquit Dominum in omnitem-
 pore, semper laus eius in ore meo.
 Quod est in omni tempore: hoc est,
 semper. Et quod est benedicam: hoc
 est, laus eius in ore meo. Omni tem-
 pore & semper: siue in prosperis, si-
 ue in aduersis. Nam si in prosperis,
 & non in aduersis, quomodo om-
 ni tempore? quomodo semper? Et
 audiuius multas multorum tales
 voces: quando illis prouenit aliqua
 felicitas, exultant, gaudent, cantant
 Deo, laudant Deum, non sunt im-
 probandi, imò congaudendum est
 illis, quia multi. Sed isti qui iam
 Deum laudare ex prosperitatis par-
 te cœperunt, docendi sunt patrem
 agnoscere flagellantem, nec mura-
 murare aduersus corrigentis ma-
 num, ne semper prauiremanentes
 exhæredari mereantur: vt facti iam
 recti (quid est recti, nisi vt nihil il-
 lis displiceat quod fecerit Deus?)
 possint & in aduersis Deum lauda-
 re, & dicere: Dominus dedit, Do-
 minus abstulit, sicut Domino pla-
 cuit ita factum est, sit nomen Do-
 mini benedictum. Tales rectos de-
 cet laudatio, non primò laudaturos,
 &

PSYCHAGOGIAE

& postea vituperaturos. Ergo iusti
recti exultate in Domino, quia vos
deceat laudatio. Nemo dicat, quis
ergo iustus? aut quando ero iustus?
Nolite vos abijcere & desperare de
vobis, homines estis, ad imaginem
Dei facti estis: qui vos homines fe-
cit, pro vobis & homo factus est: **ut**
multi filij ad hæreditatem sempiternam
adoptaremini, sanguis vnici
pro vobis effusus est. Si vobis ex
terrena fragilitate viluistis, ex pre-
cio vestro vos appendite: quid man-
ducat, quid bibatis, quo subscri-
bamini tamen dignè cogitate. Nun-
quid hoc vos monemus, ut superbi-
sit, & vobis aliquam perfectionem
audeatis arrogare? Sed non iterum
ab omni iustitia vos putare debetis
exules fieri. Nolo enim vos inter-
rogare de iustitia vestra: fortassis
enim nemo vestrum mihi audeat re-
spondere, iustus sum: sed interro-
go vos de fide vestra. Sicut nemo
vestrum audeat dicere, iustus sum:
sic nemo audeat dicere, fidelis sum?
Nondum quæro quid viuas, sed
quæro quid credas. Responsurus
es, credere te in Christum. Non au-
disti

disti
uit?
quesi
conari
Deus
& lusi
hortat
vincas
defici
min.
les in
vinit.
regra
tatibu

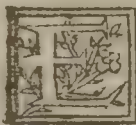
E
mille
his ve
Domu
grego
de, o

disti Apostolum. Iustus ex fide viuit? Fides tua, iustitia tua: quia utique si credis, caues: si autem caues, conaris: & conatum tuum nouit Deus, & voluntatem tuam inspicit, & luctam cum carne considerat, & hortatur ut pugnes, & adiuuat ut vincas, & certantem inspectat, & deficientem subleuat, & vincentem coronat. Ergo exultate iusti in Domino. Hoc dixerim, exultate fideles in Domino, quia iustus ex fide viuit. Rectos decet laudatio. Discite gratias agere Deo, & in prosperitatibus, & in tribulationibus.

Ex tractatu in Psalmum ceterisimum quadragesimum sextum super his verbis: Aedificans Hierusalem Dominus, dispersiones Israelis congregabit: qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum.

CAP. XIII.

Cce aedificans Hierusalem Dominus, colliget dispersiones populi ipsius. Populus enim Hierusalem, populus est Israel. Est Hierus

PSYCHAGOGIAE

Hierusalem æterna in cælis, vbi ciues etiam angeli sunt. Quid ergo ibi Israel? Si hominem illum nepotem Abrahamæ consideres, qui dictus est Iacob, quomodo angelos intelligimus Israel? Si interpretationem nouimus, discutiamus (quia & ipse Iacob mutato nomine vocatus est Israel) magis ibi nomen Israel: & utinam & nos sequentes simus Israel. Quid enim interpretatur Israel? Vis dens Deum. Omnes ergo ciues illius ciuitatis videndo Deum gaudent in illa magna ciuitate, & ampla, & cælesti: spectaculum eis Deus ipse est. Sed nos ab illa ciuitate peregrinamur, peccato expulsi ne ibi remaneremus, & mortalitate prægrauati ne illò rediremus. Respexit Deus peregrinationem nostram, & ille qui ædificat Hierusalem restituit lapsam partem. Vnde restituit lapsam partem? Dispersiones Israel ipse est colligens. Cecidit enim in Adâ pars quædâ, & facta est peregrina. Hanc peregrinationem misericorditer vidit Deus, & quæsiuit non quærentes se. Vnde quæsiuit? Quem misit ad captiuitatem nostram? Misit

redem
Aposto
quit, di
niâ cum
Christu
sit ergo
demptio
quit, t
cium d
ille mor
sanguis
lo sang
rael. E
quomo
gantur
sunt di
ædifici
collige
inquiet
cans H
quem
ra vita
Hierus
nes Isra
ligit?
sanat
do coll
vtfane
non co

LIBER. I. 35

redemptorem, secundum quod ait
Apostolus: Commendat Deus, in-
quit, dilectionem suam in nobis, quo-
nia cum adhuc peccatores essemus,
Christus pro nobis mortuus est. Mi-
sit ergo ad captiuitatem nostram re-
demptorem filium suum. Porta, in-
quit, tecum saccum, ferto ibi pre-
cium captiuorum. Induit enim se
ille mortalitatem carnis, & ibi erat
sanguis, quo fuso redimeremur. Il-
lo sanguine collegit dispersiones Is-
rael. Et si ille collegit olim dispersos,
quomodo satagendum est vt colli-
gantur modò dispersi? Si collecti
sunt dispersi, vt in manu artificis ad
aedificium formarentur: quomodo
colligendi sunt qui de manu artificis
inquietudine ceciderunt? Aedifi-
cans Hierusalem Dominus. Ecce
quem laudamus, ecce cui laudem to-
ta vita nostra debemus. Aedificans
Hierusalem Dominus, & dispersio-
nes Israel colligens. Quomodo colli-
git? Quid agit vt colligat? Qui
sanat contritos corde. Ecce quomo-
do colliguntur dispersiones Israel,
vt sanentur contriti corde. Qui cor
non conterunt, non sanantur. Quid
est

PSYCHAGOGIAE

est enim contereere cor? Notum sit vobis charissimi, fiat vt sanari possitis. Dictū est enim multis alijs scripturarum locis, & maxime aliquo loco voce nostra quidam cantans dicebat: Quoniam si voluisses sacrificium dedissem vtique. Deo dicebat: Si voluisses sacrificium dedissem vtique, holocaustis autem non delectaberis. Quid ergo? Sine sacrificij oblatione remanebimus? Audi quid te velit offerre. Sequitur, & dicit: Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non spernit. Sanat ergo contritos corde, quia illis propinquat vt sanet, sicut dicitur in alio loco: Prope est Dominus his qui obtriuierunt cor. Qui obtriuierunt cor? Humiles. Qui non obtriuierunt cor? Superbi. Contritum sanabitur, elidetur elatum. Ad hoc enim fortē eliditur, vt contritum sanetur. Ne velit ergo fratres cor nostrum esse erectū, antequam sit rectum. Malē erigitur, quod non primo corrigitur. Qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum. Sanat, inquit, contritos corde:

fac

LIBER I. 38

sanat ergo humiliatos corde, sanat
 confitentes, sanat seipso punientes,
 in sese verum iudicium exercentes,
 vt possint esse illius misericordiam
 sentientes. Tales sanat, sed perfecta
 eorum sanitas transacta mortalitas
 te fiet, quando corruptibile hoc in-
 duerit incorruptionem, & mortale
 hoc induerit immortalitatem: quan-
 do nihil erit quod ex carnis labe so-
 licitet, non solum nihil cui consens-
 tiamus, sed nihil quod suggeratur
 ex carne. Etenim modò fratres mei
 quantæ illicitæ delectationes ani-
 mum tangunt: quamuis eis non
 consentiamus vt membra nostra ius-
 titiæ seruiant, non iniquitati: tamen
 vel delectari talibus, & si non cōsens-
 tis, nondum est perfecta sanitas. Sa-
 naberis ergo, corde sanaberis con-
 trito. Noli erubescere, contere cor:
 tales sanat Deus. Sed quid ago, in-
 quies modo? Condelector enim le-
 gi Dei secundum interiorem homi-
 nem: video autem aliam legem in
 membris meis repugnātem legi mē-
 tis meæ, & captiuum me ducentem
 in legē peccati. Quid agis? Contere
 cor, confitere, age, dic sequentia. In-
 felix

PSYCHAGOGIAE

felix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Hoc enim discere, Infelix ego homo, iam cor contere est. Ille speret felicitatem, qui confitetur infelicitatem. Dic ergo: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius, ut respondeatur tibi, Gratia Dei per Iesum Christum dominum nostrum. Quomodo autem liberabit ipsa gratia Dei? Vnde nunc pignus accepimus? Audi eundem Apostolum: Cuius quidem, inquit, mortuum est propter peccatum, spiritus autem vita est propter iustitiam. Si ergo spiritus eius qui suscitavit Iesum Christum ex mortuis habitat in vobis: qui suscitavit Iesum Christum a mortuis, vivificabit & mortalia corpora vestra per inhabitantem spiritum eius in vobis. Hoc ergo pignus accepit spiritus noster, ut incipiamus fide servire Deo, & ex fide appellari iusti. Quoniam iustus ex fide vivit. Quicquid autem nobis adhuc repugnat & resistit, de mortalitate carnis est, & hoc sanabitur. Vivificabit enim, inquit, & mortalia corpora vestra per inhabitantem spiritum eius

in vob
compl
go nu
confel
fores?
Quon
tos cor
erit qu
quid?
Qui c
quoru
tionem
contra
ligam
dici al
enim
vestra
madu
runt)
firma
gunt
mala
da su
mini
dalizi
Tort
Putat
gura
que

LIBER I. 37

in vobis. Ad hoc pignus dedit, vt
 compleat quod promisit. Quid er-
 go nunc in hac vita quando adhuc
 confessores sumus, nondum posses-
 sores? Quid in hac vita? Quid fiet?
 Quomodo durabitur? Sanat contri-
 tos corde. Sed perfecta sanitas tunc
 erit quando diximus: Nunc ergo
 quid? Alligat contritiones eorum.
 Qui curat, inquit, contritos corde,
 quorum perfecta sanitas in resurre-
 ctione iustorum erit, alligat modò
 contritiones eorum. Quæ sunt al-
 ligamenta contritionum? Sicut me-
 dici alligant fracturas. Aliquando
 enim (intelligat & ex hoc charitas
 vestra, nam notum est eis qui anis
 maduerterunt, vel à medicis audierunt)
 Aliquando prauè & distortè
 firmata, vt corrigant medici fran-
 gunt, & faciunt vulnus nouum, quia
 mala erat sanitas praua. Sic ergo res-
 ctæ sunt (inquit scriptura) viæ Do-
 mini, sed prauicordius in illis scan-
 dalizabitur. Quid est prauicordius?
 Torticordius? tortum cor habens.
 Putat torta esse omnia quæ dicun-
 tur à Deo, putat praua esse omnia
 quæ facit Deus, & displicent illi om-

PSYCHAGOGIAE

nia iudicia Dei, maximeque in quibus ipse corripitur : & sedet & disputat quàm malè faciat Deus, quia non pro eius voluntate facit. Distortum cor, prauum cor est, quod non se corrigit ad Deum, & Deum vult distortuere ad se. Quid ergo ei dicit Deus desuper? Tortus es, æquus sum. Si tu rectus esses, sentire es et sitires æquitatem meam. Quemadmodum si in pauimentum æquale poneretur distortum lignum, non collocaretur, vndique nutaret, vndique ageretur : quod non loci inæqualitas, sed distorti ligni facit, sicut ait scriptura : Quàm bonus Israel Deus rectis corde? Quid ergo si tortum est cor? quomodo dirigitur? Et tortum est & durum. Iam ergo tortum & durum frangatur, conteratur vt dirigatur. Tu dirigere cor tuum non potes : tu frange, ille dirigat. Quomodo tu frangis, quomodo tu conteris? Confitendo, puniendo peccata tua. Quid aliud significat pectorum tunsiō, nisi fortè putamus ossa nostra aliquid peccasse, cū cædimus & tundimus pectus? Sed significamus nos
cor

LIBER I.

38

cor cōterere, vt à Dño dirigatur. Sana-
nat ergo contritos corde, & contritū
cor habentes: & sanitas ipsius cordis
tūc erit perfecta, cū & corporis re-
paratio implebitur, quæ promissa
est. Nūc interea quid facit medicus?
Alligat contritiones tuas, vt tu poss-
sis peruenire ad plenissimam firmis-
simum, donec consolidetur quod frac-
tū est, quod alligatū est. Quæ sunt
ista alligamenta? Temporalia sacra-
mēta? Alligamenta medicinalia con-
tritionis nostræ, sacramenta interim
sunt tēporalia, quibus habemus cō-
solationem: & ista omnia quæ loqui-
mur vobis ipsa quæ sonant & trans-
seūt, quicquid in Ecclesia geritur tē-
poraliter, alligamēta sunt contritio-
num. Quemadmodum enim medi-
cus perfecta sanitate detrahit ligatu-
ram, sic fiet in illa ciuitate Hierusa-
lem, cū æquales angelis facti fue-
rimus. Nam quid putatis? ibi nos
accepturos esse quod hic accipimus?
Aut ibi recitandum est nobis Euang-
gelium, vt fides nostra perman-
eat? aut imponenda est manus ab
aliquo præposito? Ista omnia alli-
gamenta fracturæ sunt, quæ perfecta

D :

fas

PSYCHAGOGIAE

sanitate detrahentur: sed ad eam nō
perueniretur, nisi alligarētur. Sanat
ergo contritos corde, & alligat cons-
tritiones eorum.

Ex tractatu in Psalmum octoge-
simum quintum, super his verbis: Læ-
tifica animam serui tui, quoniam ad
te Domine animam leuauī: quoniam
tu Domine suauis & mitis, & mul-
tæ misericordiæ omnibus inuocanti-
bus te.

CAP. XV.

Iocunda animam serui
tui. Iocunda eam, quia
ad te leuauī eam. In ter-
ra erat, & in terra ama-
ritudinem sentiebat: ne
in amaritudine contabesceret, ne
omnem tuæ gratiæ suauitatem amit-
teret, leuauī eam ad te, iocunda eam
apud te. Solus enim tu es iocundi-
tas: amaritudine plenus est mundus.
Certè rectē admonet membra sua,
vt sursum corda habeant. Audiant
ergo & faciant: leuēt ad cælum quod
malè est in terra. Ibi enim non pu-
trescit cor, si leuetur ad Deum. Fru-
mentum si haberes in inferioribus,
ne putresceret, leuares ad superiora:
fru-

frumento tuo quæris mutare locū,
& cor permittis in terra putrescere?
Frumētum leuares in superiora, cor
leua in cælum. Et vnde, inquis, pos-
sum? Qui funes, quæ machinæ, quæ
scalæ, opus sunt? Gradus, affectus
sunt: iter tuum, voluntas tua est.
Amando ascendis, negligendo de-
scendis. Stans in terra in cælo es si di-
ligas Deum. Non enim sic leuatur
cor, quomodo leuatur corpus. Cor
pus vt leuetur locum mutat, cor vt
eleuetur voluntatem mutat. Quo-
niam ad te Domine animam me-
am leuaui. Quia tu Domine suauis
es, ac mitis, Ideo iocunda. Tan-
quam tædio affectus ex amaritudi-
ne terrenorum indulcari voluit, &
quæsiuit fontem dulcedinis, & in
terra nō inuenit. Quacunque enim
se vertebat, scandala, tribulationes,
timores, tentationes inueniebat. In
quo homine securitas? De quo cer-
tum gaudium? Nec de seipso vtique
quāto minus de alio? Aut mali sunt,
& necesse est eos pati, sed sperare
quia mutari possunt: aut boni sunt,
& sic eos oportet diligere, vt timea-
mus (quia possunt mutari) ne mali

PSYCHAGOGIAE

sint. Ibi malicia eorum facit amaritudinem animæ, hic sollicitudo & timor, ne labatur qui bene ambulat. Quocunque ergo cor se conuerterit in terrenis rebus amaritudinem inuenit: vnde dulcescat non habet, nisi leuet se ad Deum. Quoniam tu domine suavis & mitis. Quid est mitis? Portas me donec perficias me. Vere enim fratres mei, dicam tanquam homo hominibus & ex hominibus. Adferat quisque cor suum, & intueatur se sine adulatione & sine palpatione. Nihil est enim stultius, quam si se ipsum quisquam palpet atque seducat. Attendat ergo & videat quanta aguntur in corde humano, & quæ admodum ipse plerumque orationes impediuntur vanis cogitationibus, ita vt vix stet cor ad Deum suum. Vult se tenere vt stet, & quodammodo fugit à se, nec inuenit cancellos quibus se includat, aut obices quibus retineat auolationes suas, & vagos quosdā motus, & stet iocundari Deo suo. Vix est vt occurrat stabilis oratio inter multas orationes. Diceret vnusquisque sibi cōtingere, & alteri non cōtingere, nisi inueniremus

LIBER I. 40

In scripturis Dei David orantē quod-
 dam in loco & dicentem: Quoniam
 inueni domine cor meum vt orarem
 ad te. Inuenire se dixit cor suū, quasi
 soleret ab eo fugere, et ille sequi quas-
 si fugitium, & non posse compre-
 hendere, & clamare ad dominum:
 Quoniam cor meum dereliquit me.
 Itaque fratres mei attendens quod
 hic ait: Suavis estu & mitis, videor
 mihi videre ad hoc dixisse mitē Deū,
 quia patitur ista nostra, & expectat
 tamē à nobis orationem, vt perficiat
 nos: & quando illi eam dederimus,
 accipit gratē & exaudit, nec nemi-
 nit tantas quas incōditē fundimus,
 & accipit vnā quam vix inueni-
 mus. Quis enim est fratres mei ho-
 mo, cum quo si amicus eius cœper-
 rit colloqui, & noluerit ille respon-
 dere colloctioni eius, & iste vide-
 rit eum auerti à se, & aliud loqui ad
 alium, quis est qui hoc ferat? Aut si
 fortē interpelles iudicem, & consti-
 tuas eum loco, vt te audiat, & subito
 cū ad eum loqueris dimittas eum,
 & incipias fabulari cum amico tuo,
 quando te tolerat? Et tamen tole-
 rat Deus tot corda precantium,

PSYCHAGOGIAE

& diuersas interim res cogitantium,
omitto dicere & noxias, omitto di-
cere aliquando peruersas & inimicas
Deo: nam ipsas superfluas cogitare,
iniuria est eius cum quo loqui cœpes-
ras. Oratio tua locutio est ad Deū.
Quando legis, Deus tibi loquitur:
quando oras, cum Deo loqueris.
Sed quid? Desperandum est de gene-
re humano, & dicendum iam ad dās
nationem pertinere omnem homi-
nem, cui subreperit aliqua cogitatio
oranti, & interruperit orationem ip-
sius? Si hoc dixerimus fratres, quae
spes remaneat non video. Porro
quia est aliqua spes ad Deum, quia
magna est eius misericordia. Dicam-
us ei: Iocunda animam seruitui,
quoniam ad te Domine animā meā
leuauī. Et quomodo eam leuauī?
Quomodo potui, quomodo tu vi-
res dedisti, quomodo eam fugien-
tem apprehendere valui. Quoties-
cunque ante me stetisti (puta Deū
dicere) tanta vana & superflua co-
gitasti, & vix mihi fixam & stabili-
lem orationem fudisti. Quid tu ad
ista aliud respōdeas, nisi, quia tu suauis
es Domine ac mitis? Mitis es tota-
les

LIBER I. 41

lerans me. Ex ægritudine defluo, cura
 ra & stabo: confirma, & firmus ero.
 Donec autem facias toleras me: quia
 tu suavis es Domine, et mitis, et mul-
 tum misericors. Non enim solum
 misericors, sed & multum misericors.
 Abundat enim iniquitas nostra, abun-
 dat & tua misericordia. Et multum
 misericors es omnibus inuocantibus
 te. Et quid est quod dicit multis lo-
 cis scriptura: Quia inuocabunt, &
 non exaudiam eos (certè enim mi-
 sericors est omnibus inuocantibus se)
 nisi quia quidam inuocantes non ip-
 sum inuocant, de quibus dicitur: Deum
 non inuocauerunt? Inuocant, sed non
 Deum. Inuocas quicquid amas, inuocas
 quicquid in te vocas, inuocas
 quicquid vis ut veniat ad te. Porro si
 Deum propterea inuocas ut veniat ad
 te pecunia, ut veniat ad te hereditas,
 ut veniat ad te secularis dignitas, illa
 inuocas quæ vis ut veniant ad te: sed
 Deum tibi adiutorem ponis cupidi-
 tatum, non exauditorem desiderio-
 rum. Deus bonus est si det quod vis?
 Quid, si male vis? Nonne erit tibi ma-
 gis non dando misericors? Porro si
 non dederit, iam nihil tibi Deus est:

PSYCHAGOGIAE

& dicis, Quantum rogavi, quàm
sæpe rogavi, & non sum exauditus?
Quid enim petebas? Forte mortem
inimici tui. Quid si & ille petat tuâ?
Qui te creavit, ipse creavit & illum:
homo es, homo est & ille: Deus au-
tem iudex est, audit ambos, sed non
exaudit ambos. Tristis es, quia non
es exauditus contra illum: gaud, e
quia non est ille exauditus contra te.
Ego, inquis, non hoc petebam, non
inimici mei petebam mortem: sed
vitam petebam filij mei: quid mali
petebam? Nihil mali petebas, sicut
tu sentiebas: quid si ille raptus est,
ne malitia mutaret intellectû illius?
Sed peccator, inquis, erat, & ideo vo-
lebam eum viuere vt corrigeretur.
Tu volebas eum viuere vt melior
esset: quid si Deus nouerat si viue-
ret peiorem futurum? Vnde ergo
nostis quid illi prodesset, mori an vi-
uere? Si ergo non nostis, redi ad cor
ruum, dimitte Deo cōsiliū suum.
Quid ergo, inquis, faciam? Quid
orem? Quid ores? Quod te docuit
Dominus, quod te docuit cælestis
magister. Inuoca Deum tanquàm
Deum, ama Deum tanquàm Deū.
Illo

Illo melius nihil est, ipsum desidera,
 ipsum concupisce. Vide inuocantem
 Deum in alio psalmo, 'Vnam petij à
 Domino hanc requiram. Quid est
 quod petit? Ut inhabitem in domo
 Domini per omnes dies vitæ meæ.
 Ut quid hoc? Ut contempler delectationem Domini. Si ergo amator
 Dei esse vis, syncerissimis medullis
 castisque suspirijs ipsum dilige, ipsum
 ama, illi flagra, illi inhia, quo iocundius
 nihil inuenis, quo melius,
 quo lætius, quo diuturnius nihil.
 Quid enim tam diuturnū, quàm id
 quod est sempiternum? Non times
 ne aliquando à te pereat, qui facit ne
 tu pereas. Si ergo tu inuocas Deum
 tantquam Deum, securus esto, exaudi
 diris: pertines ad istum versum, Et
 multum misericors omnibus inuocantibus te.
 Noli ergo dicere, Illud mihi non dedit.
 Redi ad cor tuum, & conscientiam tuam
 libra: interroga, parcere illi noli. Si verò Deū
 inuocasti, certus esto, quia id forte
 quod volebas temporaliter ideo nō
 dedit, quia non tibi proderat. Edificetur
 in hoc cor vestrum fratres, cor Christianum,
 cor fidele: ne inci-

PSYCHAGOGIAE

piatis (tristes facti & veluti fraudati desiderijs vestris) ire in indignationem contra Deum: & non expediat aduersus stimulū calcitrare. Recurrite ad scripturas. Exauditur diabolus: & non exauditur Apostolus. Quid vobis videtur? Quomodo audiuntur dæmones? Petierūt se ire in porcos, & cōcessum est eis. Quomodo exaudit⁹ est diabolus? Petijt lob tentandū, & accepit. Quomodo nō est exauditus Apostolus? In magnitudine, inquit, reuelationū ne extollar, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus satanæ qui me colaphizet, propter quod ter dominum rogavi vt auferret eum à me, & dixit mihi. Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Exaudiuit eum quem disponebat damnare: & non exaudiuit eū quem volebat sanare. Nam eger petit multa à medico: nō dat medicus, nō exaudit ad voluntatem, vt exaudiat ad sanitatem. Ergo medicum tuum pone Deū: pete ab illo salutē, & salus tua ipse erit: nō quasi salutē extrinsecus, sed vt salus ipse sit. Ne rursus ames aliā salutem, præter ipsum, sed quomodo

modo habes in Psalmo, Dic animæ
meæ salus tua ego sum. Quid ad te
quid tibi det, modò se tibi det? Vis ut
det se tibi? Quid si quod vis habere,
non vult ipse ut habeas, ut se tibi
det? Impedimenta remouet, ut in-
tret ad te. Bona cogitate & confide-
rate fratres quæ dat Deus peccatori-
bus, & hinc intelligite quid seruet ser-
uis suis. Peccatoribus blasphemans
tibus eum quotidie dat cælum & ter-
ram, dat fontes, fructus, salutem, fi-
lios, copias, vbertatem. Hæc omnia
bona non dat nisi Deus. Qui talia
peccatoribus dat, quid eum putas
seruare fidelibus suis? Hoc nē de il-
lo sentiendum est, quia qui talia ma-
lis dat, nihil seruat bonis? Imo verò
seruat, non terram sed cælum. Vili-
us fortè aliquid dico, cū dico cæ-
lum: seruat seipsum qui fecit cæ-
lum. Pulchrum est cælum, sed pul-
chior est fabricator cæli. Sed video,
inquis, cælum, & illum non video.
Oculos enim habes ad videndum cæ-
lum: cor nondum habes ad videndū
fabricatorem cæli. Ideo venit de cæ-
lo in terram, ut mundet cor quo vis-
deatur ipse qui fecit cælum & ter-

PSYCHAGOGIAE

ram. Sed planè cum patientia salutē
expecta. Quibus te medicamentis cu
ret, ille nouit: quibus sectionib⁹, quib⁹
bus vſtionibus, ille nouit. Tu tibi æ
gritudinem cōparasti peccando, ille
venit non solūm fouere, sed & secare
re & vrere. Non vides quanta homi
nes patiantur sub medicorum mani
bus, spem incertam homini promittē
tētū? Sanaberis, dicit medicus, sanab
beris si secuero. Et homo dicit, & ho
mini dicit. Nec qui dicit certus est,
nec qui audit: quia ille dicit homini
qui non fecit hominem, & non per
fecte scit quid agatur in homine: &
tamen ad verba hominis nescientis
quid agatur in homine credit homo,
subdit membra, ligari se patitur, aut
plerunq; etiā non ligatus secatur &
vritur: & accipit fortē salutē pauco
rum dierū, iā sanat⁹ quādo moriatur
ignorās: & fortasse dū curatur mori
tur: & fortasse curari nō poterit. Cui
autē promissit De⁹ aliquid, & fefellit?

Ex tractatu in Psalmum quadrage
simum nonam, super his verbis, Inuo
came in die tribulationis: erua me
& honorificabis me. CAP. XVI.

Inuoca

Nuoca me. Nō enim pręsumere debes de virib⁹ tuis: omnia auxilia tua, mendacia sunt. Me inuoca in die tribulationis eruum te & glorificabis me. Ad hoc enim permisi diem tribulationis tibi fieri, quia fortē si non tribulareris, non inuocares me. Cū autem tribularis, inuocas me: quando inuocabis me, eximam te: quando eximam te, glorificabis me vt iam non discendas à me. Obtorpuerat quidam & friguerat à feruore orationis, & dixit, Tribulationem & dolorem inueni, & nomen Domini inuocaui. Inuenit tribulationē tanquam aliquid vtile, putruerat tabe peccatorū suorum, iam sine sensu remanserat, inuenit tribulationē tanquam vstionem & sectionē. Inueni, inquit, tribulationem, & dolorem, & nomē Domini inuocaui. Et quædam fratres sunt tribulationes omnibus notæ. Ecce istæ abūdant in genere humano: ali⁹ dāno affectus plangit: ali⁹ orbitate percussus luget: alius patria exulatus, mœret & redire cupit, intolerabilem peregrinationem deputās. Alte
ri

PSYCHAGOGIAE

ra vinea grandinata est, attendit ad labores suos, & videt consumptam omnem operam incassum. Quando non potest contristari, qui inimicum patitur ex amico? Quæ maior miseria in genere humano? Plangunt hæc omnes & dolēt, & tribulationes sunt istæ, & in his omnibus inuocant Dominum: & rectè faciunt. Inuocant Deum: potens est enim vel docere tolerandum, vel sanare toleratum. No- uit ille non sinere nos tentari supra quàm possumus ferre. Inuocemus Deum etiam in istis tribulationibus. Sed hæc tribulationes inueniunt nos, sicut in alio Psalmo scriptum est, Adiutor in tribulationibus quæ in- uenerunt nos nimis. Est quædam quam nos debemus inuenire. Inue- niatur ista tribulatio. Est quædam tribulatio quam nos debemus quæ- rere & inuenire. Quæ est ista? Ea ipsa in hoc mundo est. Felicitas affluen- tia rerum temporalium, non quidem ipsa tribulatio est, sed solatia sunt tribulationis. Cuius tribulationis? Nostræ peregrinationis. Hoc aus- tem ipsum quod cum Deo non- dum sumus, hoc ipsum quod inter
ten

tētationes molestiasque versamur,
 quod sine timore esse nō possumus,
 tribulatio est: non enim est illa secu-
 ritas quæ nobis promissa est. Hanc
 tribulationem peregrinationis suæ
 qui non inuenerit, ad patriam redire
 non cogitat. Tribulatio illa est fras-
 tres. Certe modò facimus bona ope-
 ra quando porrigimus panem esu-
 rienti, domum peregrino: & ceteras
 tribulatio est & hæc. Inuenimus enī
 miseros, super quos misericordiam
 facimus. Et si miserorum miseria fa-
 cit nos compatientes, quanto melius
 ibi iam esses vbi non inuenis esurien-
 tē quē pascas, vbi nō inuenis peregri-
 nū quē suscipias, nō nudū quem ves-
 tias, nō ægrum quem visites, non liti-
 gantē quem cōcordes? Omnia enim
 ibi summa sunt, vera sunt, sancta sūt,
 æterna sunt. Panis noster ibi iustitia
 est, potus noster ibi sapientia est, ves-
 tis nostra ibi immortalitas est, dom⁹
 nostra æterna in cælis est, firmitas no-
 stræ immortalitatis. Nūquid ægritu-
 do subrepit? Nūquid lassitudo ad sō-
 nū trahit? Nulla mors, nulla lis: ibi
 pax, quies, gaudiū, iustitia. Null⁹ in-
 trat inimicus, nullus labitur amicus.

quæ

PSYCHAGOGIAE

Quæ ibi quies? Si cogitemus & attendamus ubi sumus, & ubi nos futuros esse promisit qui mentiri nescit, ex ipsa eius promissione inuenimus in qua sumus tribulatione: hæc tribulationem nemo inuenit, nisi qui quæsierit. Sanus es, vide si non miser es: nam facile est ut qui ægrotat sentiat se miserum. Quando sanus es vide si non miser es, quia cum Deo nondum es. Tribulationem & dolorem inueni, & nomen Domini inuocaui. Immola ergo Deo sacrificium laudis. Lauda promittentem, lauda vocantem, lauda exhortantem, lauda adiuuantem, et intellige in qua tribulatione positus es. Inuoca, erue ris, glorificaberis, permanebis.

Ex tractatu nono in Epistolam beati Ioannis Apostoli, super his verbis. In hoc perfecta est charitas in nobis, ut fiduciam habeamus in die iudicii: quia sicut ille est & nos sumus in hoc mundo. Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem

CAP. XVII,

Dicit

Ita quomodo se probeat
vnusquisque, quantum
in illo profecerit chari-
tas, vel potius quantū
ipse in charitate profece-
rit: nam si Deus charitas est, nec pro-
ficit: nec deficit Deus. Sic dicitur
proficere in te charitas, quia tu in
ea proficis. Interroga ergo quantum
in charitate profeceris, & vide quid
tibi respondeat cor tuum, & ita no-
ueris mensuram profectus tui: pro-
misit enim iste ostendere nobis in
quo cognoscamus profectum no-
strū, & ait. In hoc perfecta est in no-
bis dilectio. Quare, In quo? Vt fidu-
ciā, inquit, habeamus in die iudicij.
Quisquis fiduciam habet in die iudi-
cij, perfecta est in illo charitas. Quid
est habere fiduciam in die iudicij?
Nō timere ne veniat dies iudicij. Sūt
homines qui non credunt diem iudi-
cij: isti fiduciam non possunt habere
in die quē venturū esse non credunt:
prætermittamus eos, excitet Deus il-
los vt viuant. De mortuis vt quid
loquamur? Non credunt futurum
diem iudicij: nec timent, nec deside-
rant quōd non credunt. Cœpitalis
quis

PSYCHAGOGIAE

quis credere diem iudicii : sic cepit credere, cepit & timere: sed quia timet, nondum habet fiduciam in die iudicii, nondum est in illo perfecta charitas. Nunquid tamen desperandum est? In quo vides initiū, cur desperas finem? Quod initium vides, inquires? Ipsum timorem. Audi scripturam, initium sapientiæ timor Domini. Cœpit ergo timere diem iudicii, timendo corrigit se, vigilat aduersus hostes suos, id est, peccata sua: incipit reuiuiscere interius, & mortificare membra sua quæ sunt super terram, sicut Apostolus dicit, Mortificate mēbra vestra quæ sunt super terram. Spiritualia nequitiae dicit membra super terram: nam sequitur & exponit. Auaritiam, immunditiam, & cetera quæ illic exequitur. Quantum autem mortificat iste qui timere cœpit diem iudicii membra sua super terram: tantum surgunt & corroborantur membra cœlestia. Membra autem cœlestia sunt omnia opera bona. Surgentibus cœlestibus membris, cœpit desiderare quod timebat: timebat enim ne veniret Christus, & inueniret impium quem

quem damnaret, desiderat vt veniat
quia inuenturus est quem coronet.
Iam quum cœperit desiderare veniē-
tem Christum casta anima quę desi-
derat amplexus sponsi, renunciat a-
dultero: fit virgo interius ipsa fide,
spe, & charitate. Habet iam fidu-
ciam in die iudicij: non contra se, pu-
gnat quando orat & dicit. Adueniat
regnum tuum. Qui enim timet ne
veniat regnum Dei, timet ne ex-
audiatur: & quomodo orat, qui ti-
met ne exaudiatur? Qui autem o-
rat cum fiducia, charitas in eo optat
iam vt regnum Dei veniat. Dei
pso desiderio dicebat quidam in
Psalmo, Et tu Domine vsquequo?
Conuertere Domine & eripe ani-
mam meam Gemebat se differri. Sūt
homines qui cum patientia moriun-
tur: sunt autem quidam perfecti qui
cum patientia viuunt. Quid di-
xi? Qui adhuc desiderat istam vi-
tam quando illi venerit dies mortis,
patienter tolerat mortem, luctatur
aduersum se vt sequatur volunta-
tem Dei, & hoc agit animo quod e-
ligit Deus potius quàm quod eligit
voluntas humana, & ex desiderio vi-

PSYCHAGOGIAE

tæ præsentis fit lucta cum morte, & adhibet patientiam & fortitudinem, ut æquo animo moriatur: iste patienter moritur. Qui autem desiderat (sicut dicit Apostolus) dissolui & esse cum Christo, non patienter moritur: sed patienter viuit, & delectabiliter moritur. Vide Apostolum patienter viuentem, id est, cum patientia hic non amantem vitam, sed tolerantem. Dissolui, inquit, & esse cum Christo multò magis optimum: manere autem in carne necessarium propter vos. Ergo fratres date operam intus agere vobiscum, ut desideretis diem iudicij: aliter non probatur perfecta charitas, nisi cum cœperit illa dies desiderari. Ille autem eam desiderat, qui fiduciam habet in illa: ille autem fiduciam habet in illa, cuius conscientia non trepidat in charitate perfecta atque sincera. In hoc enim perfecta est dilectio eius in nobis, ut fiduciam habeamus in die iudicij. Quare habebimus fiduciam? Quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Audisti causam fiduciae tuæ. Dominus in Euangelio dicit, Si
dis

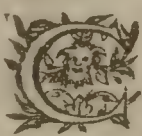
diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & Publicani hoc faciunt? Quid ergo vult nos agere? Ego autem dico vobis, inquit, diligite inimicos vestros, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos. Si ergo iubet nos diligere inimicos nostros, vnde nobis dat exemplum? De ipso Deo. Ait enim: Vt sitis filij patris vestri qui in cælis est, qui facit solem suum oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Quia ergo ad hanc perfectionem nos inuitat Deus, vt diligamus inimicos nostros, sicut & ipse dilexit suos, ea nobis fiducia est in die iudicii, quia sicut ille est & nos sumus in hoc mundo: quia sicut ille diligit inimicos suos, faciendo solem suum oriri super bonos & malos, & pluendo super iustos & iniustos: ita nos quia inimicis nostris non possumus præstare temporalem solem & pluuiam, præstemus lachrymas quum pro illis oramus. Iam ergo de ipsa fiducia videte quid dicat. Vnde intelligitur perfecta charitas? Timor non est in charitate. Quid ergo

PSYCHAGOGIAE

ergo dicimus de illo qui cœpit timere diem iudicii? Si perfecta in illo esset charitas, non timeret, perfecta enim charitas faceret perfectam iustitiam, & non haberet quare timeret: imò haberet quare desideraret ut transeat iniquitas, & veniat regnum Dei: ergo timor non est in charitate. Sed in qua charitate non est timor? an inchoata? Non. In qua ergo? Sed perfecta, inquit, charitas foras mittit timorem. Ergo incipiat timor: quia initium sapientiæ timor Domini. Quum autem cœperit charitas habitare, pellitur timor qui ei præparauit locum: quantum enim illa crescit, ille decrescit: & quantum illa fit interior, timor pellitur foras. Si maior est charitas, minor est timor: si minor est charitas, maior est timor: si tamen nullus esset timor, non esset qua intraret charitas. Sicut videmus per setam introduci linum quando aliquid sinitur, seta enim prius intrat, sed nisi exeat, non succedit linum: sic timor primò occupat mentem, non autem ibi remanet timor, quia ideo intrauit ut introduceret

charitatem . Iam facta securitate in
 anima quale gaudium nobis est vel
 in hoc vel in futuro seculo? Et in hoc
 seculo quis nobis nocebit plenis cha-
 ritate? Videte quomodo exultet A-
 postolus de ipsa charitate. Quis nos,
 inquit, separabit à charitate Christi?
 Tribulatio, an angustia, an persecu-
 tio, an nuditas, an periculum, an gla-
 dius? Et Petrus dicit: Quis vobis no-
 cere poterit, si boni æmulatores fue-
 ritis?

*Ex tractatu in Psalmum centesi-
 mum vigesimum, super his verbis,
 Custodiat animam tuam Dominus:
 Dominus custodiat introitum tuum
 & exitum tuum ex hoc nunc & vs-
 que in seculum* CAP. XVIII.

Custodiat animam tuam
 Dominus, & non quasi
 corpus tuū, nam in cor-
 pore perempti sunt mar-
 tyres: sed custodiat ani-
 mā tuā dominus quia de anima non
 cesserunt martyres . Et sæuiebāt per-
 sequutores in Christinam cuius ho-
 die natalitia celebramus, sæuiebāt in

PSYCHAGOGIAE

foeminā diuitē & delicatam: sed fortis erat, quia Dominus tegumentū eius super manum dexteræ eius, ille eam custodiebat. Hæc enim fratres nunquid aliquis est in Africa qui ignoret? Clarissima etiam fuit, nobilis genere, abūdans diuitijs: sed hæc omnia sinistra erant, sub capite erāt. Venit inimicus qui feriret caput, & sinistra illi obiecta est quæ erat sub capite. Caput suprà erat, dextera Domini desuper cōplectebatur. Quid poterat facere persecutor quamvis delicatæ forminæ, Erat quidem illa & sexui infirma & diuitijs fortē languidior, & consuetudine corporali infirmior. Sed quid ad tanta munimenta? Quid ad illum sponsum mittentem sinistram sub caput, & dextera sua complectentem? Quando sic manifestam percuteret inimicus? Et tamen percussit, sed in corpore. Quid autem dicit Psalmus? Custodiat Dominus animam tuam. Anima non cessit, corpus percussum est. Et corpus ad tempus percussum est: nam in fine resurrecturum est, quia & ipse qui dignatus est esse caput ecclesie præbuit corpus suum ad tempus per

cutiendum. Sed carnem suam ille in triduo resuscitauit, carnem nostram in fine resuscitaturus est. Ideo suscitatum est caput, quod attenderet corpus ut non deficeret. Custodiat animam tuam Dominus: ipsa non cedat, ipsa non frangatur in scandalis: in persecutionibus, in tribulationibus ipsa non cedat deficiendo, sicut Dominus dicit, Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere, sed eum timete qui habet potestatem corpus & animam occidere & mittere in gehennam ignis. Hanc ergo animam tuam custodiat Dominus, ne cadas per sua fori malo, ne cadas promittenti falsa ne cadas minantem temporalia. Deinde custodiat Dominus introitum tuum & exitum tuum ex hoc nunc & usque in seculum. Quid est introitum tuum? Quid est exitum? Quando tentamur, intramus: quando vincimus tentationem, eximus. Audi introitum, audi exitum. Vasa figuli probat fornax, ait scriptura, & homines iustos tentatio tribulationis. Si sic sunt homines iusti, quomodo vasa figuli, necesse est ut vasa figuli

PSYCHAGOGIAE

fornacem intrent. Et non quando intrant, iam securus est figulus, sed cum exierint. Dominus autem securus est, quia nouit qui sunt eius, & nouit qui in fornace non crepent. Illi autem non crepant, qui non habent ventum superbiae. Humilis ergo custodit in omni tentatione. Custodit Dominus introitum, ut saluti intremus. Sana fide sumus quando accecit tentatio, & custodit exitum ex hoc nunc & usque in seculum. Cum enim exierimus ab omni tentatione, iam in aeternum nulla nos tentatio terreat, nulla concupiscentia saltem sollicitabit. Audi Apostolum id ipsum commemorantem. Fidelis Deus qui non permittet vos tentari supra quam potestis ferre. Ecce introitus tuus custoditur quando non tibi finit Deus accidere tentationem quam non potes ferre. Introitum tuum custodit: videte si custodit & exitum. Sed faciet, inquit, cum tentatione etiam exitum, ut possitis sustinere.

*Ipse pater Augustinus sermone
decimo octauo de verbis apost. dicit*
Prae

LIBER. I. 51

Præſentia animæ tuæ caro tua viuitt
 & quamdiu in carne tua præſens anima
 eſt, neceſſe eſt vt uiuat caro tua.
 Putas non eſt aliqua vita qua uiuit
 ipſa anima tua? Eſt enim anima vita
 quædam qua uiuit caro tua. Quomodo
 autem habet caro tua vitam,
 uidelicet animam qua uiuit ipſa car
 o tua, ſic habet & anima tua ali
 quam vitam ſuam. Et quomodo car
 o quum moritur expirat animam
 vitam ſuam, ſic & anima quando mo
 ritur expirat aliquam vitam ſuam.
 Vita corporis anima eſt, vita animæ
 Deus eſt. Sequiat igitur inimicus,
 minetur mortem, occidat corpus
 ſi permittitur, excludat de carne a
 nimam tuam: modò anima tua non
 excludat à ſe vitam ſuam. Si enim
 ille percufferit carnem, tu fugis, tu
 exis, tu migras: iacet terra in terra.
 Vbi erit quod animauit terram,
 quod flatu Dei tibi datum eſt, ubi
 erit? Si non efflauit vitā ſuam, id eſt,
 Deum ſuum: in illo erit quem non
 perdidit, in illo erit quem à ſe non
 excluſit. Habes quod agas vt nun
 quam moriaris. Si times mortem,
 ama vitam, Vita tua Deus eſt, vita

PSYCHAGOGIAE

tua Christus est, vita tua spiritus sanctus est.

Ex tractatu in psalmum centesimum quadragesimum octauum, super his verbis. Ignis, grādo, nix, glacies, spiritus procellarum faciunt verbū eius.

CAP. XIX.

Longum est commemorare diligentiorē considerationem omnium rerum. Quis illam explicet? Tamen qui oculos habent multa ibi vident, cum viderint placēt, cum placuerit laudātur, non quidem ipsa tanquam ipsa, sed ille qui fecit: ita omnia laudāt Deum. Hæc considerās spiritus prophetiæ, quum dixisset. Ignis, grādo, nix, glacies, spiritus tempestatis, quæ omnia turbata videntur quibusdam stultis quasi casibus agitari, addit, Quæ faciunt verbum eius. Non tibi ergo videantur casibus moueri, quæ verbo Dei in omni motu suo deseruiunt. Quo vult Deus illic lucet ignis, illuc fertur nubes, siue pluuiam, siue niuem, siue grandinem portet.

Et

Et qu
tem fu
nē: Po
quātū
res ma
gant, &
quām
sine su
lomeo
tem, &
fortea
us qu
qui n
timet
scipli
pauel
vult i
ex die
sceler
quem
deau
rare
culto
ne in
in fin
Opu
Malu
num
inde

LIBER I. 57

Et quare aliquando percuciant montem fulmina, & nō percuciant latronē? Possum dicere pro captumētis, quātū Deus donare dignatur (maiores maiora nouerint, & āplius intellīgant, & det vobis Deus plus sapere quā dico, tamen cum temperātia, sine superbia) possū ergo pro modo lomeo dicere quare percuciant montem, & non percuciant latronē: quia forte adhuc latronis cōuersionē Deus quærit: & ideo percucitur mons, qui non timet, vt mutetur homo qui timet aliquando. Et tu quum das disciplinam, terram feris vt infans exspauescat. Et aliquādo ille ferit & quē vult hominem. Sed dicis mihi, Ecce cedit innocentiorē, & dimittit sceleratiorē. Noli mirari: vnde cunque mors pio acciderit, bona est. Vnde autem scis illi sceleratiori (si se mutare poluerit) quid pœnarum in oculis seruetur? Nōne mallent fulmine incendi potius interire illi quibus in fine dicetur, Ite in ignem æternū? Opus est vt innocēs sis. Quid enim? Malum est mori in naufragio, & bonum est mori febre? Siue inde, siue inde quis moriatur, quære qualis sit

E +

qui

P S Y C H A G O G I A E

qui moritur, quo post mortem iturus est, nō unde de vita exiturus est. Quibus exitibus martyres exire meruerunt? Nunquid febribus? Quo modo multi optant vt febribus soluantur? Alij vno ictu gladij, alij ignibus, alij bestijs soluuntur. Et deuorauerunt bestia corpora martyrum, & non timuerunt ne perirent corpora ipsorum. Vndique enim Deus reducet corpora sanctorum suorum, cui capilli capitis nostri numerati sunt. Et quando voluit, tres pueros ab igne liberauit: nunquid ideo Machabeos in igne deseruit? Illos aperte liberauit, istos occulte coronauit. Nouit igitur Deus quid agat: tu time, & bonus esto. Vndecunque uoluerit vt exeas hinc, paratum te inueniat. Inquilinus enim es, non possessor domus. Locata est enim tibi domus. Domus ista tibi locata est, non donata: & si nolis, migrabis: & non eam tali conditione accepisti, vt quasi tempora certa tibi sint. Quid dixit dominus Deus tuus? Quando uolero, quum dixerō, migra: paratus esto. Expello te de hospitio, sed dabo domum. Inquilinus es in terra, eris possessor

fessor in celo. Quicquid ergo hic ac-
 cidit contra voluntatem nostrā, no-
 ueritis non accidere nisi de volunta-
 te Dei, de prouidentia ipsius, de or-
 dinatione ipsius, de nutu ipsius, de
 legib⁹ ipsius: & si nos non intelli-
 mus quid quare fiat, demus hoc pru-
 dentia ipsius, quia non fit sine causa:
 & non blasphemabimus. Cum enim
 cœperimus disputare de operibus
 Dei, Quare hoc, quare illud: &, non
 debuit sic facere, malè fecit hoc: ubi
 est laus Dei? Perdidisti alleluya. Oīa
 sic considera vt placeas Deo & lau-
 des artificē. Quia si intrares in offici-
 nā fortè fabri ferrarij, nō auderes re-
 prehēdere folles, incudes, malleos.
 Et da imperitū hominē, nescientem
 quid quare sit: si non habeat peritiā
 artificis, & habeat saltē consideratio-
 nē hominis, quid sibi dicit? Non sine
 causa folles hoc loco positi sunt. Ars-
 tifex nouit quare, etsi ego non noui.
 In officina non audet vituperare fas-
 brum, & audet reprehendere in hoc
 mūdo deū? Ergo quēadmodū ignis,
 grando, nix, glacies, spiritus tempe-
 tatis (quę faciunt verbū eius) sic om-
 nia quę vanis videntur in rerum na-

PSYCHAGOGIAE

natura temerè fieri, nō faciūt nisi verbum eius, quia nō fiūt nisi iussu eius.

Ex tractatu in Psalmum centesimum trigesimum quartum, super his verbis. Laudate Dominū quia bonus Dominus: psallite nomini eius quoniam suavis est.

C A P. XX.

Audate Dominū. Quid dicturus sum, quare laudetis? Quoniam bonus Dominus. Breuiter vero verbo explicata est laus Domini Dei nostri, Bonus Dominus. Sed bonus non ut sunt bona quæ fecit. Nā fecit Deus omnia bona valde: non tantum bona, sed & valde. Cælum & terram & omnia quæ in eis sūt fecit bona, & valde bona fecit. Si hec omnia bona fecit, qualis est ille qui fecit? Et tamen quū bona fecerit, multoq̃ue sit melior qui fecit, quā ista quæ fecit, non inuenies melius quod de illō dicas, nisi quia bonus est Dominus: si tamen intelligas propriè bonum à quo sūt cetera bona. Omnia enim bona ipse fecit: Ipse est bonus quem nemo fecit. Ille bono suo bonus est, non aliunde
partici

LIBER I. 74

paricipato bono. Ille à seipso bono bonus est, non adhærendo alteri bono. Ineffabili dulcedine teneor cum audio, Bonus Dominus: consideratisque omnibus & collustratis quæ forinsecus video (quoniam ab ipso sunt omnia) etiam quum mihi hæc placet, ad illum redeo à quo sūt, ut intelligam quoniā bonus est Dominus. Rursum cum ad illum quantum possum ingressus fuero, interioremi mihi & superiore inuenio, quia sic bonus est Dominus, ut istis non indigeat quo sit bonus. Denique ista non laudo sine illo, illum autem sine istis perfectum, non indigum, incommutabilem, nullius bonū quærentē quo augeatur, nullius malū timentē quo minuatur inuenio. Et quid dicā amplius? Inuenio in creatura cælū bonū, solē bonum, lunam bonā, stellas bonas, terram bonā, quæ gignuntur in terra & radicibus sūt nixa bona, quæ ambulāt & mouētur bona, quæ volitat in aere & natant in aquis bona. Dico & hominē bonū. Homo enim bonus de bono thesauro cordis sui profert bonū. Dico & āgelū bonum, qui non est lapsus superbia nec

PSYCHAGOGIAE

diabolus factus est, sed inhaeret obediendo ei à quo factus est. Omnia ista dico bona: sed tamen cum suis nominibus, cælum bonum, angelum bonum, hominem bonum: ad Dominum autem cum me refero, puto melius nihil dicere quàm bonum. Ipse quippe dominus noster Iesus Christus dixit: Nemo bonus, nisi solus Deus. Nonne stimulauit nos ad inquirendum et ad distinguendū quid sit bonū alio bono bonū, & bonum seipso bonū? Quàm ergo bonum est à quo sunt omnia bona? Omnino nullū inuenias bonum quod non ab illo sit bonum. Ergo dixi, Laudate dominum quoniam bon⁹ est: psallite nomini eius, quoniam suauis est. Fortè esset bonus, & suauis non esset, si tibi non daret posse gustare. Talem autem se præbuit hominibus, vt etiam panem de cælo miserit, & filium suum equalem (qui hoc est quod ipse) dederit hominem faciendum, & pro hominibus occidendum: vt per hoc quod tu es, gustes quod nō es. Multum enim ad te erat gustare suauitatem Dei: quia remota erat illa, & nimis alta, tu autem nimis abiectus,

& in
ratione
teras p
Deus
homo
qui no
nem vo
mediat
Christ
set, ho
peruen
contine
non e
factus
do qu
quod
indef
pane a
non ei
nem a
Non
aliunde
tas, ip
Dei:
angel
do pe
pio er
apud
quod

& in imo iacens. In magna ista separatione missus est mediator. Non poteris pertingere ad Deum homo. Deus factus est homo (ut quoniam homo peruenire potes ad hominē, qui non posses ad Deum, per hominem venires ad Deum) & factus est mediator Dei & hominum homo Christus Iesus. Sed si homo solum esset, hoc sequendo quod es, nunquā peruenires. Si Deus solum esset non contingendo, non capiendo quod non es, nunquam peruenires. Deus factus est homo: ut hominem sequendo quod potes, ad Deum peruenias quod non poteras. Ipse est mediator, inde factus est suavis. Quid suavius pane angelorum? Quomodo ergo non est suavis dominus, quando panem angelorum māducauit homo? Non enim aliunde viuit homo, & aliunde viuit angelus: Ipsa est veritas, ipsa est sapientia, ipsa est virtus Dei: sed quomodo ea perfruuntur angeli tu nō potes. Illi enim quomodo perfruuntur? Sicuti est. In principio erat verbum, & verbum erat apud Deū, & Deus erat verbū, per quod facta sunt omnia. Tu autem

PSYCHAGOGIAE

quomodo contingis? Quia verbum
caro factum est, & habitauit in no-
bis. Vt autem panem Angelorum
manducaret homo, creator angelo-
rum factus est homo. Psallite ergo
nomini eius quoniam suauis est. Si
gustastis psallite: si gustastis quoniā
suauis est dominus, psallite: si bene
sapit quod gustastis, laudate.

PSYCHAGOGIÆ LIBER SECVNDVS.

Collectus ex tractatibus siue ho-
milij Diui Aurelij Augusti-
ni Hipponensis Epi-
scopi.

*Ex tractatu in Psalmum centesi-
mum secundum super his verbis, Qui
replet in bonis desiderium tuum: re-
nouabitur vt aquilæ iuuentus tua.*

CAP. I.

Bonum tuū quære ô ani-
ma. Est enim bonū aliud
alteri: & omnes creatu-
ræ habent quoddam bo-
num suum, bonum in-
tegræ

tegrita-
suz. In-
fectæ n-
Quære
nisi vn-
hoc est
deest cu-
est: Sur-
alijs &
bonum
trem, ca-
stare, y-
Bonum
dam m-
ram tri-
nium
bonū
gaudes
ge spen-
omniu-
quon-
n°, &
bona:
valde
est si d-
de cre-
omnia
bonū
nisi v-

tegritatis suæ & perfectionis naturæ
suæ. Interest quid cuique rei imper-
fectæ necessarium sit vt perficiatur.
Quære tuum bonum. Nemo bonus
nisi vnus Deus, summum bonum
hoc est tuum bonum. Quid ergo
deest cui summum bonum, bonum
est? Sunt enim et inferiora bona, quæ
alijs & alijs bona sunt. Pecori quid
bonum est fratres, nisi implere ven-
trem, carere indigentia, dormire, ges-
tire, viuere, sanum esse, generare?
Bonum est illi, & vsque ad quen-
dam modum habet boni sui mensu-
ram tributam & concessam ab om-
nium rerum creatore Deo. Tale tu
bonum quæris? Cohæres Christi quid
gaudes quia socius es pecorum? Eris
ge spem tuam ad bonum bonorum
omnium. Ipse erit bonum tuum, &
quo tu in tuo genere factus es bo-
nus, & omnia in suo genere facta sunt
bona: fecit enim Deus omnia bona
valde. Ergo illud bonum quod Deus
est si dicamus valde bonum, iam &
de creatura dictum est: Fecit Deus
omnia bona valde. Quid ergo illud
bonum (de quo dictum est, Nemo bonus
nisi vnus Deus) dicimus quia bonum

PSYCHAGOGIAE

num est valde? Recurrit nobis recordatio de omnibus creaturis, quia dictum est: Fecit Deus omnia valde bona. Quid ergo dicturi sumus? De fecimus in voce, sed non in affectu. Explicare nō possumus: iubilemus: bonum est Deus. Quale bonū quis dicat? Ecce non possumus dicere, & non permittimur tacere. Ergo si non possumus dicere, & prae gaudio non permittimur tacere, nec loquamur, nec taceamus. Quid ergo faciemus, non loquentes & non tacentes? Iubilemus, Iubilate Deo salutaris nostro, Iubilate Deo omnis terra. Quid est Iubilate? Deserte vocem ineffabilem gaudiorum vestrorum, & ructate in eum lætitiis vestras. Et quæ erit illa ructatio post saginam, si modò post modicas istas refectiones tātum afficitur anima nostra? Quid erit quando fiet post redemptionem ab omni corruptione quod dictum est in isto Psalmo, Qui satiat in bonis desiderium tuum? Et quasi quæreres, quando satiat? modò enim nō satior. Ad quodcunque me conuertero vilescit mihi adeptū quamuis accenderit desideratū: quū

omnia quædam non habeo, amem:
cùm habuero contemnam, quod bo-
num me satiabit? Laus Dei. Et ipsa,
inquis Dei laude (quũ corpus quod
corrumpitur aggrauat animam, &
deprimit terrena inhabitatio sensum
multa cogitantem) nõ impletur ani-
ma mea, non perficitur: aliæ de cor-
ruptione delectationes indigentia-
rum detorquent me ab illa: quando
satiabitur desiderium meum in bonis?
Quando, quæris? Renouabitur si-
cut aquilæ iuuentus tua. Quæris ergo
quando satiatur in bonis anima tua?
Quando renouata fuerit iuuentus
tua. Et quidem renouatur iuuentus
aquilæ, sed non ad immortalitatem:
nõ ad immortalitatem aquila repara-
tur, nos autẽ ad vitam æternã. Ergo
anima iam desiderans satiari quodã
excelso & inenarrabili bono (cui ius-
bilatur, & de quo iubilatur potius
quàm aliquid explicatur) sed videns
se impediri præ grauatione corporis,
& nõ se posse in hac vita satiari, quasi
respondet. Quid mihi dicis, satiabi-
tur in bonis desiderium tuum? Nos
ui bonũ quod desiderem, noui quid
mihi sufficiat. Non satiabor de mor-
talibus

PSYCHAGOGIAE

talibus, non satiabor de temporalibus: aliquid æternum donet, aliquid æternum concedat. Sapientiam suā mihi det, verbum suum mihi det, Deum apud Deum: se Deū det, patrem & filium & spiritum sanctum. Noui quid desiderem, sed quando inde satiabor? Non satiaris modò. Renouabitur sicut aquilæ iuuentus tua: & tunc satiaberis in bonis.

Ex tractatu in Psalmum sexagesimum secundum super his verbis. Sitiuit tibi anima mea, quā multipliciter tibi & caro mea. CAP. II.

Videte quomodo hic sitit, sed videte quod hic bonum est, scilicet, Sitiuit tibi. Sunt enim qui sitiūt, sed nō Deo. Omnis qui sibi vult aliquid præstari, in ardore est desiderij: ipsum desiderium, sitis est animæ. Et videte quanta desideria sunt in cordibus hominū. Alius desiderat aurum, alius desiderat argentum, alius desiderat possessiones, alius desiderat hæreditates, alius amplam pecuniam, alius multa pecora, alius domum magnam, alius

Vxor

Vxor
Vide
incor
nes ho
nitur
mea.
& non
Idum
forun
uit tibi
quia in
anim
ma
quam
Paru
tiuit
tit D
Qua
quanc
tia sit
aia n
Ineb
tuz,
potab
tia, si
bimu
fuerit
rimu
sit et

LIBER. II. 98

uxorem, alius honores, alius filios.
 Videtis desideria ista, quomodo sunt
 in cordibus hominum. Ardent om-
 nes homines desiderio, & vix inue-
 nitur qui dicat, Sitiuit tibi anima
 mea. Sitiunt enim homines seculo:
 & non se intelligunt in deserto esse
 Idumæ, vbi debet sitire anima ip-
 sorum Deo. Dicamus ergo nos: Siti-
 uit tibi anima mea. Omnes dicamus,
 quia in cōcordia Christi omnes vna
 anima sumus: ipsa anima sitiatur in Idu-
 mæa. Sitiuit tibi, inquit, anima mea,
 quàm multipliciter tibi & caro mea.
 Parum est quia sitiuit anima mea: si-
 tiuit & caro mea. Porro si anima si-
 tit Deo, quomodo et caro sitit Deo?
 Quādo enim caro sitit, aquam sitit:
 quando anima sitit, fontem sapien-
 tiæ sitit. De ipso fonte inebriantur
 aīæ nostræ, sicut dicit alius Psalmus:
 Inebriabuntur ab vbertate domus
 tuæ, & torrente deliciarum tuarum
 potabis eos. Sitienda est ergo sapien-
 tia, sitienda est iustitia. Non ea satia-
 bimur, non ea implebimur, nisi cūm
 fuerit finita vita ista, & ad illud vene-
 rimus quod promisit Deus. Promi-
 sit enim Deus æqualitatē angelorū:
 &

PSYCHAGOGIAE

& modò angeli non sitiunt quomodo nos, non esuriunt quomodo nos, sed habent saginam veritatis, saginā lucis immortalis sapientiæ. Ideo beati sunt: & de tanta beatitudine (quia in illa sunt ciuitate Hierusalem cælesti, vnde nos modò peregrinamur) attendunt nos peregrinos, & miserantur nos, & iussu Domini auxiliātur nobis, vt ad illam patriam communem aliquando redeamus, & ibi cum illis dominico fonte veritatis & æternitatis aliquādo saturemur. Modò ergo sitiat anima nostra, inde & caro nostra sitiat, & hoc multipliciter. Multipliciter tibi, inquit, sitit & caro mea: quia & carni nostræ promittitur resurrectio. Quomodo animæ nostræ promittitur beatitudo: sic & carni nostræ promittitur resurrectio. Resurrectio carnis nobis promittitur. Audite & discite, & teneate quæ sit spes Christianorū. Quare sumus Christiani? Non enim ad hoc sumus Christiani, vt terrenam nobis felicitatē petamus, quam plebūmq; habēt & latrones & scelerati. Ad aliā felicitatem nos sumus Christiani, quā tūc accipiemus cū vita ista huius

huius
mittitur
Talis re
mittitur
modò p
Nec in
quasi p
ire in c
cendat
nes dila
erit res
scerpu
putre
enim e
mò ve
illa vi
scit p
semus
Talis
prom
quan
surre
rupti
non
rim
sitim
& d
fici

LIBER II. 99

huius seculi tota trāsierit. Ergo promittitur nobis & carnis resurrectio. Talis resurrectio carnis nobis promittitur, ut caro quidem ista quam modò portamus, resurgat in finem. Nec incredibile vobis videatur, quia quasi putrescere mortuos videtis, & ire in cineres & in pulverem. Si incendatur aliquis mortuus, aut si canes dilanient eū, putatis quia inde nō erit resurrecturus? Omnia quæ discerpuntur, & in fauillas quasdam putrescunt, integra Deo sunt: in illa enim elementa mūdi eūt, vnde primò venerūt quando facti sumus: nō illa videmus, sed tamen Deus vnde scit producet illa, quia & antequā essemus vnde sciebat nos produxit. Talis ergo resurrectio carnis nobis promittitur, ut quamuis ipsa caro quam modo portamus, sit ea quæ resurrectura est, tamen nō habeat corruptionē quam modò habet. Modo enim ex corruptione fragilitatis, si non manducemus, deficimus & esurimus: si non bibamus, deficimus & sitimus: si diu vigilemus, deficimus & dormimus: si diu dormiamus, deficimus, ideo vigilamus: si diu manducemus

PSYCHAGOGIAE

ducemus & bibamus, quamuis propter refectionem manducemus & bibamus, ipsa diuturna refectione, defectio est: si diu stem⁹ fatigamur, ideo sedemus: & si diu sedeamus, & ibi fatigamur, & ideo surgimus. Deinde videte quia nullus est carnis nostrae status: quoniā infantia auolat in pueritiam, & quæris infantiam, & non est infantia, quia iam pro infantia pueritia est. Iterum & ipsa migrat in adolescētiā, quæris pueritiam & nō inuenis. Adolefcens fit iuuenis: quæris adolescentem, nō est. Iuuenis fit senex: quæris iuuenē & non inuenis. Et senex moritur: quæris senē & non inuenis. Non stat ergo ætas nostra: vbique fatigatio est, vbique lassitudo, vbique corruptio. Attendentes qualem nobis spē resurrectionis promittat Deus, in istis omnib⁹ multiplicibus defectionibus nostris, sitimus illam incorruptionē: & sic caro nostra multipliciter sitit Deo. In ista Idumæa, in isto deserto quā multipliciter laborat, tam multipliciter sitit, quā multipliciter fatigatur, tā multipliciter sitit illam infatigabilem incorruptionem: quanquam fratres
mei

LIBER II. 60

mei bono Christiano & fideli etiam
in hoc seculo caro Deo fitit: quia si
opus est carni pane, si opus est aqua,
si opus est vino, si opus est nummo,
si opus est iumento carni huic, à Deo
petere debet non à dæmonijs & ido-
lis, et à nescio quib⁹ potestatibus hu-
ius seculi. Sunt enim qui quando fas-
mem patiuntur in isto seculo, dimittit
tūt Deū & rogant Mercuriū, aut ro-
gans louem vt det illis, aut quem di-
cunt cælestem Pana, aut aliqua dæ-
monia similia: nō Deo fitit caro ipso-
rū. Qui autē Deo sitiunt, vndiq; de-
bēt sitire & aīa & carne: quia & aīa
De⁹ dat panē suū, id est, verbū veri-
tatis: & carni De⁹ dat quæ necessaria
sunt, quia Deus fecit & animā & car-
nē. Propter carnē tuam rogas dæmo-
nia: nūquid animā tuā fecit Deus, &
carnē tuā dæmonia fecerūt? Qui fe-
cit animā, ipse fecit & carnē. Qui fe-
cit ambas res, ipse pascit ambas res.
Vtrumq; nostrū Deo fitiat, & ex la-
bore multiplici simpliciter satietur.

Ex eodem tractatu in ipsum Psal-
mum sexagesimum secundum super
his verbis: In velamento alarū tuarū
exula

PSYCHAGOGIAE
*exultabo, adhæsit anima mea post te,
me suscepit dextera tua.*

CAP. III.

Illoresco, inquit, in bonis operibus, quia super me est velamen pennarum tuarum. Si me non protegas, quia pullus sum, miluus me rapiet. Dicit enim quodam loco ipse Dominus noster ad Hierusalem quandam ciuitatem illam ubi crucifixus est, Hierusalem Hierusalem, quoties volui filius tuos congregare, tanquam gallina pullos suos, & noluisti. Paruuli sumus, ergo protegat nos Deus sub umbraculo alarum suarum. Quid cum maiores facti fuerimus? Bonum est nobis ut & tunc protegat nos, ut sub illo maiore semper nos pulli simus. Semper enim ille maior est, quantum cunq; creuerimus. Nemo dicat, protegat me quum paruulus sum: quasi aliquando ad tantam magnitudinem possit peruenire quasi sibi sufficiat. Si ne protectione Dei nihil es: semper ab illo protegi velimus. Tunc semper in illo magni esse poterimus, si
semper

LIBER II. 61

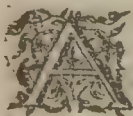
semper sub illo paruuli simus. Et in
velamento pennarum tuarū exulta-
bo. Agglutinata est anima mea post
te. Vide desiderantem, vide sitiens
tem, vide quomodo heret Deo. Na-
scatur in vobis affectus. Si iam gera-
minat, compluatur & crescat; perue-
niat ad tale robur, vt & vos dicatis
ex toto corde: Agglutinata est ani-
ma mea post te. Vbi est ipsum glutē?
Ipsum gluten charitas est. Charitas
tem habe, quo glutine agglutinetur
anima tua post Deū. Meritò anne-
ctit, Me suscepit dextera tua. Quis
enim pertinens ad Christum non va-
rijs tentationibus agitur? Quoti-
die agit cum illo diabolus & angeli
eius, vt eum vel promissione vitæ,
vel terrore mortis, aut alicuius po-
tentis inimicijs, aut alicuius poten-
tis amicitijs decipiat. Omnibus mo-
dis instat diabolus: & pertentat quē
admodum deiiciat. In persecutioni-
bus viuimus, & habemus perpetuos
inimicos, diabolum & angelos eius:
sed non timeamus. Sic sunt diabolus
& angeli eius quasi milui. Sub illius
gallinæ alis simus, & non nos potest
contingere. Gallina enim quæ nos

PSYCHAGOGIAE

protegit, fortis est. Infirmata est propter nos: sed fortis est in se Dñs noster Iesus Christus, ipsa sapiētia Dei.

Ex tractatu in Psalmum quinquagesimum primum super his verbis: Expectabo nomen tuum, quoniam iocundum est in conspectu sanctorum tuorum.

CAP. IIII.

Marum est seculū, sed nomen tuum iocundū. Et si dulcia quaedā sunt in seculo, sed cū amaritudine digerūtur. Præ-

ponitur nomen tuum non solum amaritudini, sed etiam iocunditati. Narrauerūt etenim mihi iniusti delectationes suas: sed non sicut lex tua Domine. Neque enim si nihil dulce esset martyribus, tantas tribulationum amaritudines æquo animo sustinerent. Amaritudo eorum à quouis sentiebatur dulcedinem eorum non facile quisquam gustare poterat. Nomen ergo Dei iocundum est amantibus Deum super omnes iocunditates. Expectabo nomen tuum, quoniam iocundum est. Et cui probas quia iocundum est? Da mihi palas

palatum
Deum
dulcedi
bis: hom
gustauer
magis ad
Psalmus
& videtur
nus. Gu
dum est
stasti in
in solis
ne mal
quam i
te, inq
est De
Tunc
mini au
bas? La
nis De
ba sunt
dis eius
gustan
Proin
nis De
ostēde
nim sa
quia &
autem

LIBER II.

palatum cui iocundum est. Lauda
Deum quantum potes, & exaggera
dulcedinē eius quibus valueris vera
bis: homo nesciens quid sit mel, nisi
gustauerit, quid dicas nescit. Ideo
magis ad experimentum te inuitans
Psalmus, quid ait? Gustate, inquit,
& videte quoniam suavis est Domi-
nus. Gustare non vis, & dicis, iocun-
dum est. Quid iocundum est? Si gu-
stasti, in fructu tuo inueniatur, non
in solis vocibus tanquam in folijs,
ne maledicto Domini arescere tan-
quam illa ficulnea mercaris. Gustas-
te, inquit, & videte quoniam suavis
est Dominus. Gustate & videte.
Tunc videbitis si gustaueritis. Ho-
mini autem non gustanti, vnde pro-
bas? Laudando iocunditatem nomi-
nis Dei, quantacunque dixeris vera
ba sunt. Aliud est gustus. Verba lau-
dis eius audiunt & impij, nō autem
gustant q̄ iocundum est, nisi sancti.
Proinde iste sentiēs dulcedinē nomi-
nis Dei, & volens explicare & volēs
ostēdere, nec inueniens quibus (etes
nim sanctis nō opus est vt ostendar,
quia & ipsi gustant & norunt: impij
autem sentire non possunt quod gu-

PSYCHAGOGIAE

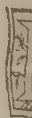
stare nolunt) quid facit de iocunditate nominis Dei? Tulit se continuo a turbis impiorum: Et expectabo nomen tuum, inquit, quia iocundum est in conspectu sanctorum tuorum. Iocundum est nomen tuum, sed non in conspectu impiorum. Ego quam dulce sit scio, sed his qui gustauerunt.

Idem pater Augustinus tractatu in Psalnum quadragesimum quartum, sic ait.

Sponsus procedat nobis, amemus illum: aut si inuenerimus in eo aliquid foedi, non amemus. Ecce ipse inuenit in nobis multa foeda, & amauit nos: si aliquid foedi inuenerimus in eo, non amemus. Quia & hoc ipsum quod carnem induit, ut de illo etiam diceretur, Vidimus eum, & non habebat speciem neque decorem, si consideres misericordiam qua talis factus est, & ibi pulcher est. Nobis ergo iam credentibus ubique sponsus pulcher occurrat. Pulcher Deus verbum apud Deum, pulcher in utero virginis, ubi non amisit diuinitatem & sumpsit humanitatem: pulcher natus infans verbum, quia & quum
esset

esset in
manib
dixeru
ratus e
māue
pulche
pulche
cher in
lis, pu
non c
Nusa
cher
Nusa
re pu
māue
chru
vide
iniut
deco

E
māue
tag

uer

LIBER II.

63

esset infans, quum suggeret, quum
manibus portaretur, angeli laudes
dixerunt. Magos stella direxit, ado-
ratus est in præsepi cibaria animalium
mansuetorum. Pulcher ergo in cælo,
pulcher in terra, pulcher in vtero,
pulcher in manibus parentum, pul-
cher in miraculis, pulcher in flagela-
lis, pulcher inuitans ad vitam, pulcher
non curans mortem, pulcher depo-
nens animam, pulcher recipiens, pul-
cher in ligno, pulcher in sepulchro.
Nusquam oculos nostros à splendo-
re pulchritudinis illius auertat car-
nis infirmitas. Summa & vera pul-
chritudo, iustitia est. Ibi illum non
videbis pulchrum, vbi deprehendes
iniustum, si vbique iustus, vbique
decorus.

Ex tractatu in Psalmum trigesima-
m secundum, super his verbis: Bea-
ta gens cuius Dominus Deus eorum.

CAP. V.

Beata gens. Quis est qui
hoc audito non erigat se?
Amant enim omnes bea-
titudinem: & ideo per-
uersi sunt homines qui mali volunt.

PSYCHAGOGIAE

esse, miseri nolunt. Et quum sit malitia indiuidua comes miseria, isti peruersi non solum mali esse volūt, miseri nolunt, quod fieri non potest: sed ideo volunt mali esse ne miseri sint. Quid est hoc quod dixi, ideo volunt mali esse ne miseri sint? Considerate hoc paululum in omnibus hominibus qui male faciunt, beati semper esse volunt. Furtum facit aliquis: quæris quare? propter famem, propter necessitatem. Ergo ne miser sit malus est, & ideo miserior est, quia malus est. Depellendæ ergo miseriæ causa, & acquirendæ beatitudinis causa, faciunt omnes homines quicquid vel boni faciūt vel mali. Semper ergo beati esse volunt. Siue male viuentes, siue bene viuentes, beati esse volunt, & non contingit omnibus quod omnes esse volunt. Omnes enim beati esse volunt: non autem erunt, nisi illi qui iuste esse voluerint. Etece nescio quis ut male faciat, beatus vult esse. Vnde? Ex pecunia, ex argento & auro, ex prædijs, fundis, domibus, mancipijs, pompa seculi, honore vocalico & perituro: habendo aliquid,

volunt homines beati esse. Quæ-
 re ergo quid sit, quod habendo bea-
 tus sis. Cum enim beatus fueris,
 melior utique eris quam cum mi-
 seres. Fieri autem non potest ut
 res deteriore te, faciat te meliorem.
 Homo es, deterius te est, quicquid
 cupis quo beatus esse desideras. Au-
 rum, argentum, quælibet corpora-
 lia, quibus inhias acquirendis,
 possidendis, fruendis, inferiora te
 sunt. Tu melior es, tu fortior es:
 & utique vis melior esse quam es,
 quando beatus esse vis quia miser
 es. Melius est enim utique beatum
 esse quam miserum. Vis esse melior
 te, & quæris ac perquiris (per quæ id
 fiat) deteriore te. Quicquid quæ-
 sieris in terra, deterius est quam tu.
 Hoc omnis homo optat amico suo,
 sic eū adiurat: Sic melior sis, si me-
 liorem te videamus, sic de te melior
 re gaudeamus. Quod optat hoc &
 ipse vult. Accipe ergo fidele consi-
 lium. Melior te vis esse, noui: omnes
 nouimus, omnes volumus: quære
 quod est melius te, ut inde efficiaris
 meliore te. Intuere nunc cælū & ter-
 ram: nō tibi sic hæc pulchra corpora

PSYCHAGOGIAE

placeant, vt eis fieri beatus velis. In animo est quod quæris: beatus enim esse vis. Ipso animo tuo quære quid sit melius. Cùm enim duo sint quædam, hoc est animus & corpus: eò quòd ex istis duobus, illud melius sit quod animus dicitur, potest corpus tuum melius fieri per meliorem, quia subiectum est corpus animo. Potest ergo melius fieri corpus tuum per animum tuum: vt quum fuerit iustus animus tuus, sit postea immortale etiam corpus tuum. Per animi enim illuminationem meretur corpus incorruptionem: vt fiat inferioris reparatio per meliorem. Si ergo corporis tui bonum animus est, quia corpore tuo melior est: cùm quæris bonum tuum, illud quære quod melius est animo tuo. Quid est autem animus tuus attende, ne forte contemnens animum tuum, & putans nescio quid esse vile & abiectum, viliora quæras quibus beatificetur animus tuus. In animo tuo est imago Dei. Mens hominis capit eam: accipit eam & inclinando se ad peccatum decolorauit eam. Ipse ad eam venit reformator, qui erat eius ante for-

mator:
nia, &
imago.
remus.
in noui
superest
quàm a
tronis
aliquid
fuerit p
quabit
Erige
dicere
tū est a
Aurū
bis: D
& ant
auerfa
cū cou
ritus c
quiti
vt esse
malis
præta
tem,
bialic
Quid
sise
setibi

mator: quia per verbū facta sunt omnia, & per verbum impressa est hæc imago. Venit ipsum verbū, vt audiremus ab Apostolo, Reformamini in nouitate mentis vestræ. Iam ergo superest, vt quæras quid sit melius quàm animus tuus. Quid erit obsecro nisi Deus tuus? Non inuenis hic aliquid melius animo tuo, quia cū fuerit perfecta natura tua, angelis æquabitur. Iā supra nō est nisi creator. Erige te ad illū, noli desperare, noli dicere, Multum est à me. Magis multū est à te, habere aurū quod quæris. Aurū & si volueris, forte non habebis: Deū cū volueris, habebis: quia & antequā velis venit ad te, & cum auersa voluntate esses vocauit te, & cū cōuersus esses terruit te, & cū teraritus cōfitereris, cōsolatus est te. Iste qui tibi præstitit omnia, iste qui fecit vt esses, qui his qui tecū sunt etiam malis præstat solem, præstat pluuiā, præstat fructus, fontes, vitam, salutem, tantas consolationes, seruat tibi aliquid quod non det, nisi tibi. Quid est autem quod tibi seruat, nisi se? Pete aliud si melius inueneris: se tibi seruat Deus. Auare, quid in-

PSYCHAGOGIAE

hinc caelo & terrae? Melior est qui fecit
caelum & terram: ipsum visurus
ipsum habiturus es. Quæris ut tua
sit illa villa, & transiens per illam di-
cis, Beatus cuius est possessio ista.
Hoc quàm multi dicunt qui transeunt
per illam: & tamen cum dixerint
transeuntes per illam, possunt caput
agitare & suspirare, nunquid & pos-
sidere? Sonat cupiditas, sonat ini-
quitas: sed non concupiscas rem pro-
ximi tui. Beatus, inquis, cuius est
villa illa, cuius est domus ista, cuius
est ager iste. Compesce iniquitatem,
audi veritatem. Beata gens cuius est.
Quid? Iam nostis quid dicturus sim.
Ergo desiderate ut habeatis, tunc
demum beati eritis. Hac sola re bea-
ti eritis: re meliore quàm vos estis me-
liores eritis. Deus est, inquam, me-
lior te qui fecit te. Beata gens cuius
est Dominus Deus eorum. Hoc ama,
hoc posside: hoc cum vis habebis,
hoc gratis habebis. Beata gens cuius
est Dominus Deus eorum. Noster
Deus. Cuius verò non est Deus?
Non planè omnium eodem modo.
Noster magis, noster qui vivimus
de illo tanquàm de pane nostro. Ipse

sest ha
stra. A
do nob
sit Don
est ista
rij & d
omnin
tur qui
lustua
non fac
rit im
voleb
Audi
tia, L
dētibi
stram
tes ip
nem t
se quo
adiun
velu
tuus.
curus
succo
posse
scrip
dubi
ama
etia

se sit hæreditas nostra, possessio nostra. An fortè temerè dicimus, facièdo nobis Deum possessionem, cùm sit Dominus, cùm sit creator? Non est ista temeritas, affectus est desiderij & dulcedo spei. Dicat ei anima omnino secura, dicat. Deus meus es tu: quia ipse dicit animæ nostræ, Salus tua ego sum. Dicat, secura dicat: non faciet iniuriam quum hoc dixerit, imò faciet si non dixerit. Arbores volebas habere quibus beatus esses. Audi scripturam dicentem de sapientia, Lignum vitæ est omnibus possidentibus eam. Ecce possessionem nostram dixit esse sapientiam sed ne putes ipsam sapientiam (quia possessio nem tuam dixit scriptura) aliquid esse quod sit te inferius, sequitur & adiungit, Et incumbentibus in eam velut in domo tuta. Ecce Dominus tuus factus est tibi quasi baculus: securus homo incumbit, quia ille non succumbit. Dic ergo securus. Nam possessio tua est: possidentibus eam scriptura dixit, implevit fiducia dubitationem tuam. Dic securus, ama securus, spera securus. Tua etiam illa verba sint in Psalmo, Do-

PSYCHAGOGIAE

minus pars hereditatis meae. Ergo unde beati erimus? Deum possidendo. Quid ergo? Nos possidebimus eum, & ille non nos possidebit? Unde ergo Isaias, Domine posside nos? Possidet ergo & possidebitur, & totum propter nos. Ut enim nos ex illo beati simus, possidetur à nobis: ut autem ille beatus sit, non possidet nos. Et possidet nos, & possidetur à nobis, non ob aliud nisi ut nos beati simus.

Ex tractatu in Psalmum centesimum vigesimum septimum, super his verbis. Beati omnes qui timēt Dominum, qui ambulant in vijs eius, Labores fructuum tuorum manducabis, beatus es & bene tibi erit. CAP. VI.

TImor nondum castus, presens sentiam Domini & pœnas timet: timore facit quicquid boni facit, non timore amittendi bonum illud, sed timore patiendi illud malum. Non timet ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi, sed timet ne mittatur in gehennam. Bonus est & iste timor, utilis est, non tamen permas

manebit
est illi
seculi.
quid vo
sos inte
ce prop
quam n
as) & d
peccati
quid an
cni fuer
re volu
cedatu
quem
tibi rel
cis. ne
mo, q
nia ista
ue in il
sempe
debis
nisi q
maner
cullum
faciē t
omni
rebus
na ter
illa de

manebit in seculum seculi: nondum
est illic castus permanens in seculum
seculi. In quo est ille castus? Iam alia
quid vos interrogo quod vos metip
sos interrogetis. Si Deus veniens vo
ce propria loqueretur nobis (quan
tàm non taceat loqui per literas suas)
& diceret homini. Peccare vis,
pecca: fac quicquid te delectat: quic
quid amaueris in terra, tuum fiat:
cni fueris iratus, intereat: quem rape
re volueris, rapiatur: quem cedere,
cedatur: quem damnare, damnetur:
quem possidere, possideas. Nemo
tibi resistat, nemo tibi dicat, quid fa
cis? nemo, noli facere quod velis: ne
mo, quare fecisti: abundant tibi om
nia ista terrena quæ concupisti, & vi
ue in illis non vsque ad tempus, sed
semper: faciē autem meā nunquā vi
debis. Fratres mei vnde ingemuitis,
nisi quia iā natus est timor castus per
manens in seculū seculi? Quare per
cussum est cor vestrū si diceret Deus,
faciē meam nunquā videbis? Ecce
omni ista terrena felicitate, omnibus
rebus abundabis, circumfluente bo
na temporalia, non illa amittis, non
illa deseris, quid vis amplius? Fleret

PSYCHAGOGIAE

quidem, gemeret timor castus, & diceret, Imò tollantur omnia, & faciem tuam videam. Timor castus exclamare de Psalmo, & diceret, Deus virtutum conuerte nos, & ostende faciem tuam, & salui erimus. Timor castus exclamaret de alio psalmo, & diceret, Vnam petij à domino. Vide quomodo ardeat timor iste castus, amor verus, amor synce-
rus. Vnam petij à domino hanc requiram. Quid? Vt inhabitem in domo domini per omnes dies vitæ meæ. Quid si propter terrenam felicitatem? Audi quòd sequitur, Vt contempler delectationem domini, et protegar à templo sancto eius. Id est esse templum eius & protegi ab eo, hanc vnam petere à domino. Hanc vnam si petieritis, ad hanc vnam si cor vestrum exerceueritis, & hoc solum amittere timueritis, nec inuidebitis felicitatibus terrenis, & illam felicitatem veram sperabitis, & eritis in eius corpore, cui cantatur, Beati omnes qui timeant dominum, qui ambulant in vijs eius, Labores fructuum tuorum manducabis. O vos, o tu, vos multi qui vniuersi estis, labores fructuum tuorum
man-

manduca-
dicere.
nim dic-
mandu-
fructu-
nea, ipsi
sed quò-
mandu-
pomis-
Nemo.
resattu-
dat ag-
fructu-
labore-
Sed qu-
gaudi-
te dix-
lation-
res not-
ut de-
man-
duca-
erie?
eutes
nasus
burt
niè c
los si
man-

LIBER II.

68

manducabis. Quasi peruersè videtur dicere, nō intelligentibus: debuit enim dicere, fructum laborū tuorum manducabis: multi enim manducāt fructū laborū suorū. Laborant in vinea, ipsum laborem non manducāt: sed quod de labore ipsorū nascitur, manducant. Laborant circa arbores pomiferas, quis manducet labores? Nemo, inquam, sed quod ille arbores attulerint. Fructus laboris iocūdat agricolā. Quid sibi vult, labores fructuū tuorū manducabis? Modō labores habem⁹, fructus postea erit. Sed quia & ipsi labores nō sunt sine gaudio propter spē, de qua paulō ante diximus, Spe gaudentes, in tribulatione patiētes, modō nos ipsi labores nostri iocūdant, & lētos nos faciūt de spe. Si ergo labor noster potuit manducari, & potuit iocūdare: manducatus fructus ipsius laboris qualis erit? Manducabāt labores suos, qui eūtes ibant & flebant mittētes semina sua. Quanto iocūdiūs manducabūt fructus laborū, qui venientes veniēt cū exultatione portātes manipulos suos? Et vt noueritis fratres quia manducatur labor iste, in superiore psalmo

PSYCHAGOGIAE

Psalmo audistis dictū superbis, qui
 ante lucem volebant surgere, id est,
 ante Christum, non per humilitatē
 qua resurrexit Christus: Dictum est
 illis, Surgite posteaquam sedistis, id
 est, humiliamini & inde surgite, quia
 & ille qui exaltatus est, humiliari ve
 nit propter vos. Et quid dictum est?
 Qui manducatis panem doloris. Istæ
 est labor fructuum, panis doloris. Ni
 si enim manducaretur, nō diceretur
 panis. Nisi autem haberet aliquam
 suauitatem panis iste, nemo illū man
 ducaret cum tanta suauitate. Plorat
 in gemitu qui orat. Dulciores sunt la
 chrymæ orantium, quā gaudia
 theatrorum. Et audi flammam desi
 derij eorum à quibus manducatur
 ipse panis, de quibus hic dicit, Qui
 manducatis panem doloris. Alio lo
 co dicit amans iste (cuius vocem in
 psalmo plerunque agnoscimus.) Fac
 te sunt mihi lachrymæ meæ panes
 diē ac nocte. Vnde factæ sunt lachry
 mæ panes? Dum dicitur mihi quoti
 diē, vbi est Deus tuus. Antequam es
 nim videamus eum qui nos dilexit,
 qui nobis pignus dedit cui desponsa
 ti sumus, insultant nobis pagani, &
 dicunt,

dicūt. 11
 Ostend
 ego, inc
 ummeu
 um suū.
 inuenis
 cui ostē
 deū, qu
 as, & d
 in ipsius
 & ipse h
 quia fa
 ac noē
 vbi est
 tuus (c
 abster
 ne lach
 remur
 bum d
 rim m
 fructu
 tuorum
 ne tibi
 bene
 ducas
 es: cū
 tuorū
 si ben
 si bea

dicūt. Vbi est quem colūt Christiani?
 Ostendant nobis quem colunt. Ecce
 ego, inquit paganus, ostendo illis De
 um meum, & ipsi ostendant mihi De
 um suū. Dū tibi hoc dicit paganus, nō
 inuenis quod illi ostēdas, quia nō est
 cui ostēdas. Redis ergo & plangis ad
 deū, quia illi suspiras antequā eū vide
 as, & desiderio ipsius gemis: & quia
 in ipsius desiderio ploras, dulces sunt
 & ipse lacrymæ, & pro cibo tibi erūt:
 quia factæ sunt tibi & ipsæ panes die
 ac nocte, dum dicitur tibi quotidie,
 vbi est Deus tuus. Sed veniet Deus
 tuus (de quo tibi dicitur vbi est) &
 absterget lachrymas: & ipse pro pas
 ne lachymarum succedet, & te in æ
 ternum saginabit: quia erit tecū ver
 bum Dei quo pascuntur angeli. Inte
 rim modō labores fructuū: postea
 fructus laboris. Labores fructuum
 tuorum manducabis, beatus es & be
 ne tibi erit. Beatus es, de presenti est:
 bene tibi erit, de futuro est. Cū mā
 ducas labores fructuum tuorū, beat
 es: cū perueneris ad fructū laborū
 tuorū, bene tibi erit. Quid dixit? Nā
 si bene tibi erit, utique beatus eris, &
 si beat⁹ eris bene utique tibi erit. Sed
 inter

PSYCHAGOGIAE

interest inter spem & rem . Si spes
tam dulcis , quanto res dulcior erit?

Ex tractatu in Psalmum trigesimū quartum, super his verbis, *Ani-
ma mea exultabit in Domino, & de-
lectabitur super salutari eius.*

CAPVT VII.

Nima, inquit, mea exulta-
bit in Domino, tanquam
in eo à quo audierit. *Sal-*
us tua ego sum, tanquam
non quærens alias ex-
trinsecus diuitias, tanquam non quæ-
rens circumfluere voluptatibus bo-
nisque terrenis, sed Deum gratis as-
mans, nō ab illo volēs accipere quod
delectet, sed ipsum solūm sibi propo-
nens à quo delectetur. Quid enim
meliūs Deo dabitur mihi? Amat
me Deus. Omnino amat te deus. Ecce
ipse tibi proposuit, pete quod vis.
Si tibi Imperator diceret, pete quod
vis, quos tribunatus comitatusque
ructares? Quanta tibi proponeres
& accipiēda, & alijs largiēda? Deo
tibi dicente, pete quod vis, quid peti-
turus es? Excute mentem tuam, exea-
re auaritiā tuā, protende quā-

tum po
am, non
Deus d
sionum
eoram t
tur, colo
quid qu
Mare p
men no
pisces su
posideb
& aere
sis: pe
que ad
lunam
omnia
nihil in
meliūs
Ipsū p
illo hab
chara
sed qui
sed qui
vult da
ueneri
iniuria
præpor
velit
In hoc

sum potes & dilata cupiditatem tuam, non quicumque sed omnipotens Deus dixit, pete quod vis. Si possessionum es amator, desideraturus es totam terram, ut omnes qui nascuntur, coloni tui aut serui tui sint. Et quid quum totam terram possederis? Mare petiturus es, in quo viuere tamen non poteris: in hac auaritia te pisces superabunt. Sed fortè insulas possidebis. Transcende & hæc: pete & aërem, quamuis volare non possis: porrige cupiditatem tuam usque ad cælum, dic tuum esse solem, lunam, & stellas: quia ille qui fecit omnia dixit, pete quod vis: tamen nihil inuenies carius, nihil inuenies melius, quàm ipsum qui fecit omnia. Ipsum pete qui fecit: & in illo & ab illo habebis omnia quæ fecit. Omnia chara sunt, quia omnia pulchra sunt: sed quid illo pulchrius est? fortia sunt sed quid illo fortius? Et nihil magis vult dare quàm se. Si aliquid inuenieris melius, pete. Si alia petieris, iniuriam facies illi, & damnum tibi: præponendo illi quod fecit, quum velit seipsum tibi dare qui fecit. In hoc amore dixit illa anima quæ
 dam,

PSYCHAGOGIAE

dam, Nunquid ipse est pars mea Domine? Id est, tu es pars mea. Eligant sibi qui volunt, quod possideant: faciant sibi partes de rebus: pars mea tu es, te mihi elegi. Et iterum, Dominus pars hereditatis meae. Possideat te, ut possideas illum, eris predium ipsius, eris domus ipsius. Possidet ut proficiat, possidetur ut proficiat. Nunquid ut aliquid ei tu proficiat? Nam dixi Domino, Deus meus es tu: quoniam bonorum meorum non eges. Anima autem mea exultabit in Domino, & delectabitur super salutare eius. Salutare Dei Christus est. Quoniam viderunt oculi mei salutare tuum.

Ex tractatu in psalmum septuagesimum secundum super his verbis, Quid mihi est in caelo, & a te quid volui super terram? Defecit cor meum & caro mea: Deus cordis mei & pars mea Deus in aeternum. CAP. VIII.

Comparavit voluntati suae terrene praemium caeleste quod accepturus est: vidit quid ibi sibi servaretur: & cogitans & aestuans in cogitatione cuiusdam rei ineffa

effabilis, quam nec oculus vidit, nec
 auris audiuit, nec in cor hominis ascē
 dit, nō dixit, illud aut illud mihi est in
 cælo, sed quid mihi, est in cælo. Quid
 est illud quod habeo in cælo? quantū
 est? quale est? quid est? Et cū nō trā
 seat quod habeo in cælo, à te quid vo
 lui super terrā? Seruas mihi tu (dicā
 vt possum, sed date veniam: accipite
 conatum meū, deuotionē nitēdi, nā
 explicandi nulla facultas est,) seruas
 inquit, mihi tu in cælo diuitias im
 mortales, te ipsum: & ego volui à te
 in terra quod habent & impij, quod
 habent & mali, quod habent & facie
 norosi, pecuniam, aurum, & argen
 tum, gemmas, familias, quod habent
 & scelerati multi, quod habent mul
 tæ fœminæ turpes, multi viri turpes?
 Hæc pro magno desideravi à Deo
 meo super terram, cū seruet se mi
 hi in cælo Deus meus? Quid enim
 mihi est in cælo? Ostendere habet
 ipsum quid. Defecit cor meum & ca
 ro mea, deus cordis mei. Hoc ergo
 mihi est in cælo seruatum. Deus cor
 dis mei, & pars mea deus meus. Quid
 est fratres? Inuenimus diuitias nos
 tras: eligat sibi partes genus huma

num

PSYCHAGOGIAE

num. Videamus homines cupiditas
 tum diuersitate dilaniari. Eligant alij
 militiam, alij aduocationem, alij
 diuersas variasque doctrinas, alij ne-
 gotiationem, alij agriculturam: istas
 partes sibi faciant de rebus humanis
 clamet populus Dei, Pars mea Deus
 meus. Non ad tempus pars mea, sed
 pars mea Deus in secula. Aurum &
 si semper habeo, quid habeo? Deum
 si semper haberem, quàm magnum
 bonum haberem. Huc accedit quia
 Deus seipsum mihi promittit, & id
 me in æternum habiturum promit-
 tit. Tantum habeo, & nunquam nō
 habeo. Magna felicitas, pars mea de-
 us. Quamdiu? In secula. Quomodo?
 Ecce vide quomodo illum amauit?
 Fecit cor castum: Deus cordis mei
 & pars mea Deus in secula. Factum
 est cor castum, gratis iam amatur
 Deus: non ab illo petitur aliud præ-
 mium. Qui aliud præmium petit à
 Deo, & propterea vult seruire Deo,
 carius facit quòd vult accipere quàm
 ipsum à quo vult accipere. Quid er-
 go? Nullum præmium Dei? Nullū,
 præter ipsum. Præmium Dei, ipse
 deus est. Hoc amat, hoc diligit: si alis
 ud

ud dilexerit, nō erit castus amor.

Ex tractatu quarto in Epistolam
beati Iohannis Apostoli, super his
verbis, Scimus quia cū apparuerit,
similes ei erimus: quoniam videbi-
mus ei sicuti est. CAP. IX.

Ntelligat charitas vestra
Magna res. Scimus, in-
quit, quia quū appa-
rit, similes ei erim⁹, quo-
niam videbimus eum si-
cuti est. Iam attendite quid vocetur,
est. Nostis quid vocetur, est? Qui vo-
catur, & nō solūm vocatur sed verē
est, incommutabilis est: semper ma-
net, mutari nescit, nulla ex parte cor-
rumpitur: nec proficit, quia perfe-
ctus est: nec deficit, quia perfectus
est. Et quid est hoc? In principio erat
verbum. Christum in forma Dei,
verbum Dei, vnicū patris, æquale
patri, non possunt videre mali: secun-
dum id verò quòd verbum caro fa-
ctum est, potuerunt videre & mali,
& in die iudicij videbunt etiam ma-
li: quia sic veniet iudicaturus, quo-
modo venit iudicandus. Videbunt,
sed formam serui: formam Dei non
vis

PSYCHAGOGIAE

videbunt, quia impij sunt. Ipse autē Dominus dicit, Beati mundo corde quoniam ipsi deū videbunt. Ergo visuri sumus quandam visionem fratres, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit: visionem quandam præcellentē omnes pulchritudines terrenas, auri argenti, nemorum, aut camporum: visionem præcellentem pulchritudinem maris & aëris, pulchritudinem solis, lunæ, stellarum, & angelorum: visionem dei omnia pulchra superantē, quia ex ipso sunt omnia pulchra. Quid ergo erimus quando videbimus quod nobis promissum est? Similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Quomodo potuit lingua sonuit: cætera corde cogitentur. Quid enim vel ipse Iohannes dixit ad comparationem rei quæ est, vel dici potest à nobis hominibus lōgè imparibus meritis ipsius? Redeamus ergo ad illam vñtionem quæ intus docet ea quæ loqui non possumus: & quia modò videre non potestis, officium vestrum in desiderio sit. Tota vita boni Christiani, sanctum desiderium est. Quod desideras nondum

vis

vides: sed desiderando capax effice-
 ris: vt quum venerit quod videas, im-
 plearis. Sicut enim si velles implere
 aliquem sinum, & nosti quâm ma-
 gnum est quod dabitur, extendis si-
 num vel sacci vel vtris, vel alicuius
 rei, nosti quantum missurus es, & vi-
 des quia angustus est sinus, extendē-
 do facis capaciorem: sic Deus diffen-
 dendo extendit desiderium, deside-
 rando extenditur animus, extendē-
 do fit capax. Desideremus ergo fra-
 tres quia implendi sumus. Hæc est
 vita nostra vt desiderando exerceas-
 mur, Tantum autem nos exercet san-
 ctum desiderium, quantum desides-
 ria nostra amputauerimus ab amo-
 re seculi. Exinani quod implendum
 est: bono implendus es, funde malū.
 Puta quia melle te vult implere De-
 us: si aceto plenus es, vbi mel pones?
 Fundendum est id quod portat uas,
 mundandum est ipsum vas. Mun-
 dandum est (& si cum labore, cum
 tritura) vt fiat aptū cuidam rei: mel
 dicamus, aurum dicamus, vinum di-
 camus, quicquid dixerimus, quic-
 quid volumus dicere, quod dici non
 potest, Deus vocatur. Et quid dici-

PSYCHAGOGIAE

mus quando dicimus, Deus? quid di-
mus? In duabus istis syllabis intelli-
gitur totum quod expectam⁹. Quic-
quid ergo dicere valui⁹, infra est:
extēdamus nos in eū, vt cum vene-
rit impleat nos. Similes ei erimus,
quoniam videbimus eum sicuti est.

Ex tractatu in Psalmum vigesimū
sextum, super his verbis, Vnam petij
à Domino hanc requiram, vt inhabi-
tem in domo Domini omnibus die-
bus vitæ meæ, vt videam voluptatē
Domini.

CAP. X.

Nā, inquit, petij à Dño.
Fæminino genere ap-
pellauit quoddā benefi-
ciū, tanq̃ diceret, vnā pe-
titionē. Videamus quid
petit qui nihil timet. Magna securi-
tas cordis. Vultis nihil timere? Hanc
vnā petite, quā vnā petit qui nihil ti-
met, aut quā petit vt nihil timeat. V-
nā, inquit, petij a Domino, hanc requi-
rā. Hoc hic agitur ab eis qui bene am-
bulāt. Quid est hoc? quæ est illa vnā?
Vt inhabitem in domo domini per
omnes dies vitæ meæ. Hæc est vnā.
Domus enim ea dicitur vbi semper
mas

manebimus. In ista peregrinatione si dicitur domus, sed tamen proprie tabernaculum appellatur. Tabernaculum peregrinantium, & quodammodo militantium, & aduersus hostes pugnantium est. Quando ergo tabernaculum est in hac vita, manifestum est, quia est & hostis. Nam inde dicitur contubernales, quia simul habent tabernacula, & nostis hoc nomen esse militantium. Ergo hic tabernaculum: ibi domus. Sed tabernaculum interdum per abusionem vicinitatis dicitur domus, & domus aliquando secundum eundem modum dicitur tabernaculum: proprie tamen illa domus, hoc tabernaculum. Quid autem acturi simus in illa domo, habes enim deus expressisse alterum psalmum, Beati qui habitant in domo tua in secula seculorum laudabunt te. Hac iste (si dicendum est) cupiditate ardens, & amore isto æstuans, desiderat omnes dies vitæ suæ in domo domini habitare, in domo domini omnes dies vitæ suæ agere, non quasi finiendos sed æternos. Sic enim dicuntur dies quomodo anni, de quibus dictum est. Et anni tui non deficient. Nam dies vitæ

PSYCHAGOGIAE

æternæ, vn^o dies est sine occasu. Hoc
ergo dixit ad dominum, Concupiui
hanc, vnam petij, hanc requiram. Et
quasi diceremus ei, Et quid ibi fa-
ctur^{us} es? quæ ibi delectatio tua? quod
adiocamentum cordis? quæ illæ deli-
ciæ? Vnde gaudia suppetent? Non es
nim ibi perdurabis, nisi felix eris.
Felicitas autem illa vnde succedit:
Habemus enim hic felicitates diuer-
sas generis humani, et miser quisque
dicitur dum subtrahitur illi quod
amat. Amant ergo homines diuer-
sas res, & quando quisque quod a-
mat habere videtur, felix vocatur.
Vere autem felix est, non si id habet
quod amat, sed si id amet quod a-
mandum est. Multi enim miseri sunt
magis habendo quod amant, quàm
carendo. Amando enim res noxias,
miseri: habendo sunt miseresiores. Et
propitius Deus cùm malè amamus
negat quod amamus: iratus autem
dat amanti quod male amat. Quia
ergo in istis terrenis habitationibus,
diuersis delitijs & voluptatibus ho-
mines oblectantur, & vnusquisque
in ea vult domo habitare, vbi non
habeat quod offendat animum, &

hæc

habeat
subtra-
vult ho-
mus q
quid no
domo,
rat (&
habitan
Quid
quod d
temple
ce quo
rein o
vitæ m
diaculu
mini c
sua hæ
erit ma
Vnde a
ne alta
Modè
cecidit
bor. H
enim h
erigere
dimus
nos leu
si qui d
quid de

habeat multa quæ delectent, si autē
 subtrahantur ea quæ delectabant,
 vult homo indē migrare: interroge
 mus quasi curiosiūs, & dicat iste
 quid nos, quid ipse acturus est in illa
 domo, vbi cupit & optat, & deside-
 rat (& hanc vnam petit à domino)
 habitare per omnes dies vitæ suæ.
 Quid ibi ages, quæ sote? Quid est
 quod desideras? Audi quid. Vt con-
 templer delectationem domini. Ec-
 ce quod amo, ecce quare volo habita-
 re in domo domini per omnes dies
 vitæ meæ. Habet tibi magnum spe-
 ctaculum, delectationem ipsius do-
 mini contemplari. Vult finita nocte
 sua hærere in luce ipsius. Tunc enim
 erit mane nostrum nocte transacta.
 Vnde alio loco Psalmus dicit, Ma-
 ne astabo tibi & contemplabor te,
 Modò ideo non contemplor, quia
 cecidi: tunc astabo tibi, & cōtemplas-
 bor. Hæc vox humana est. Cecidit
 enim homo: & non mitteretur qui
 erigeret, nisi cecidissemus. Nos cecis-
 dimus, ille descendit. Ille ascendit,
 nos leuamur: quia nemo ascendit ni-
 si qui descendit. Qui ruit leuatur:
 qui descendit, ascendit. Et non ideo

PSYCHAGOGIAE

desperemus, quia ille solus ascendit, leuat enim nos, ad quos cadentes descendit: & stabimus & contemplabimur, & magna delectatione perfruemur. Ecce dixi hoc, & exclamastis desiderio cuiusdam specie inondum visæ. Excedat cor vestrum omnia visa, & excedat intentio vniuersas cogitationes vestras prodeuntes ex carne, eductas à sensibus carnis, & imaginatas nescio quo phantasmate. Totum ab animo reijcite, quicquid occurrerit negate. Cognoscite infirmitatem cordis vestri: & quicquid occurrerit quòd cogitare possitis, dicite, Non est illud, Non enim si illud esset mihi iam occurrisset. Ita desiderabitis quoddam bonum. Quale bonum? Omnis boni bonum, vnde omne bonum: bonum cui non addatur quid sit nisi ipsum bonum. Dicitur enim bonus homo, & bonus ager, et bona domus, & bonum animal, & bona arbor, & bonum corpus, & bona anima. Adiunxisti toties quoties dixisti bonum. Bonum simplex, ipsum bonum quo cuncta sunt bona, ipsum bonum ex quo cuncta sunt bona, ipsa est delectatio Domini: hanc

CON

contem
si vos d
lantur
quæ no
nim m
lis erit
mutabi
doman
quæ di
delecta
pacto e
quisim
habita
mini p
xi vob
Station

Ex
mum v
bis: C
culo e
bo
audi D
mani a
me. T
tum tu
quiran

contemplabimur. Iam videte fratres si vos delectant bona ista quæ appellantur bona, si vos delectant bona, quæ non sunt per se bona (omnia enim mutabilia non per se bona) quas lis erit contemplatio boni incommutabilis, æterni, semper eodem modo manentis? Quandoquidem ista quæ dicuntur bona, nullo pacto nos delectarent nisi essent bona: nec alio pacto essent bona, nisi ab illo essent qui simpliciter bonus est. Ecce quare habitare volo, inquit in domo Domini per omnes dies vitæ meæ. Dixi vobis quare: ut contempler delectationem Domini.

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum vigesimum sextum, sub his verbis: Circuiui et immolaui in tabernaculo eius hostiam iubilationis: cantabo & psalmum dicam Domino. Exaudi Domine vocem meam qua clamaui ad te, miserere mei & exaudi me. Tibi dixit cor meum, quæsiui vultum tuum, vultum tuum Domine requiram.

CAPVT XI.

G 4

Imo

PSYCHAGOGIAE

Immolamus hostiam iubilationis, immolamus hostiam lætitiæ, hostiam gratulationis, hostiam gratiarum actionis, quæ verbis explicari non potest: Immolamus autem ubi? In ipso tabernaculo eius, in sancta ecclesia. Quid ergo immolamus? Abundantissimum & incarrabile gaudium, nullis verbis, voce ineffabili. Hæc est hostia iubilationis. Vnde quæsitæ, vnde inuenta est? Circumeundo. Circumiui, inquit, & immolaui in tabernaculo eius hostiam iubilationis. Circumiuerat animus tuus per vniuersam creaturam, vndique tibi clamabat creatura, Deus me fecit. Quicquid te doctauerit in arte, artificem comendat: magisq; (si circumeas vniuersa) consideratio concipit artificis laudē. Vides cælos: magna opera Dei sunt. Vides terram: Deus fecit semina innumera, diuersitates germinū, multitudinem animalium. Circumiaduhuc cælos vsque ad terrā, nihil relinquo: vndique omnia tibi resonant conditorem. Et ipse species creaturarum voces sunt quædam creatorem laudā

laudantiū. Quis autem explicet lau-
 dibus vniuersam creaturam? Quis il-
 lam explicet laudibus? Quis dignè
 laudet cælum & terram, mare, & o-
 nia quę in eis sunt? Et ista quidem vis
 sibilia. Quis dignè laudet angelos,
 sedes, dominationes, principatus, &
 potestates? Quis dignè laudet hoc in-
 ipsum quod in nobis viget, corporis
 mouens mēbra, sensu exercens tam
 multa, memoria tā multa cōplectēs,
 intellectu tam multa discernēs: quis
 dignè laudet? At si in istis creaturis
 Dei sic laborat humanus sermo, in
 creatore quid agit, nisi quod solare
 stat (sermone deficiente) iubilatio?
 Circūiui & immolauī in tabernaculo
 eius hostiam iubilationis. Cātabo &
 psallā domino. Securi erimus & secu-
 ri cantabim⁹ & securi psallemus, quū
 contēplabimur delectationē domi-
 ni, in illa incorruptione quando ab-
 sorbebitur mors in victoria. Modò
 quid: Quia iā dicta sunt gaudia illa
 quę habebimus cū acceperimus
 illam vnam petitionem? modo quid?
 Exaudi Domine vocē meam. Gema-
 m⁹ modò, oremus modò. Gemitus
 nō est nisi miserorū, oratio non est ni-

PSYCHAGOGIAE

si indigentiu. Transiet oratio, succedet laudatio: transiet fletus, succedet gaudiu. Interim modò quando in diebus malorù nostrorum sumus, non esset oratio nostra ad Deum, à quo vnā illam petamus, & ab ipsa petitione nō desistamus donec ad eā illo donante ac perducente perueniamus. Exaudi Domine vocem meā qua clamaui ad te: miserere mei & exaudi me. Vnam illā petit, tam diu rogans, flens, gemens: non petit nisi vnā. Finiuit omnes cupiditates, remansit illa vna, quam petit. Audi quia hāc petit. Tibi dixit cor meū, quē siui vultū tuum. Hoc est ergo quod paulò ante dixit, Vt contēpler delectationem Domini. Si gaudiū nostrū in isto sole esset, non cor nostrū diceret, Quē siui vultum tuū Domine, sed oculi corporis nostri illū quærerent. Cor nostrū cui dicit, Quē siui vultū tuū, nisi ei quī pertinet ad oculum cordis? Lucem istam quærunt oculi carnis: lucem illam quærūt oculi cordis. Sed vis illam lucem quæ videtur oculis cordis videre (quia ipsa lux Deus est, Deus enim lux est, ait Iohannes, & tenebræ in eo non sunt vllæ) vis er

govidere illam lucem? Munda oculus unde videtur. Beati enim mundo corde, quia ipsi Deum videbunt. Tibi dixit cor meum, quæ sui vultum, vultum tuum Dominere, quiram. Vnam petij à Domino hanc requiram. O quomodo se fixit in ista vna petitione. Vis impetrare? Aliud noli petere, vni suffice, quia vna tibi sufficiet.

Ex eodem tractatu in ipsum Psal-
mum vigesimum sextum, super his ver-
bis: Credo videre bona Domini in
terra viventium. Expecta Dominum,
viriliter age, & confortetur cor tu-
um, & sustine Dominum. C A P. XII.

Edit ad illam vnam, post
pericula, post labores,
post difficultates, inter
manus persequentium
& tribulantium estuans
anhelans, laborans, & firmus, & cer-
tus illo suscipiente, illo adiuuante, il-
lo ducente, illo regente: tamen
post illum circuitum & iubilatio-
nem exultans gaudio & gemens in
laboribus suspiravit ad extremum
& ait, Credo videre bona Domini

PSYCHAGOGIAE

ni in terra uiuentium . O bona do-
 mini dulcia, immortalia, incomparabilia, sempiterna, incommutabilia: & quando vos videbo, bona domini: Credo videre, sed non in terra morientium . Credo videre bona domini in terra uiuentium . Eruet me dominus de terra morientium, qui propter me dignatus est suscipere terram morientium, & mori inter manus morientium. Eruet me Dominus de terra morientium. Credò videre bona domini in terra uiuentium. Suspirans dixit, laborans dixit, periclitans dixit, inter magnam turbam tentationum, sed tamensperans de misericordia. Audiamus & vocem domini de super exhortantis nos, & consolantis nos, illius vocem quem habemus pro patre & matre qui nos dereliquerunt, illius vocem audiamus. Audiuit enim gemitus nostros, vidit suspiria nostra intuitus est desiderium nostrum, & vnā petitionē nostrā, vnā postulationem per aduocatum Christum libenter accepit: & donec peregrinamur istam peregrinationem (quia dilaturus est, non ablaturus quod pro

promisit nobis) dixit nobis: Sustine
 Dominum. Non sustinebis menda-
 cem, non eum qui poterit falli, non
 eū qui non est inuenturus quod det.
 Omnipotēs promisit, certus promi-
 sit, verax promisit. Sustine Domi-
 nū, viriliter age. Noli dissolui, ne sis
 inter eos quibus dicitur: Veh his qui
 perdidērunt sustententiam. Sustine
 Dominū. Omnibus nobis dicitur,
 & vni homini dicitur: Vnus sumus
 in Christo, corpus Christi sumus,
 qui vnā illā desideramus, qui vnā
 illam petimus, qui in istis diebus ma-
 lorum nostrorū ingemiscimus, qui
 credimus nos visuros bona Domi-
 ni in terra viuentium: nobis omni-
 bus qui vnus in vno sumus, dicitur:
 Sustine Dominum, viriliter age, &
 confortetur cor tuum, & sustine Do-
 minum. Sustinēdo Dominum, ha-
 bebis eū, habebis quem sustinebis.
 Aliud desidera si maius, si melius, si
 suauius inueneris.

Ex tractatu in Psalmum quadra-
 gesimum primum super his verbis:
 Quemadmodū desiderat ceruus ad
 fontes aquarum, ita desiderat anima

PSYCHAGOGIAE

mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad
Deū viuū: quādo veniā et apparebo
ante faciē Dei? Fuerūt mihi lachry-
mae meae panes die ac nocte, dum di-
citur mihi quotidie, Vbi est Deus
tuus? hac recordatus sum, & effu-
di super me animam meam.

CAP. XIII.

Ite fratres auiditatē meā
capite, desiderium hoc
meum communicate: si-
mul amemus, simul in
hac siti exardescamus, si-
mul ad fontē intelligēdi curramus.
Desideremus ergo velut ceruus fon-
tem: prāter illum fontē quem pro-
pter remissionem peccatorum desi-
derant baptizandi, nos iam baptiza-
ti desideremus illū fontem, de quo
scriptura alia dicit, Quoniam apud
te est fons vitæ. Ipse enim fons & lu-
men est. Quoniam in lumine tuo,
inquit, videbimus lumen. Si & fons
est, & lūmē est, meritō & intellectus
est: quia & satiat animam auidā scien-
tia, & omnis qui intelligit luce qua-
dam non corporali, non carnali, non
exteriore, sed interiore illustratur.
Est

Est ergo fratres quædam lux intus,
quam non habent qui non intelli-
gunt. Vnde iam eos qui desiderant
hunc fontem vitæ, & inde aliquid
carpunt, alloquitur Apostolus obse-
crans, & dicit, Vt iam non ambule-
tis sicut & gentes ambulantes in vani-
tate mentis suæ, obscurati intelligen-
tia, alienati à via Dei per ignorantiam
quæ est in illis propter cæcitatem cor-
dis ipsorum. Si illi obscurati sunt in-
telligentia, id est, quia non intelligunt,
obscurantur: ergo qui intelligunt,
illuminantur. Curre ad fontes: desi-
dera aquarum fontes. Apud Deum
est fons vitæ, & insiccabilis fons: in
illius luce lumen inobscurabile. Lu-
men hoc desidera, quendam fontem,
quoddam lumen, quale non norunt
oculitui: cui lumini videndo oculus
interior præparatur, cui fonti hau-
riendo sitis interior inardescit. Curre
ad fontem, desidera fontem: sed
noli utcunque, noli ut quaecunque
animal currere, ut ceruus curre.
Quid est ut ceruus? Non sit tarditas
in currendo, impiger curre, impiger
desidera fontem. Sitiuit anima mea
ad Deum viuum. Quod dixi, Quæ-
admo

PSYCHAGOGIAE

admodum desiderat ceruus ad fontes aquarū, ita desiderat anima mea ad te Deus, hoc iterum dico, Sitiuit anima mea ad Deum viuum. Quid sitiuit anima mea ad Deum viuum. Quid sitiuit? Quando veniam & apparebo ante faciē Dei. Hoc est quod sitio, venire & apparere. Sitio in peregrinatione, sitio in cursu, satiabor in aduentu. Sed quando veniam? Et quod citius est Deo, tardum est desiderio. Quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Ex illo desiderio est, & hoc quod clamabatur alicubi, Vnam petij à Domino hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini per oēs dies vitę meę. Quare hoc? Vt contēpler, inquit, delectationē Domini. Quādo veniā & apparebo ante faciē Domini? Interim dū mediator, dū curro, dū in via sum, antequā veniā, antequam appaream, fuerunt mihi lachrymę meę panes die ac nocte, dū dicitur mihi per singulos dies, Vbi est Deus tuus. Fuerūt mihi, inquit, lachrymę meę non amaritudo, sed panes suaues erāt ipsę lachrymę, sitienti mihi illum fontem: quē quia bibere nondum poteram, audi-
dius

dius meas lachrymas manducabam. Non enim dixit, Factæ sunt mihi lachrymæ meæ potus, ne ipsas desiderasse videretur sicut fontes aquarū: sed seruata, inquit, illa siti quara prior, seruata illa siti qua inardesco ad fontes aquarū, panes mihi factæ sunt lachrymæ meæ dum differor: & vti que manducando lachrymas meas, sine dubio plus sitio ad fontes. Die quippe ac nocte factæ sunt mihi lachrymæ meæ panes. Cibum istum qui panis dicitur die comedunt homines, nocte dormiūt: panis autem lachrymarum & die & nocte comeditur: siue totum tempus accipias diem & noctem: siue diem intelligas pro huius seculi prosperitate, noctem verò pro huius seculi aduersitate. Siue, inquit, in prosperis rebus seculi, siue in aduersis rebus seculi, ego desiderij lachrymas fundo, ego desiderij mei auiditatem nō desero. Et quando in mundo bene est, mihi male est, quousque appaream ante faciem Dei. Quid ergo contradicis? Quasi gratulari me cogis, si aliqua huius seculi prosperitas arriserit? Nōne deceptoria est: nōne fluxa, cadu-

PSYCHAGOGIAE

ea, mortalis? nonne temporalis, vol
latica, transitoria? nonne plus habet
deceptionis quàm delectationis? Cur ergo
non & in ipsa fiant lachrymæ meæ
panes? Siquidem & quando felicitas
seculi circumfulget, quàm diu sumus
in corpore peregrinamur à Domi
no. Et dicitur mihi quotidie: Vbi est
Deus tuus? Quid? Paganus si hoc
mihi dicat, nonne illi & ego possum
dicere: Vbi est Deus tuus? Deum
quippe suum digito ostendit. Inten
dit enim digitum ad aliquem lapidē,
& dicit, Ecce Deus meus: vbi est De
us tuus? Cùm lapidem irrifero, & e
rubuerit qui demonstrauit, tollit o
culos à lapide, suspicit cælum, & for
tè in solem digitum intendens, iterum di
cit: Ecce Deus meus, vbi est Deus
tuus? Inuenit ille quod ostenderet
oculis carnis; ego autem non quasi non
habeo quem ostendam, sed non ha
bet ille oculos quibus ostendam. Po
tuit enim ille oculis corporis mei os
tendere Deum suum solem: quis
bus ego oculis eius ostendam solis
creatorem? Verum tamen audiendo
quotidie, Vbi est Deus tuus, & in la
chrymis meis quotidianis pastus,
die

die ac nocte meditatus sum quod au-
diui, Vbi est De⁹ tuus. Quæsiui etiã
ego ipse Deum meũ: vt si possem, nõ
tantũ crederem, sed aliquid & vi-
derem. Video enim quæ fecerit De⁹
meus, non autem video ipsum Deũ
meum qui fecit hæc. Sed quoniam si-
cut ceruus desidero fontes aquarũ,
& est apud Deum fons vitę, & in in-
tellectu scriptus est hic Psalmus, &
inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt
intellecta conspiciuntur, quid agam
vt inueniam Deum meum? Consi-
derabo terrã, facta est terra, Est ma-
gna pulchritudo terrarũ, sed habet
artificẽ. Magna miracula sunt semis-
num atque gignentium, sed habent
ista omnia creatorem. Attendo ma-
gnitudinem circũfusi maris, stupeo,
miror, artificẽ quæro, cælũ suspicio
& pulchritudinem syderũ, admiror
splendorẽ solis exercitio diei sufficiẽ-
tẽ, lunã nocturnas tenebras cõsolans
tẽ: mira sunt hæc, laudãda sunt hæc,
vel etiam stupenda sunt hæc: neque
enim terrena, sed etiam cælestia sunt
hæc: nondũ ibi stat sitis mea. Hæc mi-
ror, hæc laudo: sed eum qui fecit hæc
sitio. Redeo ad meipsum, & quis
sum

PSYCHAGOGIAE

sim etiam ipse qui talia quæro, perscrutor: inuenio me habere corpus & animam, vnū quod regam, aliud quo regar, corpus seruire, animā imperare. Discerno animam melius esse aliquid quàm corpus, ipsum inquit sitorem taliū rerū nō corpus sed animam video: & tamē hæc omnia quæ collustraui, per corpus ea me collustrasse cognosco. Terram laudabam, oculis cognoueram: mare laudabā, oculis cognoueram, cælū, sydera, solem, lunamq; laudabā, oculis cognouerā. Oculi membra carnis sunt, fenestræ sunt mentis: interior est qui per has videt: quādo cogitatione alia qua absens est, frustrā patent. Deus meus qui fecit hæc quæ oculis video, non istis oculis est inquirendus. Aliis quid etiam per seipsum animus conspicit, quod non per oculos sentiat, quasi colores & lucem: nō per aures, quasi cantum & sonū: non per nares, quasi odorū suauitatem: non per palatū & linguam, quasi saporem: non per totum corpus quasi duriciam & molliciem, rigorem atq; feruorem, asperitatem, lenitatemque. Videamus quòd neque color sit, neque sonus,

LIBER II. 83

nus, neque odor, neque sapor, neque
 calor aut frigus, aut duricia, aut mol-
 licies. Dicatur ergo mihi quem colo-
 rem habeat sapientia? Cum cogitas
 mus iustitiam (cuius pulchritudine
 intus in ipsa cogitatione fruimur)
 quid tanquam sonus ad aures, quid
 tanquam vaporeum surgit ad nares?
 quid odori infertur? quid manu tra-
 ctatur? Et delectat, & intus est, &
 pulchra est, & laudatur, & videtur:
 & si in tenebris sunt oculi isti, animus
 illius luce perfruitur. Quid est illud
 quod Tobias videbat, quando videt
 ti filio cæcus consilium vitæ dabat?
 Est ergo aliquid quod animus ipse
 corporis dominator, rector, habitas-
 tor videt, quod non per oculos cor-
 poris sentit, non per aures, non per
 nares, non per palatum, non per cor-
 poris tactum, sed per seipsum: & uti-
 que melius est prorsus quod videt
 per seipsum, quam quod per servum
 suum. Seipsum enim per seipsum vi-
 det: & animus ipse ut norit se, videt
 se: nec ut videat se corporalium ocu-
 lorum quærit auxilium: imò verò ab
 omnibus corporis sensibus, tanquā
 impediētibus & perstreptentibus ab-
 strahitur.

PSYCHAGOGIAE

strahit se à se, vt videat se in se, vt nouerit se apud se. Sed nunquid aliquid tale Deus ipse est, qualis est animus? Non quidem videri Deus nisi animo potest: nec tamen ita vt animus videri potest. Aliquid enim quærit animus iste quod Deus est, de quo illi non insultent qui dicunt, Vbi est Deus tuus. Aliquam quærit incommutabilem veritatem, & sine defectu substantiam. Non est talis ipse animus: deficit, proficit, nouit, ignorat, meminit, obliuiscitur, modò illud vult, modò non vult. Ista mutabilitas nō cadit in Deum. Si dixero, mutabilis est Deus, insultabūt mihi qui dicunt, Vbi est Deus tuus. Querens ergo Deum meum in rebus visibilibus & corporalibus, & nō inueniēs: quærens eius substantiam in me ipso (quasi aliquid tale ipsa sit, qualis ego sum) neque ibi inueniens: aliquid super animam esse sentio Deum meū. Ergo vt eum tangerem, hæc meditatus sum & effudi super me animā meam. Quando anima mea contingeret quod super animā meam quæritur, nisi anima mea super seipsam effunderetur: Si enim in seipsa remas-

LIBER II. 84

neret, nihil aliud quàm se videret. Et cum se videret, non utique Deum suum videret. Dicant iam insultatores mei: Vbi est Deus tuus, dicant: ego quàm diu non video, quàm diu differor, manducabo die ac nocte lachrymas meas. Dicant illi adhuc, Vbi est Deus tuus? Quæro ego Deum meum in omni corpore siue terrestri, siue cælesti, & non inuenio. Volens cognoscere substantiã eius, quæro etiam in anima mea, nec ibi inuenio. Meditatus sum tamẽ in inquisitione Dei mei, & per ea quæ facta sunt, inuisibilia Dei mei cuspiciens intellecta conspicerè, effudi super me animã meam: Etiam non restat quem tangã nisi Deum meũ. Ibi enim domus Dei mei. Super animã meam Deus meus habitat: inde me prospicit, inde me creauit, inde me gubernat, inde mihi cõsulit, inde me excitat, inde me vocat, inde me dirigit, inde me ducit, inde me perducit.

Ex eodẽ tractatu in ipsum Psalmũ
quadagesimum primũ, super his ver
bis: Transibo in locum tabernaculi
admirabilis vsque ad domum Dei

PSYCHAGOGIAE

*in voce exultationis & cōfessionis
soni festiuitatē celebrantis. Quare
tristis es anima mea, & quare con-
turbas me? Spera in Domino quoniā
adhuc cōfitebor illi: salutare vultus
mei et Deus meus. CAP. XIII.*

TAbernaculum eius in ter-
ra, Ecclesia est adhuc pe-
grina. Extra locum ta-
bernaculi quærens Deū
meum errabo. In locū ta-
bernaculi ingrediar, admirabilis ta-
bernaculi, vsque ad domū Dei. Iam
multa admiror in tabernaculo: ta-
bernaculum enim in terra, homines
sunt fideles. Admiror in eis mēbro-
rum ipsorum obsequium: quia non
in eis regnat peccatum ad obediens-
dum desiderij eius, nec exhibēt mē-
bra sua arma iniquitatis peccato, sed
exhibent se Deo viuo in bonis ope-
ribus: animæ seruiēti Deo membra
corporalia militare admiror. Respi-
cio & ipsam animā obedientē Deo,
distribuentem opera actus sui, fre-
nantem cupiditates, pellentem igno-
rantiam, extendentem se ad omnia
aspera & dura toleranda, iustitiam
&

L
& charita-
tis. Miror
sed adhuc
lo. Transfe-
rabile mil-
cūm perui-
Ecce iste
bernaculi
Dei. Pe-
sequēdo
occultam
domo D-
organum
in taber-
teriore s-
quens c-
ab omni-
peruenit
viam suā
comme-
Mirari
quomodo
mus deli-
nis &
celebra-
celebra-
nem ha-
domos
vel qu-

LIBER II. 85

& charitatem impendentem cæteris. Miror & istas virtutes in animas: sed adhuc in loco tabernaculi ambulo. Transeo & hæc: & quamuis admirabile mihi sit tabernaculum, stupeo cum peruenio vsque ad domū Dei. Ecce iste dum miratur membra tabernaculi, perductus est ad domum Dei. Percepit quandam dulcedinē, sequēdo interiorem nescio quam & occultam voluptatem, tanquam de domo Dei sonaret suauiter aliquod organum. Et quum ille ambularet in tabernaculo, audito quodam interiori sono, ductus dulcedine, sequens quod sonabat, abstrahens se ab omni strepitu carnis & sanguinis, peruenit vsque ad domū Dei. Nam viam suam & ductum suum sic ipse commemorat, quasi diceremus ei, Miraris tabernaculum in hac terra, quomodo peruenisti ad secretū domus dei? In voce, inquit, exultationis & confessionis, soni festiuitatem celebrantis. Festa cum hic homines celebrant suæ luxuriæ, consuetudinem habent constituere organa ante domos suas, aut ponere symphoniā, vel quęcunq; musica ad luxuriā ser-

PSYCHAGOGIAE

uientia & illicitia: & ubi audita fuerint hæc, quid dicimus qui trāsimus? Quid hic agitur? Et respondetur nobis, aliqua esse festa. Natalitia, inquit, celebrantur: nuptiæ hic sunt: ut non videantur inepta illa cantica, sed excusetur festiuitate luxuria. In domo Dei festiuitas sempiterna est. Non enim aliquid ibi celebratur & transit. Festum sempiternum, chorus angelorum: vultus præsens Dei, lætitia sine defectu. Et dies hic festus ita est, ut nec aperiat initio, nec fine claudatur. De illa æterna & perpetua festiuitate, sonat nescio quid canorum & dulce auribus cordis, sed si non perstrepat mundus. Ambulanti in hoc admirabili tabernaculo Dei, & miracula Dei in redemptione fidelium consideranti, mulcet aurem sonus festiuitatis illius, & rapit ceruum ad fontes aquarum. Sed quia fratres, quā diu sumus in corpore hoc, peregrinamur à Domino, & corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantē: etsi utcūq; nebulis diffugatis ambulādo per desiderium, adhūc sonum per-

peruenerimus interdum, ut aliquid de illa domo Dei nitendo capiamus: onere tamē quodam infirmitatis nostræ ad consueta recidimus, & ad solita ista dilabimur. Et quomodo ibi inueneramus vnde gauderemus: sic hic non deerit vnde gemamus. Etenim ceruus iste māducans die ac nocte lachrymas suas, raptus desiderio ad fontes aquarum, ad interiorē scilicet dulcedinem dei, effundēs super se animam suā, ut tangeret quod est super animam suam, ambulans in loco tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei, & ita ductus interioris & intelligibilis soni iocunditate ut oīa exteriora contēneret, & in interiora raperetur: adhuc tamē homo est, adhuc hic gemit, adhuc carnē fragilē portat, adhuc inter scādala huius mundi periclitatur. Respexit ergo ad se tanquam inde veniens, & ait sibi constituto inter has tristitias, & comparans hæc illis ad quæ videnda ingressus est, & post quæ visus est. Quare, inquit, tristis es aīa mea, & quare cōturbas me? Ecce iā quadā interiore dulcedine lētati sumus: ecce acie mētis aliquid incom-

PSYCHAGOGIAE

mutabile, superstrictim et raptim videre potuimus: quare adhuc conturbas me? quare adhuc tristis es? Non enim dubitas de Deo tuo? Nunquid enim non est quod dicas tibi contra illos qui dicunt, Vbi est Deus tuus? Iam aliquid incommutabile persensisti, quare adhuc conturbas me? Spera in Domino. Quasi responderit illi anima eius in silentio, Quare conturbo te, nisi quia nondum sum ibi ubi est dulce illud quo sic rapta sum quasi per transitum? Nunquid iam bibo de fonte illo nihil metuens? Iam nullum scandalum pertimesco? iam de cupiditatibus omnibus tanquam esdomitis victis que secuta sum? Nonne aduersus me diabolus vigilat hostis meus? Nonne laqueos mihi quotidie deceptionis intendit? Non vis ut conturbetur posita in seculo, & peregrina adhuc a domo Dei mei? Respondet ergo conturbanti se animae suae, & quasi rationem reddenti perurbationis suae, propter mala quibus abundat hic mundus: respondet & dicit, Spera in Domino. Interim, inquit, habita in spe. Spes enim quae videtur non est spes. Si autem quod

quod n
cientia
mino,
ei conf
Deus
potest
salutar
mus in
& sine
est, B
in secu
Hoc
salus
bor L
li, sal
enim
quae
ergo
vener
um,
stine
eose
mini
rit
Te

quod non videmus speramus, per patientiam expectamus. Spera in Domino, Quoniam cōfitebor illi. Quid ei confiteberis? Salutare vultus mei Deus meus. A me mihi salus esse nō potest: hoc dicam, hoc confitebor: salutare vultus mei Deus meus. Erimus in domo Dei videntes sine fine, & sine fine laudantes eum cui dictū est, Beati qui habitant in domo tua in secula seculorum laudabunt te. Hoc nondum est, quia nondum est salus quæ promittitur, sed confitebor Domino meo in spe, & dicam illi, salus vultus mei Deus meus. Spes enim salui facti sumus. Spes autem quæ videtur non est spes. Perseuera ergo ut peruenias, perseuera donec veniat salus. Audi ipsum Deum tuum, de interiore tibi loquentem: Sustine Dominum, & viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum, quoniam qui perseuerauerit usque in finem, hic saluus erit.

*Ex tractatu in Psalmum sexagesimum quartum super his verbis:
Te decet hymnus Deus in Sion.*

CAP. XV.

H 3

Duas

PSYCHAGOGIAE

Vas ciuitates faciunt duo
 amores. Hierusalem fa-
 cit amor Dei, Babylo-
 niam facit amor seculi.
 Interroget ergo se quis
 que quid amet, & inueniet vnde sit
 ciuis: & si se inuenierit ciuem Baby-
 loniæ, extirpet cupiditatem, plantet
 charitatem: si autem se inuenierit ci-
 uem Hierusalem, toleret captiuita-
 tē, speret libertatem. Iam audiamus
 fratres, audiamus & cātemus & de-
 sideremus Hierusalem vnde ciues
 sumus. Et quæ gaudia cantantur no-
 bis? Quomodo in nobis reformatur
 amor ciuitatis nostræ, quam diutur-
 na peregrinatione obliti fuera-
 mus? Misit inde ad nos epistolas pater no-
 ster, ministrauit nobis scripturas De-
 us, quibus epistolis fieret in nobis
 redeundi desiderium: quia peregre-
 nationem nostram diligendo, ad hos-
 tes faciem posueramus, & dorsum
 ad patriam. Quid ergo hic cantatur?
 Te decet hymnus Deus in Sion. Pa-
 tria illa est Sion, ipsa est Hierusalem
 quæ Sion, Et huius nominis interpre-
 tationem nosse debetis. Sicut Hieru-
 salem interpretatur visio pacis, ita
 Sion

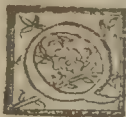

Sion speculatio, id est visio & contemplatio. Nescio quod magnū spectaculum nobis promittitur, & hoc ipse Deus est qui cōdidit ciuitatem. Pulchra & decora ciuitas, pulchriorem habet conditorē. Te decet hymnus Deus, inquit. Sed vbi? In Sion. Etenim quisque cūm cōeperit innouari, iam corde in Hierusalem cantat, dicente Apostolo, Conuersatio nostra in cælis est. In carne enim ambulantes, inquit, non secundum carnem militamus. Iam desiderio ibi sumus, iam spem in illam terrā quam fiancoram præmisimus, ne in isto mari turbati naufragaremus. Quē admodum ergo de naui quæ in ancoris est, rectē dicimus quod iam in terra sit adhuc tamen fluctuat, sed in terram quodammodo educta est contra ventos & contra tempestates: sic contra tentationes huius peregrinationis nostræ, spes nostra fundata in illa ciuitate Hierusalem facit nos nō abripi in saxa. Qui ergo secundū hanc spem cātat, ibi cantat: ergo dicat, Te decet hymnus Deus in Sion. In Sion non in Babylone. Sed modō ibies, adhuc in Babylone es. Ibi, inquit,

PSYCHAGOGIAE

quit, sum. Ibi sum carne non corde.
Vnde canto non ibi: non enim carne
canto sed corde. Carnem quidem so-
nantem audiūt & ciues Babylonie,
cordis autem sonum audit conditor
Hierusalem. Vnde dicit Apostolus,
exhortans ipsos ciues ad amatoria
quædam cantica & desideria redeun-
di ad illam pulcherrimam ciuitatem
visionem pacis, Cantantes, inquit,
& psallentes in cordibus vestris Do-
mino. Quid est cantantes in cordi-
bus vestris? Ne inde canteris vnde
estis in Babylonia: sed inde cantate
vnde fursūm habitatis. Ergo te des-
cet hymnus Deus in Sion non in Ba-
bylonia. Qui cantant in Babylonia?
Ciues Babylonię: ipsi hymnum Dei
non decenter cantant.

Ex eodem tractatu in ipsum Psal-
mum sexagesimum quartum, super
his verbis, Replebimur in bonis do-
mus tue, sanctum est templum tuum,
mirabile in æquitate. CAP. XVI.

VAE sunt bona domus
Dei? Fratres constitui-
mus nobis aliquā domū
diuitē, proponamus quā

uis

tis bonis referta sit, quā copiosa sit, vas-
sa quā multa ibi aurea & argentea,
quantum familiæ, quantum iumen-
torum & animalium, ipsa denique
domus quā delectet picturis mar-
more, laquearibus, colūnis, spacijs,
cubilibus: ecce desiderātur talia, sed
adhuc ex cōfusione Babylonix. Am-
puta omnia ista desideria o ciuis Hie-
rusalem, amputa: si vis redire non te
delectet captiuitas. Sed iam cœpisti
exire, noli retro respicere, noli reman-
nere in via. Non desunt adhuc hos-
tes qui tibi persuadeant captiuita-
tem & peregrinationem. Iam non
præualeāt super te sermones iniquo-
rum. Domum Dei desidera, & bo-
na eius domus desidera: sed noli ta-
lia qualia soles desiderare vel in do-
mo tua, vel in domo vicini tui, vel
in domo patroni tui. Aliud quidem
est bonum domus illius. Quid opus
est vt nos dicamus quæ sunt bona
domus illius. Ipse indicet qui can-
tat exiens de Babylonia. Replebi-
mur, inquit, in bonis domus tuæ.
Quæ sunt bona ista? Erexeramus
fortasse cor ad aurum, ad argen-
tum, & cætera præciosa: noli talia

PSYCHAGOGIAE

quærere, ista premunt non leuant.
 Hic ergo iam bona illa Hierusalem,
 bona illa domus domini, bona illa
 templi Domini meditemur: quia
 quæ domus Domini, ea ipsa tem-
 plum Domini, est. Replebimur in
 bonis domus tuæ: sanctum est tem-
 plum tuum mirabile in iustitia. Ista
 sunt bona domus illius. Non dixit,
 templum sanctum tuum, mirabile in
 columnis, mirabile in marmoribus,
 mirabile in testis auratis, sed mira-
 bile in iustitia. Habes foris oculos
 vnde videas marmora & aurum: in-
 tus est oculus vnde videatur pulchri-
 tudo iustitiæ. Intus, inquam, est oculus
 vnde videatur pulchritudo ius-
 titiæ. Si nulla est pulchritudo iusti-
 tiæ, vnde amatur iustus senex? Quid
 affert in corpore quod oculos deles-
 set? Curua affert membra, frontem
 rugatam, caput canis albatum, imbe-
 cillitatem vndique quærelis plenam.
 Sed fortè quia tuos oculos non dele-
 stat senex iste decrepitus, aures tuas
 delectat. Quibus vocibus? Quo can-
 tu? Et si forte adolescens bene canta-
 uit, omnia cum ætate defecerunt. An
 forte sonus verborum eius delectat

aures tuas, qui verba vix plene enun-
ciat lapsis dentibus? Tamen si iustus
est, si alienū non cōcupiscit, si de suo
quod habet erogat indigētibz, si be-
ne monet, & rectum sapit, si integre
credit, si paratus est pro fide verita-
tis etiam ipsa confracta membra im-
pendere, (multi enim martyres es-
tiam senes) Vnde illum amamus,
quid in eo bonum videmus oculis
carnis? Nihil. Quædam ergo est pul-
chritudo iustitię quam videmus ocu-
lis cordis, & amamus, & exardesci-
mus. Quid tam multum dilexerunt
homines in ipsis martyribz cū
eorum membra bestię laniarent?
Nonne cū sanguis fœdaret om-
nia, cum morsibus beluinis viscera
funderentur, nihil habebant oculi
nisi quod horrerent? Quid ibi erat
quod amaretur: nisi quia erat in illa
fœditate dilaniatorum membrorū,
integra pulchritudo iustitię? Ista
sunt bona domus Dei, his te para sa-
tiari. Sed vt inde satieris cū per-
ueneris, hoc te oportet esurire & si-
tire cū peregrinaris: hoc siti, hoc
esuri, quia ipsa erunt bona Dei. Au-
di illum regem cui ista dicuntur qui

PSYCHAGOGIAE

venit ut te reducat, & se tibi faciat
viam. Quid dicit? Beati qui esu-
riunt & sitiunt iustitiam, quoniam
ipsi saturabuntur. Sanctum templum
tuum mirabile in iustitia. Et ipsum
templum fratres nolite præter vos
cogitare. Amate iustitiam, & vos
estis templum Dei.

Ex tractatu in Psalmum septua-
gesimum sextum, super his verbis, Co-
gitavi dies antiquos & annos æter-
nos in mente habui. CAP. XVII.

Vi sunt anni æterni? Ma-
gna cogitatio. Videte
quid sibi velit ista cogi-
tatio nisi magnum silen-
tium ab omni forinsecus
strepitu, ab omni rerum humanarum
tumultu. Intus requiescat qui cogi-
tare vult istos annos æternos. Nun-
quid anni in quibus sumus, æterni
sunt, aut in quibus fuerunt maio-
res nostri, aut in quibus futuri sunt
posteriores nostri? Absit ut æterni existi-
mentur. Quid enim de his annis ma-
net? Ecce loquendo dicimus, hoc an-
no. Et quid tenemus de hoc anno præ-
ter unum diem in quo sumus? Nam supe-

riores dies anni huius iam transierūt
nec tenentur: futuri autem nondum
venerūt. In vno die sumus, et dicim⁹
hoc anno: imò dic, hodie, si aliquid
præsens vis dicere, Nā de toto anno
quid præsens tenes? Quicquid de il-
lo præteritū est, iā nō est: quicquid de
illo futurū est, nondum est. Quomo-
do hoc anno? Corrige locutionem,
hodie dic, et verūm dicis. Hodie iam
dicamus. Rursus & hoc attēde, quia
cūm dicis hodie, horæ matutinæ trā-
sierunt, horæ futuræ nondum vene-
runt. Et hoc ergo corrige: hac hora
dic. Et de ista hora quid tenes? Mos
mēta eius quēdam iā transierūt: quę
futura sunt nondum venerūt. Hoc
momento dic. Quo momento? Dū
syllabas loquor, si duas syllabas di-
cam, altera non sonat nisi cūm alia
transierit. Ipsa deniq; vna syllaba si
duas literas habeat, non sonat postea-
rior litera, nisi prior abierit. Quid er-
go tenemus de his annis? Anni isti
mutabiles sunt. Anni æterni cogitā-
di sunt, anni qui stant, qui non veniē-
tibus & abeuntibus diebus peragun-
tur: anni de quibus alio loco scriptu-
ra dicit Deo, Tu autē idem ipse es, &

PSYCHAGOGIAE

anni tui non deficient. Hos annos is-
te transfiliens, nō in garrulitate forin-
secus, sed in suo silentio cogitauit.

Alio loco ipse pater Augustinus
exponens hæc verba psalmistæ, Me-
lior est dies vna in atrijs tuis super
millia sic ait.

Atria illa sunt in quæ suspirabat,
in quæ deficiebat dicens, Desiderat
& deficit anima mea in atria tua. Me-
lior ibi est dies vna super millia dies
rū. Millia dierū desiderant homines,
& multū volunt viuere: contemnāt
millia dierum, desiderent vnum di-
em qui non habet ortum neque oc-
casū. Vnum diē, diem sēpiternū, cui
nō cædit hestern⁹, quē non vrget cra-
stinus. Ipse vnus dies desideretur à
nobis. Quid nobis est cū millibus di-
erū? Imus à millibus dierū ad vnum
diem: ad vnum diem festinemus.

Ex tractatu in Psalmum octogesi-
mū tertium, super his verbis, Beati
qui habitant in domo tua Domine: in
secula seculorum laudabunt te: bea-
tus vir cuius est susceptio eius abs-
te. CAPVT XVIII.

Positus

Positus inter tētationes,
 positus inter pressuras,
 positus in torcularibus,
 suspirans in superna pro
 missa, iam premeditatur
 gaudia futura. Beati, inquit, qui habi
 tant in domo tua. Vnde beati? Quid
 habituri? Quid acturi? Omnes quī
 beati dicuntur in terra, habent aliis
 quid & agunt aliquid. Beatus est ho
 mo ille, qui tot prædijs, tanta fami
 lia, tanto auro & argento beatus dici
 tur. Beatus est: ad illos honores per
 uenit, ad proconsulatum, ad præfes
 cturā agendam. Beatus ergo dicitur
 aut habendo aut agendo. Vnde au
 tem ibi beati? quid habituri? quid ac
 turi? Quid habituri iam suprā dixi,
 Beati qui habitant in domo tua. Do
 mum tuam si habueris, pauper es:
 Domum Dei si habueris, diues es.
 In domo tua timebis latrones, do
 mui Dei murus ipse Deus est. Bea
 ti ergo qui habitāt in domo tua. Pos
 sident Hierusalē cælestē, sine angus
 tia, sine pressura, sine diuersitate &
 diuisione limitum: omnes habent
 eam & singuli habent totam. Mag
 næ illæ diuitiæ: nō angustat frater fra
 trem.

PSYCHAGOGIAE

trem: nulla ibi indigentia est. Quid ergo ibi sunt acturi? Omnium enim actionum humanarum mater est necessitas. Ecce modò quòd loquor & disputo necessitas parit. Nunquid ibi talis disputatio erit, quæ quasi doceat ignaros, quæ quasi commoneat obliuiosos? Aut verò in illa patria Euangelium recitabitur, vbi ipsum Dei verbum contemplantur? Ergo quia dixit iste desiderans & suspirans ex voce nostra, quid habituri simus in illa patria cui suspiramus, & ait, Beati qui habitant in domo tua: dicat & quid acturi simus, In secula seculorum laudabunt te. Hoc erit totum negotium nostrum, sine defectu alleluia. Non vobis fratres videatur quasi fastidium ibi futurum: quia si modò hoc diu dicatis non duratis, ab illo gaudio necessitas vos auertit. Ecce quantum nos delectat quod non videtur. Et si tanta alacritate in ipsa pressura & fragilitate carnis laudamus quòd credimus, quomodo laudabimus quòd videbimus? Cum absorpta fuerit mors in victoria, cum mortale hoc induerit immortalitatem, & corruptibile hoc induerit

rit incorruptionē, nemo dicet, diu ste-
ti: nemo dicet, diu ieiunavi, diu vigi-
laui. Stabilitas enim magna ibi: & ip-
sa immortalitas iam corporis nostri
suspendetur in cōtemplatione Dei.
Et si modò verbum hoc quod vobis
erogamus, tam diu fragilitatem car-
nis nostræ stantem tenet, quid nobis
faciet illud gaudium? Quomodo
nos mutabit? Similes enim ei erimus
quoniam videbimus eum sicuti est.
Iam similes illi, quando deficiemus?
quo auertemur. Securi ergo simus
fratres, non nos satiabit nisi laus
Dei. Si deficias ab amore, deficies à
laude: si autem amor sempiternus e-
rit (quia illa insatiabilis pulchritudo
erit) noli timere ne non possis sem-
per laudare quem semper poteris a-
mare. Ergo beati qui habitant in do-
mo tua, in secula seculorum lauda-
dabunt te. Huic vitę suspiremus. Sed
quomodo illuc veniemus? Beatus
vir cuius est susceptio eius abs te Do-
mine. Intellexit vbi esset, quia per
fragilitatem carnis suę ad illā beatitu-
dinē volare nō posset. Circumspexit
pondera sua, quia dicitur alio loco,
Corpus enim quod corrumpitur ag-
gras

PSYCHAGOGIAE

grauat animam, & deprimat terrenam.
in habitatio sensum multa cogitantem.
Spiritus sursum vocat, pondus carnis
deorsum reuocat. Inter duos conatus
suspensionis & ponderis colluctatio
quædam est: & ipsa colluctatio ad
pressuram pertinet torcularis.
Audi ipsam luctam de torculari ab Apostolo
expressam, qui & ipse ibi cōtere-
batur, ibi premebatur, Condeletor,
inquit, legi Dei secundum interio-
rem hominem: video autem aliam legem
in membris meis repugnantem legi
mentis meæ, & captiuum me ducen-
tem in legem peccati quæ est in membris
meis. Magna lucta, & euadendi mag-
na desperatio, nisi subueniat id quod
de consequenti ait, Infelix ego homo
quis me liberabit de corpore mortis
huius? Gratia dei per Iesum Christum
dominum nostrum. Ergo & iste in
hoc psalmo vidit illa gaudia, cogita-
uit animo, Beati qui habitant in domo
tua Domine, in secula seculorum
laudabunt te. Sed quis illuc ascendet?
Quid faciam de carnis pondere? Cō-
delector legi Dei secundum interio-
rem hominem: sed quid faciam? quo
modo volabo? quomodo peruiam?
Video

Video enim aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae. Dixit se infelicem & addidit, Quis me liberabit de corpore mortis huius, ut inhabitem in domo Domini, & in secula seculorum laudem eum? Quis me liberabit? Gratia Dei per Iesum Christum dominum nostrum. Sicut ergo in verbis Apostoli illi difficultati, & quasi inextricabili luctu subuenit quod subiecit, Gratia dei per Iesum Christum Dominum nostrum: sic & hic cum suspiraret flammanti desiderio in domum Dei, & in illas laudes Dei, considerata grauedine corporis sui, & mole carnis suae, & desperatione quadam suborta, rursus in spe euigilauit & ait, Beatus vir cuius est susceptio eius abs te Domine.

Ex tractatu in Psalmum octogesium quartum, super his verbis, Ostende nobis Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis,
CAPVT. XIX.

Felix

PSYCHAGOGIAE

Elix est cui ostēdit De-
 misericordiā suā. Os-
 tendendo enim illi mise-
 ricordiam suā, persua-
 det illi quia quicquid bo-
 ni habet ipse homo, nō habet nisi ab
 illo: quia omne bonū nostrū ipse est.
 Et quum viderit homo quicquid bo-
 ni habet non se habere à se, sed à deo
 suo, videt quia totum quod in se lau-
 datur, de misericordia Dei est, nō de
 meritis suis. Et videndo ista non su-
 perbit: non superbiendo non extolli-
 tur: non se extollendo, non cadit, nō
 cadendo, stat: stando inhæret: inhæ-
 rendo manet: manēdo perfruitur &
 lætatur in Domino Deo suo. Erunt
 illi delitiæ, ipse qui fecit illū: & deli-
 tias ipsas nemo corrumpit, nemo in-
 terpellat, nemo aufert. Quis potens
 minabitur auferre? Quis vicinus ma-
 lus, quis latro, quis insidiator tibi tol-
 lit Deum? Et potest tibi tollere totū
 quod possides corpore, non tibi tol-
 lit eum quem possides corde. Ipsa est
 misericordia quam vtinam Deus os-
 tendat nobis. Ostende nobis domi-
 ne misericordiam tuā, & salutare tuū
 da nobis. Christū tuū da nobis: in il-
 lo

io enim est misericordia tua. Dicam
illi & nos, da nobis Christū tuum. Iā
quidem dedit nobis Christum suū,
adhuc tamen illi dicamus, Da nobis
Christum tuū, quia dicimus illi, Pa-
nem nostrum quotidianum da nos-
bishodie, Et quis est panis noster, ni-
si ipse qui dixit, Ego sum panis vi-
ui, qui de cælo descendi? Dicamus illi,
Da nobis Christum tuum. Dedit
enim nobis Christum, sed hominem
quem nouimus: dedit hominem, eū
ipsum nobis daturus est Deum. Ho-
minibus enim hominem dedit, quia
talem illum hominibus dedit, qualis
posset capi ab hominibus. Deum e-
nim Christum nullus hominum ca-
pere poterat. Factus est hominibus
homo, seruauit se Deum dijs. An
fortè arroganter dixi? Reuera arro-
ganter, nisi ipse dixisset, Ego dixi dijs
estis, & filij altissimi omnes. Ad hāc
ipsam adoptionem reuocamur, vt ef-
ficiamur filij Dei. Iam quidem su-
mus, sed per fidem. Sumus quidem,
sed in spe: nondum sumus in re.
Spe enim salui facti sumus, sicut di-
cit Apostolus. Spes autem que vi-
detur non est spes: quod enim vi-
det

PSYCHAGOGIAE

det quis, quid sperat? Si autem quod non videmus speramus, per patientiam expectamus. Quid enim expectamus per patientiam, nisi videre quod credimus? Modo enim credimus quod non videmus: permanens in eo quod credentes non videmus, merebimur videre quod credimus. Propterea Iohānes in Epistola sua quid ait? Dilectissimi, filij Dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus. Quis nō exultaret si subito nescio cui peregrināti & ignorāti genus suum, patiēti aliquam egestatē & aerumnam, & in labore cōstituto diceretur, Filius senatoris es, pater tuus amplo patrimonio gaudet reuera, reuoco te ad patrem tuum? Quali gaudio exultaret si hoc nō fallax promissor diceret? Venit ergo non fallax apostolus Christi, & ait, Quid est quod de vobis speratis? Quid est quod vos affligitis, & mærore cōteritis? Quid est quod concupiscentias vestras sequendo in egestate istarum voluptarum conteri vultis? Habetis patrem, habetis patriam, habetis patrimonium. Quis est iste pater? Dilectissimi filij Dei sumus. Quare ergo nō

LIBER II. 96

go nondum videmus patrē nostrū?
 Quia nondū apparuit quid erimus.
 Iam sumus, sed in spe: nam quid erimus
 nondum apparuit. Et quid erimus?
 Scimus, inquit, quia cū apparuerit,
 similes ei erim⁹, quoniā vidēbimus
 eum sicuti est. Sed hoc de patre dixit,
 de filio autē Domino nostro Iesu Christo
 forte non dixit: & nos videndo patrem
 non videndo filium erimus beati: Ipsum audi Christum.
 Qui me videt, videt & patrē. Cū enim
 vnus De⁹ videtur, trinitas videtur,
 pater & fili⁹ & spirit⁹ sanct⁹. Audi
 expressius, quia ipsius filij visio tribuet
 nobis beatitudinem, & nihil interest
 inter visionē ipsi⁹, & visionem patris:
 ipse ait in Euangelio, Qui diligit me,
 mandata mea custodit, & ego diligam
 illum, & ostendā me ipsum illi. Loquebatur
 ille, & dicebat, Ostendam me ipsum illi.
 Quare? Non erat ipse qui loquebatur?
 Sed carnem caro videbat, diuinitatem
 caro non videbat. Ad hoc autem caro
 carnem vidit, vt per fidem communē
 daretur vnde Deus videretur. Dicitur
 enim de Domino, Fide mūdans corda eorum. Et dixit ipse
Domini

PSYCHAGOGIAE

Dominus, Beati mundo corde,
quoniam ipsi Deum videbunt. Er-
go si promisit ostendere se nobis:
qualis est pulchritudo eius? Fratres
cogitate omnia ista quæ videtis pul-
chra, quæ amatis, ipse fecit. Si hæc
pulchra sunt, quid est ipse? Si hæc
magna sunt, quantus est ipse? Ergo
ex istis quæ hic amamus, illum ma-
gis desideremus: & contemnentes is-
ta, illum diligamus: ut ipsa dilectione
per fidem cor mundemus, & mun-
datum cor nostrum inueniat aspectus
illius. Lux quæ nobis ostendetur sa-
nos debet inuenire: hoc agit modò
fides. Hoc ergo modò diximus, Et
salutare tuum da nobis. Da nobis
Christum tuum, nouerimus Chri-
stum tuum, videamus Christum tu-
um: non quomodo illum viderunt
Iudæi, & crucifixerunt, sed quomo-
do illum vident Angeli, & gau-
dent.

Ex tractatu in Psalmum octogesi-
mum quintum, super his verbis, Tu
Domine adiuuisti me & consolatus
es me

CAP. XX.

Adiuu

Diuisti, inquit, me in
certamine, & cōsolatus
es me in tristitia. Nemo
enim consolationē quaerit,
nisi qui est in miseria.

Regio ista scandalorum est & tētationum,
& omnium malorū: vt gema-
mus hic, & mereamur gaudere ibi:
hic tribulari, & cōsolari ibi & dicere,
Quoniā ecce exemisti oculos meos a
lachrymis, pedes meos a ruina, quo-
niā placebo dño in regione viuorū.
Ista regio mortuorū est. Trāsit regio
mortuorū, venit regio viuorū. In re-
gione mortuorū labor, dolor, timor,
tribulatio, tentatio gemitus, suspia-
riū. Hic falso felices, verē infelices:
quia falsa felicitas, vera miseria est.
Qui verò se agnoscit in vera esse mi-
seria, erit etiā in vera felicitate. Et ta-
mē nūc quia miser es, Dominū audi
dicentem Beati lugentes. O beati lu-
gētes. Nihil tam coniunctū miseriæ
quā luctus: nihil tā remotum & cō-
trariū miseriæ, quā beatitudo. Tu
dicis lugentes, & tu dicis beatos? In-
telligite, inquā, quod dico: beatos di-
co lugētes. Quare beati? In spe. Qua-
re lugentes? In re. Etenim lugent in

PSYCHAGOGIAE

morte ista, in tribulationibus istis, in peregrinatione ista. Et quia agnoscunt se esse in ista miseria, & gemit, beati sunt. Contristatus est beatus Cyprianus in passione: modo consolatus est in corona. Quum transferit gemitus noster omnes vna voce in vno populo, in vna patria consolabimur, milia milium coniuncta psallē tibus angelis, & choris cælestium potestatum in vna ciuitate viuētium. Quis ibi gemit? Quis ibi suspirat? Quis ibi laborat? Quis ibi eget? Quis ibi moritur? Quis ibi misericordiam præbet? Quis ibi frangit panē esuriēti, vbi omnes pane iusticiæ saginātur? Nemo ibi tibi dicit, Hospitē suscipe: peregrinus ibi nemo est, omnes in patria sua viuūt. Nemo tibi dicit, Concordā amicos tuos litigātes: in pace sempiterna Dei vultu perfruentur. Nemo tibi dicit, Visita ægrotū: sanitas immortalitasque permanet. Nemo tibi dicit, Sepeli mortuū: omnes in vita æterna erunt. Cessant opera misericordiæ, quia miseria ibi non inuenitur. Et quid ibi faciemus? Forte opera necessitatis erūt ista quæ hic sunt modò seminandi, arandi, coquens.

LIBER II. 98

coquendi, molendi, texendi? Nihil horum, quia necessitas non erit. Vbi necessitas non erit nec miseria, opera necessitatis et misericordiae nō erūt. Quid ibi erit? Quod negotium nostrum? Quae actio nostra? Sedebimus & torpebimus, & nihil agemus? Si refrigescit amor noster, refrigescit & actio nostra. Amor ergo quietus in vultu Dei quem modo desideramus, cui suspiramus, cum ad eum venerimus quomodo nos accendet, in quem nondum visū sic suspiramus? Cum ad eum venerimus quomodo nos illuminabit? quomodo nos mutabit? Quid ergo agem⁹ fratres? p salmus nobis indicat, Beati qui habitāt in domo tua. Vnde? In secula seculorum laudabunt te. Hæc erit actio nostra, laus dei. Amas, & laudas. De finis laudare, si de finis amare. Nō autē defines amare, quia talis est quē vides qui nullo te offendar fastidio: & satiat te, & nō te satiat. Mirum est quod dico. Si dicā quia satiat te, timeo ne quasi satiatus velis abscedere, quō de prādio, quō de cœna. Timeo rursus si dixerō non te satiat, ne indigens videaris, & quasi inanior

I. 2   existas,

PSYCHAGOGIAE

existas, & min⁹ in te sit aliquid quod
debeat impleri. Quid ergo dicam
quod dici non potest, cogitari vix po-
test? Et satiat te, & non te satiat: quia
vtrum que inuenio in scriptura. Nā
scriptum est, Beati esurientes & siti-
ētes iustitiam, quia ipsi saturabūtur.
Et rursus de sapientia dictum est,
Qui te edunt adhuc esurient, & qui
te bibunt adhuc sitient. Quid est bi-
bendo sitire? Nunquam fastidire, Si
ergo ista ineffabilis, & sēpiterna dul-
cedo erit, modò quid a nobis petit
Deus fratres, nisi fidem non fictā,
spem firmam, charitatem purā:
vt ambulet homo in via
quam Dominus dedit?

Ferat ergo tenta-
tiones, & su-
scipiat cō-
solatio-
nes.

PSY,

PSYCHAGOGIÆ

LIBER TERTIVS.

Collectus ex tractatibus siue homi-
 milijs Diui Aurelij Augusti-
 ni Hipponensis Epi-
 scopi.

*Extractatu in Psalmum octogesi-
 mum sextum, super his verbis, Funda-
 menta eius in montibus sanctis.*

CAPVT I.

ATTENDAT chari-
 tas vestra. Ciuitas quæ-
 dam in isto psalmo can-
 tata & commendata est,
 cui⁹ ciues sum⁹ in quan-
 tum Christiani sumus, & vnde pere-
 grinamur quâ diu mortales fuimus,
 & ad quam tendimus per eius viam,
 quæ omnino quasi dumetis & senti-
 bus interclusa nō inueniebatur. Rex
 ipsius ciuitatis se fecit viam, vt ad ci-
 uitatē perueniremus. Ambulantes
 ergo in Christo & adhuc peregrinan-
 tes donec peruiniam⁹, & suspirantes
 desiderio cuiusdā ineffabilis quietis

PSYCHAGOGIAE

quæ habitat in illa ciuitate (de qua
quiete dictum, & nobis est promi-
ssum hoc quod oculus non vidit, nec
auris audiuit, nec in cor hominis as-
cendit) ambulâtes ergo sic cantemus
vt desideremus. Nam qui desiderat,
et si lingua taceat, corde cantat. Qui
autem non desiderat, quolibet clas-
more aures hominum feriat, mutus
est Deo. Videte quomodo erât ama-
tores huius ciuitatis ardêtes, illi ipsi
per quos hæc dicta sūt, per quos hæc
nobis commendata sunt, quâto per
eos affectu ista cantata sunt. Affectû
istum generabat in eis amor ciuita-
tis: amorem autē ciuitatis infuderat
spirit⁹ Dei. Charitas, inquit, Dei, di-
ffusa est in cordibus nostris, per spiri-
tum sanctû qui datus est nobis. Hoc
ergo spiritu feruentes, audiam⁹ quæ
dicta sunt de hac ciuitate, Fundamen-
ta eius in mōtibus sanctis. Nihil de il-
la adhuc dixerat P salmus: hinc tamē
incipit & ait, Fundamenta eius in
montibus sanctis. Repletus ergo spi-
ritu sancto ciuis iste, & multa de as-
more & desiderio ciuitatis huius vo-
luens secum, tanquam plura intus
apud se meditatus erumpit in hæc
vera

LIBER III. 100

verba: Fundamenta eius in montib⁹ sanctis : quasi iam de illa dixerit alius quid. Quomodo de illa nihil dixerat, qui nunquam de illa corde tacuerat? Quomodo enim dicitur, eius, de qua nihil dictum est? Sed multa ut dixi, secum in silentio de illa ciuitate parturiens, clamans ad Dominum, erupit etiam in aures hominū, Fundamenta eius in montibus sanctis.

Idem pater Augustinus tractatu quadragesimo in Euangelium beati Iohannis Apostoli, ait:

Quid dicam charitati vestræ. O si cor esset qualitercūque suspirans in illā ineffabilē gloriā. O si peregrinationē nostram in gemitu sentirem⁹, & seculum non amaremus, & ad eū qui nos vocauit pia mente perpetuo pulsaremus. Desiderium sinus cordis est: capiemus, si desiderium quantum possumus extendamus. Non solum seminetur & germinet hoc desiderium, verū etiā in modū tātæ capacitatis augeatur, ut idoneū sit sumere quod ocul⁹ nō vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Amate mecū. Nō amat multum nummū

PSYCHAGOGIAE

qui amat Deum. Hic palpaui in firmitatē: nō ausus sum dicere, nō amabo nūmū, sed dixi, nō multū amat nūmum: quasi amandus sit nummus, sed non multum. O si Deum digno amemus, nummos omnino non amabimus. Erit tibi nummus instrumentum peregrinationis, quo utaris ad necessitatem, nō irritamētum cupiditatis quo fruaris ad delectationem. Vtere mundo, nō te teneat mundus quo intraſti: iter agis, exiturus venisti, non mansurus. Si tales fueritis (erigite cor si potestis & audite me) si talis fueritis, ad eius promissa venietis: non enim impossibile vobis est, quia magna est manus eius qui vos vocavit. Vocavit: inuocetur. Dicatur illi, Vocasti nos; vocamus te: ecce audiui mus vocantem, audi te inuocantes. Perduc quod promisisti, perfice quod inchoasti: noli deferre munera tua noli deferre agrum tuum: germina tua intrent in horreum tuum. Abundant tempeſtates in mundo: sed maior est qui fecit mundum. Abundant tentationes: sed non deficit, qui in illo spem ponit, in quo defectus nullus est.

Rur
simū sex
tātū or
August

ibi, ioc
& gem
dunt
iocun
sidera
um. A
spirat
m m v
rum n
si laue
aliud
per c
bim
illi or
ribu
mo
hab
zin
bea

Rursū tractatu in P salmū octoge
simū sextū super his verbis, Sicut læ
tatiū omniū habitatio est in te, ipse
Augustinus ait. CAP. II.

Anquam iocūdatorum
est habitatio omnium in
illa ciuitates in peregrina
tione verò ista conteria
mur. Habitatio nostra
ibi, iocunditas sola erit. Peribit labor
& gemitus: transeūt orationes, succe
dunt laudationes. Ibi ergo habitatio
iocundatorum, non erit gemitus de
siderantium, sed lætitia perfruentiū
um. Aderit enim ipse cui modò sus
piramus, similes ei erimus, quoniam
am videbimus eum sicuti est. Ibi totū
negotium nostrum non erit nisi
si laudare Deū & frui Deo. Et quid
aliud quæremus, vbi solus sufficitis
per quem facta sunt omnia? Habita
bimur, & habitabimus: subijcientur
illi omnia, vt sit Deus omnia in omni
bus. Beati ergo qui habitant in do
mo tua Vnde beati? Habēdo aurum,
habēdo argentū, numerosam famili
am, multiplicem prolem? Vnde
beati? Beati qui habitant in domo

PSYCHAGOGIAE

tua in secula seculorum laudabunt
te. Hoc vno beati ocioso negotio.
Hoc ergo vnum desideremus fra-
tres: cum venerimus ad hoc nos pare-
m⁹ gaudere ad Dominum, laudare De-
um. Opera bona quæ modò nos per-
ducunt, nò ibierunt. Non ibi erunt o-
pera misericordiæ, vbi nulla erit mis-
eria. Egentem non inuenies, nudum
non inuenies, nemo tibi occurret siti-
ens, nullus peregrinus erit, nullus æ-
grotus quæ vicites, nullus mortuus
quem sepelias, nullus litigatorum in-
ter quos pacem componas. Quid fa-
cturus es? An fortè propter necessi-
tates nostri corporis nouellabimus
& arabimus, & negotiabimur & pe-
regrinabimur? Magna ibi requies.
Nam ibi omnia opera quæ necessitas
flagitat subtrahentur: mortua neces-
sitate, peribunt opera necessitatis.
Quid ergo erit? Quomodo potuit,
dixit lingua humana, Tanquam iocun-
datorum omnium habitatio est
in te. Quid est tanquam? Quia talis
ibi erit iocunditas, qualem hic non
nouimus. Video hic multas iocun-
ditates: & multi gaudent in seculo, a-
lij hinc, alij inde, & non est quòd illi
gaus

gaudio comparatur, sed tãquã iocunditas erit. Nam si dicam iocunditas, incipit homini occurrere talis iocunditas, qualẽ solet habere in poculis, in prandijs, in avaritia, in honoribus seculi. Extolluntur enim homines, & lætitia quadam insaniunt: sed non est gaudere impijs dicit Dominus. Est enim iocunditas quædã, quã nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Tanquam iocundatorum omnium habitatio est in te. Ad aliud gaudiũ nos paremus, nec quasi paremus nos talibus ibi perfrui, qualibus hic gaudemus: alioqui continentia nostra avaritia erit. Sunt enim homines qui inuitantur ad cænã opimã, ubi multa & præciosa ponenda sunt: non prandent. Iam si quæras ab eis quare non prandeant: respondent, ieiunamus. Magnum opus, Christianum opus ieiunium noli cito laudare, quære causam: negotium ventris agitur, non religionis. Quare ieiunat? Ne ventrem præoccupent vilia, & non possint admittere præciosa. Ergo negotium gutturis geritur in ieiunio. Magna res vtiq; ieiuniũ: contra ventrẽ & guttur

PSYCHAGOGIAE

pugnat: aliquando illis militat. Ita
que fratres mei, si putatis aliquid ta-
le habituros nos in illa patria ad qua
nos exhortatur tuba caelestis, & prop-
terea vos a presentibus abstinete, ut
illic talia copiosius recipiatis, sic estis
quomodo illi qui ieiunant propter es-
pulas maiores, & continent se pro
maiori incontinentia. Nolite ergo
sic. Ad aliquid vos ineffabile praeparate: mundate cor ab omnibus af-
fectionibus vestris terrenis & secu-
laribus. Visuri sumus quiddam, quo
viso beati erimus, & hoc nobis solu
sufficiet. Et quid? Non manducabi-
mus? Immo manducabimus: & ipse De-
us erit cibus noster, qui & reficiet, &
non deficiet. Tanquam iocundatoru
omnium habitatio est in te. Iam dis-
ctum est unde iocundabimur, Beati
qui habitant in domo tua in secula se-
culoru laudabunt te. Laudemus &
modo Dominum, quantum possu-
mus mixtis gemitibus: quia laudan-
do eum, desideramus eum, sed non
du tenemus. Cum tenuerimus, sub-
trahetur omnis gemitus: & remane-
bit sola & pura & aeterna laudatio.

Idem

*Idem pater Augustinus tractatu
in Psalmum trigesimum sextum, su-
per his verbis, Et hereditas eorum
in æternum erit, sic ait.*

Seruatur nobis, nescio quod dulce
spectaculum omnino: etsi cogitas
ri ex aliqua parte in enigmate per spe-
culum potest, dici tamen nullo mo-
do potest pulchritudo illius dulce-
dinis, quam seruat Deus timentibus
se, perficit autem sperantibus in se.
Ad illam parantur corda nostra in
omnibus vitæ huius tribulationibus
& tentationibus. Noli mirari quod
in laboribus pararis: ad magnum alio-
quid pararis. Vnde est vox illa iusti
confirmati, Non sunt condignæ pas-
siones huius temporis ad futuram
gloriam quæ reuelabitur in nobis.
Quæ erit futura gloria nostra, nisi
æquari angelis & videre Deum?

*Ex tractatu in Psalmum octoge-
simum nonum, super his verbis: Re-
pleti sumus manè misericordia tua,
& exultauimus & delectati sumus
omnibus diebus nostris.*

CAP. III.

17

Ille

PSYCHAGOGIAE

LLA bona quæ futura sunt spe anticipans, & velut iam facta deputās, Repleti sumus, inquit, mane misericordia tua.

Tū creplebūtur iusti eo bono quod nūc esuriūt & sitiūt, dū per fidē ambulātes peregrinātur à Domino: vnde et illud alio loco dicitur, Replebis me lætitia cū vultu tuo. Et alibi, Satiabor dū manifestabitur gloria tua. Vnde etiā dicitur, Ostende nobis patre & sufficit nobis: atq; ipse Dominus ait, Ostēdā me ipsum illi. Quod donec fiat, nihil boni nobis sufficit, nec sufficere debet, ne desiderium nostrum in via remaneat, quod donec perueniat extēdendū est. Et exultauimus & iocundati sumus omnibus diebus nostris. Dies ille, dies est sine fine. Simul sunt illi omnes dies ideo fatiant. Non enim succedētibus cædūt. Vbi nō est aliquid quod nō veniēdo nondū sit, & veniēdo iam nō sit. Omnes simul sunt, quia vnus est qui stat & nō transit, ipsa est æternitas: hi sunt dies, de quibus dicitur, Quis est homo qui vult vitā & diligit dies videre bonos? Hi dies & in
alio

alio loco anni appellantur vbi Deo dicitur, Tu autē idem ipse es, & anni tui nō deficiēt. Non enim anni sunt qui pro nihilo habentur, neque dies sunt qui sicut vmbra declinauerunt, sed dies sunt qui sunt: quorū numerū notū sibi fieri præcabatur, qui dicebat, Notū fac mihi Domine finem meum, quo perueniendo maneam, vt nihil vltcrius iam requiram: & numerum dierum meorū qui est: vtiq; qui est, non qui non est: quia dies isti, de quibus & illic cōsequenter dicit, Ecce veteres posuisti dies meos, non sunt: quia non stant, non manent, cellerrima mutabilitate transcurrunt, nec vna hora in eis inuenitur in qua ita simus, vt non alia pars eius transierit, alia ventura sit, nulla stet vt sit. Illi autem anni & dies non deficiūt: in quibus nec nos deficiemus, sed sine defectu reficiemur. Ex æstuet animi nostra illorum dierū desiderio, siciat ardentem atque vehementem: vt illic repleamur, ibi satiemur, ibi dicamus quod hic prædicimus, Satiati sumus mane misericordia tua, & exultauimus & iocundati sumus omnibus diebus nostris.

Ex

PSYCHAGOGIAE

Ex tractatu in Psalmum nonagesimum, super his verbis: Longitudine dierum replebo eum, & ostendā illi salutare meum. CAP. IIII.

Væ est longitudo dierū? Vita æterna est. Fratres nolite putare longitudinem dierum dici, sicut sunt hyeme dies minores, & state dies maiores. Tales dies nobis habet dare? Longitudo illa est quæ non habet finem, æterna vita, quæ nobis promittitur in diebus longis. Et verè quia sufficit, non sine causa dixit, replebo eum. Non nobis sufficit quicquid longum est in tempore, si habet finem, & ideo nec longum dicendum est. Et si auari sumus, vitæ æternæ debemus esse auari, talem vitam desiderare quæ non habet finem. Ecce ubi extendatur auaritia vestra. Argentum vis sine fine? Vitam æternam desidera sine fine. Non vis ut habeat finem possessio tua? Vitam æternam desidera. Quæ est? Longitudine dierum replebo eum: & ostendam illi salutare meum. Nec hoc fratres breuiter prætereundum est,

est, Ostendam illi salutare meum.
Hoc dixit, Ostendā illi ipsum Chris-
tum. Quare? Non est visus in terra?
Quid nobis magnum habet osten-
dere? Sed non est visus tali visu quas
li videbimus. Tali visu visus est,
quali viderunt qui crucifixerūt. Ec-
ce qui viderunt, crucifixerunt, nos
non videmus & credimus. Illi oculos
habebant, & nos non habemus?
Imò & nos cordis oculos habemus:
sed per fidem adhuc videmus, non
per speciem. Quando erit species?
Quando videbimus eum facie ad fa-
ciem, quod dicit Apostolus, quod
nobis promittit De⁹ in magno præ-
mio omnium laborum nostrorum.
Quicquid laboras, ad hoc laboras vt
videas. Magnum est quod visuri su-
mus quando tota merces nostra vis-
sio est, & ipsum hoc magnum visum
est Dominus noster Iesus Christus.
Ipse qui humilis visus est, ipse vides-
bitur magnus, & lætificabit nos: vi-
debitur quomodo videtur modò ab
Angelis. In principio erat verbum,
& verbum erat apud Deū, & Deus
erat verbū. Attendite ipsum Domi-
nū, qui hoc promisit in euāgelio dis-
cens

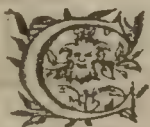
PSYCHAGOGIAE

centē. Qui diligit me, diligitur à patre meo, & ego diligam eū. Et quasi diceretur ei, & quid ei dabis qui diligit te? Ostendam, inquit, me ipsum illi. Desideremus, & amemus: flagremus si spōsa sumus. Sponsus absens est, sustineamus: veniet quē desideramus. Tantū pignus dedit, nō timeat spōsa ne deseratur à sponso, nō dimittit pignus suū. Quod pignus dedit? Sanguinē suū fudit. Quod pignus dedit? Spiritū sanctū misit. Talia pignora dimittet ille sponsus? Si non amaret, talia pignora non daret. Iam amat. O si sic amaremus. Maiorem dilectionem nemo habet, quā ut animam suam ponat pro amicis suis. Amemus & imitemur, curramus post vnguenta eius, quomodo dicitur in canticis canticorum. Post odorem vnguentorum tuorū currimus. Venit enim & oleuit, & odor ipsius impleuit totū mundū. Vnde odor? De cælo. Sequere ergo ad cælum, si non falsum respondes quod dicitur, Sursum cor, sursum cogitationem, sursum amorem, sursum spem.

Ex præfatione in expositionem
Psalmi

*Psalmi nonagesimi tertij, super his
verbis, Extendens cælū sicut pellē.*

CAP. V.

Aelum, id est, firmamē-
tum, intelligitur per fi-
guram liber legis. Ideo
quodā loco dicitur, Ex-
tendens cælum sicut pel-
lem. Si extenditur sicut pellis, tan-
quam liber est extentus vt legatur.
Transacto autem tempore quo legi-
tur lex (propterea enim legitur lex,
quia nondū venimus ad illam sapiē-
tiam, quæ implet corda & mētes ins-
tuentium) non opus erit vt aliquid
ibi nobis legatur: quia in eo quod no-
bis legitur, syllabę sonāt & transeūt,
illa autem lux veritatis non præterit,
sed fixa permanens inebriat corda
videntium: quomodo dictū est, Ines-
briabuntur ab vbertate domus tuę,
& torrente deliciarum tuarum po-
tabis eos, quoniam apud te est Do-
mine fons vitę. Et vide ipsum fons
tem. In lumine, inquit, tuo videbi-
mus lumen. Modò ergo lectio neces-
saria, q̃ diu ex parte cognoscimus,
& ex parte prophetamus, sicut di-
cit

PSYCHAGOGIAE

cit Apostolus: cū autem venerit
quod perfectum est, auferetur quod
ex parte est. Non enim liber necessa-
rius erit, neq; legemus in illa ciuita-
te Hierusalem, vbi Angeli viuunt,
vnde nos modò peregrinamur, &
peregrinatio nostra gemit: gemit au-
tem si scimus quia peregrinamur.
Nam odit valde patriā qui putat si-
bi bene esse cū peregrinatur. Nun-
quid in illa ciuitate vbi sunt angeli e-
uangelium legitur, aut Apostolus?
Verbo Dei omnes pascūtur. Quod
verbū Dei vt sonaret nobis ad tem-
pus, caro factū est & habitauit in no-
bis. Sed tamen ipsa lex quæ scripta
est, firmamentum nobis est: ibi si sit
cor nostrum, non pellitur iniquitatis
bus hominum. Vide luminare in cæ-
lo. In lege Domini fuit volūtas eius,
et in lege eius meditabitur die ac no-
cte. Vult aliquis patienter ferre om-
nia? Non descendat de cælo, & in le-
ge Domini meditetur die ac nocte.
Ergo in cælo sit cor eius. Si in cælo est
cor eius, omnes iniquitates quæ fiūt
in terra ad tempus, omnes felicitates
malorum hominum, omnes labores
iustorum, meditati die ac nocte les-
gem

gem Dei nulla sunt, & patienter to-
lerat omnia, & erit beatus eruditus à
Deo. Et quomodo est in firmamen-
to cæli? Quia lex firmamentum est.
Beatus vir quem tu erudieris Do-
mine, & ex lege tua docueris eum,
vt mitiges eum à diebus malignis,
donec fodiatur peccatori fouea. At-
tendite ergo luminaria quomodo
procedunt & occidunt, & redeunt.
Agunt cursus suos, distinguūt diem
& noctem, voluūt annos & tempo-
ra & tanta mala fiunt in terra, illis
quietem in cælo habentibus.

Ex tractatu in ipsum Psalmum no-
nagesimum tertium, super his verbis,
Qui formas dolorem in præcepto.

CAP. VI.

Formas, inquit, dolorem
in præcepto, id est de do-
lore præceptum nobis fa-
cis, vt ipse dolor præcep-
tum sit nobis. Quomodo dolor est
præceptum? Quia te flagellat qui pro
te mortuus est, & non tibi promit-
tit beatitudinem in ista vita, & fal-
lere non potest, & hic non dat quod
queris. Quid verò dabit? vbi dabit?
quans

PSYCHAGOGIAE

quantum dabit hic non dat? qui hic erudit, qui fingit dolorem in præcepto? Laboras hic tu, sed requies tibi promittitur. Attendis te hic habere laborem, sed attende qualem ille requiem pollicetur. Nūquid cogitare poteris? Si illam posses cogitare, videres te nihil laborare ad compensationem. Audi eum qui illam ex parte cernebat, qui dixit, Nunc scio ex parte. Quid ergo ait Apostolus? Etenim quod est ad præsens temporale & leue tribulationis nostræ, iuxta incredibilem modū & in incredibilem modū æternū gloriæ pondus operatur in nobis? Quid est, æternum gloriæ pondus operatur in nobis? Quibus inquam, operatur? Non respicientibus quæ videntur, sed quæ non videntur: quæ enim videntur temporalia sunt, quæ autem non videntur, æterna. Noli esse piger in labore breuiter, & gaudebis incessabiliter. Ac æternam vitam tibi daturus est Deus: cogita quanto labore emenda sit. Intendite fratres. Venale est, venale est quod habeo, dicit tibi Deus, emende illud. Quid habet venale? Requiem, inquit, venale habeo, emende illam. Dis

LIBER III. 108

cis ei. Quantum valet? Audi. Præciū
ipsius labor est, quomodo si diceret.
Precium illius aurum est. Non autē
sufficeret hoc solum dicere, sed quæ
reres quantum aurum. Nondum di
citur tibi quantus futurus sit labor
iste, vel quātum laboris de te exigā
tur. Tibi dicit Deus, Ego ostendo
quanta sit illa requies: tu iudica quan
to labore emenda sit. Dicat ergo De
us, quāta futura sit ipsa requies. Bea
ri qui habitant in domo tua, in secula
seculorum laudabunt te. Hæc est re
quies sempiterna: sine fine erit re
quies ista, sine fine erit gaudiū hoc,
sine fine erit lætitia ista, sine fine erit
in corruptio. Vitam æternam habe
bis, requiem quæ non habet finem.
Quanto labore digna est requies
quæ non habet finem? Si verum
vis pronunciare, & verum iudicare,
æterna requies æterno labore rectē
emittitur. Verum hoc est: sed nolitis
mere, misericors est Deus. Sic enim
haberes æternum laborem, nunc
quam peruenires ad æternam quies
tem. Ergo ut aliquando peruenias
ad id quod emis, non in æternum la
borandum est, non quia non valet

PSYCHAGOGIÆ

tanti, sed ut possideatur quod emi-
tur. Digna est quidem emi labore
perpetuo, sed necesse est ut labore
temporali ematur. Certe tantus la-
bor debuit esse, id est sempiternus,
pro requie sempiterna. Decies cen-
tena milia annorū in labore quid va-
lent? Decies centena milia annorum
habent finem: quod tibi dabo, dicit
Dominus, nō habebit finem. Quas
lis misericordia Dei? Nec dicit, De-
cies centena milia annorum labora:
non dicit, vel mille annos labora: nō
dicit, quingentos annos labora: sed
eū viuis, inquit, labora in paucis
annis. Inde iam requies erit, & finem
non habebit. Et adhuc audi, Domi-
ne secundum multitudinem dolorū
meorum in corde meo, exhortatio-
nes tuæ iocundauerūt animam meā.
Paucos annos laboras, & in ipsis la-
boribus non deest consolatio, nō des-
sunt gaudia quotidiana: sed noli gau-
dere in seculo, gaude in Christo, gau-
de in verbo eius, gaude in lege eius.
Ad ipsa gaudia pertinet quod loqui-
mur, & quod auditis. Quanta sunt
istæ consolationes in tātis laboribus?
Verum est ergo quod dixit Apost.

Etc.

At enim
rile &
ata inc
credibi
ia pon
quatum
modo v
thelau
boris d
percipi

Ex
mum
mediū
vbi n
Christi

uac
tur
te n
quo
est
rita
dici
nū

Etenim quòd ad præsens est tempo-
rale & leue tribulationis nostræ ius-
ta incredibilem modum, & inin-
credibilem modum, æternum glos-
riæ pondus operatur in nobis. Ecce
quântum precium damus? quodam-
modo vnam siliquam ad accipiēdos
thesauros sempiternos. Siliquam la-
boris damus ad requiem incredibilē
percipiendam.

Ex tractatu in Psalmum centesi-
mum tertium super his verbis, Inter
mediū montiū pertransibunt aquæ:
vbi nomine aquarum, intelligit do-
ctrinam salutarem. CAP. VII.

Mnis doctrina quæ to-
to isto tempore dispens-
satur, transit: Inde dicit
Apostolus. Et sciētiā de-
struetur, & prophetia es-
uacuabitur. Quare ista euacuabun-
tur? Ex parte enim scimus, & ex par-
te prophetamus: cū autem venerit
quod perfectum est, quod ex parte
est euacuabitur. Nisi fortē putat cha-
ritas vestra, quia in illa ciuitate (cui
dicitur, Collauda Hierusalē Domi-
nū, lauda Deū tuum Sion, quoniam

PSYCHAGOGIAE

confortauit vestes portarum tuarum
iam confirmatis vestibus & clausa ci-
uitate vnde nemo exit amicus, &
quo nemo intrat inimicus, codex ibi
nobis legendus est, aut tractandus
sermo, quemadmodum vobis mo-
dò tractatur? Ideo modò tractatur,
vt ibi teneatur. Ideo modò per sylla-
bas diuiditur, vt ibi totus atque inte-
ger per manifestam contemplationē
cernatur. Non tibi deerit verbū Dei,
sed tamē non per literas, non per so-
nos, non per codices, non per lecto-
rem, non per tractatorem. Quomo-
do ergo? Sicut in principio erat ver-
bum, & verbum erat apud Deum,
& Deus erat verbum. Non enim sic
ad nos venit, vt inde discederet: quia
in hoc mundo erat, & mundus per
eum factus est. Tale verbum cōtem-
platuri sumus: apparebit enim Deus
deorum in Sion. Sed hoc quando?
Post peregrinationem finita via, si ta-
men post finitam viam nō iudici tra-
demur, vt iudex mittat in carcerem.
Sed si finita via sicut speramus & op-
ramus & studemus, ad patriā veneri-
mus, ibi cōtēplabimur quod semper
laudabimus, nec illud deficiet quod
nobis

nobis p
nec fr
ciet q
& mi
digne
res flu
aque i
petre
natio

Ex
mun
bis
pro

cū m
niū
da
sū
a
la
in
a
v
cū
re

nobis preſto erit, nec nos q̄ fruemur:
nec faſtidiet qui māducabit, nec defi-
ciet quod māducabitur. Magna illa
& miracōtēplatio erit. Et quis de illa
dignè dicet iſto tēpore, cū inter mō-
tes fluunt aque? Inferim ergo fluant
aque inter mōtes & pertrāſeāt: cū
pertranſeūt aque, bibitur in peregrī-
natione, ne ſiti in via deficiamus.

Ex tractatu in Pſalmum centeſi-
mum decimūnonum ſuper his ver-
bis, Heu me quia incolatus meus
prolongatus eſt. CAP. VIII.

Ultū, inquit, à te reſe-
ſi, peregrinatio mea fa-
cta eſt longinqua. Non-
dū veni ī patriā illā, vbi
cū nullo malo viſtur⁹ ſum, nōdū ve-
ni in illam ſocietate angelorū, vbi ſcā-
dala nō timebo. Quare autē nondū
ſū ibi? quia incolat⁹ me⁹ lōginquus fa-
ct⁹ eſt. Incolat⁹ peregrinatio eſt. Inco-
la dicitur q̄ habitat in terra aliena, nō
in ciuitate ſua. Lōginquus, inquit, fa-
ct⁹ eſt, plōgatus eſt incolat⁹ me⁹. Et
vbi lōginqu⁹? Aliquādo fratres mei
cū peregrinatur homo, inter melio-
res viuit q̄ in patria ſua fortē viueret:

K

ſed

PSYCHAGOGIAE

sed non sic est quando ab illa Hierusalem cælesti peregrinamur. Mutat enim homo patriam, & aliquando in peregrinatione illi bene est: inuenit amicos fideles peregrinando, quos in patria inuenire non potuit. Inimicos habuit ut de patria pelleretur: & quum peregrinatur, inuenit quod non habebat in patria. Non sic est patria illa Hierusalem ubi omnes sunt boni. Quicumque inde peregrinatur inter malos est, nec recedere à malis potest, nisi cum redierit ad societatem angelorum: ut ibi sit unde modo peregrinatur. Ibi sunt omnes iusti & sancti, qui fruuntur verbo Dei sine lectione, sine literis: quod enim nobis per paginas scriptum est, per faciem Dei illi cernunt. Qualis patria? Magna patria: & miseri sunt peregrinantes ab illa patria. Sed quid ait iste? Heu me quia longinqua facta est peregrinatio mea. Heu, vox est miseriae, vox est calamitatis & infelicitatis: sed tamen isti bene est in spe, quia iam vel gemere didicit. Multi enim & miseri sunt & non gemit: & peregrinantur & redire nolunt. Ille iam volens redire cognoscit infelicitatem

LIBER III.

III

tem peregrinationis suæ, & quia agnoui illam, redit: & ascendere incipit, quia canticū graduum cœpit cantare. Vbi ergo gemit, & inter quos habitat? Inhabitaui cum tabernaculis Cedar. Cedar quantum meminimus ex interpretatione nominū Hebræorū, tenebras significat. Interpretatū Cedar latinē, tenebrę dicuntur.

Idē pater Augustinus tractatu in Psalmū cētesimū vigesimū septimū, super his verbis. Videas bona Hierusalem omnibus diebus vitę tuę, sic ait:

Consoletur te Deus vt videas bona Hierusalem: illa enim bona sunt. Quare sunt? Quia eterna sunt. Quare sunt? Quia ibi est Rex qui dixit, Ego sum qui sum. Inferiora verò ista bona, sunt & nō sunt: non enim stāt sed labuntur & fluunt. Et quamdiu, inquis, videbo bona Hierusalem? Omnibus diebus vitę tuę. Si vita tuę eterna fuerit, in æternum videbis bona Hierusalem: ista autem bona non omnibus diebus vitę tuę vides. (Nō enim quando exis de corpore, moris: perseuerat vita tua: corpus morietur, sed vita spiritus perseuerat. Ocu

PSYCHAGOGIAE

li non vident, quia discessit qui per
oculos videbat: vbicunq; est qui per
oculos videbat, videt aliquid.) Ergo
tu talia desidera bona quæ videas om
nibus diebus vitæ tuæ, id est, cū qui
bus viuas in æternum. Quæ sunt er
go bona illa? Fratres attendite. Dici
possunt bona illa? aurum est? argen
tum est? fundus amœnus est? marmo
rati parietes sunt? tecta laqueata sūt?
Absit. Quid ergo est fratres bonum
illud quo accendimur, cui suspira
mus, quo inflammamur, propter
quod adipiscendum & videndū tan
tos labores sustinemus? sicut audistis
cūm legeretur Apostolus, quia om
nes qui volunt piē viuere in Christo
Iesu, persecutionem patientur. Non
enim modò quia diabolus per reges
non sæuit, ideo Christiani non patiū
tur persecutionem. Si mortuus est
diabolus, mortuæ sunt persecutio
nes: si autem ille aduersarius noster
viuit, vnde non tentationes sugges
sit? Vnde non sæuit? vnde non mi
nas aut scandala procurat? O si inci
pias piē viuere, videbis quia omnis
qui vult piē viuere in Christo, per
sequutionem patietur. Propter quid
ergo

ergo patimur tãtas persequutiones?
Si enim in hac vita tantum in Chris-
to sperantes sumus, (ait Apostolus)
miserabiliores sumus omnibus ho-
minibus. Propter quid dãnati sunt
ad bestias martyres? Quod est illud
bonum? dici potest? Vnde? quæ lin-
gua dicat, & quæ aures audiant? Et
quidem illud, nec oculus vidit, nec
auris audiuit, nec in cor hominis as-
cendit. Amemus tamen & proficia-
mus. Videtis enim quia pugnae non
desunt, & pugnamus cum concupi-
scentijs nostris. Pugnamus foris cū
infidelibus & inobedientibus homi-
nibus: pugnamus intus cum sugge-
stionibus & perturbationibus car-
nalibus. Vbique pugnamus adhuc.
Bonum nostrum cui suspiramus,
pax erit. Ecce magnum bonum fra-
tres, pax vocatur. Quærebatis quid
vocaretur, an durum esset, an argen-
tum, an fundus, an vestis? Pax est.
Non pax talis qualem habent inter
se homines, infidam, instabilem, mu-
tabile, incertam: nec pax talis qualē
secū habet ipse vnus homo. Dixim⁹
enim quia & secū pugnat homo: vs-
quequo domet oēs cupiditates ad-

PSYCHAGOGIAE

huc pugnat. Qualis ergo pax? Quis
oculus non vidit, nec auris audiuit.
Qualis pax? De Hierusalem: quia
Hierusalē interpretatur visio pacis.

Ex tractatu in Psalmū centesimū
vigesimū primum, super his verbis,
Letatus sum in his quæ dicta sunt
mihi in domum Domini ibimus. Stan-
tes erant pedes nostri in atrijs tuis
Hierusalem.

CAP. IX.

Ratres veniat in mentē
charitati vestræ, si qua
fortē festiuitas martyrū
& locus aliquis sanctus
nominatur, quo certo
die turbæ confluūt, ad celebrandam
solennitatē, illæ turbæ quomodo se
exuscitant, quomodo se hortantur,
& dicūt, eamus, eamus? Et quæritur,
Quo eamus? Et dicitur, Ad illū lo-
cū, ad sanctū locū. Inuicē sibi loquū-
tur, & tanq̃ incensi sigillatim faciūt
vnā flāmam: & ipsa vna flamma fa-
cta ex colloctione sese accendentiū,
rapit illos ad sanctum locū, & cogi-
tatio sancta sanctificat eos. Si ergo ad
locū temporalem sic rapit amor san-
ctus, qualis amor debet esse qui cons-
cora

cordes rapit in cælum, dicentes sibi,
In domum Domini ibimus? Ergo
curramus: curramus, quia in domū
Domini ibimus. Curramus, & nō fa-
tigemur, quia illuc perueniemus vbi
non lassabimur. Curramus in domū
Domini: iocūdetur anima nostra in
his quæ nobis dicuntur. Qui ea nos
bis dicunt, priores viderūt ipsam pa-
triam, de longinquo clamantes ad
posteriores. In domum Domini ibi-
mus: ambulate, currite. Viderunt il-
lā Apostoli, & dixerunt nobis, Cur-
rite, ambulate, sequimini, in domū
Domini ibimus. Et quid dicit etiam
vnusquisque nostrum? Iocundatus
sum in his quæ dicta sunt mihi, in do-
mum Domini ibimus, Stantes erant
pedes nostri in atrijs tuis Hierusa-
lem. Ecce habes domum Domini, si
quærebas quid sit domus Domini.
In illa domo Domini laudatur qui
condidit domum, ipse est delitiæ om-
nium habitantium in domo. Ipse, so-
la spes hic, & res ibi. Ergo qui cur-
rūt quid debent cogitare? Quasi ibi
iam sint, & ibi stent. Magnum est es-
se ibi stare inter angelos, & nō de-
ficere. Qui enim inde lapsus est, in

PSYCHAGOGIAE

veritate non stetit. Quicumque non sunt lapsi, in veritate stant: & ille stat qui Deo fruitur: qui autē se frui voluerit, cadit. Quis verò se frui vult? Qui superbus est. Ideo ille qui semper stare volebat in atrijs Hierusalē, In lumine tuo, inquit, videbimus lumen, nō in lumine nostro. Itē, Apud te inquit, fons vitæ, non apud me. Et quid adiecit? Non veniat mihi pes superbiæ, & manus peccatorum non moueat me. Ibi ceciderūt omnes qui operantur iniquitatem, expulsi sunt nec potuerunt stare. Si ergo illi ideo non potuerūt stare quia superbi fuerunt: humiliter tu ascende, vt dicas, Stantes erāt pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem. Cogita qualis ibi futurus sis. Et quamuis adhuc in via sis, hoc tibi pone ante oculos quasi ibi stes, quasi iam inter angelos indeficiens gaudeas: & fiat in te quòd dictum est, Beati qui habitāt in domo tua in secula seculorum laudabunt te.

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum centesimum vigesimum primū, super his verbis, Hierusalem quæ
adi-

edificatur vt ciuitas, cuius participatio eius in idipsum. CAP. X.

Am fratres quisquis eris
 git aciem mentis, quis
 quis deponit caliginem
 carnis, quisquis mūdāt
 oculum cordis, eleuet et
 videat quid est idipsum. Idipsum
 quomodo dicam, nisi idipsum? Fra-
 tres si potestis intelligite quid est Id-
 ipsum. Nam & ego quicquid aliud
 dixero, nō dico idipsum. Contendis
 tamē quibusdam vicinitatibus
 verborū et significationū perducere
 infirmitatem mētis ad cogitandū id-
 ipsum. Quid est idipsum? Quod
 semper eodem modo est, quod non
 modo aliud & modo aliud est. Quid
 est ergo idipsum, nisi quod est? Quid
 est quod est? Quod æternū est. Nam
 quod semper aliter atq; aliter est, nō
 est, quia nō manet. Non omnino nō
 est, sed non summē est. Et quid est
 quod est, nisi ille qui quando mitte-
 bat Moysen dixit illi, Ego sum qui
 sum? & adiecit & ait, Dices itaque fi-
 lijs Israel, Qui est, misit me ad vos. Ec-
 ce idipsum, Ego sum qui sum, Qui
 est,

PSYCHAGOGIAE

est, misit me ad vos. Sed non potes capere: multum à te est intelligere, multum à te est apprehendere. Retine ergo quod pro te factus est ille quem non potes capere: Retine carnem Christi, in quam leuèris ægrotus, atque à vulneribus latronum seminiuus rescriptus: & ad stabulum perducaris, & ibi saneris. Ergo curramus ad domum Domini, & perueniamus ad ciuitatem ubi stent pedes nostri, ciuitatem quæ edificatur ut ciuitas, cuius participatio ei⁹ in idipsum. Idipsum est hoc de quo dictum est. Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient. Ecce idipsum, cuius anni non deficient. Fratres, nonne anni nostri quotidie deficient, nec stant omnino? Nam & qui venerunt iam non sunt, & qui futuri sunt nondum sunt. Iam illi defecerunt, & illi defecturi venturi sunt. Præteritæ horæ transierunt, futuræ nondum venerunt; & cum venerint, & ipsæ transibunt & deficient. Qui sunt anni qui non deficient, nisi qui stant? Si ergo anni ibi stant, ipsi anni qui stant vnus annus est: & ipse vnus annus qui stat, vnus dies est: quia ipse vnus dies

LIBER III.

115

nec ortum habet nec occasum, nec inchoatur ab hesterno, nec excluditur à crastino, sed stat semper ille dies. Et quod vis vocas illum diem: si vis anni sunt, si vis dies est: quodcum cogitaueris, stat tamē. Ipsius stabilitatis particeps est illa ciuitas, cui participatio est in idipsū. Merito ergo quia illius stabilitatis fit particeps, dicit iste qui illuc currit, Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem. Omnia enim ibi stant, vbi nihil transit. Vis & tu ibi stare, & non transire? Illuc curre. Id ipsum nemo habet ex se. Intendite fratres. Corpus habet, non est id ipsum, quia non in se stat. Mutatur per ætates, mutatur per mutationes locorum ac temporum, mutatur per morbos & defectus carnales? non ergo in se stat. Corpora cælestia non in se stant, habent quasdam mutationes suas, & si occultas: certe de locis in loca mutantur, ascendant ab oriente in occidentem, & rursus circumeunt ad orientē. Non ergo stant, non sunt id ipsum. Anima humana nec ipsa stat. Quantis enim mutationibus & cogitationibus variatur, quantis voluptatibus

PSYCHAGOGIAE

immutatur, quantis cupiditatibus
diuerberatur atq; discinditur? Mens
ipsa hominis que dicitur rationalis,
mutabilis est, nō est: id ipsum. Modo
vult, modo non vult: modo scit mo-
do non scit: modo meminit, modo
obliuiscitur. Ergo id ipsum nemo ha-
ber ex se. Qui voluit ex se habere id
ipsum, vt quasi ipse sibi esset idipsū,
lapsus est. Cecidit angelus, & factus
est diabolus. Propinavit homini su-
perbiam, deiecit secum in uidentia
eum qui stabat. Isti sibi voluerunt id
ipsum esse, sibi principari, sibi domi-
nari voluerunt. Noluerunt habere
verum Dominum, qui verē est idipsū:
cui dictum est, Mutabis ea &
mutabūtur, tu autē idē ipse es. Iā ergo
post tātū lāguorē, post tātos mor-
bos, difficultates, labores, redeat ani-
ma humiliata ad idipsū, & sit in illa ci-
uitate cui⁹ participatio ei⁹ in idipsū.

Ex tractatu in psalmum centesi-
mū trigesimū sextū, super his ver-
bis, Super flumina Babylonis illic se-
dimus & fleuimus dum recordare-
mur tui Sion. CAP. XI.

Qua

Væ sunt flumina Baby-
lonis, & quid est nostrū
sedere & flere in recorda-
tione Sion? Si enim ciues
inde sumus, non tantum
hoc cantam⁹, sed & agimus. Si ciues
sumus de Hierusalem, id est, de Siō,
si in ista vita in ista cōfusione huius se-
culi, in ista Babylonia non ciues habi-
tam⁹ sed captiui detinemur, oportet
vt non tantū ista decātem⁹, sed
& faciam⁹ affectu cordis pio, religio-
sō desiderio æternæ ciuitatis. Habet
& hæc ciuitas quæ Babylonia dicitur
amatores suos cōsulētes paci tempo-
rali, & nihil vltra sperātes, totūq; gau-
diū suū ibi figētes & ibi finiētes, &
videm⁹ eos pro repub. terrena pluri-
mū laborare. Sed tamen in ea quicū-
q; fideliter versantur, si nō ibi appe-
tant superbiam & perituram elatio-
nem ociosam quæ iactantiam, sed ve-
ram fidem exhibeant, quā possunt,
quamdiu possunt, quibus possunt:
nō eos finit Deus perire in Babylo-
nia. Intelligit captiuitatem eorum
Deus, & ostendit illis aliam ciuita-
tem cui verè debeant suspirare, pro
qua debeāt cuncta conari, ad quā ca-
pessens

PSYCHAGOGIAE

peffendam debeât ciues suos secū peregrinos quantum valuerint adhortari. O sancta Sion, vbi totū stat, & nihil fluit, Quis nos in ista instabilia deiecit? Quare dimissimus conditorū tuum & societatem tuam? Ecce inter fluentia & labentia constituti sumus: vix quisquam (raptus à flumine,) etiam si tenere lignum potuerit, euadit. Humiliati ergo in captiuitate nostra sedeamus super flumina Babilonis: non nos audeamus in illa flumina præcipitare, nec nos audeamus in nostræ captiuitatis malo atque tristitia superbè erigere: sed sedeamus & sic fleamus. Sedeamus super flumina Babylonis, non infra flumina Babylonis: talis sit humilitas nostra, vt nos non mergat. Sede super flumina, noli in flumine, noli sub flumine: sed tamen sede humilis. Inde oportet vt fleas, recordando Sion. Multi enim flent fletu Babylonico, quia & gaudent gaudio Babylonis: gaudent lucris, & flent damnis: vtrumque de Babylonia est. Flerē debes, sed recordando Sion. Si recordando Sion fles, etiam quando tibi secundum Babyloniā bene est oportet

LIBER III.

117

portet ut fleas. Attēdat quisq; ipsam
felicitatē suā qua exultat: attēdat si
non fluat illa felicitas, si potest certus
esse de illa quod maneat in æternum.
Si autem non est certus, & videt flue
re unde gaudet, fluuius Babylonis
est: sedeat supra & fleat. Sedebit au
tem & plorabit si recordatus fuerit
Sion. O pax illa quam videbimus a
pud Deum, o pax illa & sancta æqua
litas angelorum, o illa visio & specta
culum pulchrum. Ecce in Babylo
nia pulchra sunt quæ ciues ipsius Ba
byloniæ tenent: sed non te teniant,
non decipiāt. Aliud est solatium cap
tiuorum, aliud gaudium liberorum.
Super flumina Babylonis illic sedie
mus & fleuim⁹, cū recordaremur
tui Sion.

Ex tractatu in Psalmum centesi
mum quadragesimum quartum, su
per his verbis, Per singulos dies be
nedicam tibi, & laudabo nomen tu
um in seculum & in seculum seculi.
Magnus Dominus & laudabilis ni
mis, & magnitudinis eius non est fi
nis.

CAP. XII.

Lauda

PSYCHAGOGIAE

Auda & benedic Domi
num Deum tuū per sin
gulos dies, vt quum finē
ti fuerint singuli dies, &
venerit sine fine vnus di
es, eas ex laudibus in laudem, sicut
ex virtutibus in virtutem. Per singu
los, inquit, dies benedicam te: non
transibit dies quo te nō benedicam.
Nec mirum est si læto die tuo bene
dicis Deum tuum. Quid si forte il
luxerit aliquis tristis dies, sicut se has
bent humanæ res, sicut est abundan
tia scandalorum, sicut est multiplici
tas tentationum? Quid ergo si acci
dat aliquid triste tibi, desines laudas
re Deum? desines benedicere crea
torem tuum? Si desinis, mentitus es
dicendo, Per singulos dies benedi
cam te Domine. Si autem non desi
nis, & si tibi videtur in die tristis esse
male, erit tibi in Deo tuo bene. Est
enim (& quādo male est tibi) vbi be
ne tibi sit. Si enim in aliquo malo ma
le est tibi, procul dubio in aliquo bo
no bene tibi erit. Et quid tam bonū
quā Deus tuus, de quo dictū est,
Nemo bon⁹ nisi vnus de⁹? Nā quā
sit secura ista laudatio, & quā sit se
cura

curum hoc bene, intellige de ipso bono. Si enim gaudes de bono quod tibi accidit per diem, fortasse transibit alio die bonū hoc unde gaudes. Bene inquis, fuit mihi, bonum diem duxi: quia forte lucra venerunt, aut inuitatus es, & in epulis diu fuisti. Gaudes quia in epulis diu fuisti, alter te dolet quia non erubuiisti. Veruntamen de quocūque tali bono gaudeas, certe transitorium est. Si autem gaudeas in Domino Deo tuo, audies dicentē scripturā, Delectare in Domino. Tāto firmitus gaudebis, quāto est ille certior in quo gaudebis. Si enim gaudes de nummo, times furē: si autem gaudes de deo, quid times? An times ne tibi quicquā auferat deū? Deū nemo tibi auferet, si tu eum nō dimiseris. Nō enim sic est Deus, quomodo lux ista de cælo fulgēs. Non quādo volum⁹ ad eā accedim⁹, quia nō in ōni loco lucet. Per infirmitatē nostrā forte fit, vt hyeme nos delectet esse in ipsa luce: nūc autē per æstatē videtis quia magis eū locū quā siui m⁹, vt in ipsa luce nō starem⁹. In Deo autē tuo vt stes, & in lumine veritatis eius delecteris, non quæris locum quo

PSYCHAGOGIAE

quo ad eum accedas, sed conscientia accedis & conscientia recedis. Quod dictum est, Accedite ad eum & illuminamini : animo accedite dictum est, non vehiculo, affectibus accedite dictum est, non pedibus. Et cum in eo stabis, astus non patieris. Spiritus enim spirabit tibi, & sub alis eius sperabis. Vides certe habere te quomodo delecteris per singulos dies. Non enim te dimittet Deus tuus, etiam si aliquid triste accederit. Quam enim triste erat quod sancto viro Iob acciderat? quam repente, quam multa mala irruerant? quemadmodum omnia de quibus gaudere putabatur non de quibus gaudebat, diabolo tentante subtracta sunt? quemadmodum & filij mortui sunt? Perijt quod seruabatur: perierunt quibus seruabatur: nec tamen perijt qui & illud & illos dedit. Quin & ipsi filij presenti seculo perierunt, agnoscendi & recipendi in futuro. Illi autem viro habenti aliud vnde gauderet (in quo verum erat quod modo commemorauimus, Per singulos dies benedicam te) nunquid quia ille dies quo totum perierat, tristis illuxit, ideo
lux

LIBER III.

119

lux interior in corde defecit? Sterie
quippe in illa luce, & ait, Dominus
dedit, Dominus abstulit. sicut Do-
mino placuit ita factum est: sit nomē
Domini benedictum. Ergo per sin-
gulos dies laudauit, qui etiam in die
tā tristi laudauit. Breue magisterium
est, vt semper laudes Deum, veroq;
corde non falso dicas. Benedicam
Dominum in omni tempore, sem-
pe laus eius in ore meo. Breue mys-
terium est, scilicet vt noueris eū mi-
sericorditer dare cū dat, misericor-
diter auferre quum tollit: nec te cre-
das à misericordia eius derelinqui,
qui tibi aut blanditur dando ne de-
ficias, aut te corripit exultantem ne
pereas. Siue ergo in eius donis, siue
in eius flagellis lauda eum. Laus fla-
gellantis, medicina est vulneris. Per
singulos, inquit, dies benedicam te.
Prorsus per singulos dies fratres be-
nedicite: omnino quicquid acciderit
benedicite Deum. Etenim ne acci-
dat aliquid quod ferre non potestis,
ipse facit. Ideo cum timore debes es-
se quando tibi bene est, neque te ad
hoc parare quasi nunquā tentaris.
Si enim nunquā tentaris, nūquā
pros

PSYCHAGOGIAE

probaris. Nonne melius est tentari
& probari, quàm non tentatū repro-
bari? Et laudabo nomen tuum in se-
culū, & in seculū seculi. Magn⁹ Do-
minus & laudabilis valde. Quātum
dictur⁹ erat? quæ verba quæsiturus?
quantam cōceptionem conclusit in
hoc vno verbo, valde? Cogita quan-
tum vis. Quando autem potest cogi-
tari, quicapi non potest? Laudabilis
est valde, & magnitudinis eius non
est finis. Ideo dixit valde, quia mag-
nitudinis eius nō est finis: ne forte in-
cipias velle laudare, & putes te laudā-
do posse finire, cui⁹ magnitudo finē
non potest habere. Noli ergo te pu-
tare eum (cuius magnitudinis finis
non est) sufficienter posse laudare.
Nonne ergo melius est vt quomodo
ipse non finitur, nec laus ipsius finia-
tur? Illius magnitudo sine fine est, &
tua laudatio sine fine sit. De magni-
tudine eius quid dictum est? Magni-
tudinis eius non est finis. De tua
laude quid? Laudabo nomen tuum
in seculum & in seculum seculi. Er-
go sicut eius magnitudinis non est
finis, sic tuæ laudis non erit finis. Nō
enim quū mortuus fueris in hac car-
ne,

ne, defines laudare Dominum. Dicitur
est quidem, Nō mortui lauda-
būt te Domine: sed illi de quibus di-
citur, A mortuo velut qui non sit pe-
rit cōfessio, nō illi mortui de quibus
dixit, Qui credit in me, licet moria-
tur viuet: quia De⁹ Abraham, & De-
us Isaac, & Deus Iacob, non est De-
us mortuorum, sed viuorū. Si enim
nunquā nisi ipse eris, nunquam
ā laude ipse tacebis. Timere non
potes ne dum hic viuis ipse nō sis:
& cū mortuus fueris timere pote-
ris ne non ipse sis? Audi Apostolū
promittentem tibi securitatem, Siue
viuimus, inquit, Domino viuimus,
siue morimur Domino morimur: si-
ue ergo viuimus siue morimur, Do-
mini sumus. Et vnde factum est, vt
eius sis & mortuus? Quia precio sui
sanguinis te redemit, pro te mortu⁹
est. Quomodo te perdit seruū mor-
tuum, cuius mors est preciū tuum?
Ideo cum dixisset Apostolus, Siue vi-
uim⁹ siue morimur, Domini sumus,
vt ostēderet ipsum preciū, Ad hoc
enim, inquit, Christ⁹ mortu⁹ est vt
& viuorū & mortuorū dominetur.
Vei ūtamē quia magnitudinis ei⁹ nō
est si

PSYCHAGOGIAE

est finis, & eum quem non capimus laudare debemus (si enim capimus, magnitudinis eius est finis, si autem magnitudinis eius non est finis, capere quidem ex eo aliquid possumus, deum tamen totum capere non possumus) tanquam deficientes in eius magnitudine, ut reficiamur eius bonitate ad opera respiciamus, & de operibus laudem operantem, de conditis conditorem, de creatura creatorem.

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum centesimum quadragesimum quartum, super his verbis, Confiteatur tibi Domine omnia opera tua, & sancti tui benedicant tibi. Gloriam regni tui dicent, & potentiam tuam loquentur: ut notam faciant filijs hominum potentiam tuam, & gloriam magnitudinis decoris regni tui.

CAP. XIII.

Eus ordinavit omnia, & fecit omnia. Quibusdam dedit sensum & intellectum & immortalitatem, sicut angelis: quibusdam dedit sensum & intellectum cum mortalitate

talitate, ut hominibus: cuiusdam de-
dit sensum corporis, nec intellectū,
nec immortalitatem, sicut pecoris
bus: quibusdam verò nec sensū, nec
intellectum nec immortalitatem, si-
cut herbis, lignis, lapidibus, tamen
& ipsa in genere suo deesse non pos-
sunt, & gradibus quibusdam ordina-
uit et ornauit creaturam, à terra vsq;
ad cælum, à visibilibus ad inuisibi-
lia, à mortalibus ad immortalia. Ista
contextio creaturæ, ista ordinatissi-
ma pulchritudo, ab imis ad summa
conscendens, à summis ad ima des-
cendens, nusquam interrupta, sed
dissimilibus temporata, tota laudat
Deum. Quare tota laudat Deum?
Quia cum eam consideras & pul-
chram vides, tu in illa laudas De-
um. Vox certe quædam est intus
terræ, species terræ. Attendis eius
speciem, vides eius fecunditatem,
vides eius vires quomodo concipiat
semen, quomodo plerunque afferat
quod non est seminatum: vides, &
consideratione tua tanquam interro-
gas eam, & ipsa inquisitio interroga-
tio est. Cum autē inquisieris admi-
rans, & perscrutat⁹ fueris, & magnā
L vim,

PSYCHAGOGIAE

vim, magnam pulchritudinem, præ
claramque virtutem inueneris, quos
niam apud se & à se habere hanc virtu
tē nō posset, continuo tibi venit in
mētē quia non potuit à se esse, nō po
tuit esse nisi ab illo creatore. Et hoc
quod in illa inuenisti, vox confessio
nis ipsius est, vt laudes creatorē. Nō
nē considerata vniuersa pulchritudi
ne mundi huius, tanquā vna voce
tibi species ipsa respondet, Non me
ego feci, sed Deus? Ergo confiteatur
tibi Domine omnia opera tua, & san
cti tui benedicant te. Vtin confes
sione operum tuorum sancti tui te
benedicant, ipsi sancti tui inspiciant
creaturam confitentem, & illorum
vocē tu audi benedicientem. Etenim
cum sancti tui benedicunt te, quid
dicunt? Sequitur, Gloriam regni tui
dicēt, & potētiā tuā loquentur.
Quā potens, inquiunt, Deus qui
fecit terram: quā potens Deus qui
impleuit terram bonis quā potens
Deus qui dedit vitas suas proprias
animalibus: quā potens Deus qui
semina diuersa dedit visceribus ter
ræ, vt germinarent tantā varietatē
fruticū & fructuū cum tantā specie
arbo

LIBER. III. 127

arborum: quàm potēs Deus, quàm magnus Deus. Tu interrogas, creatura respondet: & de responsione, tanquam confessione creaturæ, tu sancte Dei benedicis Deum. Et potentiam tuam loquentur, vt notam faciant filijs hominum potentiam, & gloriam magnitudinis decoris regni tui. Sancti ergo tui commendant gloriam magnitudinis decoris regni tui. Est quædam magnitudo decoris regni tui, hoc est regnum tuum habet magnum decorē: quandoquidem quicquid habet decorem à te habet decorem. Ipsum regnum tuum qualem decorem habet? Non nosterreat regnum, habet & decorem quo delectemur. Etenim quale illud decus est, quo perfruentur sancti quibus dicetur, Venite benedicti patris mei, percipite regnum Dei? Videte fratres, & si potestis & quantum potestis cogitare decorem regni illius quod venturum est, vnde est illud in oratione nostra, Adueniat regnum tuū. Ipsum enim regnū optamus vt veniat, hoc regnū venturum sancti predicant. Munde dum istum attendite, decorē habet.

PSYCHAGOGIAE

Quem decorem habet terra, mare, ær, cælum, sydera? Omnia hæc nonne omnem consideratorem terrent? Nonne pulchritudo ipsa sic eminet, vt quasi pulchrius nihil inueniri possit? Et hic viuus in isto decore, in ista pulchritudine prope iam ineffabili. Hic viuūt tecum & vermiculi & mures, & omnia terræ repentia & serpentia: ista tecum viuunt in decore isto. Quale decus est illius regni, vbi tecum non viuunt nisi angeli? Ideo parum fuit vt diceret, gloriam decoris. Potuit enim dici & gloria decoris cuiuslibet speciei etiam in hoc mundo constitutæ, vel de terra virentis, vel de cælo fulgentis: sed hæc verba, magnitudinis decoris, regni tui, aliquid commédant quod nondum videmus, quod nondum visum credimus, quod creditum desideramus, propter cuius desiderium omnia sustinemus. Est ergo magnitudo decoris cuiusdam: ametur antequam videatur, vt cum visa fuerit teneatur.

Ex tractatu in Psalmum centesimum quadagesimum quintum super
his

LIBER. III.

123

*his verbis, Lauda anima mea Domi-
num, laudabo Dominum in vita mea:
psallam Deo meo quàm diu sum.*

CAPVT XIII.

Elitiæ & diuitiæ spiritus
nostri, diuina sunt cantia-
ca, vbi & fletus sine gau-
dio non est. Fideli homi-
ni & peregrino in seculo
nulla est iocûdior recordatio, quàm
ciuitatis vnde peregrinatur: sed re-
cordatio ciuitatis in peregrinatione
non est sine dolore atque suspirio.
Speret tamen reditus nostri certè etiã
inter peregrinandum tristes consola-
tur & exhortatur. Rapiant cor ves-
trum verba Dei, & possessor vester
vendicet sibi possessionem suam, id
est, mentes vestras, ne auertantur in
aliud. Vnusquisque vestrum totus
hic sit, vt hic non sit, id est totus sit in
verbo Dei quod sonat in terra, vt ab
eo exaltetur & non sit in terra. Ideo
enim Deus nobiscum vt & nos cum
illo simus: nam qui vt nobiscum es-
set, descendit ad nos, faciet vt cum il-
lo possimus ascendere ad se. Interim
ipse peregrinationē nostrā nō fastidi-

L 3

uit,

PSYCHAGOGIAE

fastidiuit, non deseruit, qui nusquā
est peregrinus, & qui condidit omnia. Ecce psalmus sonat: cuiusdam
vox est (quæ si vultis vestra est) ex
hortantis animam suam ad laudan
dum Deum, & dicentes sibi, Lauda
anima mea Dominum. Aliquando
enim in tribulationib⁹ atque in tēta
tionibus præsentis vitæ, velis nobis
conturbatur anima: cuius perturba
tionē in alio psalmo quidam insinu
at dicēs, Quare tristis es anima mea,
& quare conturbas me? Vt autē aufe
rat ab ea eandē perturbationem, sug
gerit gaudiū nōdū de re, sed despe,
& ait illi perturbatæ & anxie, tristi
& merenti. Spera in Domino, quo
niam adhuc confitebor illi. Hac er
go spe accepta (quæ spes non potest
esse sine gaudio, quamuis in rebus si
mus difficilibus secundum istam vi
tam, & plenis procellarum & tem
pestatum) hac spe erecta anima, quia
gaudet in spe (sicut dicit Apostolus,
Spe gaudētes, in tribulatione patien
tes) accipit erectionē quādā in Deū
vt laudet Deū, & dicitur ei, Lauda
anima mea Dominū. Sed quis dicit?
Caro ne dicit, lauda anima mea Do
minū?

minum? Et potest caro bonum consilium animæ suggerere? Sed corpus inferius est anima, consilium superiori dare non potest. Infelix est ipsa anima si à corpore expectet consilium. Caro bene obediens, famula est animæ: illa regit, hæc regitur: illa imperat, ista famulatur. Quando potest caro dare hoc consilium animæ? Quis est ergo qui dicit, Lauda anima mea Dominum? Nihil inuenimus amplius in homine quàm carnem & animam. Totus homo est, spiritus & caro an forte ipsa anima sibi dicit, & sibi quodammodo imperat, & se exhortatur atque excitat? Quibusdam enim perturbationibus ex quadam sui parte fluctuabat, ex quadam verò parte (illa scilicet quæ vocant mentem rationalem quæ cogitatur sapientia) inhærens Domino, & iam suspirans in illum anima, aduertit quasdam suas inferiores partes perturbari: motibus secularibus, & cupiditate quadam terrenorum desideriorum ire in exteriora, relinquere interiorem Deum: reuocat se ab exterioribus ad interiora, ab inferioribus ad superiora, & dicit, Lauda

PSYCHAGOGIAE

anima mea Dominum . Quid tibi placet in seculo? Quid est quod vis laudare? Quid est quod vis amare? Quacunque corporeis sensibus conuerteris, occurrit tibi cælum, occurrit tibi terra. Quod amas in terra, terrenum est: quod amas & in cælo isto visibili, corporeum est: Vtrobique amas, & utrobique laudas. Quomodo laudandus est ille qui fecit ista quæ laudas? Iam ergo diu occupata vixisti, & desideriorum diuersitate verberata portas plagas, sauciata, diuisa per amores multos, vbi que inquieta, nusquam secura. Colledge ad te ipsam quicquid tibi foris placebat, quære quem habeat authorem. Nihil melius in terra, verbi gratia, quam hoc & illud: aurum, argentum, animalia, arbores, amoenitates, totam terram cogita. Quid melius in cælo sole, luna, syderibus? totum cælum cogita. Omnia ista simul bona valde, quia fecit Deus omnia bona valde. Vndique pulchritudo operis tibi commendat artificem. Miraris fabricam, ama fabricatorem. Non ita occuperis in eo quod factum est, ut recedas ab illo qui fecit. Hæc enim qui

LIBER III.

115

quibus occuparis sub refecit, quia
sub seipso refecit. Si hærebis superio
ri, calcabis inferiora: si autē recedas à
superiore, ista tibi in supplicium con
uertetur. Consilium sibi dat ex luce
Dei ipsa anima per rationalem mens
tem, vnde concepit consilium fixū
in æternitate authoris sui. Legit ibi
quiddam tremendum, laudandum,
amandū, desiderandū, & appetens
dū. Nondū tenet, nondū capit, coru
scatione quadam perstringitur, non
est tam valida, vt maneat ibi. Itaque
ad sanitatem colligit sequendam, &
dicit, Lauda anima mea Dominum.
Ec quid est fratres? Nonne laudam?
Dominum? Nonne quotidie hym
num nos cātamus? Nonne quotidie
pro modulo nostro sonat os nostrū,
parturit cor nostrum laudes Dei?
Et quid est quod laudamus? Magnū
est quod laudamus, sed quo lauda
mus adhuc infirmum est. Quando
implet laudatur excellentiam lauda
ti? Ecce homo stat, cantat Deo alis
quanto prolixius: & sæpe labia mo
uentur ad cantum, cogitatio autem
nescio per quæ desideria volat. Sta
bat ergo mens nostra quodammo

PSYCHAGOGIAE

do ad laudem Dei: sed anima nostra
per diuersas cupiditates vel curas ne
gotiorum huc atque illuc fluitabat.
Quasi de super attendit ipsa mens ad
illam fluitantem hac atq; illac, & ad
molestiarum eius inquietudinē, &
quasi cōuersa alloquitur eam, Lauda
anima mea Dominū. Quid est quod
de aliquibus rebus fatagis? Quid est
quod te occupat cura rerum terrena
rū atque mortaliū? Sta mecū, lauda
Dominū. Sed quasi ipsa anima prae
grauata, & non valens ita consistere
vt dignū est, respondet menti, Lau
dabo Dominum in vita mea. Quid
est in vita mea? Quia modò in morte
mea sum. Ergo quādo exhortaris te,
& dicis, Lauda aīa mea Dñm, respō
det tibi aīa tua, Laudo quātū possū.
tenuiter, exiliter, infirmiter. Quare?
Quia quā diu sum⁹ in corpore pe
reginamur à Domino. Quare sic
laudas Dominū nō perfectē, nō sta
biliter? Interroga scripturam, Quia
corpus quod corrumpitur aggrauat
animam, & deprimat terrena in habi
tatio sensum multa cogitantē. Tolle
mihi corpus quod aggrauat ani
mam, & laudo dominum. Tolle mi
hi

hiterrenam habitationem deprimē
tem sensum multa cogitantem, vt a
multis in vnum confluat, & laudo
dominum. Quam diu autē ita sum,
non possum, pręgrauor. Quid ergo?
Silebis & nō laudabis pefectē Domi
nū? Laudabo dominum in vita mea.
Quid est in vita mea? Spes mea tu es
hic, spes mea est tu hic dicim⁹: portio
autē mea non hic, sed in terra viuen
tiū. Nā ista terra moriētiū est. Hinc
transimus, sed interest quo: quoni
am & malus homo peregrinatur hic,
& bonus homo peregrinatur hic.
Nō enim bonus transit & malus hic
permanet: aut mal⁹ transit & bonus
hic permanet. Ambo transeunt, sed
non ambo ad vnū. Ergo fratres quo
niam spes hic pascit, vita autem nos
stra perfecta non est, nisi illa quę pro
mittitur: nam hic gemitus, hic tenta
tiones, hic angustię, hic mœrores,
hic pericula: laudabit anima nostra
in vita nostra dominum quomodo
laudandus est (secundū quod dici
tur in alio P salmo, Beati qui habitāt
in domo tua domine, in secula secu
lorū laudabunt te) quando totum ne
gotium nostrum ipsa laus erit. Sed

PSYCHAGOGIAE

quādo hoc? In vita, inquit, mea. **M**o-
dò enim quid est: Posset tibi dicere,
Mors mea est. vnde mors tua? Quia
peregrinor à Dño. Si enim harere il-
li vita est, exulare ab illo mors est.
Sed quid te consolatur? Spes. Iā viue
in spe: de spe lauda, de spe canta. Vnde
de mors tua est non cantes: vnde vi-
uis inde canta. Mors tua est de mœ-
rore huius seculi: viuis de spe futuri
seculi. Laudabo, inquit, Dominum
in vita mea. Et quomodo laudabis
Dominum deum tuum? Psallā Deo
meo quā diu sū. Qualis illa lauda-
tio, psallā Deo meo quā diu sum?
Videte fratres mei quale erit illud ef-
fe. Vbi sempiterna laudatio erit, sem-
piternū esse erit. Nūquid modò psal-
lis deo tuo quā diu es? Ecce psallebas:
auertisti te ad aliquod negotiū iam
nō psallis, & es. Ecce es, & nō psallis.
Fortassis enim cupiditate inclinatus
ad aliquid, nō solum nō psallis, sed &
offendis auditū eius, & es. Sed quid
ait, q̄ diu sum? Aliquando fortè non
erit? Imò in æternū erit ipsum diu,
& ideo vere diu erit. Nā quicquid fi-
nē habet in tempore, quamlibet lon-
gum sit, diu non est. Psallā Deo meo
quā

quàm diu sum. Non nos deserat spes
in ista peregrinatione & tentatione,
in istis improbitatibus & insidijs ini-
mici, circumstrepentibus vndique
tentationibus seculi: nō nos spes des-
erat vndique in laboribus & angos-
tibus constitutos.

Ex tractatu in Psalmum centesi-
mum quadragesimum sextum, super
his verbis, Laudate Dominū, quoniā
bonus est Psalmus. CAP. XV.

Audate Dominum, in-
quit, quoniam bonus est
Psalmus. Hæc est mer-
ces tota laudantiū. Lau-
demus Dominū. Qua-
re? Quoniā bonus est psalmus. Vela-
lem, inquit aliquis, laudare Domi-
num, si mihi aliquid pro ista laude
donaret. Quis enim laudat gratis vel
hominem? Expectant ergo aliquam
mercedem laudatores hominū. Nul-
lam ne mercedem expectare aut pe-
tere aut sperare debet laudator Dei?
Laudatur infirmus, & speratur de
eo aliquid: laudatur omnipotens, &
nulla merces est? An fortè hoc cupio
quod ille dare non potest? Quid ve-

PSYCHAGOGIAE

rò homo desiderat quod in manu Dei nò sit? Cùm laudaueris hominē, fortē hoc cupis quod ab illo præstari nò potest. Deū securus lauda, quem nemo potest dicere nò posse præstare quod tu poteris desiderare. Proposita ergo spe mercedis alicuius laudare debem⁹ Deū, nò tamē fortē daturum quicquid cupimus. Pater est enim: & quod malē cupiunt filij, non dat. Laudemus & speremus & desideremus nò illud aut illud, sed quod iudicat dandū esse ipse quem laudamus. Ille enim nouit quid nobis dari expediat: nos autē intendamus quid nobis prosit accipere. Apostolus ait, Quid oremus sicut oportet nescimus. Et ipse idem Apostolus Paulus sperabat sibi prodesse, si auferetur ab eo stimulus carnis suæ, angelus satanæ à quo colaphizabatur, sicut ipse confitetur & ait: Propter quod Dominū ter rogaui vt auferret eum à me, & dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Desiderauit aliquid: non concessum est ei ad voluntatem, vt ipse consolaretur ad sanitatem.

tem. Hic ergo quid nobis propositū
est? Laudate, inquit, Dominum?
Quare laudamus Dominum? Quon-
iam bonus est psalmus. Ipse psal-
mus laus Domini est. Hoc ergo ait,
Laudate Dominū, quoniam bonū
est laudare Dominum. Non sic præ-
tereunter laudemus Dominum, pu-
ta, dictum est & transijt: factum est
& siluimus: laudauimus & tacui-
mus; cantauimus & conquieui-
mus in aliud fortè agendum quod
restat, & aliæ actiones cūm occurre-
rint nobis, laudatio diuina cessabit in
nobis. Non sic prætereunter laude-
mus Dominum, non sic. Nam lin-
gua tua ad horam laudat, vita tua
semper laudet. Inde ergo bonus
psalmus. Psalmus quippe cantus est
non quilibet, sed ad psalterium. Psal-
terium autem quoddam organum
est cantilenæ, sicut lyra, sicut citha-
ra, & huiusmodi alia, quæ inuenta
sunt ad cantandum. Qui ergo psala-
lit, non sola voce psallit, sed assum-
pto etiam psalterio accedentibus ma-
nibus voci concordat. Vis ergo
psallere? Non solum vox tua son-
net laudes Dei, sed opera tua

cons

PSYCHAGOGIAE

concordent cum voce tua. Cum voce cantaueris, silebis aliquando: vita sic canta, ut nunquam sileas. Negotium dum agis si fraudem cogitas, siluisti à laude Dei: & quod grauius est, non solum à laude siluisti, sed in blasphemiam perrexisti. Quum ergo De⁹ laudatur de bono opere tuo, opere tuo laudas Deum: & quū blasphematur Deus de malo opere tuo, opere tuo blasphemas Deū. Itaque sic canta voce, ut corde non sileas, vita non taceas. Non cogitas in negotio fraudem: psallis Deo. Cum manducas & bibis, psalle: modeste & frugaliter, & temperanter manducando atq; bibēdo. Quia hoc dicit Apostolus, Siue manducatis, siue bibitis, siue quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. Si ergo bene viuīs, & pro his quæ manducas & bibis, & ad refectionem corporis sumis reparationemque membrorum, gratias agis ei qui tibi præbuit mortali & fragili ista supplementorum solatia: cibus tuus & potus tuus laudat Deum. Si verò modum naturæ debitum immoderatione voracitatis excedas, & vinolentia te ingurgites, quanta sibi

bet

bet laudes Dei lingua tua sonet, vita blasphemat. Post cibum & potum requiescis vt dormias: non in lecto aliquid turpiter agas, nec excedas vltra concessam licentiam in lege Dei. Hæc agens laudas Deum, nec omnino filebit laudatio tua. Si ergo laudas, nō tantū lingua tua, sed etiam assumpto bonorum operum Psalterio cantas, quoniam bonus est Psalmus. Sic laudas Deum cū agis negotium, laudas cū cibum & potū capis, laudas cū in lecto requiescis, laudas cū dormis. Perficietur in nobis laudatio Dei cū ad illam ciuitatem venerimus, quando effecti fuerimus æquales angelis Dei: quando iam nos nulla corporalis necessitas vlla ex parte sollicitat, non fames, non sitis interpellat, non æstus fatigat, non frigus constringit, non febris deiecit, non mors finit. Ad illam perfectissimam laudem exerceamus nos laudatione ista in bonis operib⁹.

Ex tractatu in Psalmum centesimum quadragesimum septimum, super his verbis, Qui posuit fines tuos pacem.

CAP. XVI.

Qui

PSYCHAGOGIAE

Vi posuit fines tuos pacē.
 Quomodo exultastis om-
 nes? Hanc amate fratres
 mei. Multū delectamur,
 quādo clamat de cordibus vestris pa-
 cis dilectio. Quomodo nos delecta-
 uit? Nihil dixeram, nihil exposuerā,
 versum pronunciaui, & exclamastis.
 Quid de vobis clamauit? Dilectio
 pacis. Quid ostendit oculis vestris?
 Vnde clamat, si non amatis? Vnde
 amatis, si non videtis? Inuisibilis est
 pax. Quis est oculus quo visa est ve-
 amaretur? Neque enim acclamaretur,
 nisi amaretur. Hæc sunt specta-
 cula (quæ exhibet Deus) rerū inuisi-
 biliū. Quanta pulchritudine intelle-
 ct⁹ pacis corda vestra pulsauit? Quid
 iam ergo loquar de pace, aut de laus
 de pacis? Præuenit omnia verba mea
 vester affectus. Non implebo, nō pos-
 sum, infirmus sum. Differamus om-
 nes laudes pacis ad illam patriam pa-
 cis. Ibi eam plenius laudabimus, vbi
 eam plenius habebimus. Inchoatam
 in vobis si sic amamus, perfectā quo-
 modo laudabimus? Ecce hoc dico ō
 filij dilecti, ō filij regni, ō ciues Hie-
 rusalem, quoniam in Hierusalem vi-
 siō

fiopacis est, & omnes qui habent & amant pacem benedicuntur in ea. Hanc quam nominatam sic amatis & diligitis, ipsam sectamini, ipsam desiderate: ipsam in domo, ipsam in negotio, ipsam in vxoribus, ipsam in filijs, ipsam in seruis, ipsam in amicis, ipsam in inimicis diligite. Ipsa est pax quam non habent hæretici. Quid agit pax in huius adhuc regionis incertis, in ista peregrinatione mortalitatis nostræ, cùm adhuc nemo est alteri cõspiciuus, nemo videt cor alterius, quid agit pax? De incertis non iudicat, incognita non confirmat. Procliuior est ad bene credendum de homine, quàm ad male suspicandum. Non se multum dolet errare, cùm bene credit etiam de malo. Perniciosum est autem, cùm quis malè senserit fortè de bono nesciens qualis sit. Quid perdo si credo, quia bonus est? Si incertum est vtrum sit malus, licet quidem vt caueas ne fortè verum sit: non tamen damnes tanquam verum sit. Hoc pax iubet. Quære pacem ait, & sequere eam. Hæresis quid moñet? Damnat
inco

PSYCHAGOGIAE

incognitos, damnat totum mundum. Modò desideramus illam pacem quam hic habemus in spe. Ad huc enim in nobis ipsis qualis pax? Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autē aduersus carnem. Vbi plena pax in vno homine? Quando erit plena in vno homine? tunc erit plena in omnibus ciuibus Hierusalem. Quando erit plena pax? Quando corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem, tūc erit plena pax, tunc firma pax. Nihil tunc litigat aduersus animam in homine, non ipsa aduersum se ex quadam parte saucia, non carnis fragilitas, non indigentia corporis, non fames, non sitis, nō æstus, non frigus, non lassitudo, non vlla inopia, non prouocatio rixæ, non certē ipsa sollicita cautela & vitandi inimici & diligendi. Hæc omnia fratres mei litigāt aduersum nos, nondum est plena & perfecta pax. Quod clamastis (qui iam dudum nominata pace ex desiderio clamastis) clamor vester de siti erat, non de saturitate.

ipse

Ipse pater Augustinus tractatu
in Psalmū trigesimum sextum, super
his verbis, Mansueti autem hæredi-
tabunt terram, & delectabuntur in
multitudine pacis, sic ait:

Terra est illa de qua sæpè loquuti
sumus, Hierusalē sancta. Mansueti
liberabuntur de peregrinatione ista,
& in æternum viuent cum Deo, &
de Deo. Ergo hæreditate possidebūt
terram. Quæ erunt diuitiæ ipsorum?
Delectabuntur in multitudine pa-
cis. Delectetur hic impius in multi-
tudine auri, in multitudine argenti,
in multitudine mancipiorū, in mul-
titudine postremo opum diuersarū,
vinolentiæ, lautissimorum & luxu-
riosorum conuiuiorum. Nonne etsi
semper hæc haberet plangendus es-
set? Quæ erūt autem diuitiæ, & deli-
tiæ tuæ? Multitudo pacis. Aurum
tuum pax, argētum tuum pax, pre-
dia tua pax, vita tua pax, Deus tuus
pax. Quicquid desideras, pax tibi
erit. Hic quod est aurum, non potest
tibi esse argentum: quod vinum est,
non potest tibi esse panis: quod tibi
lux est, non potest esse potus: Deus
tuus

PSYCHAGOGIAE

tuus totum tibi erit. Manducabis eū
ne esurias, bibes eū ne sitias, illumina-
beris ab eo, ne sis cæcus: fulcietis
ab eo ne deficias: possidebit te totū
integrum totus integer. Angustias
non ibi patieris propter alium, cum
quo totum possidebis: totum habes-
bis, totum & ille habebit: quia tu &
ille vnū eritis, quod vnū totum ipse
Deus habebit qui vos possidebit. Hæ
sunt reliquæ homini pacifico.

Ex tractatu in Psalmū centesimū
quadragesimum octauum, super hac
dictione, Alleluia. CAP. XVII.

Editatio præsentis vitæ
nostræ in laudē Dei esse
debet: quia exultatio
sempiterna futuræ no-
stræ vitæ, laus Dei erit.

Et nemo potest idoneus fieri futuræ
vitæ, qui se ad illam modo non exers-
cuerit. Modo ergo laudamus Deū:
sed & rogamus Deum. Laus nostra
lætitiā habet, oratio gemitū. Pro-
missum est enim nobis aliquid quod
nondum habemus, & quia verax est
qui promisit, in spe gaudemus: quia
tamē nondū habemus, in desiderio

gemim⁹. Bonū est nobis perseuerare
in desiderio donec veniat quod pro
missum est, & trāseat gemitus, & suc
cedat sola laudatio. Propter hęc duo
tempora, vnū quod nūc est in tenta
tionibus & tribulationibus huius vi
tæ: alterū quod tūc erit in securitate
& exultatione perpetua: instituta est
nobis etiam celebratio duorū tem
porum, ante pascha & post pascha. Il
lud quod est ante pascha, significat
tribulationem in qua modò sumus:
quod verò nūc agimus post pascha,
significat beatitudinem in qua po
stea erimus. Ante pascha ergo quod
celebramus, hoc & agimus: post pa
scha autem per id quod celebramus,
significamus quod nondū tenemus.
Propterea illud tempus in ieiunijs et
orationibus exercemus: hoc verò tē
pus relaxatis ieiunijs in laudibus agi
mus. Hoc est enim Alleluia quod
cantamus, quod latinè interpretat
tur (vt nostis) laudate Dominum. Il
lud ideo tempus ante Domini resur
rectionem est: hoc tempus post re
surrectionem Domini est, quo scili
cet tempore significatur vita futura
quam nondum tenemus, quia quod
fig^o

PSYCHAGOGIAE

significamus post resurrectionē Domini, tenebimus post resurrectionē nostram. In capite enim nostro nobis utrūque figuratum est, utrūque demonstratum est. Passio Domini ostēdit nobis vitam præsēntis necessitatis, qua oportet & laborare, & tribulari, & ad extremum mori: resurrectio verò & clarificatio Domini ostendit nobis vitam quam accepturi sumus, cū venerit retribuere digna dignis, mala malis, bona bonis. Et quodammodo mali omnes cantare nobiscum possunt Alleluia: si autem in malitia sua perseverauerint, canticum vitæ nostræ futuræ dicere possunt labijs, ipsam verò vitam quæ tūcerit in veritate (nam nunc significatur illa veritas) obtinere non possunt, quia noluerūt meditari ante quā veniret, & tenere quod venturū erat. Nunc ergo fratres, exhortamur vos, ut laudetis Deum: & hoc est quod vobis dicimus, quando dicimus Alleluia, laudate Dominum. Dicis tu alteri, dicit ipse tibi: cū se omnes exhortantur, omnes faciunt quod exhortantur. Sed laudate totis votis de totis vobis: id est, nō solū lingua

LIBER III.

133

gua & vox vestra laudet Deum, sed
& conscientia vestra, vita vestra, fa-
cta vestra. Etenim laudamus modo
in ecclesijs quando congregamur:
quisq; cum discedit ad propria, qua-
si cessat laudare Deum. Non cesset
bene viuere, & semper laudat Deū.
Tunc desinit laudare Deum, quan-
do à iustitia, & ab eo quod illi placet
declinas. Nam si à vita bona nun-
quam declines, lingua tua tacet, vi-
ta tua clamat: & aures Dei ad cor-
ruum. Quomodo enim aures nos-
træ ad voces, sic aures Dei ad cogi-
tationes. Ergo fratres non tantum
ad sonum attendite, cum laudatis
Deum, toti laudate, cantet vox, can-
tet & vita, cantent facta: & si est ad-
huc gemitus, tribulatio, tentatio,
sperate transitura omnia, & illū ven-
turum diem, quo sine defectu lau-
dabimus.

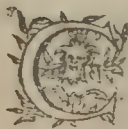
Ex eodem tractatu in ipsum Psal-
mum centesimū quadragesimū octa-
uum, super his verbis, Laudate Do-
minum de cælis, laudate eum in ex-
celsis.

CAP. XVIII.

M

Cæ

PSYCHAGOGIAE

Oepit iste de caelo, vbi
laudent omnia, & dicit,
Laudate. Quare quum
laudent, dicit, Laudate?
Quia delectatus est in
eo quòd laudent: & placuit ei quasi
adiungere hortationem suam. Quo-
modo si venias ad homines bonum
aliquod operantes cū gaudio, siue in
vineā, siue in messē, siue in aliqua a-
gricultura, placet tibi quod faciunt,
& dicis, Facite, agite: non vt tunc in-
cipiant facere quando dicis, sed quia
placet tibi, quòd facientes inueneris,
adiungis gratulationem & exhorta-
tionem tuam. Dicendo enim, facite,
& exhortando facientes, voto quasi
facis cū illis. In hac ergo exhortatio-
ne plenus spiritu Dei propheta dicit
hæc: & psalmus est Aggei & Zacha-
riae, sic enim habet titulus. Isti duo
prophetae eo tempore quo captiuus
tenebatur popul⁹ in Babylonia pro-
phetabant etiam futurum finem cap-
tiuuitatis, vt restauretur ciuitas Hie-
rusalem quæ bello ceciderat. Signifi-
cauerūt ergo nobis in mysterio vitā
futuram, vbi laudemus Deū post cap-
tiuitatē vitæ præsentis, vbi erit inno-
uatio

LIBER III.

134

uatio ciuitatis illius magnę Hierusale, unde peregrini suspiramus, capti uati adhuc sub onere & sarcina corporis mortalis: unde adhuc gemim⁹ in peregrinatione, exultabimus autē in patria. Qui verō non gemit peregrinus, nō gaudebit ciuis: quia desiderium non est in illo. Prophetę ergo isti sancti magnam cōsolationem prębuerunt tunc captiuo populo secundū carnem, id est, constituto in Babylonia sub regibus alienigenis. Ostendebant enim per prophetiam futurū tempus liberationis à captiuitate, futurum tempus instaurationis Hierusalem. Sed illa omnia in figuragesta sunt, habent veritatem suam. Figurata sunt in antiquis, pręsentia ostenduntur in nobis. Modò ergo quid dicit Apostolus? Quādiu sumus in corpore peregrinamur à Dño. Nondū sum⁹ in patria. Quādo erimus in patria? Quādo triūphabimus deuicto inimico diabolo, quādo mors nouissima inimica destruetur: tūc fiet sermo qui script⁹ est, Absorpta est mors in victoria. Vbi est mors cōtentio tua? vbi est mors acus tuus? Quando ergo nulla iā erit

M 2

mor

PSYCHAGOGIAE

mortis contentio quæ modò est, & facit nos gemere ex defectu & mobilitate rerum, & ex fragilitate carnis humanæ: tunc triumphabimus. Contendunt nobiscum quotidie tentationes, contendunt nobiscum quotidie delectationes, & si non consentiamus, tamè molestiam patimur & contendimus: & magnum periculù est, ne qui contendit vincatur. Si autem non consentiendo vincamus, molestias tamen patimur resistendo delectationibus. Non cessat, & non moritur hostis, nisi in resurrectione mortuorum. Sed præsumamus, si audamus, erigunt nos Aggæus & Zacharias: cantant futuram liberationem nostram. Si illi populo cantauerunt, & impletum est, Christiano populo quod cantatur non implebitur? Securi estote, non quidem in ista peregrinatione vitæ huius: sed quomodo hic agatis videte. Non vobis placeat amor Babylonæ, ne obliuiscamini civitatem Hierusalem. Et si corpus nostrum adhuc in Babylonia tenetur, cor nostrum ad Hierusalem præmittatur. Laudet ergo tota creatura Dominum, quia hoc ibi factum est.

Auri

Auri sumus quod hic præmedita-
mur. Laudate Dominum de cælis,
laudate eum in excelsis. Primò de cæ-
lis dixit, postea de terra. Laudatur es-
nim Deus qui fecit cælum & terram.
Cælestia tranquilla sunt, pacata sunt:
ibi semper gaudium, nulla mors, nul-
la ægritudo, nulla molestia, semper
laudant Deum beati. Nos autem ad-
huc in imo sumus: sed cùm cogita-
mus quomodo illic laudetur Deus,
cor ibi habeamus, & non sine causa
audimus, Sursum corda. Leuemus
cor sursum ne putrescat in terra: quo-
niam placet nobis quod ibi agunt an-
geli. Modò nos spes delectat, postea
res cùm illuc venerimus. Laudate
ergo eum in excelsis.

Ex eodem tractatu in ipsum Psal-
mum centesimū quadragesimū octa-
uū, super his verbis, Statuit ea in se-
culum seculi, præceptum posuit &
non præteribit. CAP. XIX.

Statuit ea in seculum, &
in seculum seculi, scilicet
omnia cælestia, omnia su-
periora, virtutes omnes
atque angelos, ciuitatem quandam
M 3 sus

PSYCHAGOGIAE

supernam, bonam, sanctam, beatā:
vnde quoniam peregrinamur, miseri
adhuc sumus: & quo redituri, in spe
beati: & quo cum redierimus, in re
beati. Statuit ea in seculū & in seculū
seculi. Præceptū posuit & nō præte-
ribit. Quale præceptū putatis habere
cælestia & angelos sanctos? Quale
præceptū dedit illis Deus? Quale, nisi
si ut laudent illū? Beati quorum hoc
est negotiū, laudare Deū. Non arāt,
nō seminant, nō molūt, non coquūt:
opera enim sunt ista necessitatis, ibi
necessitas non est. Non furātur, non
depredātur, nō adulterātur: opera es-
nim sunt ista iniquitatis, ibi iniquitas
non est. Non frangūt panē esurienti,
nō vestiunt nudū, nō suscipiūt pere-
grinū, non visitant egrotū, non cons-
cordāt litigiosum, non sepeliūt mor-
tuū: opera enim sunt ista misericor-
diæ, ibi autē nulla miseria est, in quā
fiat misericordia. O beati. Putamus
erimus nos sic? Eia suspiremus, de
suspirio gemamus. Et quid sumus ut
ibi simus? Mortales, proiecti, abie-
cti, terra & cinis. Sed qui promisit
omnipotens est. Si ad nos attenda-
mus, quid sumus? si ad illū, Deus est,
omnis

omnipotēs est. Non est facturus angelū ex homine, qui fecit hominem ex nihilo? Aut verò pro minimo habet deus hominē, propter quē mori voluit vnicum suum? Attendamus ad iudiciū dilectionis & promissionis Dei. Tales arras accepimus. Tenemus mortē Christi, tenemus sanguinem Christi. Quis mortuus est? Vnicus. Pro quibus mortuus est? Vtinam pro bonis, vtinā pro iustis. Sed quid est? Etenim Christus, ait Apostolus, pro impijs mortuus est. Qui donauit impijs mortem suam, quid seruat iustis nisi vitam suam? Erigat ergo se humana fragilitas, nō desperet, non se collidat, nō se auertat, non dicat, Non ero. Qui promissus sit, Deus est: et venit vt promitteret, apparuit hominibus, venit suscipere mortem nostram, promittere vitam suam. Venit ad regionem perditionis nostræ, accipere quod hic abundat, opprobria, flagella, colaphos, sputa in faciem, contumelias, spineam coronam, suspensionem in ligno, crucem, mortem. Hæc abundant in regione nostra, ad talia commercia venit. Quid

PSYCHAGOGIAE

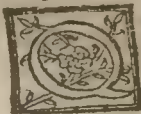
hic dedit? Quid hic accepit? Dedit
 exhortationem, dedit doctrinam,
 dedit remissionem peccatorum: acce-
 pit contumelias, crucem, mortem.
 De illa regione attulit ad nos bona:
 & in regione nostra ipse pertulit ma-
 la. Promisit tamen nobis quod ibi fu-
 turus sumus unde venit, & ait, Pater
 volo ut ubi ego sum & ipsi sint me-
 cum. Tanta præcessit dilectio. Quia ubi
 nos eramus, fuit nobiscum, ubi ipse
 est, erimus cum illo. Quid tibi pro-
 misit Deus o homo mortalis? Quia
 victurus es in æternum. Non credis?
 Crede, crede. Plus est iam quod fes-
 cit, quam quod promisit. Quid fes-
 cit? Mortuus est pro te. Quid pro-
 misit? Ut viuas cum illo. Incredibi-
 lius est quod mortuus est æternus,
 quam ut in æternum viuat mortalis.
 Iam quod incredibilius est tenemus.
 Si propter hominē mortuus est De-
 us, nō est victurus homo cum Deo?
 Non est victurus mortalis in ætero-
 num, propter quem mortuus est qui
 viuit in æternū? Sed quomodo mor-
 tuus est Deus? Et unde mortuus est
 Deus? Et potest mori Deus? Acce-
 pit ex te, unde moreretur pro te.

Non

Non posset mori nisi caro: non posset mori nisi mortale corpus. Induit se vbi moreretur pro te, induet te vbi cū illo viuas. Vbi se induit morte? In virginitate matris. Vbi te induet vita? In æqualitate patris. Elegit sibi hic thalamum castum, vbi coniungeretur sponsus sponsæ: verbum caro factum est, vt fieret caput ecclesiæ. Verbum enim ipsum non est pars ecclesiæ, sed vt esset caput ecclesiæ, carnem assumpsit. Quidam vestrum iam sursum est, quod hic accepit vbi mortuus est, vbi crucifixus est. Iam quædam primitiæ tuæ præcesserunt, dubitas quia sequuturus es?

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum centesimum quadagesimum octauum, super his verbis, Confessio eius in celo et in terra, et exaltabit cornu populi sui.

CAP. XX.

Vid est confessio eius in celo & in terra? Quia ipse confitetur? Non, sed quia illum omnia confitentur, omnia clamant: omnium pulchritudo, quodāmodo vox eorum

M 5

rum

PSYCHAGOGIAE

eorum est confitentium Deum. Clamat cælum Deo, Tu me fecisti non ego. Clamat terra, tu me condidisti non ego. Quomodo ergo clamant ista? Quando ea consideras, & hoc in eis inuenis, ex tua consideratione clamant, ex voce tua clamant, Confessio eius in cælo & in terra. Attende cælum, pulchrum est: attende terram, pulchra est: vtrunq; simul valde pulchrum est. Ipse fecit, ipse regit, ipsius nutu gubernantur: ipse traiecit tempora, momēta ipse instaurat, per se ipsum instaurat. Omnia ergo ista laudant illum, siue in statu, siue in motu, siue de terra deorsum, siue de cælo sursum, siue in vetustate, siue in renouatione. Cū vides hæc & gaudes, & attolleris in artificem, & inuisibilia eius per ea quæ facta sunt intellecta contueris, confessio eius est in cælo & in terra, id est, confiteris ei de rebus terrenis, confiteris ei de rebus cælestibus: & quia ipse fecit omnia, & melius illo, non est aliquid, quicquid fecit infra illum est, & quicquid in his placet minus est quàm ipse. Non ergo ita tibi placeat quod fecit, vt recedas ab eo qui fecit.

cit. Sed si amas quod fecit, multò magis ama eū qui fecit. Si pulchra sunt quæ fecit, quantò magis pulcher est qui fecit? Confessio eius in cælo & in terra. Et exaltabit cornu populi sui. Modò cornu populi sui humile est in trituris, in tribulationibus, in tentationibus, in tunctione pectorū. Quando exaltabitur cornu populi sui? Quando venerit ipse Dominus, & ortus fuerit sol noster, non iste qui oculis videtur & oritur super bonos & malos, sed ille de quo dicitur, Vobis qui timetis Deum, orietur sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius: & de quo dicturi sunt superbi & impij, Iustitiæ lumen non illuxit nobis, & sol non est ortus nobis. Ipse erit æstas nostra. Modò fructus per hybernū tempus in radice non apparent. Attendis quasi aridas arbores per hyemem. Qui non nouit videre, aridam putat vitem, & fortè iuxta est quæ verè aruit. Similes sunt ambæ per hyemem, illa viuit, illa mortua est: sed illius vita & illius mors in abscondito est. Aestas procedit vita illius clarificatur, mors illius manifestatur. Procedit honor fo-

PSYCHAGOGIAE

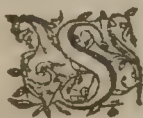
liorum, fecunditas fructuum: vesti-
tur vitis in facie ex eo quod habet in
radice. Ergo modò fratres tales su-
mus, quales sunt & alij homines.
Quomodo nascuntur, manducant,
bibunt, viuunt, & vestiuntur, tran-
sigunt vitam istam: sic & sancti. Alii
quando res ipsæ decipiunt homines,
& ipsi dicunt, Ecce postquàm hic cœ-
pit esse Christianus, nunquid non ei
dolet caput? Aut quia Christianus
est quid habet plus quàm ego? O vis
tis arida, attendis iuxta te vitem nu-
dam in hyberno, sed non aridam per
æstatis vim. Veniet Dominus ho-
nor noster, qui latebat in radice: &
tunc exaltabit cornu populi sui, post
captiuitatem in qua mortaliter viu-
mus. Vnde dicit Apostolus, Nolite
ante tempus iudicare, donec veniat
Dominus, qui illuminabit abscondi-
ta tenebrarum, & tunc laus erit vni-
cuique à Deo. Sed dicis mihi, Vbi est
radix mea? vbi est fructus meus? Si
credis nosti vbi est radix tua. Ibi est
enim vbi est fides tua, vbi est spes &
charitas tua. Audi Apostolum, Mor-
tui enim estis. Quasi per hyemē mor-
tui apparebant. Audi quia viuūt. Et
vita

LIBER III. 139

vita vestra abscondita est, inquit, cū Christo in Deo. Ecce vbi habes radicem. Quando ergo honore ornaberis? quando fœcūdaberis fructu? Audi illum sequentem, Cū Christus apparuerit vita vestra, tūc & vos apparebitis cum ipso in gloria.

PSYCHAGOGIÆ
LIBER QVARTVS,
decerptus ex scriptis beati Gregorij Papæ.

Ex libro primo moralis expositionis in Iob, super his verbis, Vir erat in terra Hus, nomine Iob. C A P. I.

I Iob dolens, & Hus cōsiliator dicitur, non imo meritò per vtraque nomina electus quisque figuratur: quia nimirum consiliatorem animū inhabitat, qui dolens de præsentibus ad æterna festinat. Nam sunt nonnulli qui vitam suam negligunt: & dum transitoria appetunt, dum æterna vel non intel-

M 7 ligunt,

PSYCHAGOGIAE

ligunt, vel intellecta contemnunt,
nec dolorem sentiunt, ne habere
concilium sciunt. Cumque superna
quæ amiserunt non considerant, esse
se (heu miseri) in bonis infimis fe-
lices putant. Nequaquam enim ad
veritatis lucem (cui conditi fuerant)
mentis oculos erigunt: nequaquam
ad contemplationem patriæ eternæ,
desiderij aciem tendunt: sed semet-
ipsos in his ad quæ proiecti sunt, de-
ferentes, vice patriæ diligunt exili-
um quod patiuntur: & in cæcitate
quam tolerant, quasi in claritate lu-
minis exultant. At contra electorum
mentes dum transitoria cuncta nula
esse conspiciunt, ad quæ sint condi-
tæ exquirunt: cumque eorum satisfac-
tioni nihil extra Deum sufficit, ipsa
inquisitionis exercitatione fatigata
illorum cogitatio, in conditoris sui
spe & contemplatione requiescit:
supernis interseri ciuibus appetit: &
vnusquisque eorum adhuc in mun-
do corpore positus, mente tamen
extra mundum surgit: ærumnam
exilij quam tolerat, deplorat: & ad
sublimen patriam incessantibus se a-
moris stimulis excitat. Quum ergo
do

dolens videt quàm sit æternū quod
perdidit, inuenit salubre consilium,
temporale hoc despicere quod per-
currit. Et quo magis crescit consilij
scientia vt peritura deserat, eo auge-
tur dolor quòd nec dum ad manus
rapertingat. Vnde bene per Salomo-
nem dicitur, Qui addit scientiam, ad-
dit & dolorem. Qui enim scit iam
summa quæ non habet adhuc, ma-
gis de infimis in quib⁹ retinetur, do-
let. Recte ergo in terra Hus habitare
Iob dicitur: quia in sciētiae cōsilio ele-
cti vniuscuiusq; dolēs anim⁹ tenetur.

*Idem pater Gregorius quarto Li-
bro suæ moralis expositionis in Iob,
super his verbis, Qui edificant sibi
solitudines, sic ait.*

Sancti viri quia nihil huius munda-
di appetūt, nullis procul dubio in cor-
de tumultibus premūtur: ònes quip-
pe inordinatos desideriorum motus
à cubili cordis manu sanctæ confide-
rationis eijciunt: & quia transitoria
cuncta despiciunt, ex his nascentes
cogitationum insolentias non patiū-
tur: solam namque æternam patri-
am appetunt: & quia nulla huius

PSYCHAGOGIAE

mundi diligunt, magna mentis tranquillitate pirfruuntur. Vnde & recte dicitur, Qui ædificant sibi solitudines. Solitudines quippe edificare, est à secreto cordis terrenorum desideriorum tumultus expellere, & v intentione æternæ patriæ in amorē intimæ quietis anhelare. An non cūctos à se cogitationum tumultus expulerat qui dicebat, Vnāperijā Domino hanc requiram: vt in hātem in domo Domini, omnibus diebus vitæ meæ? A frequentia quippe terrenorum desideriorum fugerat, & ad magnam solitudinē semetipsum cōtulerat: vbi eo tutius nihil extraneū conspiceret quo incompetens nihil amaret. A tumultu rerum corporalium magnum quendam secessum petierat quietam mētem: in qua tātopurius Deum cerneret, quanto hūcum se solo solum inueniret.

Rursum libro vigesimo tertio super his verbis, increpat quoque per dolorem in lectulo, ita dicit.

Lectulus vel stratum, requies temporalis accipitur, sicut scriptum est, Vniuersum stratum eius versasti in infir

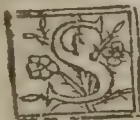
Infirmirate eius. Cū enim quisque
curis secularibus fatigatus, deserere
per diuinam gratiam huius mundi
itineria laboriosa cupit, & compungi
tur: cogitare solet quomodo præsens
tis vitæ desideria fugiat, & ab eius la
boribus requiescat: sibiq; mox desi
deratæ quietis ordinē quærit, & ve
lut quoddam stratū à cūctis labori
bus cessationis locū inuenire cōcupis
cit. Sed quia in hac vita adhuc homo
posi^t, in cuiuslibet ordinis loco, in
cuiuslibet secreti secessu viuere sine
tētationibus nullaten⁹ potest: plerū
que in id quod ad requiē cōstruitur,
maior dolor tētationis inuenitur.
Recte ergo per prophetam dicitur,
Vniuersum stratū eius versasti in in
firmitate eius. Ac si diceret, Omne
quod hic sibi parauit ad requiē, hoc
ei mutast occulto iudicio ad pertur
bationē, Quod pio quidē die cōsilio
agitur vt hui⁹ peregrinationis tēpo
re electorū vita turbetur. Via quip
pe est vita præsens, qua ad patriā ten
dimus: & idcirco hic occulto iudicio
frequēti perturbatiōe cōterimur, ne
viā pro patria diligamus. Solēt enim
nōnulli viatores cū amœna fortas
se

PSYCHAGOGIAE

se in itinere prata conspiciunt, perge
di moras innectere, et à cæpti itineris
rectitudine declinare: eorūque gres
sus tardat pulchritudo itineris, dum
delectat. Electis ergo suis ad se perge
tibus Dominus huius mundi iteras
perū facit, ne dum quisque vitæ præ
sentis requie quasi amœnitate vi pas
citur, magis eū diu pergere quàm ci
tò peruenire delectet: ne dum obles
catur in via, obliuiscatur quod desis
derabat in patria. Quia ergo in hac vi
ta omnis nostra (quā fortasse paraui
m^o) requies turbatur, rectē dicitur,
Increpat quoq; per dolorē in lectulo
id est, in præsentis vitæ requie, vel tē
tationis nos stimulis, vel flagelli affli
ctione cōturbat. Nā sæpè human^o a
nim^o quālibet breui tempore sine tē
tatione in bonis studijs fuerit, mox
de eisdē studijs in quib^o quiescēdo se
exerit, & de ipsis virtutib^o quib^o mul
tiplicari nititur, dū proficere se sentit
elevator. Vnde pio rectoris nostro mo
deramine impulsu tentationis affli
citur: vt in eo ipsa profect^o sui elatiq;
comprimatur.

Ex Libro quarto moralis exposi
tio

tionis in Iob, super his verbis, Obte-
nebrentur stelle caligine eius (vi-
delicet noctis, hoc est, prauaricatio-
nis qua in Adā omnes peccauerūt.)
Expectet lucem, & non videat, nec
ortum surgentis auroræ. CAP. II.

Aepè mens quæ aduersa
multa & fortia superat, v-
num in se & fortasse mini-
mū quāuis magna inten-
sione inuigilet, nō expugnat. Quod
diuina nimirū dispensatione agitur:
ne ex omni parte virtutib⁹ splendēs,
in elationem subleuetur: vt dum in
se paruū quid reprehēibile videt, et
tamē hoc subigere nō valet, nequā
quā sibi sed authori victoriā tribuat
in his quę subigere fortiter valet. Vn-
de et bene dicitur, Obtenebrētur stel-
læ caligine ei⁹. Stellæ quippe hui⁹ no-
ctis caligine obtenebrantur, quando
& hi qui magnis iā virtutibus splen-
dent, adhuc de obscuritate culpæ ali-
quid retinentes sustinent: vt etiā ma-
gna vitæ claritate luceāt, & tamē ad-
huc noctis reliquias nolentes trahāt.
Quod ad hoc (sicut dictū est) agitur,
vt mēs proficiens ad virtutē iustitiæ,
sua

PSYCHAGOGIAE

sua meliùs infirmitate roboretur:
 & inde veriùs in bonis luceat, vnde
 eam etiam nolentem parua reprehē
 sibilis humiliter obscurant . Vnde
 & bene quum Israëlitico populo
 percepta promissionis terra diuide
 retur, Ephraim tribui Chananæus
 gentilis populus non occisus, sed fa
 ctus tributarius dicitur, sicut scriptū
 est, Habitauit Chananæus in medio
 Ephraim tributarius . Quid enim
 Chananæus gentilis videlicet popu
 lus, nisi vitium significat ? Et sæpe
 magnis virtutibus terram promiss
 ionis ingredimur, quia spe intima
 de æternitate roboramur: sed dum
 inter acta sublimia vitia quædā pars
 ua retinemus, quasi Chananæum vi
 uere in terra nostra cōcedimus. Qui
 tamen tributarius efficitur: quia hoc
 ipsum vitium quod subigere nō pos
 sumus, ad vsum nostræ vtilitatis hu
 militer retorquemus: vt eo de se mēs
 & in summis vilia sentiat, quo suis vi
 ribus etiam parua quæ appetit, non
 expugnat. Vnde & bene rursus scri
 ptum est . Hæ sunt gentes quas Do
 minus dereliquit, vt erudiret in eis Is
 raëlem. Ad hoc namque quædam mi

mina

LIBER IIII.

143

nima vitia nostra retinentur, vt sese
nostra intentio sollicitam in certamis
ne semper exerceat, & eo de victoria
non superbiat, quo viuere in se hos-
tes conspiciat, a quibus adhuc vinci
formidat. Israel ergo reseruatis genti-
bus eruditur, quando in quibusdam
minimis vitijs elatio virtutis nostræ
comprimitur, & in paruis sibi resis-
tentibus discit quod ex se maiora nō
subigit. Hoc tamen quod dicitur,
Obtenebrentur stellæ caligine eius.
Intelligi & aliter potest. Nox quip-
pe illa, consensus videlicet ad culpā,
quæ ad nos primi parentis est excels-
su propagata, mentis nostræ oculum
tanta obcuritate perculit, vt omnis
homo in huius vitæ exilio cæcitate
sua tenebris pressus, quantalibet vi-
ad æternitatis lumē intenderit, pene-
trare non possit. Post culpam nam-
que damnati peccatores nascimur, at-
que ad hanc vitam cū mortis nostræ
merito venimus: & quum ad super-
næ lucis radium aciem mentis erigim-
us, ipsa infirmitatis nostrę obscuri-
tate caligamus. Et quidem multi in
hac infirmitate carnis tāta virtute ro-
borati sunt, vt resplendere mundo
qua-

PSYCHAGOGIAE

quasi stellæ potuerint: multi in tenebris vitæ præsentis dū superiora de se exēpla exhibent, astrorū more nobis desuper lucent, sed quātalibet coruscatione operis fulgeant, quantolibet se igne cōpunctionis accendāt, nimirū constat quia dum corruptibili ad huc carne grauati sunt, æternū lumē sicut est, videre nequaquā possunt. Dicat ergo, Obtenebrentur stellæ caligine eius: id est, etiam illi in cōtēplatione sua, antiquæ noctis adhuc tenebras sentiant, de quibus nimirū constat, quòd humano generi in hui⁹ vitæ caligine virtutum suarū iam radii expandant: quia & si mente iā ad summa exiliunt, adhuc tamen in infimis primæ culpæ pōdere grauātur. Vnde fit vt & foris exēpla lucis velut astra præbeāt & tamē intus vsq; ad fixæ visionis certitudinē, pressi noctis caligine nō ascēdāt. Sæpe autē ita mens accenditur, vt quamuis in carne sit posita, in Deū tamē omni subiugata carnali cogitatione rapiatur: nec tamen Deū sicut est, conspicit: quia hanc nimirū (sicut dictum est) in carne corruptibili pondus primæ damnationis præmit. Sæpe etiā ita vt

est

est absorberi desiderat: ut eternā vitam (si possit fieri) sine interuētu corpore mortis attingat. Vnde Apostolus Paulus cum ardentem internā lucē quēreret, sed tamen ut cūq; exterioris mortis damna formidaret, ait, Quādiu sum⁹ in hoc habitaculo, in gemiscim⁹ grauati: eò quod nolum⁹ expoleari, sed superueſtiri, ut absorbeatur quod mortale est à vita. Sane citigitur viri videre verum mane appetunt: (et si concedatur) etiam cum corpore illud attingere lucis intimæ secretum volunt. Sed quantolibet ardore intētionis exilient, adhuc antiqua nox aggrauat: & corruptibiles hui⁹ carnis oculos quos hostis callid⁹ ad cōcupiscētiā aperuit iustus iudex à contuitu interni sui fulgoris premit. Vnde & bene subditur, Expectet lucē & nō videat, nec ortū surgentes auroræ. Quātalibet nāque intentione adhuc peregrina mens satagat, videre lucem sicut est nō valet: quia hāc ei cæcitas suæ dānationis abscondit. Ortus vero auroræ, est illa noua natiuitas resurrectionis, qua facta ecclesia etiā carne suscitata oritur ad cōtemplādū lumē æterinitatis. Si enim ipsa

PSYCHAGOGIAE

ipsa carnis nostræ resurrectio quasi quædam natiuitas non esset, de ea veritas non dixisset, In regeneratione quum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ. Esse ergo hanc ortum vidit, quam regenerationem vocauit. Sed quantalibet virtute electi nunc fulgeant, quæ erit illa nouæ natiuitatis gloria, penetrare nequeunt, qua tunc cum carne ad contemplandum æternitatis lumen ascendunt. Vnde & Apostolus Paulus ait, quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit deus diligentibus se. Dicat ergo, Expectet lucem & non videat, nec ortum surgentis aurore: quia spontaneo vitio tenebrata nostra infirmitas, nisi prius per mortem poenæ suæ debitum soluat, claritatem lucis internæ non penetrat.

Ex eodẽ Libro quarto moralis expositionis in Iob, super his verbis, Ibi (videlicet in intimo sinu diuinæ lucis) requieuerunt fessi robore, & quondam vincti pariter sine molestia: paruus & magnus ibi sunt.

CAPVT III.

Oma

Mnes qui in hoc mūdo
fortes sunt, robore quasi
fortes sunt, non robore
defessi: qui verò in au-
thoris sui amore robo-
rantur, quo magis in concupita Dei
fortitudine conualescunt, eo à pro-
pria virtute deficiūt. Et quo robusti
us æterna appetunt, eo à tēporalibus
salubri defectiōe lassantur. Hinc psal-
mista amoris sui fessus robore dice-
bat, Defecit in salutare tuum anima
mea. In salutare enim Dei proficien-
do defecerat: quia æternitatis lucem
desiderās, à carnis iam fiducia fract⁹
anhelabat. Hinc rursum dicit, Cōcu-
piuit & defecit anima mea in atria
Domini. Qui nimirum cūm diceret
cōcupiuit, recte subdidit, & defecit:
quia valde minor est diuinitatis con-
cupiscētia, quā nō mox etiā proprius
sequitur defectus. Qui enim ad appe-
tenda æternitatis atria accenditur,
dignum profecto est vt ab hoc tēpo-
ralitatis amore lassetur: vt tanto fri-
gescat à studio seculi, quanto surgit
ardentior in amorem Dei. Quem scī
licet si perfecte arripit, mūdum etiā
plene derelinquit: & eo temporalis

N

bus

PSYCHAGOGIAE

bus funditus moritur, quo ad super
nam vitam altius afflatu æternitatis
animatur. An non robore suo fessam
se inuenerat quæ dicebat, Anima
mea liquefacta est vt dilectus locu
tus est? Quia nimirum mens dum
occulte locutionis aspiratione tangi
tur, à statu suæ fortitudinis infirma
ta, ipso quo absorbetur desiderio li
quatur: & inde se apud semetipsam
fessam inuenit, vnde vltra se esse con
spicit fortitudinem quam conscen
dit. Hinc propheta quum visionem
Dei se conspexisse diceret, adiunxit,
Elangui, & ægrotaui per dies pluri
mos: quia cum ad virtutem mens as
tringitur, à fortitudine propria caro
lassatur, Hinc iacob qui angelum te
nuit, vno mox pede claudicauit: quia
qui vero amore sublimia respicit iam
in hoc mundo duplicibus incedere
desiderijs nescit. Vno enim pede ins
nititur, qui solo Dei amore roborat
tur: & necesse est vt alius marcescat:
quia mentis virtute crescente, opor
tet procul dubiò vt carnis fortitudo
torpescat. Beatus igitur lob alta fide
lium corda respiciat, atque perpens
dat quem sinum intime quietis inue

adit

niunt, dum à viribus proprijs in De
um proficiendo lassantur : & dicat,
Ibi requieverunt fessi robore. Ac si
apertè insinuet dicens, Illic requies
lucis remunerat, quos hic interius
recreans profectus fatigat. Nec mo-
uere debet quod lucē nominans, ne
quaquā subdit, in hac, sed ibi. Quām
enim continere electos cōspicit, qua
si locum nostrum hanc esse depre-
hendit. Vnde Psalmita cū incom-
mutabilitatem æternitatis aspiceret
dicens, Tu autem idem ipse es, & an-
ni tui non deficient: hanc electorum
locum esse denunciat subdens, Filij
seruorum tuorum habitabunt ibi.
Deus enim qui sine situ omnia con-
tinet, nobis ad se venientibus locus
non localis manet. Ad quem locum
dum pertingimus, etiam in hac vita
mentis nostrę tranquillitas quanta
fuerit perturbatio videmus: quia et
si iam iusti in prauorum comparatio
ne quieti sunt, in æstimatione tamen
quietis intimæ omnimodo quietinō
sunt. Vnde & benè subditur, Et quō
dā vincti pariter sine molestia. Iustos
enim quamuis null⁹ desideriorū car-
naliū tumult⁹ possideat: duris tamē

PSYCHAGOGIAE

vinculis eos in hac vita positos suæ molestia corruptionis ligat. Scriptū quippe est, Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimat terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Eo itaque ipso quo adhuc mortales sunt, corruptionis suæ pondere grauantur, & astricti molestia vincti sunt: quia in illam adhuc libertatem vitæ incorruptibilis non exurgunt. Aliud namque de mente, aliud de corpore tolerant: & contra semetipsos, quotidie interno certamine desudant. An non duro molestiæ vinculo ligantur: quorum nimirum mens sine labore ignorātia soluitur, & non nisi cum studio laboris eruditur? Quæ coacta erigitur, libens iacet, ab infimis vix leuatur, & tamen eleuata protinus labitur: semetipsam laboriosè vincendo superna cōspicit: sed reuerberata lumen quod se irradiauerat refugit. An non duro molestiæ vinculo ligantur, quos cū accesus spiritus ad sinum pacis intimæ pleno desiderio pertrahit, feruente certamine caro perturbat? Quæ etsi iam ante faciē velut ex aduerso acie erecta non obuiat, adhuc tamen à

mentis dorso quasi captiua submur-
murat: & quamuis timendo, tamen
turpi strepitu in corde speciem pul-
chræ quietis fœdat. Electi igitur etſi
valenter omnia ſuperant, cū ſecu-
ritatem pacis eternæ deſiderant, gra-
uis eis eſt moleſtia adhuc habere
quod vincant. Qui his exceptis etiã
ea vincula ſuſtinent quæ grauis exte-
rius neceſſitas aſtringit: eſurare quip-
pe, ſitire, laceſcere, vincula corruptio-
nis ſunt: quæ ſcilicet ſolui nequeunt,
niſi cū in illam immortalitatis glo-
riam noſtra mortalitas permutatur.
Replemus etenim refectionibus cor-
pus, ne extenuatū deſiciat: extenua-
mus abſtinentia, ne nos repletum
premat. Vegetamus hoc motibus,
ne ſitu immobilitatis intereat: ſed ci-
tius hoc collocando ſiſtimus, ne ipſa
ſua vegetatione ſuccumbat. Adiu-
mentis hoc veſtium tegimus, ne fri-
gus interimat: & quæſita adiu-
ta proijcimus, ne calor exurat. Tot
igitur diuerſitatibus occurrentes,
quid aliud agimus, quàm corrupti-
bilitati ſeruimus: vt ſaltē multiplici-
tas impenſi obſequij corpus ſuſtine-
at, quod anxietas infirmæ mutabili-

PSYCHAGOGIAE

tatis grauat? Vnde bene per Paulum dicitur, Vanitati enim subiecta est creatura non volens, sed propter eum qui subiecit eam in spe: quia & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Vanitati quippe creatura non volens subditur, quia homo qui ingenitæ constantiæ statutum volens deseruit, præssus iustæ mortalitatis pondere nolens mutabilitatis suæ corruptioni seruit. Sed creatura hæc tunc à seruitute corruptionis eripitur, cum ad filiorum Dei gloriam incorrupta resurgendo subleuatur. Hic itaque electi molestia vincti sunt: quia adhuc corruptionis suæ pœna deprimuntur. Sed quum corruptibili carne exuimur, quasi ab his quibus nunc astringimur, molestiæ vinculis relaxamur. Præsentari namque iam Deo cupimus: sed adhuc mortalis corporis obligatione præpedimur. Iure ergo vincti dicimur, quia adhuc incessum nostri desiderij ad Deum liberum non habemus. Vnde benè Paulus æterna desiderans, sed tamen adhuc corruptionis suæ sarcinas portans,

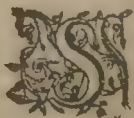
tans, vinctus clamat, Cupio dissolui, & esse cum Christo. Dissolui enim non quæreret, nisi se procul dubio vinctum videret. Sed quia quòd valde mens amat, etiam in sermone sæpiùs replicat: beatus Iob qui æternæ pacis frequentiam diligens conspicit, descriptioni eius adhuc inservit, dicens, Parvus & magnus ibi sunt. Quia in hac vita nobis est discretio operum, erit in illa procul dubiò discretio dignitatum: ut quòd hic alius alium meritò superat, illic alius alium retributione transcendat. Vnde in Evangelio veritas dicit, In domo patris mei mansiones multæ sunt. Sed in eisdem multis mansionibus erit aliquo modo ipsa retributionum diuersitas concors: quia tanta vis amoris in illa pace nos sociat, ut quod in se quisque non acceperit, hoc se accepisse in alio exultet. Vnde & non æquè laborantes in vinea, æquè cuncti denarium sortiuntur. Et quidem apud patrē mansiones multæ sunt, & tamen eundem denarium dispares laboratores accipiunt: quia vna cunctis erit beatitudo lætitiæ, quâuis nō vna sit omnib⁹

PSYCHAGOGIAE

sublimitas vitæ. Paruum & magnū
in hac luce conspexerat, qui ex voce
capitis dicebat. Imperfectum meum
viderunt oculi tui, & in libro tuo om-
nes scribentur. Paruum & magnum
conspexerat cū dicebat, Benedixit
omnes timentes se Dominus pusilla
los cum maioribus.

*Ex Libro quinto moralis expositi-
onis in Iob, super his verbis, Quare
data est misero lux, & vita his qui
in amaritudine animæ sunt.*

CAPVT. IIIL.

Sapienter Ancti viri quū sibi sup-
petere prospera huius
mundi conspiciunt, pau-
uida suspicione turbantur. Timent enim ne hic
laborum suorum fructus recipiant:
timent ne quod diuina iustitia latens
in eis vulnus aspiciat, & exteriorib⁹
eos muneribus cumulans, ab intimis
repellat. Cū verò taciti cogitāt quōd
nec bona agunt, nisi vt soli Domino
placeant, nec in ipsa affluentia suæ
prosperitatis exultant: minus quidē
de prosperis occulta contra se iudicia
metuūt sed tamē cadē prospera, quia
scab

se ab intima intentione præpediunt, ægre ferunt, & moleste præsentis vitæ blandimēta tolerāt, quia per hæc se vtcunque tardari in interno desiderio non ignorāt. Plus enim in hoc mūdo honor quàm despectio occupat: & magis prosperitatis sublimitas, quàm necessitatis aduersitas grauat. Per hanc namque nonnunquā cūm homo exterius premitur, ad cōcupiscenda quæ intus sunt liberiùs relaxatur: per illam verò animus dū multis parere cogitur, à desiderij sui cursu retinetur. Vnde fit vt sancti viri magis in hoc mundo prospera quàm aduersa formident. Sciunt namque, quia mens dum blanda occupatione premitur, aliquando libens ad exteriora deriuatur. Sciunt quia sæpe sic hanc clandestina cogitatio decipit, vt quomodo permutetur ignoret. Pensant autem quæ sint interna bona quæ cupiunt, & cognoscunt quàm nihil sit ōne quod blādū tēporaliter arridet: cūcta q̃; huius mundi prospera mense corū eò ægre tolerat, quo supernæ felicitatis est amore sauciata, tanto q̃; magis in præsentis dulcedinis aspernatione erigitur, quāto

PSYCHAGOGIAE

hanc conspicit quia furtiuè sibi in æternæ gloriæ despectu blanditur. Vnde & beatus Iob, cum supernam requiem contēplatus diceret, Paruus & magnus ibi sunt, adiungit. Quare data est misero lux? In scriptura sacra nonnunquam lucis appellatione prosperitas, noctis autem nomine, huius mundi aduersitas designatur. Vnde & benè per Psalmistam dicitur, Sicut tenebræ eius, ita et lumen eius. Quia enim sancti viri ita prosperitatem seculi despicientes calcant, sicut aduersitatem eius calcantes tolerant: per magnam mentis celsitudinem mundi sibi & aduersa & prospera substernentes dicunt Sicut tenebræ eius, ita lumen eius. Ac si apertè dicant. Sicut intentioni nostræ fortitudinem, eius tristitia non premunt: ita hanc nec blanda corrumpunt. Sed quia hæc (vt diximus) bonorum mentē etiam cum non subleuant, perturbant: sancti viri qui se in huius exilij ærumna miseros cognoscunt, clarescere in eius prosperitate refugiunt. Vnde bene nunc dicitur, Quare data est misero lux? Lux enim miseriis datur, quando hi qui sublimia cōtēplan

plantes, esse se in hac peregrinatione
miseros agnoscūt, claritatē transitō-
riæ prosperitatis accipiunt. Et quum
valde defleant quia tardē ad patriam
redeunt, tolerare in super honoris o-
nera compelluntur. Amore eos æter-
norum conterit, & gloria de tempo-
ralibus arridet. Qui dum cogitant
quæ sint quæ in infimis tenēs, & quæ
sint quæ de sublimibus non vident,
quæ sint quæ se in terra fulciunt, quæ
autē de celestibus perdiderunt, pro-
speritatis suæ mœrore mordentur:
quia etsi vidēt nequaquam ab ea se
funditus opprimi, pēsant tamē solici-
tē cogitationē suam in amore Domi-
ni & in eius dispēlatione partiri. Vnde
benē cūm dicit, Quare data est mi-
sero lux? protinus adiūgit, Et vita his
qui in amaritudine sunt? In amaritu-
dine quippe animæ sunt omnes ele-
cti, qui vel punire flendo non desi-
nūt quæ deliquerūt: vel graui se mœ-
rore afficiunt, quia longē huc à facie
conditoris proiecti, adhuc in æternæ
patriæ gaudijs non sunt. De quorū
corde benē per Salomonem dicitur.
Cor q̄ nouit amaritudinē aīæ suæ in
gaudio illi⁹ nō miscebitur extrane⁹.

PSYCHAGOGIAE

In amaritudine nāque sunt & corda reproborum, quia ipsis etiam pravis suis desiderijs affliguntur: sed eandem amaritudinem nesciunt, quia pensare quod tolerant, sponte sua ex cæcari non possunt. At contra cor bonorum amaritudinem suam novit: quia erumnā exilij in qua proiec- tum laceratur intelligit: & quā sint tranquilla quæ perdidit, quā confusa in quibus cecidit, sentit. Sed hoc amaricatum cor ad gaudium suum quandoque reducit, atque in eius gaudio extraneus nō miscetur, quia is qui nunc ab hoc mœrore cordis forās se per desideria seculi eijcit, seclusus tunc ab illa intima eius solē- nitate remanebit. Hi itaque qui in amaritudine animæ sunt, mori mun- do funditus concupiscunt: ut sicut in seculo ipsi nihil appetunt, ita iam à seculo nulla obligatione teneantur.

*Ex eodē Libro quinto moralis ex-
positionis in Iob, super his verbis,
Ad me dictum est verbum abscondi-
tum, & quasi furtivè suscepit auris
mea venas susurrij eius.*

CAPVT. V.

Pos

Otest per verbum absconditum allocutio intimæ aspirationis intelligi: de qua Iohannes dicit, Vnctio eius docet vos de omnibus. Quæ nimirum aspiratio humanam mentem tangendo subleuat: & temporales cogitationes depri-
mens, æternis hanc desiderijs inflammat: vt nihil ei iam nisi quæ superna sunt libeat: & cuncta quæ inferius de humana perstrepunt corruptione, contemnat. Absconditum ergo verbum audire, est locutionem sancti spiritus corde concipere. Quæ profecto sciri non potest, nisi à quo haberi potest. Et quoniam valde in humano genere pauci sunt, qui à desideriorum carnalium sorde purgati, ad perceptionem sancti spiritus ipsa hac purgatione dilatantur, verbum hoc absconditum dicitur: quia illud à quibusdam procul dubio in corde concipitur, quod à maxima hominum parte nescitur. Vel certè hæc ipsa afflatio sancti spiritus, verbum absconditum est: quia sentiri potest, sed strepitu locutionis exprimi non potest. Quum igitur diuina

PSYCHAGOGIAE

aspiratio sine strepitu mentem subleuat, verbum absconditum auditur: quia sermo spiritus in aure cordis silenter sonat. Vnde & subditur, Et quasi furtiuè suscepit auris mea susurrij eius. Venas superni susurrij auris cordis furtiuè suscipit: quia subtilitatem locutionis intimæ afflata mens & raptim & occultè cognoscit. Nisi enim se ab exterioribus abscondat, interna non penetrat. Occultatur autem vt audiat, & audit vt occultetur: quia & subtracta visibilibus, inuisibilia conspicit, & repleta inuisibilis visibilia perfectè contemnit. Venas itaque diuini susurrij furtiuè audire est occultos diuinæ aspirationis modos tenuiter & latenter cognoscere. Quamuis adhuc vel susurrium, vel venas susurrij intelligere realiter valeamus. Qui enim susurrat, occultè loquitur, & vocem non exprimit, sed imitatur. Nos ergo quousque carnis corruptione premimur, nullo modo claritatem diuinæ potentiae sicut in se incommutabilis manet videmus: quia acies infirmitatis nostræ non sustinet hoc quod de eius æternitatis radio super

LIBER IIII.

151

nos intolerabiliter fulget. Quum ergo se nobis omnipotēs Deus per rimas contemplationis indicat, nequaquam nobis loquitur, sed susurrat: quia etsi se plenē non intimat, quidā tamen de se humanæ menti manifestat. Tunc autem nequaquam iā susurrat, sed loquitur: cū eius nobis species certa reuelatur. Hinc est enim quod in euāgelio veritas dicit, Palam de patre meo annunciabo vobis. Hinc Ioannes ait, Videbimus eū sicuti est. Hinc Paulus dicit, Tū cognoscā sicut & cognitus sum. Nūc autem diuinum susurriū tot ad nos venas habet, quot creatis operibus ipsa diuinitas præsidet. Dum enim cuncta quæ sunt creata cernimus, in creatoris admirationē subleuamur. Nam sicut aqua leniter fluens, rimata per venas quæritur vt augeatur, tantoque se latius fundit, quanto venas apertiores inuenerit: ita nos dum studiosē diuinitatis noticiam ex creaturæ eius consideratione colligimus, quasi susurrij illius ad nos venas aperimus: quia per hoc quod factū cernimus, virtutem creatoris admiramur: & per ea quæ sunt in publico,

PSYCHAGOGIAE

blico, illud ad nos emanat quod latet
in occulto. Quasi enim per quendam
ad nos sonitum erumpit, dum con-
sideranda nobis sua opera ostendit:
in quo semetipsum vtcunque indi-
cat, dum quam sit incomprehensi-
bilis manifestat. Quia igitur consi-
derare eum dignè non possumus, nō
eius vocem sed vix susurrium audie-
mus: plenè enim perpendere neque
ipsa quæ sunt creata sufficimus. Re-
ctè autem dicitur, Quasi furtivè su-
scepi auris mea venas susurrij eius.
Proiecti quippe à paradisi gaudijs,
& cæcitatæ pœna mulctati, vix susur-
rij venas apprehendimus: quia ipsa
quoque mira eius opera raptim te-
nuiterque pensamus.

Ex Libro sexto moralis exposi-
tionis in Iob, super his verbis, Ingre-
dieris in abundantiā sepulchrū, sicut
infertur aceruus in tempore suo.

C A P. VI.

Orest per sepulchrum
non solum in hac vita
nostra contēplatio, sed
etiā quies eternę & in-
timæ retributionis in-
telligi:

telligi: in qua tãtò verius quiescitur,
quantò in nobis corruptionis vita
perfectius necatur. In abundantia
ergo sepulchrũ ingreditur: qui post
congesta vitæ præsentis opera, mus-
tabilitati suæ plenè mortuus, in se-
creto veri luminis occultatur. Vnde
& per Psalmistam dicitur, Abscon-
des eos in abscondito vultus tui, à cõ-
turbatione hominum. Quod bene
etiam comparatio adiuncta commẽ-
dat, cùm dicitur, Sicut infertur acer
uus in tempore suo. Frumentum
quippe in segete sole tangitur, quia
in hac vita humana anima respectu
superni luminis illustratur: pluuias
percipit, quia veritatis eloquio pin-
guescit: ventis concutitur, quia ten-
sationibus exercetur: & secum cres-
centes paleas portat, quia nequios
rem contra se quotidie vitam pec-
cantium tolerat: atque ad aream de-
ductum triturationis pondere pre-
mitur, vt à palearũ cõnexionem solua-
tur: quia mens nostra cælesti discipli-
næ supposita, dum correctionis fla-
gella percipit, à societate carnalium
mundior recedit: & relictis paleis
ad horreum ducitur, quia foris res

PSYCHAGOGIAE

manentibus reprobis, electa anima
ad supernae mansionis gaudia æter-
na subleuatur. Bene ergo dicitur,
Ingredieris in abundantia sepul-
chrum, sicut infertur aceruus in
tempore suo: quia dum post affli-
ctionem iusti præmia patriæ cæles-
tis inueniunt, quasi post pressuras
ad horreum grana deferuntur: & in
alieno quidem tempore percussio-
nes sentiunt, sed in suo à percussio-
ne requiescunt. Electis quippe alie-
num tempus est vita præsens. Vnde
& quibusdam adhuc infidelibus
veritas dicit, Tempus meum
nondum aduenit, tempus autem
vestrum semper est paratum. Et rur-
sum, Hæc est hora vestra & pote-
stas tenebrarum. Sepulchrum ergo
in tempore suo sicut frumenti acer-
uus ingreditur: quia ille æternam
requiem percipit, qui prius hic ut ab
exurendis paleis liber sit, disciplinæ
pressuras sentit.

Idem pater Gregorius octauo Li-
bro suæ moralis expositionis in Iob.
super his verbis, Donec impleatur
os tuum risu, & labia tua iubilo,
seria

Scribit in hunc modum:

Os iustorum tunc risu replebitur, quum eorum corda finitis peregrinationum fletibus, æternæ lætitiæ exultatione satiabuntur. De hoc risu discipulis veritas dicit, Mundus gaudebit, vos autem contristabimini: sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Et rursus, Videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. De hoc risu sanctæ ecclesiæ Salomon ait, Ridebit in die nouissimo. De hoc iterum dicit, Timentem Deum bene erit in extremis. Non autem tunc risus erit corporis, sed risus cordis. Risus enim nunc corporis de lasciuiâ venit dissolutionis: nam risus cordis tunc de lætitiâ nascetur securitatis. Cùm ergo electi omnes implentur gaudio manifestæ contemplationis: quasi ad hilaritatem risus exiliunt ex ore mentis. Iubilum verò dicimus, cùm tantam lætitiâ corde concipimus, quantam sermonis efficacia non explemus: & tamen mentis exultatio hoc quod sermone non explicat, ore
so

PSYCHAGOGIAE

sonat. Bene autem os risu impleri dicitur, & labia iubilo: quia in illa æterna patria cum iustorum mēs in exultatione rapitur, lingua in cantū laudis eleuatur. Qui quoniam tantum vident quantum dicere non valent, in risu iubilant: quia non explendo resonant quod amant.

Item Libro nono, super his verbis, Qui facit interiora austri, sic ait:

Quid hoc in loco austri nomine, nisi feruor sancti spiritus designatur? Quod dum repletus quisque fuerit, ad amorem patriæ spiritualis ignescit. Interiora ergo austri sunt occulti illi angelorū ordines & secretissimi patriæ cælestis sinus quos implet calor spiritus sancti. Illuc quippe sanctorum animæ & nunc corporibus exutæ, & postea corporibus restitutæ perueniunt: & quasi in austri abditis occultantur. Ibi per diem quasi in meridiano tempore ardentius solis ignis accenditur: quia conditoris claritas mortalitatis nostræ iam pressa caligine, manifestius videtur: & velut spheræ radius ad spatia altiora se eleuat, quia de semetipsa nos

ves

LIBER IIII. 155

veritas subtilius illustrat. Ibi lumen intimæ contemplationis sine interueniente cernitur vmbra mutabilitatis, ibi calor summi luminis sine vlla obscuritate corporis: ibi inuisibiles angelorû chori quasi astra in abditis emicant, qui eo nunc ab hominibus videri nequeunt, quo flamma veri luminis altius perfunduntur.

Rursum Libro decimo octauo, super his verbis beati Petri Apostoli, In quem desiderant Angeli prospicere: & super his verbis Saluatoris, Angeli eorum semper vident faciem patris mei qui in cælis est, ita dicit.

Deum angeli & vident & videre desiderant: & sitiunt intueri & intuentur. Si enim sic videre desiderant, vt effectui sui desiderij minimè perfruantur, desiderium sine fructu anxietatem habet, & anxietas pœnam. Beati verò angeli ab omni pœna anxietatis longe sunt: quia nunquam simul pœna & beatitudo conueniunt. Rursus cùm eos dicimus Dei visione satiari, quia & Psalmista ait, Satiabor dum manifestabitur
glos

PSYCHAGOGIAE

gloria tua: considerandum nobis est, quoniam satietatem solet fastidium subsequi. Vt ergo vtraque rectè sibi conueniant, dicat veritas, quia semper vident: dicat prædicator egregius, quia semper videre desiderant. Ne enim sit in desiderio anxietas, desiderantes satiantur: ne autem sit in satietate fastidium, satiati desiderant. Et desiderant igitur sine labore, quia desiderium satietas comitatur: & satiatur sine fastidio, quia ipsa satietas ex desiderio semper accenditur. Sic quoque & nos erimus quādo ad ipsum fontē vitæ venerimus. Erit nobis delectabiliter impressa sitis simul atq; satietas. Sed longè abest à siti necessitas, longè à satietate fastidium: quia & sitientes satiabimur, & satiati sitiemus. Videbimus igitur Deum: ipsumque erit premium laboris nostri, vt post mortalitatis huius tenebras, accessa eius luce gaudeamus.

Ex Libro octauo moralis expositionis in Iob, super his verbis, Sicut seruus desiderat umbram, & sicut mercenarius præstolatur finem operis sui.

CAP. VII.

Vm

Mbram seruo desideras
re, est post tentationis
æstû sudoremq; operis,
æterni refrigerij requiẽ
quærere. Hanc namque
vmbra seruus ille desiderauerat qui
dicebat, Sitiuit anima mea ad Deum
fontem viuum quãdo veniam & ap
parebo ante faciem Dei. Et rursus,
Heu me quia incolatus meus pro
longatus est. Qui quasi à labore agri
æstû fugiens, atque ad obtinendam
requiem, refrigerij tegmẽ quærens,
iterum dicit, Ingrediar in locum tas
bernaculi admirabilis vsque ad do
mum Dei. Hanc vmbra compres
hendere Paulus anhelabat: desi
derium habens dissolui, & cum
Christo esse. Ad hanc vmbra ex
desiderij iam perfectione peruene
rant qui dicebant. Nos qui portauis
mus pondus diei & æstus. Bene au
tem qui desiderare vmbra dicitur,
seruus vocatur: quia electus quisque
quousque infirmitatis conditione
cõstringitur, sub dominantis corru
ptionis iugo quasi sub æstus anxietas
te retinetur. Qui nimirû quũ à cor
ruptione exutus fuerit, tũc sibi met
ipsi

PSYCHAGOGIAE

ipsi liber & tranquillus innotescit .
Vnde & rectè etiam per Paulum di-
citur : Ipsa creatura liberabitur à ser-
uitute corruptionis , in libertatem
gloriæ filiorum Dei . Electos enim
nunc pœna corruptionis aggrauat ,
sed tunc incorruptionis gloria exal-
tat : & quantum ad præsentis neces-
sitatis pondera , nunc in Dei filijs de
libertate nihil ostenditur , tantum ad
subsequentis libertatis gloriam , tunc
in Dei famulis de seruitute nihil ap-
parebit . Creatura ergo seruitute cor-
ruptionis exuta , & dignitate liberta-
tis accepta , in filiorum Dei gloriam
vertitur : quia vnita Deo per spiritû ,
quasi hoc ipsum quod creatura est ,
transisse ac subegisse declaratur . Sed
quia adhuc vmbra desiderat , ser-
uus est : quia quousque æstum tenta-
tionum tolerat , iugum miseræ con-
ditionis portat . Vbi aptè subditur ,
Et sicut mercenarius præstolatur fi-
nem operis sui . Mercenarius etenim
lassescentem animum ad consideran-
dum laboris premium reuocans , vi-
gorem mox animi ad exercitium la-
boris reformat : & quod graue per-
pedit ex opere , leue existimat ex re-
mune

muneratione. Sic electi quique dum mundi huius aduersa patiuntur, cum inhonestates, contumelias, rerum damna, cruciatus corporis tolerant, esse grauius quibus exercentur pensant: sed cum mentis oculum ad æternæ patriæ considerationem tendunt, ex comparatione præmij, quam sic leue quod patiuntur, inueniunt. Quod enim valde esse importabile ex dolore ostenditur, consideratione prouida ex remuneratione leuigatur. Hinc est quod Paulus semper seipso robustior contra aduersa erigitur quia nimirum finem sui operis sicut mercenarius præstolatur. Graue namque quod sustinet æstimat: sed leue hoc per præmij considerationem pensat. Ipse quippe quam sit graue quod patitur indicat: qui in carceribus abundantius, in plagis supramodum, in mortibus frequenter se fuisse testatur: qui a ludæis quinquies quadragenas vna minus accepit: qui ter virgis cæsus, semel lapidatus est: ter naufragium passus, nocte & die in profundo maris fuit: qui pericula fluminum, latronum, ex genere, ex gentibus, in ciuitate, in solitudine, in mari,

PSYCHAGOGIAE

in falsis fratribus pertulit: qui in erū-
na & ieiunijs multis, in fame & siti,
in frigore & nuditate laborauit: qui
foris pugnas, intus timores susti-
nuit: qui ultra vires grauatum se as-
serit dicens, Supra modum grauati
sumus supra virtutem, ita vt tæde-
ret nos etiam viuere. Sed quomodo
remuneratōnis linteo sudores tanti
laboris tergat, ipse denunciāt dicens,
Non sunt condignæ passiones huius
temporis ad futuram gloriam quæ
reuelabitur in nobis. Finem itaque
operis quasi mercenarius præstola-
tur: quia dum profectum remune-
rationis cōsiderat, vile æstimat quod
pœnè deficiens laborat.

*Ex eodē Libro octauo moralis ex-
positionis in Iob, super his verbis,
Nunquid mare sum ego, aut cetus,
quia circundedit me carcere?*

CAP. VIII.

Ancti viri quo mundiori
corde cælestiū arcana cō-
siderāt auētis ad hæc quos-
tidie arboribus anhelant.
Ibi iam plene satiari desiderant, vñs
de adhuc parum aliquid ore contem-
plas

plationis degustant. Perfectè cupiūt
carnis stimulum subdere, nihil in co-
gitatione illicitum de eius iam cor-
ruptione tolerare: sed quia scriptum
est, Corpus quod corrūpitur aggra-
uat animam, & deprimit terrena in-
habitatione sensum multa cogitātem,
intentione iam quidem vltra semet-
ipsos eminent: sed tamen adhuc in-
firmitatis suæ incertis motibus sub-
diti, corruptionis suæ se carcere clau-
sos dolent. Ait ergo, Nunquid mare
sum ego, aut cetus, quia circundedi-
sti me carcere? Ac si apertè diceret.
Mare vel cetus (iniqui videlicet, eos-
rumque author malignus spiritus)
quia effrenari ad solam perpetrandæ
iniquitatis licentiam appetunt, rectè
pœnæ suæ carcere constringuntur:
ego autem quia iam æternitatis tuæ
libertatem desidero, cur adhuc meæ
carcere corruptionis premor? Quod
tamē nec à iustis superbè requiritur,
quia amore veritatis accēsi, infirmita-
tis suę angustias transgredi perfectè
cōcupiscūt: nec ab authore iustorum
iniustè disponitur, quia electorū suo-
rū vota differēs cruciat, crucians pur-
gat, vt ad p̄cipiēdū quod desiderāt,

PSYCHAGOGIAE

quandoque melius ex dilatione conualescant. Electi autem quousque ab intima quiete differuntur, ad cor suū redeunt: ibique à carnis suæ tumultibus absconsi quasi amœnissimū secretum petunt. Sed in eo sæpe tentationis aculeos sentiunt, carnis intensiua patiuntur: & ibi grauissimos labores inueniunt, vbi magnam requiem à labore quæsierant.

Idem pater Gregorius eodem octauo libro suæ moralis expositionis in Iob, super his verbis, Vsq̃quo nō parcis mihi nec dimittis me, vt glutiam saliuam meam? scribit in hunc modum:

Saliua in os ex capite labitur, ab ore verò ad ventrem ducitur, cum glutitur. Quid itaque est caput nostrum, nisi diuinitas per quā existendi principiū sumimus, vt creatura simus? Quid autem venter noster est nisi mens, quæ dum cibum suum, supernum videlicet intellectū suscipit, resecta procul dubio omnia mēbra actionum regit? Quid ergo saliuæ nomine, nisi sapor intimæ contemplationis accipitur? quæ ad os à capi

te defluit: quia de claritate condito-
ris adhuc in hac vita nos positos, vix
gutta reuelationis tangit. Hæc salua
ad os quidem labitur, vt verò ad vē-
rem vsque perueniat nondū glutiz-
tur: quia diuinitatis contēplatio sensu
tangit, sed plenē mentē nō refici-
cit: quoniā perfectē animus cōspice-
re non valet, quod adhuc (quia cali-
go corruptionis præpedit) raptim vi-
det. Ecce enim electorū mens iā ter-
rena desideria subiicit, iā cuncta quæ
considerat præterire transcēdit: iam
ab exteriorū delectatione suspendit-
tur, et quæ sint bona inuisibilia rimat-
tur: atq; hæc agens plerūq; in dulce-
dinē supernę contēplationis rapitur:
iamq; de intimis aliquid quasi per ca-
liginem cōspicit, & ardētī desiderio
interesse spiritualibus angelorū mi-
nisterijs conatur: gustu incircūscri-
pti luminis pascitur, & vltra se eue-
cta, ad semetipsam relabi dedigna-
tur. Sed quia adhuc corp⁹ quod cor-
rūpitur aggrauat animam, inhærere
diu luci nō valet quā raptim videt. Ip-
sa quippe carnis infirmitas transcen-
dentē se animam retrahit: atq; ad co-
gitanda ima ac necessaria suspirantē

PSYCHAGOGIAE

reducit . Saliva ergo ex capite desfluens ostangit, sed ad ventrem minime pervenit : quia liquore supernae contemplationis iam quidem intellectus noster infunditur , sed nequaquam mens plenè satiatur. In ore etenim gustus est , in ventre satietas. Salivam itaque, glutire non possumus , quia supernae claritatis bono satiari non permittimur, quod adhuc ex tenuitate gustamus . Sed quia hoc ipsum quod utcunque iam super nos cognoscimus , ex pietate parcentis est : quod verò hoc percipere perfectè non possumus, adhuc ex poena vetustae damnationis , rectè dicitur. Vsq̃ue quo nō parcis mihi, nec dimittis me ut glutiam salivā meā? Ac si apertè diceretur. Tūc homini plenè parcis cū hūc ad perfectionē tuę contēplationis admiseris: ut claritatem tuā raptus interioris videat, & eū carnis suae corruptio exterioris non repellat. Tunc permittis ut salivā glutiam cū me sapore tuę claritatis vsq; ad abundantiam satietatis infuderis, ut nequaquā iā per indigentiam gustu oris esuriam: sed in te solidatus, irrigato mentis ventre subsistat.

Ex

Ex Libro decimo quinto moralis expositionis in Iob, super his verbis, *Quis est omnipotens vt seruiamus ei?*

CAP. IX.

Ens hominis malè exterius fusa; sic in rebus corporeis sparsa est, vt neque ad semetipsam intus redeat, neque eū qui est inuisibilis cogitare sufficiat. Vnde carnales viri, iussa spiritalia contemnentes, Deum quia corporaliter non vident, quandoque ad hoc perueniūt, vt etiam non esse suspicentur. Vnde nunc dicitur, *Quis est omnipotens vt seruiamus ei?* Esse enim (sicut dictum est) non credunt, quem corporaliter non intuentur. Qui si authorem omnium Deum humiliter quærerent: id quod non videtur, ea re quæ videtur, esse melius in semetipsis inuenirēt. Ipsi quippe ex anima inuisibili & corpore visibili subsistunt: & si hoc ab eis quod nō videtur abstrahitur, ilico corruiat quod videtur. Et patent quidem carnis oculi, sed videre quicquam vel sentire non possunt. Sensus enim vi-

PSYCHAGOGIAE

sionis perijt, quia abscessit ille inuisibilis spiritus, qui per eius respicere fe-
nestras solebat. Quia ergo rebus visibilibus inuisibilia præstâtiora sunt,
carnales quique ex semetipsis pensa-
re debuerunt: atque per hanc (vt ita
dixerim) scalam cōsiderationis ten-
dere in Deum: quia eo est quo inuisi-
bilis permanet: & eo summus perma-
net, quo comprehendi nequaquam
potest.

*Idem pater Gregorius, Libro de-
cimo sexto suæ moralis expositio-
nis in Iob, super his verbis. Quis
mihi tribuat vt cognoscam & inue-
niam illum, & veniam vsque ad so-
lium eius? sic ait:*

Electus quisque nisi Deū cognos-
uisset, vtique non amaret. Sed aliud
est cognoscere per fidē, atque aliud
per speciem: aliud inuenire per crea-
dulitatem, aliud per contemplatio-
nem. Ex qua reagitur, vt electi ome-
nes eum quem fide cognouerūt, vi-
dere quoque per speciem anhelent.
Cuius amore flagrantēs æstuāt: quia
eius dulcedinis suauitatem iam in ipsa
suæ fidei certitudine degustant.
Quod

Quod bene ille in Gerasenorum regione sanatus à dæmonib⁹ designat, qui vult abire cū Iesu, sed ei à magistro salutis dicitur, Redi in domum tuam, et narra quanta tibi fecerit Deus. Amanti enim adhuc dilatio imponitur: vt ex dilati amoris desiderio, meritū retributionis augeatur. Fit ergo nobis omnipotēs Deus, dulcis in miraculis, & tamen in sua celsitudine manet occultus: vt & quædam monstrando de se, occulta nos inspiratione in suo amore succendat, & tamen abscondēdo maiestatis suæ gloriā, amoris sui vim per æstam desiderij augeat. Nisi enim sanctus vir videre hūc in sua maiestate quæreret, non vtique subinferret, Et veniam vsque ad solium eius. Quid namque est solium Dei, nisi illi angelici spiritus, qui (scriptura teste) throni vocati sunt? Qui ergo vsque ad solium Dei venire vult, quid aliud quàm esse cum angelicis spiritibus concupiscit, vt nulla iam defectiua temporū momenta sustineat, sed ad permanētem gloriā in contemplatione æternitatis exurgat? Quæ tamē verba etiam in hac vita positis iustis conueniunt.

PSYCHAGOGIAE

niunt. Nam cū cōtra votū suū atq;
desideriū quodlibet agi cōspiciunt,
ad occulta Dei iudicia recurrūt, vt in
eis videant quia inordinatē intus nō
disponitur, quod inordinatum foris
currere videtur. Quū enim prēsides
tem angelicis spiritibus creatorē om
niū, fidei oculis contēplātur, ad eius
nimirū solium veniūt. Et quia consi
derant quoniam is qui mirē angelos
regit, iniustē homines non disponit,
profectō inueniunt causales rationes
quā iustæ sint, licet ipsæ causæ ex
trinsecus videātur iniustæ: dūque id
humiliter faciūt, semetipsos sæpē in
sua voluntate reprehendunt: sua in
se nonnunquam vita dijudicant, dū
meliora esse ea quæ disponit condi
tor pensant.

*Rursum eodem Libro super his
verbis, Ipse enim solus est, scribit in
hunc modum.*

Nunquid nam non sunt angeli &
homines, cælum & terra, aēr & mas
sia, cuncta volatilia, quadrupedia,
atque reptantia? Et certē scriptū est,
Creauit vt essent omnia. Quum er
go in rerū natura tam multa sint, cur
beati

beati viri voce nunc dicitur, Ipse enim solus est? Sed aliud est esse, aliud principaliter esse: aliud mutabiliter atque aliud immutabiliter esse. Sunt enim hæc omnia, sed principaliter non sunt: quia in semetipsis minimè subsistunt, et nisi gubernantis manu teneantur, esse nequaquam possunt. Cuncta namque in illo subsistunt à quo creata sunt: nec ea quæ viuunt, sibi metipsis vitam tribuunt: neque ea quæ mouentur & nō viuunt suis nutibus ad motum ducuntur: sed ille cuncta mouet, qui quædam viuificat, quædam verò non viuificata in extremam essentiam, mirè ordinans seruat. Cuncta quippè ex nihilo facta sunt: eorumque essentia rursus ad nihilum rēderet, nisi eam author omnium regiminis manu retineret. Omnia itaque quæ creata sunt, per se nec subsistere præualent, nec moueri: sed in tantum subsistunt, in quantum vt esse debeant acceperūt: in tantum mouentur, in quantum occulto instinctu disponuntur. In omni igitur causa sol⁹ ipse intuendus est, qui principaliter est. Qui etiam ad Moysen dicit, Ego sum, qui sum.

PSYCHAGOGIAE

Sic dices filijs Israel, Qui est misit me ad vos. Cum itaque flagellamur per ea quę videmus, illum debemus sollicitę metuere quem non videmus. Vir itaque sanctus despiciat quicquid exterius terret, quicquid per essentiam suam (nisi regeretur) ad nihilum tenderet: & mentis oculo suppressis omnibus intueatur vnũ, in cuius essentię comparatione esse nostrum non esse est: & dicat, ipse enim solus est.

Ex Libro vigesimo secũdo moralis expositionis in Iob, super his verbis. Si putavi aurũ robur meũ, et obriſo dixi, fiducia mea: si lætatus sum super multis diuitijs meis, et quia pluriſima reperit manus mea. CAP. X.

Sanctus vir nec aurum robur, nec sibi esse obriſum fiduciam credidit: quia spẽ atque delectationẽ suam in solius gratia cõditoris fixit. Quasi in aquis defluẽtibus fundamentũ ponere est, in rebus labentibus spei fiduciam velle solidare. Stante enim in perpetuum Deo, transeunt oĩa. Quid ergo nisi

ab

ab stante fugere est, transeuntibus rebus inhærere? Quis namq; vnquam decurrentiũ fluminũ tumidis vorticibus raptus, manere ipse fixus potuit, deorsum vnda defluente? Quis, quis ergo defluere deuitat, superest vt quod defluit fugiat: ne per hoc quod amat, in hoc cogatur peruenire quod vitat. Qui enim rebus labentibus inhæret, illo videlicet trahitur quo tendit quod tenet. Prius itaque curandum est ne quis temporalia diligat: ac deinde ne in eisdem temporalibus quæ non ad delectationem sibi, sed ad vsum retinet, fiduciam ponat: quoniam coniunctus decurrentibus mox statum suum animus perdit. Nam vitæ præsentis fluctus trahit quem leuat: & valde demens est qui in vnda voluitur, & plantam figere conatur. Sed sunt plerique qui & si in rebus transeuntibus fiduciam nequaquam ponũt, cum tamẽ sibi met ad vsus necessarios abũdẽ adsũt, mentetacita lætantur. Quia in re dubiũ nõ est, quia tanto minus quisque dolet quod defint æterna, quãto magis gaudent quod adsint tẽporalia: et qui minus dolet quod defunt tempo-

PSYCHAGOGIAE

ralia, certius expectat ut adsint æterna. Hoc itaque de terrenis rebus gaudium beatus Iob non se habuisse testificans subiungit dicens, Si lætatus sum super multis divitijs meis: & quia plurima reperit manus mea. Sãcti quippe viri in huius peregrinationis ærumna, quoniam eam quam appetunt adhuc creatoris sui speciem contemplari minime sinuntur, omnem præsentis vitæ copiam inopiã deputant: quia videlicet nil extra Deum sufficit mentiquæ veraciter Deum quærit. Electi ergo de multa abundantia minimè lætatur: quã videlicet pro amore cælestis patrimonij aut largiẽdo dispergũt, aut despiciẽdo deferũt

Idem beatus pater Gregorius Libro decimo octavo suæ moralis expositionis in Iob, declarans quia qui solam cælestem patriam diligunt, terrenæ patriæ curis aliquando subiacere videntur, sic ait.

Aliquando contingit ut qui solam cælestem patriam diligunt, terrenæ patriæ curis subiacere videantur. Quorum tamen ministeriũ a pravorum operibus plerumque in actu, nonnunquam
verò

verò ante supernum iudicē in sola cogitatione discernitur. Pleni quippe superna sapientia discernunt qualiter debeant & ad aliquid vacare intrinsecus, & ad aliquid extrinsecus occupari: ut si forte occulta Dei ordinatione aliquid eis nō appetētib⁹ de huius seculi curis imponitur, credāt Deo quem diligunt: & prae amore eius intrinsecus solam illius desiderant visionem: prae timore verò eius impositam sibi extrinsecus humiliter expleant actionem: ut & vacare Deo appetant ex gratia dilectionis, & rursus curas superimpositas ex conditione expleāt seruitutis. Cum occupationes extrinsec⁹ perstrepūt, intrinsecus in amore pacatissima qui est tenetur: atque occupationem turbulentus exterius perstrepentis dispēsat interi⁹ præsides iudex ratio, & trāquillo moderamine ea quæ circa semin⁹ sūt trāquilla disponit. Sicut enim nim vigor, mētis frenād⁹ prae est motib⁹ carnis, sic sæpe superimpositos turbulent⁹ occupationis bene regit amor quietis: quia exteriores curæ si peruerso amore non appetūtur, nō confuso sed ordinato animo ministrari que

PSYCHAGOGIAE

queūt. Sancti etenim viri nequaquā eas appetūt, sed occulto ordine sibi superimpositas gemūt: & quamuis illas per meliorē intētionē fugiant, ramē per subditam mētē portāt. Quas quidē summo opere (si liceat) vitare festinant: sed timētes occultas dispensationes Dei, tenēt quod fugiūt, et exerceant quod vitant. Intranant enim ad cor suum & ibi consulunt quid velit occulta voluntas Dei: seseq; subditos debere esse summis ordinationibus cognoscentes, humiliant cervicem cordis iugo diuinæ dispensationis. Quisquis verō talis est: quilibet tumultus versentur extrinsecus, nūquam ad eius interiora perueniunt. Itaque agitur vt aliud intrinsecus voto aliud extrinsecus teneatur afficio.

Idem Libro vigesimo secundo, super his verbis. Si expaui ad multitudinem nimiam, dicit:

Magna est securitas cordis, nihil concupiscentiæ habere secularis. Nam si ad terrena adiscipenda cor inhiat, securum tranquillūque esse nullatenus potest: quia aut non habita concupiscit vt habeat, aut adepta metuit

ne amittat: & dum in aduersis sperat
prospera, in prosperis formidat ad-
uersa, huc illucque quasi quibusdam
fluctibus voluitur: ac per modos va-
rios rerum alternantium mutabilita-
te versatur. Sin verò semel in appeti-
tione supernæ patriæ forti stabilitas
te animus figitur, minus rerum tem-
poralium perturbatione vexatur. A
cunctis quippe externis motibus e-
andem intentionem suam quasi quē-
dam secretissimum secessum petit:
ibique incommutabiliter iahærens,
& mutabilia cuncta transcendens, ip-
sa iam tranquillitate quietis suæ in
mundo extra mundum est. Excedit
profectò ima omnia intèntione sum-
morum: & cunctis rebus quas non
appetit libertate quadam se superes-
se sentit: nec tempestatem rerū tem-
poraliū intus sustinet, quā intuetur
foris: quia terrena omnia quæ con-
cupita opprimere mentem poterant
despecta subteriacēt. Vnde bene per
prophetam dicitur. Statue tibi specu-
lam: vt dum quisque speculatur sum-
ma, superemineat infimis. Hinc etiā
Abacuc dicit, super custodiam me-
am stabo, Stat quippe super custo-
diam

PSYCHAGOGIAE

diam suam, qui per solertiā discipuli-
 nae terrenis desiderijs non succūbit,
 sed supereminet vt dum semper stā-
 tem appetit aternitatem, infra se sit
 ei omne quod transit. Tamen quia
 sanctus vir quantalibet virtute pro-
 fecerit, eum in hac vita positū adhuc
 extrinsecus carnis infirmitas premie
 (vnde scriptum est, Quanquam in
 imagine dei ambulet homo, tamen
 vane conturbatur) plerūque agitur
 vt & turbetur exterius, & impertur-
 babilis daret interior: vt quod vane
 conturbari potest, de infirmitate car-
 nis sit, quamuis in imagine Dei am-
 bulet de virtute mentis: quatenus &
 roboretur intus diuino adiutorio, &
 tamen adhuc foris sarcina præmatur
 humana. Vnde bene Abacuc iterum
 vnam sententiam protulit ad vtram
 que seruientem. Ait enim, Et introi-
 uit tremor in ossa mea, & subtus me
 turbata est virtus mea. Ac si diceret,
 Nō mea virt^o est in qua superius rap-
 tus imperturbabilis maneo: sed meae
 infirmitatis est, in qua inferius tur-
 bor. Ipse ergo super se imperturbabi-
 lis est, ipse sub se perturbabilis: quia
 super se ascenderat in quātum rapie-
 batur

batur ad summa, & sub semetipso erat, in quantum adhuc trahebatur ad infima. Ipse super se imperturbabilis est: quia in Dei iam complationem transierat: ipse sub se perturbabilis quia sub semetipso adhuc infirmus homo remanebat. Sic itaque sic perfecti omnes, quamuis adhuc aliquid turbulentum de infirmitate carnis tolerant, iam tamen intrinsecus tranquillissimo secreto perfruuntur per contemplationem mentis: ut quicquid acciderit exterius, in nullo eos turbet interius.

Ex Libro vigesimo tertio moralis expositionis in Iob, super his verbis, Erudiens eos instruit disciplina.

CAPVT XI.

Vasi quædam plagæ percussionis sunt lamina cõpunctionis. Iusti viri anima in cõpunctione vehementer afficitur, & quum mala vitæ præsentis solerter attendens, mœrens considerat ubi est, & quum bona supernæ patriæ contempletur, quæ quia nec dum adipiscitur, lugens cõspicit ubi nō est. Mala
præ

PSYCHAGOGIAE

præsentis vitæ. Paulus pensabat cū diceret, Dum sumus in hoc corpore peregrinamur à Domino. Et, Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuū me ducentem in lege peccati quæ est in mēbris meis. Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Et rursus bona æternæ patriæ considerabat dicens, Vides mus tunc per speculum in ænigmate tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum. Atque iterum, Scimus quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur ædificationem ex eo habemus domum non manufactam, æternam in cælis. Cuius domus bona intuituens, Ephesijs dicit. Vt sciatis quæ sit spes vocationis eius, & quæ diuitiæ gloriæ hereditatis eius in sanctis, & quæ sit supereminens magnitudo virtutis eius in nos qui credim⁹. Mala vitæ præsentis beatus Iob considerans ait, Tentatio est vita humana super terram. Vnde David quoque ait Vniuersa vanitas omnis homo viuens: Et quanquam in imagine Dei

ambulet homo, tamen vanè contur-
batur. Qui rursus æternā patriam
contemplatus, & hæc mala pensans
in quibus erat, atque illa bona consi-
derans in quibus adhuc nō erat, ait,
Heu me quia incolatus meus prolon-
gatus est. Et, Ego dixi in excessu meo
proiectus sum à vultu oculorū tuo-
rum. Subleuatus in extasi à vultu o-
culorum Dei vidit se esse proiectū.
Post interni quippe luminis visionē
quæ in eius anima per contemplatio-
nis gratiam radio claritatis emicuit,
ad semetipsum redijt: & cognitione
percepta, vel quibus illic bonis deess-
set, vel quibus malis hic adesset, inue-
nit. Neque enim quis vitæ præsentis
mala sicut sunt conspiciere præualet,
si bona æternæ patriæ per cōtempla-
tionis gustū contingere necdū valet.
Vnde à vultu oculorum Dei proie-
ctū se esse cognouit. Subleuatus quip-
pe vidit quod se hic videre non posse
ad se relapsus ingemuit. Perfectam
scilicet animam ista compunctio affi-
ceret familiarius solet, qua omnes ima-
ginationes corporeas insolenter sibi
obuiantes discutit, & cordis oculum
figere in ipso radio in circumscriptæ
lucis

PSYCHAGOGIAE

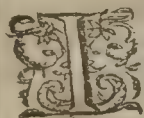
lucis intendit. Vnde aliquando ad quandā inusitatam dulcedinē interni saporis admittitur, ac rapti alio modo ardēti spiritu afflata renouatur: tātōq; magis inhiat, quāto magis quod amet degustat: atq; hoc intra se appetit, quod sibi dulce sapere intrinsec⁹ sentit: quia videlicet ei⁹ amore dulcedinis sibi corā se viluit, & postquā hāc vtcūq; percipere potuit, quid sine illa dudum fuisset, inuenit. Cui inherere conatur, sed ab ei⁹ fortitudine, sua adhuc infirmitate repellitur: & quia ei⁹ mūdiciā cōtemperari nō valet, flere dulce habet, sibiq; ad se cadenti infirmitatis suę lachrymas sternere. Neq; enim mētis oculū potest in id quod intra se raptim cōspexerat figere: quia ipso vetustatis suę vsu deorsum ire cōpellitur. Inter hęc anhelat, æstuat, super se ire conatur, sed ad familiares tenebras suas victa fagitatione relabitur.

Ex Libro vigesimo quarto moralis expositionis in Iob, super his verbis. Videbit (scilicet homo tentatus & afflictus) faciem eius in iubilo.

CAPVT XII.

Iubi

Vbilum dicitur, quādo ineffabile gaudium mēte concipitur, quod nec abscondi possit nec sermonibus aperiri: & tamen quibusdam motibus proditur, quamuis nullis proprietatibus exprimatur. Vnde Dauid propheta intueſ electorum animas tantū gaudium mente concipere, quantum sermone non valent aperire, ait, Beatus populus qui scit iubilationem. Non enim ait, qui loquitur, sed qui scit: quia sciri quidem iubilatio intellectu potest, sed dicto exprimi non potest. Sentitur quippe per illam quod vltra sensum est. Et cū vix ad hoc contemplandum sufficiat conscientia sentientis: quomodo ad hoc exprimendum sufficiet lingua dicentis? Quia ergo cordibus nostris lux se veritatis innuās modò districtam iustitiam præcedēdo cōtristat, modò interna gaudia aperiēdo lætificat: post tērationū amaritudines, post tribulationū lucet aptē subiūgitur. Videbit faciē ei⁹ in iubilo. Mēti enim nostræ de cōsideratione cēcitatis suæ prius igni tribulationis immittitur vt ōnis vitiorū ærus

PSYCHAGOGIAE

æ rugo concremetur, & tunc munda
tis oculis cordis illa lætitia patriæ cæ-
lestis aperitur? vt prius purgemus lu-
gendo quod fecimus, & post modū
manifestiūs contemplemur per gau-
diū quod quæram⁹. Prius a mentis
acie exurente tristitia interposita ma-
lorū caligo detergitur, & tunc resplē-
dente raptim coruscatione incircum-
scripti luminis illustratur. Quo con-
specto vtcunque in gaudio cuiusdā
securitatis absorbetur: & quasi post
defectum vitæ præsentis, vltra se rap-
ta, in quadam nouitate aliquo modo
recreatur. Ibi mens ex immenso fon-
te infusione superni roris aspergitur
ibi non se sufficere ad id ad quod rap-
ta est, contemplatur: & veritatem
sentiendo, videt quia quanta est ve-
ritas, non videt. Cui veritati tanto
magis se longe abesse existimat, quā-
tō magis appropinquat: quia nisi il-
lam vtcunque conspiceret, nequa-
quam eam conspiciere se non posse
sentiret. Adnissus ergo animi dum in
illam intenditur immensitatis eius
coruscante circumstantia reuerbera-
tur. Ipsa quippe cuncta implens cun-
cta circūstat, & idcirco mens nostra

nequaquam se ad comprehendendā incircumscriptam circumstantiam dilatat, quia eam inopia suæ circumscriptionis angustat. Vnde ad semetipsam citius labitur, & prospectis quasi quibusdam veritatis vestigijs, ad suam reuocatur. Hæc ipsa tamen per contemplationem facta, non solida nec permanens visio, sed (vt ita dixerim) quasi quædam visionis imitatio, Dei facies dicitur. Quia enim per faciem quemlibet agnoscimus, non immerito cognitionem Dei, faciem eius vocamus. Vnde Iacob postquam cum Angelo luctatus, ait, *Vidi Dominum facie ad faciem*. Ac si diceret, *Cognoui dominū quia me cognoscere ipse dignatus est*. Quam cognitionem plenissimè fieri Paulus testatur in fine dicens, *Tunc cognoscam sicut & cognit⁹ sum*. Quia ergo post laborū certamina, post tētationū fluctus, sæpe in excessu anima suspenditur, vt per cognitionem diuinā præsentia contēpletur (quam tamen præsentiam & sentire possit, & explicare nō possit) rectè post tot labores, de hoc tentato homine dicitur, *Videbit faciem eius in iubilo*.

PSYCHAGOGIAE

Ex Libro vigesimo septimo mor-
lis expositionis in Iob, super his ver-
bis, Annunciat de ea (videlicet lucæ
patriæ celestis) amico suo, quod pos-
sessio eius sit, & ad eam possit ascen-
dere. Super hoc expauit cor meū, et
morū est de loco suo. CAP. XIII.

Quum de celesti patria lo-
quimur, cui inesse mira-
claritate prædita, Ange-
lorum agmina audimus,
cui rerum omnium conditor præsi-
det, quam visione sua reficiens re-
plet, cui vera hereditas lux est, &
defectus eiusdem luminis nullus est:
ad nosmetipsos mētem reducimus,
& quod terrena gestemus membra
cogitamus: pensamus quod nati in
tenebris, atque à radijs intimæ lucis
alieni, tantò nequius viximus, quan-
to rebus corporalibus dediti, à spi-
ritualibus longius degebamus. Qua
consideratione permotum cor acma-
le sibi consciū trepidat: & tantæ il-
lius quam audit patriæ ciuem se fieri
posse desperat. Vnde hic aptè (quò-
mōs pauida ad fiduciam reducatur)
de

de hac luce dicitur, Annunciat de ea amico suo, quòd possessio eius sit, & ad eam possit ascendere. Amicus veritatis est rectæ amator actionis. De hac igitur luce æternæ patriæ amico suo Deus annunciat quòd possessio eius sit, vt nequaquam propter infirmitatis suæ fragilitatem desperet: nequaquã hoc quod creatus, sed quòd recreatus est penset: & tanto certius sciat, quia illius lucis claritatem possideat, quanto nunc vitiorum pulsantium tenebras veriùs calcatur. Bene autem in promissione subiungitur, Et quòd ad eam possit ascendere. Quid enim difficilius quàm homini inter ædificata, terrena & fragilia membra gestanti, cælorum alta conscendere, supernorum spirituum arcana penetrare: Sed eorundem spirituum ad nos conditor venit, seq; hominem etiam sub ipsis exhibuit: sicut de illo patri per Prophetam dicitur, Minuisti eum paulò minus ab angelis. Et quia inter nos & eosdem spiritus discordantis vitæ scandalum reperit: mira potentia mirabiliore etiam pietate summa creans ima suscipiens, ima cum summis iunxit. Hinc est quòd de eodem

PSYCHAGOGIAE

regem nato, angelorū chori in eius annunciatione prodeū, hymnū dicūt:
& deuicta prauæ vitæ discordia, hos quos dudum despexerant ciues agnoscunt, consono ore prædicantes, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominib⁹ bonæ voluntatis. Ac si apertè dicant: Quos à nobis malitia disiunxerat, iam nūc in terra nata bonitas iungit. Is ergo qui propter nos minor āgelis extitit, æquales nos angelis virtute suæ minorationis fecit. Vnde & moriendo docuit mortem non metui, resurgendo de vita confidī, ascendendo de cælestis patrię hæreditate gloriari, vt quo caput præis se conspiciunt, illuc se subsequi & mēbragratulentur. Ergo si desperat humana fragilitas, vnigeniti sanguinē consideret: & in precio suo conspiciat quā magna est quę tanti valet. Perpendat sollicitē quo caput præcessit: confidat cælos, speret supernam patriam, angelorū se sociam sciat, atq; in suo capite prælatam se etiā angelis gaudeat. Dicatur igitur rectè de hac luce internę patrie, Annūciat de ea amico suo quod possessio eius sit, & ad eā possit ascendere. Sed valde mira

ra sunt ista, quòd homo in terra èdit⁹
atque à celesti patria exigentibus me
ritis longè damnatus, non solùm ad
statum conditionis reducitur, sed e
tiam gloriosius exaltatur: vt qui pa
radisum perdidit cælum recipiat, &
non solùm hunc debiti sui reatus nō
teneat, sed huic post culpam dona cu
mulatiùs excrescant: vt ille contem
ptor Dei, ille imitator diaboli, si ad
fructum pœnitentia redeat, vsque ad
celitudinem contemplandæ intime
lucis ascendat. Cuius itaque cor non
in huius pietatis admiratione exiliat?
Cuius torpor nō in subleuatione tan
tæ considerationis expauescat? Vnde
& aptè subiungitur, Super hoc expa
uit cor meum. Ac si dicat, In admira
tionis excessu se transtulit: & quia no
uè spei spiritu mens afflata est, semet
ipsam qualis in vetusta cogitatione
fuerat, reliquit. Bene autem dicitur,
Et motum est de loco suo. Loc⁹ quip
pe humani cordis est delectatio vitæ
præsentis. Sed cùm diuina aspiratio
ne cor tangitur, locus nostricordis
fit amor æternitatis. Consideratione
igitur eternæ patriæ de loco suo ani
mus mouetur: quia derelictis infi

PSYCHAGOGIAE

infinis in supernis cogitationib⁹ ponitur. Pri⁹ enim quæ esset æterna nesciebat, in præsentiu delectatione torpuerat, simulq; ipse transiens, amore transeûtia tenebat. Sed postq̃ quæ essent æterna cognouit, postquam supernæ lucis radios raptim cõtēplâdo cõtigit admiratione sũmorũ, sese ab infimis suscit⁹ eleuauit: vt nulla iã ei nisi quæ æterna sunt placeât & despectis transeûtib⁹, sola quæ permanēt requirat. Benē ergo dicitur, Super hoc expauit cor meũ, et motũ est de loco suo: quia pigrũ cor et terrenis dudũ cogitationib⁹ deditũ, cũ repētē per excessũ se ad summa suspēdit cogitationis infimę locũ mutauit.

Ex Libro vigesimo nono moralis expositionis iⁿ Iob, super his verbis, Præcepisti diluculo, & ostendisti auroræ locũ suum. CAP. XIII.

Vroræ vel diluculũ noctẽ quidē præterisse nũciant nō tamē diei claritatē integrā ostētant: sed dũ illam pellũt, hãc suscipiũt, et lucē tenebris permixtam tenēt. Quid itaq; in hac vita õnes qui veritatē sequimur, nisi

aurora vel diluculum sumus? quia & quædā iā quæ lucis sunt agim⁹, et tamē in quibusdā adhuc tenebrarū reliquijs nō caremus. Per prophetā quippe Deo dicitur, Nō iustificabitur in cōspectu tuo omnis viuēs. Rursum, quæ scriptū est, In multis offendimus omnes. Paulus quoque ait, Video aliam legē in mēbris meis repugnantē legi mentis meæ, et captiuū me ducentē in lege peccati quæ est in membris meis. Vbi ergo lex peccati cum lege mētis cōtendit, profectō adhuc aurora est: quia lux quæ iam emicuit necdū prætereuntes funditus tenebras pressit. Adhuc aurora est: quia dum lex carnis legem mentis, & lex mentis legē carnis percutit, inter se vicissim lux & umbra confligit. Vnde rursum Paulus quū diceret, Nox præcessit, nequaquā subdidit, dies venit: sed, dies autē appropinquauit. Qui enim post discessum noctis iam nō venisse, sed appropinquasse diē insinuat, esse se procūl dubiō ante solē post tenebras adhuc in aurora demonstrat. Tunc autē plenē sancta electorū ecclesia dies erit, cū ei admixta peccati umbra iā nō erit. Tūc plenē dies erit

PSYCHAGOGIAE

quando interni luminis perfectio
feruore claruerit. Tunc plenè dies e-
rit, quando nullam malorum suorū
tentantem memoriam tolerans, om-
nes à se tenebrarum etiam reliquias
abscendet. Vnde & bene hæc aurora
quasi in transitu adhuc demonstra-
tur cū dicitur, Ostendisti auroræ
locum suum. Cui enim locus suus of-
tenditur, profectò ex alio ad aliud vo-
catur. Quis est enim locus auroræ, nī
si perfecta claritas visionis æternæ?
Ad quem cū ducta venerit, iam de
transactæ noctis tenebris nihil habes-
bit. Nunc autem adhuc tentationū
molestias sustinet, quia dum per in-
tentionem cordis ad aliud festinat ec-
clesia, ad locum suum tendit aurora.
Quem locum si mente nō cerneret,
in huius vitæ nocte remaneret. Sed
quum quotidie contendit perfici, &
in lucem quotidie augeri, locum su-
um iam conspicit, & plene sibi clares-
cere solem quærit. Locum suum au-
rora considerat: quando sancta ani-
ma ad contemplandam conditoris
sui speciē flagrat. Ad locū suum per-
tingere aurora satagebat, cū David
diceret, Sitiuit anima mea ad Deum
for

fontem viuum: quando veniā & ap-
parebo ante faciem dei? Locum suū
veritas aurore monstrabat, cū per
Salomonē diceret: Quid habet ama-
plius sapiens à stulto, & quid pauper
nisi vt pergat illuc vbi est vita? Ad
hunc locum quem cognouerat per-
uenire aurora festinabat, cū Paul⁹
desideriū habere se diceret dissolui,
& cum Christo esse. Et rursum, Mi-
hi, inquit, viuere Christus est, & mo-
rilucrum. Et rursum, Scimus quo-
niam si terrestris domus nostra hui⁹
habitationis dissoluatur, ædificatio-
nem ex Deo habemus domum non
manu factam, eternam in cælis.

*Idem pater Gregorius, Libro tria-
gesimo suæ moralis expositionis in
Iob, super his verbis, Separantur fi-
lij carum (videlicet ceruarū, hoc est
prædicatorū) & pergunt ad pastū,
egridiuntur & non reuertuntur ad
eas, ait.*

Pastū scriptura sacra illud viridita-
tis æternæ pabulū vocat, vbi iam no-
stra refectio nullius defect⁹ ariditate
marcescet. De quo pastu per Psalmi-
stā dicitur, Domin⁹ regit me & nihil

PSYCHAGOGIAE

mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocauit. Et rursum, Nos autem populus eius, & oues pascuæ eius. De quibus nimirum pascuis veritas per semetipsam dicit, Per me si quis introrierit, saluabitur: & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. Pergunt ergo ad pastum: quia de corporibus exeuntes illa pabula æternæ viriditatis inueniunt. Egrediuntur & non reuertuntur ad eas: quia in illa suscepti contemplatione gaudiorum, iam nullatenus indigent verba audire docentium. Egressi itaque ad eas iam non redeunt: quia angustias vitæ præsentis euadentes, ultra à doctoribus prædicationem vitæ accipere non requirunt. Tunc quippe impletur quod scriptum est, Non docebit ultra vir proximum suum, & vir fratrem suum dicens, Cognosce Dominum: omnes enim cognoscent me à minimo eorum usque ad maximum, dicit Dominus.

Ex Libro trigesimo moralis expositionis in Iob, super his verbis Domini: Quis dimisit onagrū liberū, et vincula eius quis soluit? cui dedi in
soa

*solitudine domum, & tabernacula
eius in terra salsuginis.*

CAPVT XV.

Vis dimisit onagrum liberum? subaudis nisi ego. Onager qui in solitudine cōmoratur, nō incōgruè vitā eorū significat qui remo à turbis secularibus conuersantur. Qui apte etiam liber dicitur: quia magna est seruitus seculariū negotiorum, quibus mens atteritur vehementer, quamuis in eis sponte desudet. Cuius seruitutis cōditione carere, est in mundo iam nihil concupiscere. Quasi enim quadam iugo seruitutis premūt prospera dū appetuntur, premunt aduersa dū formidantur. At si quis semel à dominatione desideriorum temporalium colla mētis excusserit, quadam iam in hac vita libertate perfruitur, dum nullo desiderio felicitatis afficitur, nullo aduersitatis terrore coarctatur. Hoc graue seruitutis iugum Dominus vidit seculariū ceruicib⁹ impressum cū diceret, Venite ad me oēs qui laboratis & onerati estis, & ego reficiā

PSYCHAGOGIAE

vos. Tollite iugum meum super vos
& discite à me, quia mitis sum & hu-
milis corde, & inuenietis requiem
animabus vestris. Iugum enim meū
suauē est, & onus meū leue. Asperū
quippe iugū & dure (sicut dixim⁹)
seruitutis pondus est, subesse tempo-
ralibus, ambire terrena, retinere labē-
tia, velle stare in non stantibus, appe-
tere quidem transeuntia, sed cū tran-
seuntibus nolle transire. Liber ergo
dimittitur, qui calcatis terrenis desi-
derijs, ab appetitione rerum tempo-
ralium securitate mētis exoneratur.
Et vincula eius quis soluit? subaudis,
nisi ego? Soluuntur verò vnius cuius-
que vincula, dum diuino adiutorio
interna desideriorum carnalium re-
tinacula disrumpuntur. Soluit ita-
que Deus onagri vincula, quādo ab
electi vnius cuiusque animo, infirma
rū cogitationum modos rumpit, &
propitius dissipat omne quod illectā
mentem ligabat. Sequitur, Cui dedi
in solitudine domū, & tabernacula
eius in terra falsuginis. Hoc loco de-
bemus intelligere solitudinem cor-
dis. Itaque bene conuersantibus pri-
mum solitudo mentis tribuitur: vt

exurgentem intrinsecus strepitum terrenorum desideriorum premant, vt ebulliētes ab infimis curas cordis per superni gratiam restringāt amoris, omnesque motus importunē se offerētiū leuium cogitationū, quasi quasdam circumuolantes muscas ab oculis mentis abigant manu grauitatis, & quoddam sibi cū Domino intra se secretum quærant, vbi cum illo exteriori cessante strepitu per interna desideria silenter loquantur. De hoc secreto cordis aliās dictū est, Factum est silentiū in cælo quasi dimidia hora. Cælum quippe ecclesia vocatur electorum: quæ ad æterna et sublimia dū per subleuationem contemplationis intendit, surgentes ab infimis cogitationum tumultus premit, atque intra se Deo quoddam silentium facit. Quod quidem silentium contemplationis, quia in hac vita non potest esse perfectum, factum dimidia hora dicitur. Nolenti quippe animo dum cogitationum tumultuosi se strepitus ingerunt, etiam sublimibus intendentem, rursum ad respicienda terrena, cordis oculum violenter trahunt. Vnde

PSYCHAGOGIAE

scriptū est, Corpus quod corrūpitur
aggrauat animā, & deprimit terre-
na inhabitatio sensum multa cogi-
tantem. Bene ergo factum hoc silen-
tium non integra, sed dimidia ho-
ra describitur: quia hic contempla-
tio nequaquam perficitur, quam-
uis ardentem inchoetur. Quia ergo
viri à desiderijs carnalibus alieni,
hoc silentium mentis inhabitant,
huiusmodi Dominus in solitudine
domum dedit, ut turba desiderio-
rum temporalium non prematur. Se-
quitur, Et tabernacula eius in terra
salsuginis. Salsugo accendere sitim
solet. Et quia sancti viri, quam diu in
huius vitæ tabernaculis degunt, ad
supernam patriam desiderij sui quo-
tidianis aestibus accenduntur, in ter-
ra salsuginis tabernacula habere per-
hibentur. Incessanter quippe accen-
duntur, ut sitiant, sitiunt ut satien-
tur, sicut scriptum est, Beati qui esu-
riunt & sitiunt iustitiam, quoniam
ipsi saturabuntur.

Idem pater Gregorius eodem
Libro trigesimo suæ moralis ex-
positionis in Iob, super his Domini
ver=

verbis. Quis enarrabit celorum rationem, & concentum celi quis dormire faciet? (vbi subintelligere oportet, nisi ego) sic dicit:

In hac vita infirmitati nostrę Dominus non aperta specie maiestatis suę, sed prædicatorum suorum voce loquitur: vt corda adhuc carnalia carnalis lingua pulset: & tantò facilius insueta percipiant, quantò ea per sonitum consuetę vocis audiunt. At postquam per mortem in puluerem caro resoluitur, & per resurrectionē pulvis animatur: tunc de Deo audire verba non quærimus: quia vnum ipsum quod implet omnia iam per speciem Dei verbū videmus. Quod nobis tantò altius sonat, quantò & mentes nostras vi intimę illustrationis penetrat. Sublatis namque orientibus & occidentibus verbis, quasi quidam sonus æternę prædicationis sit ipsa imago internę visionis. Vnde & rectè nūc ad beatū Iob Dominus dicit, Quis enarrabit celorū rationē: & concentum celi quis dormire faciet? Quid enim per celorum rationem accipitur, nisi vis superna secre-

PSYCHAGOGIAE

torum? Quid per cæliconcentum,
nisi concors prædicantium sermo si-
gnatur? Conditor igitur noster cùm
cælorum rationem narrare cœperit,
dormire cæliconcentum facit: quia
cùm iam nobis per speciem ostendi-
tur, nimirum prædicantium ver-
ba subtrahuntur. Hinc enim per le-
remiam Dominus dicit. Non doce-
bit ultra vir proximum suum, & vir
fratrem suum dicens, Cognosce Do-
minum: omnes enim cognoscēt me,
à minimo eorum vsque ad maximū,
dicit Dominus. Hinc Paulus ait, Si-
ue prophetiæ, euacuabuntur: siue
linguæ, cessabunt: siue scientia, des-
truetur. Sed postquam verba hæc
dominica quomodo de futuro intel-
ligēda sint diximus: nūc etiam quid
de præsentī insinuent, indicemus.
Quis enarrabit cælorum rationē: &
concentū cæli quis dormire faciet?
Cælorum rationē Dominus narrat,
dū nunc insinuando superna secretā
electorum suorum mentes illumina-
nat. Concentū verò cæli dormire fa-
cit: dū cōcordes angelorū hymnos,
atque illa cælestiū virtutū gaudia, re-
proborū cordibus iusto iudicio abs-
con-

scendit. Qui concentus cæli quamuis in se intrinsecus vigilet, in ipsa tamen reproborum ignorantia extrinsecus dormit. Enarratur ergo secreti cælestis ratio, & tamen cōcentus cæli dormire permittitur? quia & alijs per inspirationem supernæ retributionis scientia panditur: & alijs quæ sit internæ laudis suauitas occulta-
tur. Narratur cælorum ratio: quia electorum mentibus quæ sit supernorum retributio indefinenter aperitur: vt nimirum sine cessatione proficiant, & transcurrentes visibilia, sese ad inuisibilia extendant. Omne enim visibile quod in hac vita reprobos figit, hoc electos ad alia impellit: quia dum bona quæ facta sunt respiciunt, in eum à quo facta sunt inardescunt: tantoque eum præstantius amant, quanto illum hoc quod ipse bonum condidit, præire considerant. Loquitur quippe hoc eis intrinsecus, quod silenter sonat inuisibilis lingua cōpunctionis: quā tanto plenius intus audiunt, quanto ab exteriorum desideriorum strepitu perfectius auertuntur. His itaque concentus cæli non dormit, quia eo-

rum

PSYCHAGOGIAE

rum mēs quæ sit laudis supernæ suauitas, appositamoris aure cognoscit. Intusenim quod appetunt, audiunt: & de cælestium bonorum præmijs ipso desiderio diuinitatis instruuntur. Vnde & præsentem vitam nō solūm aduersantē, sed etiam fauentem grauitertolerant: quia eis onerosum est omne quod cernitur, dum ab eo quod intus audiunt differūtur. Omne quod sibi præsto est, graue æstimant: quia illud non adest ad quod anhelant. Indesinenter autē eorum mens ipsis tēporalitatis laboribus fessa, in illud cæleste gaudium resumenda suspenditur, dum in aure cordis intrò erumpente concentu cæli, societatem quotidie supernorū ciuiū præstolatur. Iste concentus supernæ laudis in aurem illius eruperrat qui dicebat, Ingrediar in locū tabernaculi admirabilis, vsque ad domum Dei: In voce exultationis & confessionis sonus ciuitatis epulantis. Qui igitur intus vocem exultationis & confessionis, ac sonum ciuitatis epulantis audierat, quid illū aliud nisi cæli concentus excitabat? Qui tamen concentus reprobis dormit:

mit: quia eorū cordibus nequaquā per vocem cōpunctionis innotescit. Non enim considerare illam desiderabilem supernorū ciuiū frequentiam student: nullo ardoris radio illa solēnitatis internæ festa conspiciunt, nulla in intimis contemplationis penna subleuantur. Solis namque visibilibus seruiunt: & idcirco nil supernæ suauitatis intrinsecus audiunt: quia eos (sicut superius diximus) in aure cordis curarū seculariū surdi tumultus premunt. Quia igitur occulta dispensatione iudicij quod alijs aperitur alijs clauditur, quod alijs detegitur alijs occultatur, dicatur rectē, Quis enarrabit cælorum rationem, & concentum cæli quis dormire faciet?

Ex Libro trigesimo primo moralis expositionis in Iob, super his verbis, Nunquid ad præceptum tuū eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidū sibi? In petris manet, & in præruptis silicibus cōmoratur atque inaccessis rupibus: inde contēplatur escam, & de longe oculi eius prospiciunt.

CAP. XVI.

Hoc

PSYCHAGOGIAE

Oc loco aquile nomine,
subtilis sanctorum intel-
ligentia, & sublimis eos-
rum contemplatio figu-
ratur. Cunctarum quip-
pe auium visum acies aquile superat:
ita vt solis radius fixos in se eius oculos
nulla lucis suæ coruscatione re-
uerberans claudat. Ad præceptum
ergo Dei eleuatur aquila, dum ius-
sionibus diuinis obtemperans, in su-
pernis suspenditur fidelium vita.
Quæ & in arduis nidum ponere di-
citur: quia desideria terrena despi-
ciens, spe iam de cælestibus nutri-
tur. In arduis nidum ponit: quia ha-
bitationem mentis suæ in abiecta &
infima conuersatione non construit.
Videamus aquilam nidum spei si-
bi in arduis construentem, quæ ait,
Nostra conuersatio in cælis est. Et
rursum, Qui conresuscitauit & con-
sedere nos fecit in cælestibus. In ar-
duis habet nidum: quia profectò in
supernis figit consilium. Non vult
mentem in ima dei iacere, non vult
per abiectionem conuersationis hu-
manæ in infimis habitare. Tunc Pau-
lus fortasse in carcere tenebatur, cū
se

se confedere Christo in cælestibus
 testaretur: sed ibi erat ubi ardentem
 iam mentem fixerat, non illic ubi
 eum necessario pigra adhuc caro re-
 tinebat. Hoc namque esse speciale
 specimen electorum solet, quòd sic
 sciunt præsentis vitæ iter carpere,
 ut per spei certitudinem nouerint
 iam se ad alta peruenisse: quatenus
 cuncta quæ præterfluunt, sub se esse
 videant, atque omne quod in hoc
 mundo eminet, amore æternitatis
 calcent. Hinc est enim quod sequen-
 ti se animæ per prophetam Domi-
 nus dicit, Sustollam te super altitu-
 dines terræ. Quasi quædam nam-
 que inferiora terræ sunt, damna, cõ-
 tumeliæ, egestas, abiectio: quæ ipsi
 quoque amatores seculi, dum per las-
 tæ viæ planiciem ambulant, vitan-
 do calcare non cessant. Altitudines
 autem terræ sunt, lucra rerum, blan-
 dimenta subditorum, diuitiarum
 abundantia, honor & sublimitas di-
 gnitatum: quæ quisquis per ima ad-
 huc desideria incedit, eo ipso alta
 æstimat, quo magna putat. At si se-
 mel cor in cælestibus figitur, mox
 quàm abiecta sint cernitur quæ alta
 videat

PSYCHAGOGIAE

videbantur. Nam sicut qui in montem conscendit, eò paulatim cætera subteriacentia despicit, quò ad altiora gressum amplius tendit, ita qui in summis intentionem figere nititur, dū annis ipso nullam præsentis vitæ gloriam esse deprehendit, super terræ altitudines eleuatur: & quòd prius in imis desiderijs positus super se credidit, post ascendēdo proficiēs sibi subesse cognoscit. Sequitur, In petris manet. In sacro eloquio cum singulari numero petra nominatur, quis alius quàm Christus accipitur? Paulo attestante, qui ait, Petra autem erat Christus. Quum verò petra pluraliter appellantur, membra eius, videlicet sancti viri, qui illius robore solidati sunt, exprimuntur. Quos nimirum Petrus Apostolus lapides vocat, dicens, Vos tãquam lapides viui cœdificamini. Ista itaque aquila quæ ad veri solis radios cordis oculos exerit, in petris manere dicitur: quia in dictis antiquorum & fortium patrum mentis statione collocatur. Eorum quippe vitam quos in via Dei præisse conspicit, ad memoriam reducit: atque in celsitudine illos.

LIBER IIII. 180

lorum fortitudinis studēdo, nidum
 sibi construit sanctæ meditationis;
 cumque eorum acta dictaque tacite
 cogitat, quum præsentis vitæ glo-
 riam, in comparatione æternæ ex-
 cellentiæ quàm sit abiecta confides-
 rat, quasi sub se esse ima terrarum in
 petris residens observat. Possunt et-
 iam petræ sublimes virtutum cæles-
 tium potestates intelligi, quas non
 iam quasi more arborum huc atque
 illuc ventus nostræ mutabilitatis in-
 clinat: quia velut petræ in arduis si-
 tæ, ab omni metu mutabilitatis alie-
 næ sunt: & ad soliditatem fixæ celsi-
 tudinis, ipsa cui inhærent æternitate
 duruerunt. Vir itaque sanctus cum
 terrena despicit, more se aquilæ ad
 altiora suspendit: & per contempla-
 tionis spiritum subleuatus, perennē
 angelorū gloriam præstolatur: atque
 huic mundo hospes, illa appetendo
 quæ aspicit, iam in sublimibus figi-
 tur. Recte ergo dicitur, In petris ma-
 net, id est, intētionē cordis inter illas
 cælestes virtutes residet, quæ per æ-
 ternitatis suæ fortitudinē tanta iā so-
 liditate fixæ sunt, vt in nullo culpæ la-
 tere mutabilitatis varietate flectatur.

Vno

PSYCHAGOGIAE

Vnde & aptè sequitur. Et in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus. Qui enim sunt alij prærupti silices, nisi illi fortissimi angelorum chori, qui quamuis non integri, tamen in proprio statu fixi, cadente cum suis angelis diabolo remanserūt? Prærupti enim sunt: quia pars eorum cecidit, pars remansit. Qui integri quidem stant per quantitatem meriti, sed per numeri quantitatem sunt prærupti. Hanc præruptionem restituere mediator venit: ut redempto humano genere illa angelica damna sarciret, & mensuram cælestis patrie locupletius fortasse cum mularet. Quod verò ait, Inaccessis rupibus, nimirum qui prærupti silices, ipsi sunt inaccessæ rupes. Cordi enim peccatorum hominum valde inaccessa est claritas angelorum: quia quò ad pulchra corporalia cecidit, eò à spirituali specie oculos clausit. Sed quisquis ita cōtemplatione rapitur, ut per diuinam gratiam subleuatus, intentionem suam iam angelorum choris interferat, & fixus in sublimibus ab omni infima actione suspendat, non ei sufficit gloria angelorum.

Et in pre
ar, atque
nim sunt
ortissimi
uis non i
tu fixi, c
iabolo re
h sunt: qu
s remansi
nt per qua
meri quan
anc preru
iator veni
nere illa an
mensuram
s fortasse
Inaccessi
ruptis sil
s. Cord
um valde
orum: quia
cecidit, e
usit. Sed
e rapitur
bleuatus
angelorum
us in subli
actione su
loria ange
li

licæ claritatis aspicere, nisi eū etiam
qui est super angelos valeat videre.
Sola namque eius visio, vera mentis
nostræ refectio est. Vnde cū dixisset
hanc aquilam in petris manere: &
in præruptis silicibus atque in inac
cessis rupibus commorari: ilicò sub
didit, Inde contemplatur escam, id
est, ex illis choris angelicis tendit ocu
lum mentis ad contemplandam glo
riam supernæ maiestatis: qua non vi
sa adhuc esurit, qua tandem visa sa
tiatur. Scriptum quippe est, Pro eo
quod laborauit anima eius, videbit
& satiabitur. Et rursus, Beati qui
esuriunt & sitiūt iustitiam, quoniam
ipsi saturabuntur. Quis verò mentis
nostræ cibus sit, indicatur apertè cū
dicitur, Beati mundo corde, quoniā
ipsi Deum videbunt. Et quia inter
positione corruptibilis carnis graua
ti, Deum sicut est videre non possu
mus, rectè subiungitur, Oculi eius
de longe prospiciunt. Quantumlibet
enim in hac vita positus quisque
profecerit, necdum Deum per spe
ciem, sed per ænigmatis speculū vi
det. E vicino autem cū respicimus,
verius cernimus: cū verò longius

Q aciem

PSYCHAGOGIAE

aciem tendimus, sub incerto visu caligamus. Quia igitur sancti viri in altissime contemplatione erigunt, & tamen Deum sicut est videre non possunt, bene de hac aquila dicitur, Oculi eius de longe prospiciunt. Ac si disceret, Intentionis aciem fortiter tendunt, sed necdum propinquum aspiciunt, cuius claritatis magnitudinem penetrare nequaquam possunt. A luce enim incorruptibili caligo nos nostrae corruptionis obscurat: cumque & videri aliquatenus potest, & tamen videri lux ipsa sicut est non potest, quam longe sit indicat. Quam si menses utcunque non cerneret, nec quia longe esset videret: si autem perfecte iam cerneret, profecto hanc quasi per caliginem non videret. Igitur quia nec omnino cernitur, nec rursus omnino non cernitur, recte dictum est, quia à longe Deus videtur. Libet ad medium Isaiae verba deducere, atque haec & illa, quia vno spiritu proferantur indicare. Qui cum activae vitae virtutes exprimeret, dicens, Qui ambulant in iustitijs & loquitur veritatem, qui proijcit avaritiam ex calumnia, & excutit manus suas ab omni

ni manere, qui obturat aures suas ne
 audiat sanguinem, & claudit oculos
 suos ne videat malum: illicò ab eius-
 dem actiuae vitæ gradibus, ad quæ
 contemplationis culmina ascenda-
 tur, adiunxit dicens; Iste in excelsis
 habitabit, munimenta saxorum sub-
 limitas eius, panis ei datus est, aquæ
 eius fideles sunt: regem in decore suo
 videbunt oculi eius, cernent terram
 de longe. In excelsis namque habita-
 re, est cor in cælestibus ponere. Et mu-
 nimenta saxorum sublimitas nostra
 est, cùm fortium patrum præcepta
 & exempla respicimus, atque ab in-
 fina cogitatione separamur. Munis-
 méta saxorum sublimitas nostra est,
 cum mente choris castrisque cælesti-
 bus iungimur, & insidiantes malis
 gnos spiritus ipsi stantes in arce cor-
 dis quasi subterpositos expugna-
 mus. Tunc nobis etiam panis datur,
 quia in supernis erecta intentio no-
 stra, æternitatis contemplatione re-
 ficimur. Aquæ item nostræ fideles
 sunt: quia doctrina Dei quod hic per
 spè promittit, hoc illic in munere ex-
 hibet. Sapientia namque huius mun-
 di infidelis est, quia mansura post

PSYCHAGOGIAE

mortem non est. Aquæ nostræ fideles sunt : quia verba vitæ quod ante mortem insinuant , hoc etiam post mortem demonstrant. Regem in decore suo oculi nostri conspiciunt: quia redemptor noster in iudicio & à reprobis homo videbitur, sed ad diuinitatis eius intuendam celsitudinem, soli qui electi sunt subleuantur. Quasi enim quandam fœditatem regis videre est solam seruilem formā, in qua ab iniquis despectus est cernere. Sed ab electis in decore suo rex cernitur: quia ultra semetipsos rapti in ipso diuinitatis fulgore oculos cordis figunt. Qui quamdiu in hac vita sunt, quia illam viuentium patriam sicut est videre nō possunt, rectè adiungitur, Cernent terram de longe. Quod ergo hic ait, Eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum sibi: hoc illic dicitur , In excelsis habitabit. Quod hic dicitur, In petris manet & in præruptis silicibus commoratur, atq; inaccessis rupibus, hoc illic subiicitur, Munimenta saxorum sublimitas eius . Quod rursus hic subinfertur, Inde cōtēplatur escā: hoc illic quoq; subditur, Panis ei datus est , aquæ

quæ eius fideles sunt, regē in decore suo videbunt oculi eius. Et quod hic subiūgitur, Oculi eius de longe prospiciūt: hoc illic aptē subijcitur, Cernent terram de longe.

Idem beatus pontifex Gregorius libro trigesimo primo suæ moralis expositionis in Iob, super his Domini verbis, Vbi audierit buccinam (scilicet equus, id est, fortis quisq; prædicator) dicit vah, scribit in hunc modum:

His profectò verbis ostēditur quod hoc loco à Domino de equo irrationali nihil dicatur: neque enim vah dicere brutum animal potest: sed dum asseritur dicere quod omnino dicere non valet, innuitur, quem designet. Vah quippe sermo exultationis est. Equus ergo cū audit buccinā, vah dicit: quia fortis quisque prædicatur cū certamen passionis sibi propinquare considerat, de exercitio virtutis exultat: nec terretur pugne periculo, qui victoriæ lætatur triūpho. Equo itaque est vah dicere, prædicatorem sanctum de ventura passione gaudere. Sed si prædicator fortis glo-

PSYCHAGOGIAE

riam passionis appetit, si discrimen
mortis subire pro Domino querit:
quid est quod ipsi fortissimo prædis-
catori (qui ex robusto corde virtutē
traxit nominis) Petro veritas dixit,
Cum senueris extends manus tuas,
& alius tecinget & ducet quo tu nō
vis? Quomodo de passione gaudet
qui cinctus ab alio, ire quo ducitur
nō vult? Sed si pensamus qualiter a-
nimus appropinquante passione &
mortis metu quatitur, & tamen de
venturo regni præmio lætatur: intel-
ligimus quomodo gloriosi certami-
nis subire periculū volens nolit: quia
& in morte cōsiderat quod tolerans
pauet, & in fructu mortis aspicit
quod appetens quærat. Videamus
Paulū quomodo amet quod refugit,
quomodo refugiat quod amat. Ait
enim Desiderium habens dissolui, &
cū Christo esse: & Mihi viuere Chris-
tus est, & mori lucrum: & tamen di-
cit, Qui sumus in hoc habitaculo, in-
gemiscimus grauati, eo quod nolu-
mus expoliari, sed superueſtiri, vt
absorbeatur quod mortale est à vita.
Ecce & mori desiderat, et tamē carne
expoliari formidat. Cur hoc? Quia et
si

si victoria in perpetuum lætificat, ipsa nihilominus ad præsens pœna perturbat: & quamvis vincat amor subsequenti muneris, tangit tamen morore animum pulsus doloris. Sicut enim vir fortis, quum vicino iam belli certamine armis accingitur, & palpitat & festinat tremit & læuit: quasi pauere per pallorē cernitur, sed per iram vehementer vrgetur: ita vir sanctus cūm passioni se propinquare conspicit, & naturæ suæ infirmitate concutitur, & spei suæ soliditate roboratur: & de vicina morte trepidat, & tamen quod moriendo verius viuat exultat. Ad regnum quippe non potest nisi interposita morte transire: idcirco & confidendo quasi ambigit, & quasi ambigendo confidit: & gaudens metuit, & metuens gaudet: quia scit quod ad brauium quietis non perueniat, nisi hoc quod interiacet, cū labore trāscendat. Sic nos cūm morbos à corpore repellere cupimus, tristes quidem amarum purgationis poculum sumimus: certi autem de subsequenti salute gaudemus. Quia enim peruenire corpus aliter ad salutē non valet, in potu libet

PSYCHAGOGIAE

etiam quod tædet: cumque amaritudo
dini inesse vitam animus conspicit,
mœrore turbatus hilarescit. Dicatur
ergo, Vbi audierit buccinam, dicit,
vah: quia prædicator fortis cognito
certaminis nuncio, & si vt homo ad
vim percussione trepidat, per spei ta
men certitudinem ad præmium re
munerationis exultat.

Ex Libro trigesimo quinto mo
ralis expositionis in Iob, de tribus fi
liabus Iob, de quibus scriptum est, Vo
cavit, (scilicet ipse Iob typum Do
mini Dei gerens) nomen vnius Diæ;
& nomen secundæ Casiam, & nomē
tertiæ Cornustibij. Non sunt autem
inuētæ mulieres speciosæ sicut filiæ
Iob in vniuersa terra: deditq; eis pa
ter suus hereditatem inter fratres
earum.

CAP. XVII.

Via genus humanū & cō
ditū luce innocentie cla
ruit, & redēptū exercitio
bonorum operum odo
re suauitatis asperfit, prima filia Iob
recte Dies: secunda non incongrue
Casia (quæ est herba seu frutex suas
uissis

uissimi odoris) nominatur: quia verò idem genus humanum etiam carnis resurrectione est renouatum, in illo cōcentu æternæ laudis assumitur terra filia, quæ Cornustibij vocatur. Quid enim per Cornustibij, (hanc vocem beatus iste pontifex Gregorius ex cornu & tibia compositam esse intelligit: alij à cornu & stibio quo oculi ad elegantiam, nitorem, & claritatem pingi solent, deriuant) nisi lætantium cātus exprimitur? Ibi enim veraciter adimpletur, quod per prophetam dicitur, Cantate Domino canticum nouum. Ibi, inquam, hoc veraciter adimpletur, vbi canticum laudis Dei non iam ex fide sed ex specie contemplata cantatur. Ibi à nobis conditor noster laudum suarum veracescantus recipit, qui humanum genus & condendo diem & redimendo casiam, & assumendo Cornustibij fecit. Qui enim lux fuimus conditi, & nunc sumus casia redempti: erimus quandoq; cornustibij, in exultatione æternæ laudis assumpti. Sed priusquam ad nuptiarum thalamum sponsa perueniat, omnem à se vitæ fœditatem respuit: & sponsa

PSYCHAGOGIAE

mori præparans sese per species virtutum comit. Studet quippe interni arbitri iudicio placere, & intimis desiderijs subleuata fœdos mores conuersationis humanæ transcendere. Vnde bene & de eisdem filiabus beati Iob subditur. Non sunt autem inuentæ mulieres speciosæ sicut filiae Iob in vniuersa terra. Electorum quippe animæ, omne humanum genus quod in terra secundum hominem conuersatur, suæ pulchritudinis decore transcendunt: quantoque se exterius affligendo despiciunt, tanto se verius intus cõponunt. Hinc est enim quod sanctæ ecclesiæ quæ electorū pulchritudine decoratur, per psalmistam dicitur, Concupiuit rex speciem tuā. De qua paulò post subditur, Omnis gloria eius filiæ regis ab intus. Nam si foris gloriam quæreret: intus speciem quam rex concupisceret non haberet. In qua quidem sancta ecclesia, quamuis multi virtutum decore fulgeant: atque ipsa viuendi perfectione ceterorum merita excedāt: nōnulli tamen quia ad altiora assequenda nō sufficiunt, infirmitatis suæ conscij, pietatis eius gremio con

continentur. Qui in quantum prævalent, mala vitant: quamvis in quantum appetunt, altiora bona non impleant. Quos tamen benigne Dominus suscipit, eosque apud se pro modo dignę retributionis admittit. Vnde & sequitur, Deditque eis pater suus hæreditatem inter fratres earum. Ipsę ergo ex perfectorum merito speciosę memorantur: ipsę etiam quasi ex imperfectorum typo velut infirmę hæreditatem inter fratres accipiunt. Vfus namque vitę veteris non habebat ut hæreditatem fœminę inter masculos sortirentur: quia legis severitas fortia eligens, infirma contemnens, districta potius studuit, quàm benigna sancire. Sed pio nostro redemptore veniente, nullus infirmitatis suę conscius de sortienda cælestis patrimonij hæreditate desperet. Pater enim noster inter masculos etiam fœminis iura successionis tribuit: quia inter fortes atque perfectos, infirmos & humiles ad sortem supernę hæreditatis admittit. Vnde ipsa veritas in Evangelio dicit, In domo patris mei mansiones multe sunt. Apud patrem quippe mansiones

PSYCHAGOGIAE

multæ sunt: quia in illa beatitudinis
vita non dispari, vnusquisque iuxta
meritum dispar, locū disparem per-
cipit: sed eiusdem disparilitatis dama-
na non sentit: quia tantum sibi quan-
tum perceperit sufficit. Sorores ergo
cum fratribus ad hæreditatem ve-
niunt: quia infirmi illuc cum fortis-
bus admittuntur: quatenus si quis
per imperfectionē non erit summus,
ad hæreditatis tamen sortem per hu-
militatem non sit extraneus. Quas
bene Paulus mansiones iuxta meri-
ta distributas insinuat cū ait, Alia
claritas solis, & alia claritas lunæ, &
alia claritas stellarum. Stella enim a
stella differt in claritate.

Ex Homilia decima in Ezechielē
Prophetam, super his verbis, Abij
amarus in indignatione spiritus mei:
manus enim Domini erat mecum con-
fortans me.

CAP. XVIII.

Entem quam spiritus
sanctus replet, in ama-
ritudinem temporaliū,
delectatione æternorū
cōmouet. Dulce enim
est esse in rebus humanis, sed ei qui
ad:

adhu
gustau
intellig
porali
cordis
cedo ca
hymni
incom
nitati
quod
veriti
xatur
colit,
placem
uit. R
inseq
de fa
nia pe
diu ill
speci
selec
quia
creat
nihil
cet. N
pora
nis. N
nē d
tia m

adhuc de cælestibus gaudia nulla
gustauit: quia quantò minus æterna
intelligit, tantò delectabilius in tem
poralibus requiescit. At si quis iam
cordis ore gustauerit, quæ sit illa dul
cedo cælestium præmiorum, qui illi
hymni dici angelorum chori, quæ
incomprehensibilis visio sanctæ tri
nitatis: huic quanto illud dulce fit
quod intus vide, tãto in amaritudinẽ
vertitur òne quod foris sustinet, Ri
xatur secũ de his quæ male egisse se re
colit, & sibi metipsi displicet, cũ ei ille
placere iam cœperit qui omnia creas
uit. Reprehēdit se de cogitationib⁹,
insequitur de verbis, & punit flendo
de factis. Supernis inhiat, terrena iã ò
nia per mē tis despectũ calcat. Et quã
diu illud quòd desiderat adhuc per
speciem nō habet, flere dulce habet,
se seq; continuis lāmētis affligere. Et
quia necdum se esse in patria ad quã
creatus est videt, in huius vitæ exilio
nihil ei plus quã sua amaritudo plas
cet. Dedignatur itaque subiacerẽ tẽ
poralibus, & ardentur suspirat ætere
nis. Vnde rectè quoque per Salomo
nẽ dicitur, Eo quòd in multa sapien
tia multa sit indignatio, & qui appo

PSYCHAGOGIAE

nit scientiam apponit dolorem. Cæ-
lestia etenim cognoscentes, terrenis
animū subdere dedignamur. Et dū
plus sâpere incipimus, de his quæ ma-
lè egimus nobis ipsis irascimur, & fit
in multa sapientia multa indignatio
quia quantò plus proficimus in cog-
nitione, tantò nobis indignamur an-
plius de peruerso opere. Atque cū
scientia dolor crescit; quia quâtò ma-
gis æterna cognoscimus, tantò ma-
gis esse nos in huius exilij miseria
dolemus. In multa ergo sapien-
tia, multa est indignatio: quia si æter-
na iam sapimus, concupiscere tempo-
ralia dedignamur. Si æterna iâ sapim⁹
nosmetipsos despiciamus, & dolemus
egisse hoc quod non potuit ab amore
æternitatis separare. Reprehendit se-
metipsam conscientia, accusat quod
egit, damnat per pœnitentiâ quod ac-
cusat: fit rixa in animo, parturiens pa-
cem cū Deo. Sed sciendū quia null⁹
hæc pro amore omnipotentis domi-
ni ex toto corde agere præualet, nisi
is cuius animum spiritus sanctus as-
sumpserit. Nā quādo homo sufficiat
ex sua virtute terrenam despiciere, celestia
amare, pacē cū deo quærere, secū
rixam

rixam subire, in cogitatione semetipsum reprehendere, & gemitibus punire? Nullus hæc agere, nisi quæ diuina gratia roborauerit, valet, Vnde & subditur. Manus enim domini erat mecū confortans me. Ad bona quippe assurgere perfectè non possumus, nisi nos spiritus & præueniendo eleuet, & subsequendo confortet.

Idem pater Gregorius in expositione quam ædidi in cantica canticorum, super his verbis, Quæ est ista quæ ascendit per desertum dicit :

In deserto, (vtiq; in hoc mūdo) sancta quæq; anima viuit, dū à regno exul inter bestias, videlicet demones degit. Hic enim & si nō ōnino à sponso deferitur, tamē quamdiu in carne est nō dū ad certā ei⁹ visionē admittitur, dū ab eo per exilia & tētationes peregrinatur: quia autē adhuc cū eo nō regnat, deferi ab eo sibi videtur. Ob hoc semper laborat vt ascendat, vt quæ valde diligit magis ac magis sentiat: quatenus quoniā perfectè eū in deserto non tenet, vel ipso eius desiderio se reficiat: vt sic in via roboras

PSYCHAGOGIAE

ta quandoque ad hoc quod diu concupiuit perueniat. Sunt quippe non nulli quidam omnia visibilia fastidunt, mētē in caelestia erigunt: & quia in infimis nihil quod eis dulcescat cōspiciunt, totū cor ad superna amāda conuertūt. Hi ab ōnib⁹ malis morib⁹ se exuunt, censum mundi cum cupiditatibus contēnunt, spe ad inuisibilia tendunt: & quò ampliori desiderio illis inhærent, eò magis ac magis moleste corruptionem ferunt quam habent. Hi nimirum per desertū ascēdūt: quia dū in hoc mūdo inter tētationes viuūt, quò āplius dū hic morantur deserui metuunt, eò quidem fortius ista deserunt, & feruentius ad illa gradiuntur: in quibus cū fuerint, nihil amplius quod eos amoueat iam timebunt.

Rursum in explanatione septem psalmorum pœnitentialium super his verbis, Auditui meo dabis gaudium & letitiam, & exultabunt ossa humiliata, ait.

Tunc quidem verum & inestimabile gaudiū habituri sunt sancti, quū audituri sunt, Venite benedicti patris

tris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. In eo autem quod ait gaudiū & letitiā, duplicem sanctorum venerationem intellige: qui visione claritatis Dei in illa die quantum cogitare nō possumus illustrati, sicut animarū perfruentur beatitudine, ita etiam corporis vestientur in corruptione. De ipsis enim scriptum est, In terra sua duplicia possidebunt. Sancti & enim viri mundi gloriam mentis despectu calcantes, omnes in se carnales voluptates mortificant, vt in deo post modū perenniter viuant. Qui quoniā mundi miseras pro Deo pati minime refugiūt, beatitudinis æternæ retributionē acquirūt. Quæ nimirū beatitudo & animab⁹ eorū ante resurrectionē tribuitur, & corporib⁹ nihilominus post iudiciū conferetur: sicut in Apocalypsi Ioannes Apostol⁹ scribit dicens, Vidi sub altari Dei animas, et datæ sunt eis singulæ stolæ albæ, & dictū est illis vt requiescerēt tēpus adhuc modicū donec impleatur numer⁹ conseruatorū & fratrum ipsorum. Quid namq; est singulas illis stolas alba tribuere, nisi animab⁹ eorum
bea

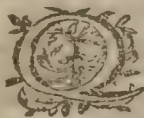
PSYCHAGOGIAE

beatitudinis æternæ immortalitatē
cōferre? Quid verò est, donec electo
numerus impleatur requiescere: nisi
futuræ resurrectionis gloriam expe-
ctare? In qua nimirū iterū singulas sto-
las albas accipient: quia immortalia
& incorruptibilia corporū suorū ves-
timenta resument. Quia ergo sancti
viri ad æternæ felicitatis præmia nō
solum anima sed etiā corpore post iu-
diciū trāseūt: recte de eis dicitur quia
in terra sua duplicia possidebūt. Hu-
ius incremēta felicitatis propheta in-
tuens ait, Auditui meo dabis gaudiū
& lætitiā: & exultabunt ossa humi-
liata. Animarum nostrarum ossa vir-
tutes sunt: quæ nimirum in hac vita
humiliantur: quia assiduis tentatio-
num impugnationibus indefinē-
ter turbantur. Tentatio enim est vis
ta hominis super terram. In æterna
autem vita nō solum inuictæ potesta-
tis accipient fortitudinem, sed etiam
nullam vitiorum aduersantium sen-
tient impugnationem.

Ex Homilia decima quinta in Eze-
chielem prophetam, super his verbis.
Mer-

Mensus est thalamum vno calamo in
longum, & vno calamo in latum,
& inter thalamos quinque cubi-
tos.

CAPVT XIX.

Vi sunt in sancta Ecclesia
thalami, nisi eorum cor-
da in quibus animæ per
amorem sponso inuifibi-
li iunguntur, vt eius de-
siderio mens ardeat, nulla iam quæ in
mundo sunt concupiscat, præsentis
vitæ longitudinem pœnam deputer,
exire festinet, & amoris amplexu in
celestis sponsi visione requiescere?
Mens itaque quæ iam talis est, nul-
lam præsentis seculi consolationem
recipit: sed ad illam quam diligit me-
dullitus suspirat, feruet, anhelat, an-
xiatur. Vilis ei fit ipsa salus sui corpo-
ris: quia transfixa est vulnere amoris.
Vnde & in canticis dicit, Vulnerata
charitate ego sum. Mala autem
est salus cordis, quæ dolorem huius
vulneris nescit. Cùm verò anhelare
iam in celesti desiderio, & sentire
vulnus amoris cœperit: fit anima
sa

PSYCHAGOGIAE

salubrior ex vulnere, quæ prius egrotabat ex salute. Menti autem sponsum suum fortiter amanti, de amore vitæ præsentis vna solet esse consolatio, si per hoc quod ipsa ab eius visio ne differtur, aliorum animæ eius verbo proficiant, & ad cælestem sponsum amoris facibus inardescant. Mæret: quia differre se conspicit. Triste est ei omne quod aspicit: quia illum adhuc non videt quem videre concupiscit. Sed est, ut dixi, non parua consolatio, si feruens anima differtur, & per eam multæ colliguntur: ut tarde eum cum multis videat, quem sola videre citius volebat. Vnde rursus in cantico sponsa dicit, fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Quid namque sunt flores, nisi animæ bonū iam opus inchoantes & desiderium cælestere dolentes? Quid mala de floribus, nisi si perfecte iam bonorum mētes, quæ ad fructum perueniunt boni operis de initio sancti propositi? Quæ ergo amore languet fulciri quærit floribus, stipari malis: quia si illum quem desiderat videre adhuc nō permittitur, magna est ei consolatio si aliorū

pro-

profectib⁹ lætetur. Anima ergo san-
 cta amore languida, floribus malis,
 quæ fulciatur, vt requiescat in bono
 opere proximi, quæ adhuc contem-
 plari non valet vultum Dei. Pense-
 mus ergo qualis thalamus Pauli mē-
 fuerat, qui dicebat, Mihi viuere
 Christus est & mori lucrum. Omni-
 potenti Deo quantum se amore cō-
 iunxerat, qui sibi vitam Christum
 tantummodo, & mori lucrum esse
 deputabat: Hinc est quod iterum di-
 cit, Desiderium habens dissolui, &
 cum Christo esse multò magis meli-
 ūs. Sed ecce qui dissolui desiderat,
 quo amore lāgueat videamus. Quia
 interim differri te cōspicimus, fulciri
 quæso floribus non requiris? Quæ-
 rit plane, nam sequitur, Permanere
 autem in carne necessarium propter
 vos. Et proficientibus discipulis di-
 cit, Quæ est enim nostra spes aut
 gaudium aut corona gloriæ? Nonne
 vos ante Dominum nostrū Iesum
 Christum? Hinc est quod idem tha-
 lamus vno calamo in longū, & vno
 calamo in latum dicitur mēsus. Lōgi-
 tudo quippe ad longanimitatē expe-
 ctationis pertinet, & latitudo ad am-
 pli-

PSYCHAGOGIAE

plitudinem charitatis. Tantū ergo vnusquisque thalamus habet in longitudine, quantum & in latitudine habere potuerit: quia mēs celestis desiderio succensa, quantū amorem habuerit ad colligendum proximum, tantā & longanimitatem exhibet ad expectandū Deum: & patienter portat moras longitudinis, quia se in profectu proximi dilatat amplitudo charitatis. Potest etiam ipsa longitudo longanimitatem patientiæ, quæ exhibetur proximo, designare. Et quia latitudo charitatem signat, quæ sinum mentis aperit, & amicos simul atque inimicos in amorē recipit, tāta est longitudo thalami, quantalatio: quia quantum lata mens fuerit per amorē, tantū erit & patiēs per longanimitatē, Nam tantū quisque portat proximum quantū amat. Si enim amas, portas: si desistis amare, desistis tolerare. Quem enim minus diligimus, minus etiam toleramus, quia irruente fastidio citiūs facta proximi adducuntur in grauedinē ponderis, quæ nobis non leuat pena charitatis. Sequitur, Et inter thalamos quinque cubitos. Vnum supra

pra thalamum dixerat, & post modū
quinque cubitoſeſſe inter thalamos nar
rat: ea videlicet ratione, quia multi
thalami vnum faciunt, ſicut & mul
tæ ecclēſiæ vna Ecclēſia vocatur. Vn
de & in Iohannis Apocalypſi ſeptē
ecclēſijs ſcribitur: per quas vna Ca
tholica deſignatur. Hi itaque qui in
ſancta ecclēſia (ſicut diximus) feruen
ti amore Deum videre ſitiunt, ei que
iam per deſiderium coniunguntur,
thalami vocantur. Sed tamen ſunt
in ea quidam qui penetrare ſubtilia
non valentes, & quinque adhuc cor
poris ſenſibus depreſſi, tanto minus
amanteum qui fecit omnia, quanto
ampliū in his que facta ſunt illigan
tur. Et iam quidem exercere ſe in
timore Domini & amore proximi
ſe extendere ſtudent, bona opera
corporaliter agere, eleemoſynis pec
cata redimere: ſed quia vi amoris in
tini ardere ad cæleſte deſideriū neſ
ciunt, quaſi adhuc de uincti corporeis
ſenſibus tenentur. Iſti itaque thala
mi nō ſunt, ſed tamē inter thalamos
continentur: quia per eorum ducatū
qui viſionem Dei perfectē diligunt,
& ipſi ad profeſtū mentis diriguntur.

In

PSYCHAGOGIAE

Inter thalamos ergo quinque sunt cubiti, quia hi qui ab exterioribus quinque sensibus adhuc ad intellectum mysticū nō assurgunt, dū inter eos sunt qui spiritu amoris feruent, velut manentes inter thalamos in fidei constructione proficiunt, & a mensura cælestis ædificij disiuncti nō sunt. Nam & paulatim se ab appetitu corporalium sensuū subtrahūt: & dilatato mentis spatio imitantes charitatē quam cōspiciūt, hinc inde ad thalamos extenduntur. Quod ergo nō per sex cubitos, sed per quinque descripti sunt, ipsa adhuc eorū imperfectio designatur. Sed tamē per bonum desiderii in mensura spiritalis ædificij esse memorantur, quia ex voce ecclesiæ per psalmistā dicitur, Imperfectum meum viderunt oculi tui & in libro tuo omnes scribentur. Qui psalmista iterū dicit, Benedicti omnes timētes se Dominū pusillos cū maioribus. Hi itaque & imperfecti sunt & pusilli: in quantū tamen cognoscere prævalent, & Deū & proximū diligunt: atque ideo bona quæ possunt nō negligūt operari. Qui etsi necdū ad spiritalia dona proficiunt,

ficiūt, vt vel ad perfectam operatio-
nē, vel ad succensam cōtēplationem
animam exerant, tamē ab amore dei
& proximi (in quantū præualēt) nō
recedunt. Vnde fit vt ipsi quoque &
si minori loco, in sancta tamē edifica-
tione sint positi : quia etsi ad doctri-
nā, si ad prophetiam, si ad miraculos-
rū gratiam, si ad cōtēptū mundi ple-
niūs exequēdū fortasse minores sunt
tamen in timoris et amoris fundamē-
to sunt, in quo solidantur : quia etsi
igne cēlestis desiderij non ardent in
ipsis exterioribus quæ exercere suffi-
ciunt, vapore charitatis animantur :
& inter proximorum præcellētium
ædificia continētur. Vnde & rectē
sponsa in Cāticis canticorū loquitur
dicens, Ferculū fecit sibi rex Salomō
de lignis Libani : colūnas eius fecit ar-
genteas, reclinatorium aureū, ascen-
sum purpureū : media charitate con-
strauit propter filias Hierusalē. Salo-
mō videlicet pacificus noster, sibi de
lignis Libani ferculum fecit : Libani
quippeligna cædrina, valde sunt im-
putribilia. Ferculū itaq; regis nostri,
sancta Ecclesia est, quæ de fortib⁹ pa-
tribus, id est, de imputribilibus mēti-

R

bus

PSYCHAGOGIAE

buse est constructa. Quæ rectè ferculo dicitur, quia ipsa fert quotidie animas ad æternū conuiuīū conditoris sui. Cui ferculo columnæ argenteæ factæ sunt: quia prædicatores ecclesiæ sanctæ, eloquijs luce resplendent. Est autē cū colūnis argenteis reclinatoriū aureū, quia per hoc quod a sanctis prædicatorib⁹ lucidè dicitur, mētes audientiū fulgorē charitatis intima in qua reclinentur inueniūt. Per hoc enim quod luculentè & apertè audiūt, in illud quod clarescit in corde requiescūt. Columnæ ergo argenteæ & reclinatoriū aureū factum est: quia per lucem sermonis inuenitur apud animum claritas quietis. Rex noster ascensum purpureū fecit in ferculo: quia ad clarū quod int⁹ aspicitur per tribulationem sanguinis peruenitur. Quid ergo nos miseri, atq; ab ōni fortitudine destituti: quid acturi sumus? Ecce in hoc ferculo colūna esse nō possumus: quia in nobis nec fortitudo operis, nec lumē emicat prædicationis. Reclinatoriū aureū nō habemus: quia necdum sicut oportet per intellectum spiritalem requiem internæ claritatis aspiciamus. Ascensus purpureus

pureus
re no
lemus
est? Q
peruen
prædica
stra con
possum
ximur
ferculo
scriptu
uit. Ha
sine du
argent
reuste
stram
stratu
Prope
etenim
cit, qu
quā
Quo
gente
& inte
media
Hier
per
quia
tur, si

pureus nō sumus: quia pro redēptō
re nostro fundere sanguinē non va
lemus. Quid ergo de nobis agēdum
est? Quæ spes erit si nullus ad regnū
peruenit, nisi qui summis virtutibus
præditus fuerit? Sed adest quoq; nos
stra consolatio. Amemus in quātum
possumus Deum, diligamus & pro
ximum: & simul quoque nos ad dei
ferculum pertinemus: quia, sicut illic
scriptum est, Media charitate constra
uit. Habe quippe charitatem, & ibi
sine dubio pertines, vbi & columna
argentea erigitur, & ascensus purpu
reus tenetur. Nā quia hoc propterno
stram infirmitatē dicitur, apertē mon
stratur, cū illis protinus subdidit,
Propter filias Hierusalem. Sermo
etenim Dei qui non filios sed filias di
cit, quid aliud per sexum fœmineum
quā mentium infirma signauit?
Quod ergo illic inter columnas ar
genteas, inter reclinatorium aureum
& inter ascensum purpureum inesse
media charitas dicitur propter filias
Hierusalem, hoc hic inter thalamos
per quinque cubitos designatur:
quia & qui in virtutibus infirmant
tur, si ipsi bona quæ possunt facere cū

PSYCHAGOGIAE

charitate non negligunt, à Dei ædificio alieni non sunt.

Idem pater Gregorius Libro vigesimo quinto suæ moralis expositionis in Iob, ait

Sæpè misericors Deus quo suos tenere diligit, eo sollicitè ab externis actionibus abscondit. Nam & plerùmque paterfamilias ad eum laborem seruos dirigit, à quo subtiliùs filios suspendit: & inde filij sine vexatione decori sunt, vnde serui in puluere fœdantur. Quod quàm rectè in ecclesia diuinitus agatur, ipsa tabernaculi cōstructione signatur. Ad Moysen quippe diuina voce præcipitur, vt ad regē da interio^r sancta sanctorū ex bysso, cocco, atq; hyacintho vela texantur: iussumq; est, vt ad protegendū tabernaculum, vela cilicina & pelles extenderet, quæ nimirū vel pluias, vel ventos, vel puluerem tolerarēt. Quid ergo per pelles & cilicia quib⁹ tabernaculum tegitur, nisi grossas hominum mētes accipim⁹: quæ aliq̃uando in ecclesia occulto dei iudicio quāuis duræ sint, præficiuntur? Quæ quia seruire curis temporalibus non

timent, oportet vt temptationū ventos & pluuias de huius mundi contrarietatibus portēt. Quid verò per hyacinthum, coccum, byssumque signatur, nisi sanctorum vita tenera, sed clara? quæ dum cautē in tabernaculo sub cilicijs & pellibus absconditur, in sua integra pulchritudine seruatur. Vt enim in interiora tabernaculi byssus fulgeat, coccus coruschet, hyacinthus cæruleo colore resplendeat, desuper pelles & cilicia, imbres ventos & puluerem portant. Qui igitur magnis virtutibus in sanctæ ecclesiæ sinu proficiunt, prepositorum suorum vitā despiciere nō debent, cū vacare eos reb⁹ exterioribus vident: quia hoc quod ipsi securi intima penetrant, ex illorū adiumento est, qui contra procellas huius seculi exterius laborant. Quam enim candoris sui gratiam retineret, si byssum pluuia tangeret? aut quid fulgoris atque claritatis coccus vel hyacinthus ostēderet, si hæc susceptus puluis fœdaret? Sit ergo desuper textura cilicij fortis ad puluerem, sit interius color hyacinthin⁹ aptus ad decorē. Ornent ecclesiam qui solis rebus spiritualibus

PSYCHAGOGIAE

vacant: tegant ecclesiam, quos & labor rerum corporalium non grauat. Nequaquam ergo contra rectorem suum exteriora agentem murmuret is qui intra ecclesiam sanctam iam spiritaliter fulget. Si enim tu securè interius vt coccus rutilas, cilicium quo protegeris, cur accusas?

Ex Homilia decima sexta in Ezechielem Prophetam, super his verbis quæ in Canticis canticorum habentur, Surge propra amica mea, columba mea, formosa mea, & veni. Iam enim hyems transijt, &c.

CAPVT XX.

Sanctæ ecclesiæ viri luminis diem quasi tempus vernale prætolanti, per sponsi vocē dicitur, Surge, propra amica mea, colūba mea, formosa mea, & veni. Iam enim hyēs transijt, imber abiit & recessit, flores apparuerūt interra. Siue enim sancta ecclesia seu vnaquæque electa anima, cælesti sponso est amica per amorē, columba per spiritū, formosa per morum pulchritudinem. Quæ cū iam de corruptione

carnis ducitur, ei procūl dubio hyēs
transit: quia præsētis vitæ torpor
abscedit. Imber quoque abit & rece-
dit: quia cūm ad contemplandum in
sua substantia omnipotentem deum
educitur, iam verborum guttæ ne-
cessariæ nō erūt, vt pluuiadebeat præ-
dicationis infundi. Nā quōd minus
audire potuit, amplius videbit. Tūc
apparent flores in terra: quia cūm de
æternæ beatitudinis vita quædam
suauitatis primordia prægustare ani-
ma cœperit, quasi iam in floribus bo-
nū illud incommutabile odorata ex-
it: quod (postquam egressa fuerit) in
fructu vberius habebit. Vnde & illic
subditur, Tempus putationis adue-
nit. In putatione quippe sarmēta ste-
rilia caduntur: vt ea quæ præualēt
vberius fructū ferant. Nostræ itaq;
putationis tēp⁹ tūc aduenit, quando
in fructuosam ac noxiam corruptio-
nē carnis deserim⁹, vt ad fructū ani-
mæ peruenire valeam⁹. Qui fructus
nobis erit vberimus, visio Dei.

Idem pater Gregor. Hom. 27. in
Euangelia super his verbis, Et fructus
vester maneat, ait

R 4 Om

PSYCHAGOGIAE

Omne quod secundū præsens seculū laboramus, vix vsque ad mortē sufficit. Mors namque interueniens fructū nostri laboris abscindit. Quod verò pro æterna vita agitur, etiam post mortem seruatur: & tunc apparere incipit, quum laborum carnaliū fructus cōperit non videri. Ibi ergo illa retributio inchoat, vbi ista terminatur. Quisquis igitur iam æterna cognouit, apud eius animum temporales fructus vilescant. Tales fructus operemur qui maneant: tales fructus operemur, qui (quum mors cuncta interimat) ipsi ex ordium à morte sumant. Nam quod à morte incipiat fructus Dei, testatur propheta qui dicit, Quum dederit dilectis suis somnū, hæc est hæreditas Domini. Omnis qui dormit in morte, perdit hæreditatem terrenam, sed quum dederit dilectis suis somnum, hæc est hæreditas Domini, quia electi Dei postquā peruenerint ad mortem, tunc inueniunt hæreditatem.

Et trigesima septima Homilia in euangelia dicit:

Si consideremus fratres charissis

mi, quæ & quâta sint quæ nobis promittuntur in cælis, vilescunt animo omnia quæ habentur in terris. Terrena namque substantia, supernæ felicitati comporata, pondus est non subsidium. Temporalis vitæ æternæ vitæ comporata; mors est potius dicenda quàm vita. Ipse enim quotidianus defectus corruptionis, quid est aliud quàm quædâ prolixitas mortis? Quæ autem lingua dicere, vel quis intellegere capere sufficit, illa supernæ felicitatis quanta sint gaudia: angelorum choris interesse, cum beatissimis spiritibus gloriæ conditoris assistere, præsentem Dei vultum cernere, in circumscriptum lumen videre, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari?

Rursum Homilia decima quarta in Euangelia, super his verbis, Per me si quis introierit, saluabitur, & ingreditur, & egreditur, & pascua inueniet, scribit in hunc modum:

Ingreditur ad fidem, egreditur vero à fide ad speciem, à credulitate ad contemplationem: pascua autem inue-

R s nict

PSYCHAGOGIAE

niet in æterna refectiōe. Oues ergo
eius pascua inuenient : quia quisquis
illum corde simplici sequitur, æter-
no viriditatis papulo nutritur. Quæ
autem sunt istarum ouium pascua,
nisi interna gaudia semper virentis
paradisi? Pascua namque electorum
sunt, præsens vultus Dei : qui dum
sine defectu conspicitur, sine fine
mens vitæ cibo satiatur. In istis pas-
cuis de æternitatis satietate lætantur
quia iam laqueos voluptuosæ tempo-
ralitatis euaserunt. Ibi hymni dici an-
gelorum chori : ibi societas supernor-
um ciuium : ibi dulcis solennitas à
peregrinationis huius tristi labore
redeuntium : ibi prouidus Prophe-
tarum cœtus : ibi iudex Apostolor-
um numerus : ibi innumerabilium
martyrum victor exercitus, tanto il-
lic lætior, quanto hic durius affligit^r :
ibi confessorum constantia, præmij
sui perceptione consolata : ibi fideles
viri, quos à virilitatis suæ robore vo-
luptas seculi emollire non potuit :
ibi sanctæ mulieres, quæ cum secu-
lo & sexum vicerunt : ibi pueri qui
hic annos suos moribus transcende-
runt : ibi senes quos hic & ætas debileo

les reddidit, & virtus operis non reliquit. Quæramus ergo fratres charissimihæc pasqua, in quibus cū tantorum ciuium solennitate gaudeamus. Ipsa nos lætantium festiuitas inuitet. Ecce in cælestibus electorum ciuium lætitia agitur, vicissim de se omnes in suo conuentu gratulantur: & tamen nos ab amore æternitatis tepidi nullo desiderio ardemus interesse tantæ solennitati non quærimus: priuamur gaudijs, & læti sumus. Accendamus ergo animum fratres, recalescat fides in id quod credit inardescat ad superna nostra desideria. Ab internæ solennitatis gaudio, nulla nos aduersitas reuocet: quia etsi quis ad locum propositum ire desiderat, eius desiderium quælibet viæ asperitas non immutat: nulla nos prosperitas blandiens seducat: quia stultus viator est, qui in itinere amœna prata conspiciens, obliuiscitur ire quo tendebat. Toto ergo desiderio ad supernam patriam animus anhelet, nihil in hoc mundo appetat quod constat, quia citius relinquat: vt si cælestis pastoris veraciter oues sum⁹, quia in viæ dele

PSYCHAGOGIAE

Statione nō figimur, æternis pascuis
in peruentione satiemur: præstante
Domino nostro Iesu Christo: qui vi
uit & regnat in vnitæte spiri
tus sancti Deus, per om
nia secula seculorū.

AMEN.

PSYCHAGOGIÆ APPENDIX.

Selecta ex Ruperto.

Rupertus Abbas Tuitiensis su
per his verbis Apocalypseos, Agnus
Dei qui in medio throni est, reget
eos (videlicet sanctos in cælum as
sumptos) & deducet eos ad vitæ
fontes aquarum, & absterget Deus
omnem lachrymam ab oculis eorum,
ita scribit.

Sti fontes aquarum ad
quos deducet eos agnus
qui regit eos, illi sunt fō
tes siue ille fons atque
torrens, quem prospicie
bat Psalmista quum diceret, Inebria
buntur ab ybertate domus tuæ, &
tor,

torrente voluptatis tuæ potabis eos,
quoniam apud te est fons vitæ. Quis
hec explanare sufficiet? Quis dignè
hec tractabit aut exponet? Imo quis
ista sensu percipiet? Qualem autem
& quantum diuinæ charitatis affe-
ctum nobis intimare scriptura labo-
rat dicendo, Et absterget Deus om-
nem lachrimam ab oculis eorum? De-
ficimus in hac admiratione. Mag-
nificentius exprimi non potuit mul-
titudo consolationis, quæ in isto se-
culo flentibus reposita illic est sanctis
& electis Dei. Huiusmodi namque
dictio à similitudine tracta est ma-
tris, quæ paruuli sui fletum non sus-
tinens, oculos eius & faciem manu
tergit, mulcet osculis. Pro intiman-
do nobis tanto affecto suo, idem De-
us in propheta inter cetera dicit, Pue-
ri eorum in humeris portabuntur,
& super genua consolabuntur. Sta-
timque ad ipsos paruulos apostro-
phen facit, ac dicit eis, Quemadmo-
dum mater consolatur filios suos, ita
& ego consolabor vos, & in Hierusa-
lem consolabimini.

Item super his verbis Apocaly-

R 7

pseos

PSYCHAGOGIAE

*pseos, Ostendit mihi flumen aquæ vi-
uæ splendidum quasi crystallum, ipse
idem Rupertus loquens de gaudijs
cælestis Hierusalem, scribit in hunc
modum:*

Istud flumen est abundantia læ-
titiae & iucunditatis, de qua Psalmis-
ta, Fluminis, inquit, impetus, lætifi-
cat ciuitatem Dei. Et Isaias in consola-
tione filiorum huius Hierusalem
ait, Quia hæc dicit Dominus, Ecce
ego declino in eos vt flumen pacis,
& vt torrens inundans gloriæ gen-
tium. Ergo flumen istud Dominus
est. & vere: quia spiritus sanctus est.
Spiritus sanctus est hoc flumē pacis,
hic torrens gloriæ, hoc flumen læti-
tiae, hic torrens voluptatis, & vber-
tas domus Dei. Ipse namque est a-
mor sponsi & sponsæ in illa gloriosa
ciuitate. Quid enim est tota illius vi-
tæ vel ciuitatis beatitudo, nisi iste a-
mor? De isto amore omnes sancti an-
geli, & omnes omnium sanctorum
viuunt animæ. Idcirco quum dixis-
set, & ostendit mihi flumen, bene ad-
didit, aquæ viuæ. Et quia talis aqua
vivificando illuminat atque confir-
mat,

APPENDIX.

200

mat, bene ait, splendidum tanquam
cristallum. In crystallo namque cla-
ritas est simul & firmitas : quæ sunt
pulchra vitæ illius insignia, ubi &
corda nostra translucebunt, & cor-
pora nostra beata immortalitate, im-
mortaliq̃ue beatitudine firma erunt.

Super his quoque verbis Apoca-
lypseos, Ambulabūt gentes in lumi-
ne eius, (scilicet supernæ Hierusa-
lem) & reges terræ afferent gloriā
suam & honorem in illam, ait prædi-
ctus Rupertus:

Ambulabunt gentes, inquit, Hoc
dicto magnifica contingit atque cō-
memorat beneficia vel opera mise-
ricordiarum Domini. Non enim
parum ponderis aut momenti habet,
quòd gentes appellat eos hic, qui am-
bulant in tali lumine tam gloriosæ ci-
uitatis. Idem enim est ac si dicat: Illi
qui prius erant gentes, ad simulachra
muta prout ducebantur euntes, pro-
missionis spem non habentes, & sine
Deo in hoc mundo: illi, inquam, in
tali ciuitate, in talis ciuitatis lumine
ambulabunt, facti Domestici Dei.
Mirabuntur quippe, & ora ipsorum
semper

PSYCHAGOGIAE

Semper plena laudibus gratiæ Deice-
runt, quòd de tã longinquo in illam
sint ciuitatē cōgregati: vtpote quos
(vt dicit psalmus) de regionibus De-
us congregauit, à solis ortu & occas-
su, ab aquilone & mari: de quibus es-
tiam subiungitur, Errauerunt in so-
litudine, in inaquoso, viam ciuitatis
habitaculi non inuenerunt. Horum
tunc eos meminisse inuabit ambulan-
tes per amplitudinem eiusdem mag-
næ ciuitatis, & ob hoc quòd talem ci-
uitatem inuenerunt, cantare in æter-
num misericordias Domini. Nam
hoc est quòd hic protinus subiungit:
Et reges terræ afferēt gloriam suam
& honorem in illam. Reges terræ
ijdem qui & gentes sunt. Omnes
enim illic regnabunt, omnes regnū
& sacerdotes Christi erunt. Regnas-
bunt in secula seculorum, & eiusdem
regni sui gloriam & honorem affe-
rēt in illā: sempiternas agēdo gratias
illi qui fecit eis hæc, qui glorificauit
eos immortalī beatitudine animarū,
& honorificauit eos beata immortalī
tate corporum.

SELE,

Selecto ex Philone.

Philo Græcus Carpathius episcopus in commentariolo quem scripsit in Canticum canticorum, dicit ea quæ sequuntur.

Vm diuina scriptura vnguentum effusum vocat nomen Iesu Christi, imensam ipsius misericordiam atque pietatem erga nos ostendit. Tunc enim verè fuit effusum, quum ipse sese nostram mortalitatem cõtexit, vt nos sua immortalitate donaret: tunc sese totum nobis per viscera suæ pietatis effudit, quum pro nobis mori vel crudelissime non recusauit. Hoc, hoc est nomẽ illud effusum, hæc summa charitas, hic ardētissimus amor creatoris ad creaturam. Quale fuit quæso, & quantum hoc est nomẽ suauissimum, mellissimum, planeque cœleste ac salutare? Lætare mater ecclesia, tãti nominis tamque salutaris suauitate referta. Exulta sponsa, diuinissimo hoc vnguento perfusa. Erumpe in gratiarum actionis: age iam diues & clama. Vnguētum effusum
nomen

PSYCHAGOGIAE

nomen tuū, delecte mi, vnguentum
effusum nomen tuum clementissime
mi. Quid retribuam Domino pro
omnibus quę retribuit mihi?

¶ Filius patri coæternus, eiusdēq;
substantiæ atq; naturæ cū spiritu san-
cto, humanam carnē & integrū ho-
minē suscepit. Tā ineffabili charitate
vulneratus est Deus erga genus hu-
manum creator omnium erga crea-
turam, summus erga infimū, æternus
& immortalis erga temporariū & pe-
riturū, infinitus & immēsus erga pus-
sillū & angustū planeq; breuissimū.
O incōparabilē amorem, ô inauditā
charitatē, ô maximē infinitā Dei mi-
sericordiā summāq; pietatē. Quiste
nō vehemēter accolat summe Deus,
amabilissime Iesu, clemētissime redē-
ptor? Saxeus ac ferreus, adamantinus
ille prorsus ac miser & miserabilis,
qui non te vnū vehementer cupit, te
adorat, tibi seruit, tibi semper adhæ-
ret, ad reque vnum tandem perueni-
re contendit.

¶ Parum profuerat benignissime
creasse, nisi nos clemētissimē redemif-
set Deus. Quām nobilis facta est crea-
tura rationalis, postquā summū Deū

authorē omniū suæ mortalitatis me-
ruit habere participē? vt iure dicere iā
possit, Deus homo, & homo Deus.
Quis audiēs nō totus inflammetur?
Quis intelligens non inardescat in il-
lū redamandū, colendumq; sanctissi-
mē? Ingratissimus ille prorsus, plane-
que lapideus, & omnis humanitatis
expers, qui talem ac tantum creato-
rem & redemptorem suum non stu-
diosissimē veneratur & colit.

¶ Rex cælestis immensæ charitatis
ardore victus, & ineffabili magnitu-
dine suę bonitatis, ad mortalia & do-
lorifica volūtariē accessit: vtque nos
sua immortalitate donaret, nostra est
mortalitate vestitus, nusquam nos
deferens, nullibi destituens, sed vbis-
que fouens ac tuens: ait enim, Ecce
vobiscum sum omnibus diebus vs-
que ad consummationem seculi. O
incomparabilē vim amoris, ô summa
bonitatē, ô infinitā sapiētiā. Quid te
Dñe mouit ad hominē creādū? quid
rursus ad eundē redimendū? Solus a-
mor. Hæc quæso parumper animad-
uertite ingrati, hæc cogitate superbi,
hæc meditamini auari. Videte carna-
les an maior vlla vis amoris esse possit,

PSYCHAGOGIAE

fit, quàm quæ Dñi nostri Iesu Christi
erga nos fuit, extatque quotidie, &
durat æterna. Deus immortalis, æter-
nus, immutabilis, omnipotens, crea-
tor omnium ac rector, summa sapien-
tia, cui cælum sedes, & terra scabel-
lum pedum eius, qui cuncta pugillo
virtutis suæ continet, nullius egens,
amore victus hominis è cælo descen-
dit, vterum virginis ingressus, huma-
nitatem nostram assumpsit, factus
perfectus homo idemque mortalis,
qui semper increatus est & immorta-
lis, factus passibilis qui semper est im-
mutabilis: vt nòs à sempiterna mor-
te redimeret. Nos tamen immemo-
res, nos ingrati atque superbi, tot ac
tanta tamque immensa summi Dei
beneficia & sempiterna, facile obli-
uiscimur atque negligimus? O mise-
ri, planeque calamitosi quicunque
Christianorum non hæc assidue re-
cordantur, eorumque authorem De-
um ipsum non sanctissimè colunt ac
predicant.

¶ Christus Iesus viniuersam suam pro
amore nostri despexit dignitatem, æ-
ternum illud imperium (vt ita loqua-
mur) exutus & potestatem, egentissi-

mus rerum humanarum pro nobis factus, formam serui accipiens, à scribis & phariseis Herodeque contemptus atque despectus, illusus & consputus, flagellistortus, & inter peccatores crudelissimè tandem occisus, eorumque simillimus falsissimè iudicatus. O immensam immortalis regis & conditoris omnium erga mortalem seruum charitatē. O ingrattissimum genus humanum, quòd talem actantum redemptorem tuum non ardentissimè redamas ac colis, pro eo què non vnā mortem, sed mille libentissimè non desideras: quando quidem hi felicissimè semper obeunt, qui pro Deo voluntariè pati non detrectant.

¶ Hic est primus veluti gradus ad salutem & veram sapientiam, despiceret terrena omnia vt cœlestia consequamur, spontè relinquere quæ diu retineri nō possunt, mortalia cuncta fugere vt æternis non indigni omnino esse iudicemur. Væ væ amatorib⁹ huius seculi, væ cupiētib⁹ hic delectari. Ad cœlestē patriā festinare iubemur: illuc studio & voluntate gradi, eo dirigere cogitatus nostros omnes, illic
men-

PSYCHAGOGIAE

mente versari ac pasci: nec aliud quicquam dies ac noctes meditari ac vel-
le, quàm summo illi bono semper hē-
rere. Tunc enim vere felices atque
beati futuri sumus in sempiternum,
quum illo solo sine fine fruemur: tes-
tante David qui ait, Tunc satiabor
Domine, quum mihi apparuerit glo-
riatua.

¶ Christianos hortari necesse est,
vt posthabitis atque relictis omni-
bus, nihil aliud in vita hac peritura
appetant, quàm cælestem illum spon-
sum reuelata facie tandem aliquan-
do intueri posse, à quo fideles amici
sui omnes, & castissimæ quæque spō-
sæ vbertate diuinitatis suæ inebrian-
tur, & torrente voluptatis suæ per-
fruuntur. Apud hunc enim solū fons
vitæ manat, & in lumine gratiæ suæ
videri potest.

¶ Pedes suos sponsa lauit, quum
præterita suæ vitæ errata correxit,
quotidieque commemorando quæ
deliquerit, assiduis lachrymis se pur-
gat, suspirat, ac gemit, doletque ve-
hementē se contra legem Domini
dissolutē ambulasse, turpia concupis-
se, inhonesta atque iniusta peregrisse

ni

nihil boni, nihil sancti à se factum esse. Studet mundari pœnitentia, vt im-
maculata aliquâdo sponso appareat,
eiq; vita moribusq; placeat in ani-
mi honesti quieti atque ocio.

¶ Sunt qui nullis vinculis huius
prophani sæculi annexi, nō modò di-
uina mādata omnia implere studio
se curāt ac sanctè, verum etiam posita
habitis atque relictis despectisq; om-
nino cūctis rebus humanis, soli Deo
placere, seruire q̃ue nitūtur. Hi sacras
literas meditantur, frequēter orant,
desiderio regni cælestis ardent, præte-
rita sua delicta deslent, lachrymis so-
mundant: nihilq; aliud student ac
volunt, q̃ sponsum promereri semel
& adipisci, cum eoque regnare in sem-
piternum. Hi non solum de cælesti-
bus potant, sed ad ebrietatem vsque
felicissimè cōplentur. Videlicet hoc
opus spiritus sancti est, qui mentem
quam replet illuminans irrorat, & ir-
rorās illuminat: vt & de luce eius vi-
deat quid appetat, & de rore refriges-
retur ne turpiter incalescat.

¶ Sunt certè nonnulli adhuc in car-
ne positi, qui dum omnia visibilia fa-
stidiunt, mentem in cælestia attollūt:
ni

PSYCHAGOGIAE

nihilque aliud optat ac studet, quam
seie sponso suo per intimos cordis af-
fectus adiungere, in eoque solo dele-
ctari ac pasci speretis omnibus rebus
mundi, seque metipsis neglectis at-
que maectatis in corde, in carne, in as-
ctu & habitu, in omni denique ope-
re ac verbo. Solo diuino amore accen-
si, veluti virgula fumi ex aromatibus
myrrhæ & thuris à deserto in cælum
ascendunt, odorem sanctitatis & bo-
næ famæ, subtilitatemque mentis &
recti iudicij olentes.

¶ Fidelis anima dū carnem suam à
putredine vitiōrū purgat ac seruat,
dum omnes mundi voluptates con-
tinentia superat ac vincit, quasi myr-
rham mortuo corpori illinit, vt post
iudiciū à corruptione illa æterna in-
tegrum incorruptumq; permaneat.
Quum verò se ad cælestia maiori des-
siderio accendit, depulsis à cordis cus-
biculo importunis cogitationibus
quibusque, reiectisq; curis omnis-
bus & studijs rerum caducarum, cor
suum ignitum veluti thuribulum co-
ram Deo odoratissimū facit. In quo
quidem corde dum per amorē virtut-
es colligit, quasi carbones in thuribi-
lum

lum congerit, quibus seipsam mens in conspectu Dei igne charitatis accendat. Dum feruentes & mundas orationes ad Deum emittit, quasi fumum aromaticum ex thuribulo exhalat: ut coram sponso suaue redoleat, & proximos quosque ad eius amorem per bona exempla cōcitare non desinat.

¶ Dum sponsa se fidei vnitatem colligit ac tegit charitateque munit, nullus aditus ad irruendum hosti patere potest, nullus ad expugnandum datur ingressus: sicque collecta in semetipsa & conglobata, incolumis est omnino, pacifica, atque tranquilla, nihilque aliud die noctuque meditatur ac studet, quam mentis oculos vitæ sanctimonia tergere atque purgare, eosque ad supernam illam beatitudinis pacem visionemque conuertere. Sed quoniam hic nulli mortaliū eam sicuti est videre datur (quis enim adhuc exul & peregrinus, corruptibilis, tamque longē à patria, lumen cælestis aulae intueri possit & perlustrare?) idcirco dicitur sponsæ tantæ lucis auidissimæ, paulisper expectan-

PSYCHAGOGIAE

Standum, donec tempus illud aduen-
nerit, quo præsens lumen ipsum fis-
cuti est, spectare poterit. Tunc enim
sponsa, non ut modò per speculum
in ænigmate & veluti caliginoso aë-
re lucem ipsam æternam contem-
plabitur atque cognoscet: sed uti est
& cognoscet & cognoscetur.

¶ Pessulum ostij cælesti sponso
referamus, quum depulsis illecebris
vitiis atque luxuriæ, in amorem
Iesu Christi nos totos expandimus:
nihilque sponso venienti, obsistis-
mus, sed illi soli pulsanti aperimus,
ipsumque nobiscum perpetuò inha-
bitare rogamus clamantes, Mane
nobiscum Domine quoniam adue-
sperascit. Et quoniam dum in hac
mortalis carne sumus, non id perfec-
tè statim facere possumus (nemo es-
nim, ut dicitur, repente fit summus)
adnitendum est indies, ut hoc quàm
maximè consequamur: nullique as-
lij quàm Deo nostro placere studea-
mus. Et quanquam interdum dum
magis ac magis sponso ipsi appropin-
quare contendimus, is longius abire
nobis videatur, haud tamen omittit

tenet

APPENDIX.

206

tendum est vnquam, quin illum ipsum studiosissimè perquiramus, in-
clamemus, deprecemur. Tunc enim
maximè nobis præstò aderit, quum
longissimè abscessisse timebitur: fin-
git enim se longius ire, vt rogetur im-
pensius, studiosius inquiratur, dili-
gentius conseruetur.

¶ Vim amoris Iesu Christi (qui
se per spiritum sanctum desiderans
ti animæ infundit) diu sustinere non
valet sponsa corpore adhuc inclusa.
Corpus enim quod corrumpitur ag-
grauat animam, & sensum multa dis-
uina cogitantem deprimit. Rapi-
tur sæpe anima cælesti amore incen-
sa ad æterna illa gaudia contemplan-
da: sed diu illic esse nequit sarcina
corporis onusta, relabitur igitur es-
gressa. Tanta interdum lachryma-
rum & spiritus suauitate perfundit-
tur, vt capere vix possit quod in-
tus certo sentit: & dum auidius at-
que vberius apprehendere conatur,
iam sentire desinit quod sibi mo-
dò iucundissime tenere videbantur.
Quare sollicitior fit ad quærendum
quod tam præsens habebat: multoq;

S. 2. labor

PSYCHAGOGIAE

labore ac studio disquirat, modo legendo, modo meditando, nunc hoc nunc illud charitatis opus agendo: nec tamen semper illi datur inuenire quod quærit, idque mira fit diuinæ gratiæ dispensatione. Sæpe enim nobis vtiliter negatur à Deo quod audivissimè (sed ignari quid melius nobis sit) postulamus:

¶ Vocat dilectum suum nec exauditur sponsa & fidelis anima, quum orando, meditando, & bene agendo, dulcedine illius diuinæ præsentiae satiari appetit, nec tamen adhuc illi datur quod exoptat. Vellet enim assidue alimonia cælesti pasci, interna illa suauitate frui, his delitijs æternis impleri, quibus solis se beari posse intelligit: sed corruptibilis mole corporis impedita, sæpe conata decidit: in seque reuersa per sacras literas & sanctorum scripta ac gesta, sibi quærendum sponsum adhuc esse videt, donec tempus aduenerit, quo à corpore euocetur.

¶ Maxima prorsus laus & commendatio est cuiusque fidelis animæ, cordis arcana sanctissime custodire, eaque illibata atque sincera retinere,

re , depulsis omnibus illecebris vor-
luptatum , & desiderio rerum hu-
manarum longissimè abdicato , so-
laque cælestia contemplari animo ,
mente capere , & cogitatione com-
plecti : nec aliud meditari ac velle
(quamdiu huic carceri teterrimo in-
clusi sumus) quam soli Deo inter-
no animi desiderio semper inhærere ,
eique aliquando in sempiternū con-
iungi velle.

¶ Sancta quæque anima indissol-
ubili sanctitatis vinculo , sponso
Christo Iesu copulata permanere stu-
det , illique soli semper adhærere de-
precatur & supplicat : nec vlllo tem-
poris puncto de eo sanctę loqui , co-
gitari prudenter meditarique desi-
stit : nunc ipsius ineffabilem charita-
tem qua mortalis homo pro se redi-
menda fieri non dubitauit , nunc
summam prouidentiam & potestas-
tem qua cuncta per se creauit , sapi-
entissimeque moderatur & regit .
Dum hæc igitur & alia quampluri-
ma huiusmodi secum ipsa recenset &
alta mente volutat , ardet absentis
desiderio , inflammatur charitate : &
quo modo potest , sese illi ipsi tan-

PSYCHAGOGIAE

dem aliquando praesentem praesenti adiungere laborat: modò per suas ipsius preces & lachrymas, modò per aduocatos ac nuncios & deprecatores illos, quos vel proximos spòso fidei & vitæ meritis, vel iam praesentes astare fruique cognoscit hoc: quæ tam diu facit, donec sibi optata donentur.

¶ Rectè regius ille vates ita canit, Gustate & videte quàm suavis est Dominus. Spiritualem & salutarem escam corporis ac sanguinis Iesu Christi gustans fidelis anima, guttur habet vt vinum bonum. Hoc enim vinum sanctè potum, dolores omnes animi sedat atque composit, ebrietatem omnem rerum caducarum tollit, cor exhilarat, atque confirmat, omnesque morbos inter nos facillimè sanat accurat, estque æternæ vitæ salutaris vnda, fons, & origo. Rectis corde hæc lætissima esca, cælestis panis supersubstantialisq; & salutaris potus, diuinam refectio nem adfert. Ineffabile & cæleste conuiuium est, angelorum choris optabile. Si sapimus adnitemur per hunc verum panem Christo Iesu honestate vis

et & morū integritate semp herere.

¶ Qui desiderat sponsum Christū Iesum quærendo inuenire, inuētum possidere, possidendo frui, debet se (quamdiu uiuit in hac valle miseriorum) abstrahere ab omni cupiditate rerum humanarum, nihil nisi necessarium humanæ vitæ (idque bono modo & iusto) appetere ac uelle, honores fugere, diuitias aspernari, curiositates hominum & rerum caducarū euitare, & (quoad fieri potest) in meditatione futuræ vitæ & despectione præsentis commorari. Et quamuis in hoc mundo nemo perfectè possit ab omni rerum perturbatione conquiescere, adniti tamen debemus ut precibus assiduīs & studio bonæ voluntatis diuinum auxilium semper implorâtes, in cubilibus nostris, hoc est, in cordibus & animabus, nihil nisi Deū ipsum habeamus, in eoque solo delectemur & quiescamus. Sicque surgentes ab humanis ad diuina, quæramus sponsum nostrum: & facile eum inueniemus vel in hac vita, sed in futura verè possidebimus.

¶ O veram diem illā, in qua nulla

S + nox,

PSYCHAGOGIAE

nox, nulla mutabilitatis umbra, nulla
lē rerum vices insunt : sed omnia luc
cidissima, stabilissima, æterna. Ad
hanc vnam viri boni quotidie pers
uenire nituntur. Nam huius seculi
dies umbrarum caligine obducta
non finit nos lucem illam inaccessibi
lem intueri : sed caligamus in luce
mundanæ varietatis : ob idque san
ctę animę hinc euolare cupientes, ad
illam æternam semper anhelant per
contemptum rerum humanarum,
per iustitiam & in
nocentiam, sum
mamq; cordis
humilitatem.

Selecta

Lau
quem a
ctione
quens d
lecti p
dicit.

quæ pr
se : ex
torpor
betudi
Quæ a
siderio
non re
giter d
human
fidue n
est & i
beatitu
Diuini
perpetu
lis pote

Selecta ex Laurentio.

Laurentius Iustinianus in Libro quem ædidi de disciplina & perfectione monasticæ conuersationis loquens de felicitate animarum in cælesti patriacum Christo regnantium, dicit.

Si scirent mortales qualia & quanta sint gaudia electis reposita in cælorum conuiuio. O si Christo famulantes gustarēt, quæ præparauit Deus, diligentibus se: excuterent prorsus à se omnem torporem, omnemque mentis hebetudinem abijcerent sine mora. Quæ autem mens non ferueat desiderio, non elanguet charitate, non repleatur exultatione, si recogitet diligenter delicias paradisi, si humani spiritus futuram gloriam assidue meditetur? Magna quippe est & immensa, atque Angelorum beatitudini per omnia cœquanda. Diuinis namque splendoribus & perpetua claritate fulgebit rationalis potentia. Incomprehensibili lus

S s mine

PSYCHAGOGIÆ

mine, veritate perspicua, serenitas
te lucidissima, & iucunda visione
illustrabitur. Nam fecunda Dei ver-
bo, & clara ei inhærens visione,
inscrutabilia secretorum Dei iudicia,
& ineffabilia sapientiæ ipsius ar-
cana, vero percipiet cognitionis in-
tuitu. Videbit Deum in seipso, vi-
debit se in Deo, & Deum in se: vi-
debit Deum in creaturis, & creatu-
ras in Deo: sicque ineffabili luce de-
corabitur. Lumine nempe gloriæ cir-
cumfusa, æternum ab æterno æter-
naliter genitum contuebitur: atque
meridiano splendore illustrata sine
differēte vel obnubilante medio Dei
essentiam contemplabitur. Videbit
Deum sicuti est, tantò perspicacius
quātò ardētius eū in præsentī vita dis-
lexit. Hæc namque beata visio & vi-
sionis admiratio, vita æterna est: quā
Dei sapientiæ passibili vnita naturæ,
per crucis patibulum asperisionemq;
sanguinis sui prædestinatis acquisiuit
fidelibus: non ex ipsorum præceden-
tibus meritis, sed propria, mera, libera
& sua ipsius gratuita dignatione.
Concupiscibilis quoq; potentia, & ip-
sa plenissima atq; perfecta abundabit.

chas

charitate. Tota etenim in Deum tendens, tota Deo plena, Deum ex toto corde, ex tota anima, & ex omnibus viribus diligit: supra quā dici potest exuberabit gaudio præ multitudine amoris. Per charitatis quippe excessum, & sobriā ebrietatem extra se rapietur: ac supra se euecta, et in Deum posita, atq; Deo unita non aliunde q̃ de Dei gloria, de ipsius bonitate, immensitate, æternitate, virtute, & sapientia beata erit. Mutui siquidem amoris suae vinculum, & participatio diuinæ charitatis, quicquid propriū est commune faciet. Nam perfectus amor, et amoris vera unitas nil habet priuatum, nil possidet singulare. Exponit sua, tribuit se liberalissima charitate. Non inuidet, non abscondit, non negat quod habet, sed totū communicat diligenti dilecto. Ex hoc nepe sanctarū animarum cū Christo & in Christo regnantium felicitatis & amoris casti latitudo utcunq; cognoscitur, quæ quum Deo perfectissimo charitatis cōtubēnio coniunctę sint, bonorū omniū, & totius beatitudinis ipsi participes esse merētur: quāuis aliter ipse de seipso, q̃ illæ de ipso

PSYCHAGOGIAE

so gaudeant. Satis illis erit quod plē-
 nā erunt exultatione, cognitione
 perspicuē, refertā letitia, iubilatio-
 ne festiuē, charitate superferuidē, a-
 more exuberantes, & vltra quam
 humanus sensus, de Deo in Deum
 ineffabili iucunditate & iucunda dis-
 lectione perfusē. Nihil aliud appe-
 tent, nil quērent, Dei latissimā
 visionis capaces. Depuro namque
 fonte aeternā vitā haurientes a-
 quam sapientiā, & diuinā chari-
 tatis suauissimum liquorem, ine-
 briabuntur ab vbertate domus Dei,
 & torrente voluptatis gloriē ipsius
 sufficienter potatā, atque deificā
 effectā, de cātero sitire non pote-
 runt. Saturabuntur charitate, lau-
 dabunt infatigabiliter, delectabun-
 turque mirifice in multitudine pa-
 cis, & gratulabuntur de numero-
 sitate societatis. Ex ipsa siquidem
 locupletiores effectē pro participa-
 tione fraternē beatitudinis, inex-
 plebili replebuntur exultatione: &
 prae nimio charitatis ardore, com-
 munem omnium proprium singu-
 larem existimabunt honorem. Ocu-
 cupabuntur in Dei laudibus, ip-
 sum

APPENDIX.

217

sumque toto laudabunt affectu. Laetabuntur insuper de Angelorum consortio, de speciositate, de plenitudine, & de felicitate ipsorum tanquam de conciuibus suis. Nam ibi Angelorum hominumque concors erit voluntas, grata societas, æqualis gloria, eadem beatitudo, consona, dulcis, æterna, indefessa, melliflua, perfectaque Dei laudatio. In dei quippe clara visione absorpti, præ admiratione, præ satietate, præ gaudio, præ delectatione, præ amoris ardore, diuina preconia laudesque ipsius Dei omnino tacere nequibunt, iuxta illud citharedæ David, Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te. Inhærendo etenim Deo, & cum ipso vnum effecti, nil aliud quam Deum laudare valent. Ab immensitate decoris, à perennitate gloriæ, à suauitate spiritus, à liberalitate infusionis, à continuatione gaudij, ab inhesionem dilecti totaliter comprehensi, omnes circumfusi quodam irreuerberabili intuitu, & donati imperturbabili pace, Dei beatissima fruuntur essentia. Sicque totus rationalis spiritus Dei insigni-

PSYCHAGOGIAE

tus imagine, in suum se. transformabit authorē, nulla deinceps pollued⁹ labe, nulloque timore turbādus. Tūc laborum suorum percipiet fructum: & quanta qualisque eius erit gloria, manifestē patebit. Tūc electi omnes pari voce exultationis, lætoque animo decantabunt, Sicut audiuius, sic vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri: Deus fundauit eam in æternum. Sequē erigentes in Deum, nec se præ multitudinem suauitatis & amoris continere valentes, cum ingenti iubilatione pronuntiabunt quod sequitur, Secundum nomen tuum o Deus, sic & laus tua in secula seculorum Amen.

Idem in Fasciculo amoris super his domini Iesu verbis: In domo patris mei, mansiones multæ sunt, sic scribit.

Domus hæc patris de qua loquitur sapientia, cælorum habitatio est, quæ est præclara domus & sublimis, æterno cōruscans lumine, luminosa in se, ciuium innuumerositate referta, diuitijs plena, digni

gnitatibus insignis, fulgens honoribus, pace secunda, latitudine incōprehensibilis, gaudio abundans, omniumque locuples bonorū. Ordinibus quidem distincta est, decorata gradibus & mansionib⁹ segregata. Habēt enim in eadē domo Angeli, archangeli, virtutes, potestates, principatus, dominationes, throni, cherubin, ac seraphin proprias māfiones diuisas, in quibus honorabiliter exaltati, perpetuas deo exhibent laudes. Non solum autē hi angelici spiritus, qui ab initio domus huius habitatores fuerunt, proprijs in cēlesti aula nobilitantur mansionibus: verum etiam quot quot homines prædestinati sunt ad salutem. Ambigendum etenim non est Patriarchas sanctos, sublimes vates, Apostolorum honorabile collegium, Martyrū laureatum chorum, cōcordem confessorum numerū, virginū candidatū exercitum, sacratūq; sacerdotū ordinē, speciales in ipsa domo possidere māfiones. In vno siquidē vniuersę māfiones sūt loco: vnata, mē quæq; earū pro meritis inhabitantiū fulget, delitijsq; exuberat spiritalibus. Quis verò domus huius gloriam,

PSYCHAGOGIAE

riam, incolarum felicitatem, concordiam animorū, mansionumque speciositatem enarrare sufficiat? Generositatem ipsius atque excellentiam à lōge & ex parte cognoscens propheta amator effectus illius, eiusque particeps esse desiderās, in exultatione spirit⁹ aiebat: Quām dilecta tabernacula tua Domine virtutum? cōcupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Alibi quoque inquit sic, domine, dilexi decorem domus tuæ, & locū habitationis gloriæ tuæ. Meritò concupiscentiæ illius deficiebat amore: nam superexcedit bonū omne quod vidit oculus, auris audiuit, & in cor hominis ascendit. Domus illius decorem nullus agnoscit & negligit, nullus possidet & amittit: Sempiterna utique est, diuino irradiata splendore, innumerabilium habitatorum capax cunctorumque delectabilium contentrix. In ipsa facie ad faciem videtur Deus, intelligitur verbū, amorū spiritus adoratur. Non annua sed continua ibi celebratur solēnitas: & sponsa sponso, castissimo atque puro dilectionis connubio copulatur, fœcūdaturque spiritu & amore. Nil
est

est ibi quod displiceat, nil quod amā-
tiū perturbare valeat animos reperir-
tur. Ibi sponsa tota pacifica est, tota
læta, semper fidelis, nusquā coinquis-
nata, nunquā dilectione languescēs.
Ex fruitionis gustu, charitatis indefi-
ciēter desiderii ibi innouatur, ex cha-
ritate autē dilectionis modificatur es-
brietas. Sēper in illa domo sobrietas
cum ebrietate viget, satietas cū desi-
derio perseuerat. Mutui amoris tan-
ta est in ea suauitas, tantaque pro cō-
municata felicitate fraternitas, vt si-
at cooperante charitate conuiuiū v-
num, popul⁹ vn⁹, & cor vnū in sacro
sanctæ osculo charitatis. O domus
dei, ô præfulgidæ mansiones, ô ciui-
tas regis summi, quāta in te sunt gau-
dia, & q̃ gloriosa sunt de te dicta? Dī
lexi quidem speciem tuā & cōcupiui
iucunditatē exultationis quæ est in
te. Ad te (fateor) suspirat cor meum,
quoniam in te sunt lætitiæ meæ labo-
rumque meorum concupitus finis.
In te temporalem (quamuis minis-
mam & caducam) quā contempst
felicitatem: restaurandam esse non
ambigo. Sapientię contuberniū cui
afficior, me in te adipisci confido:
diuis

PSYCHAGO GIAE

diuinam etiam quam desidero perficere laudem, in te persolvere non diffido. Merito proinde diligo te, quæro te, clamo ad te, quiesco in te, vulneror propter te, sitio te, & cupio affectu anxio videre te, plateasque tuas auro stratas, muros tuos saphiro & smaragdo omni que precioso constructos lapide, ciues tuos immortalitatis candore fulgentes, regē tuum diuino diademate renitentē quidē in se, vniuersis verò beneuolū, atq; in astantiū omniū oculis honorabilem. Vtinam tuarum saltem vnā minimam habere merear mansionum, quas æterna sapientia præparauit electis suis regnaturis in te.

Idem in Libello de Obedientia dicit:

In superna patria ciuitatis nouæ Hierusalem plena gaudijs, & inextinguibili luce perfusa se videndum sicuti est exhibit ac manifestat Deus: quæ profectò manifestatio satietatem perfectā sine fastidio confert, quietē pacatissimam tribuit, iubilationem perpetuā ingerit, beatitudinem æternam parit.

rit, & diuinæ laudis desideria rediuis
ua ac iucunda immittit. Sanè ciuitas
illa (sicut scriptū est) non eget sole,
neque lunæ aut stellarum claritate
quairradietur vt fulgeat: quoniam
agnus ipse qui occisus est, suo illam
splendore illuminat. Nec immeritis
to. Candor namque est lucis æternæ,
speculum sine macula, iustitiæ sol, &
splendor diuinæ maiestatis. O ciui-
tas sancta Hierusalem, quàm glorio-
sa dicta sunt de te, quanta gaudia per-
cipiuntur in te? Qui enim semel in-
troducuntur in te, de te nunquam e-
gressuri, vident regem in decore suo,
sine initio æternum, sine contradic-
tione omnipotentē: filiū quoque illi
cōsubstantialē, & per omnia in maie-
state, in bonitate, in æternitate, in po-
testate, in gloria similem, sine princi-
pio, sine tempore, sine detrimento,
& sine fine genitū: atque spiritū san-
ctum ab utroque procedentē, qui vo-
trosque cōplectitur, tanquā charitas-
tis indissolubile vinculū, & pacis sua-
uissimū osculū, mutuiq; amoris am-
plexus beatissimus. Vident (inquā)
Trinitatem sanctissimam, Patrem,
Verbum, & Spiritum sanctū, Deum
vnum,

PSYCHAGOGIAE

unum, in personis diuifum, coæter-
num in substantia, in potentia æqua-
lem, indiscretū in operatione, & in
voluntate concordē. Ex qua videli-
cet visione, eorū ratio repletur veris-
tatis lumine, eorū voluntas, flagran-
tissima exuberat charitate, eorūque
memoria, actu vnico illi inseparabili-
ter inherendo qui est, beata fruitione
satiatur. Huic quoq; sacratissimæ tri-
nitatis visione deificæ additur illis cō-
templatio alia consimilis Dei & ho-
minis Iesu Christi domini nostri hu-
manæ speciei, quæ utique totā ciuita-
tē cælestis ipsius Hierusalē, cohabitā-
tiūque in eadē innumerabilē multi-
tudinem lætificat, pascit & inebriat.
De illius siquidē plenitudine gratia-
rū, de diuinitatis ipsius æterno fonte
torrens profluit voluptatis, quo ineb-
riantur omnes vsque ad satietatem
repleri exultatione quadam sobria si-
tis perpetuæ. Introducuntur quippe
ad verbi contēplationem per ipsum,
in quo sunt omnes thesauri sapien-
tiæ & scientiæ Dei, & in eodem cū
admirabili exultatione intelligunt re-
rum causas, existentium proprietates,
assistentium, gloriam, officia mi-
nistrant

APPENDIX.

215

nistrantium, & quàm veriùs quam
que perfectiùs vniuersa quæ sunt, in
ipso viuunt quàm in se. Se denique
in illo aspiciunt sicut & singula: in il
lo se mutuò diligunt dilectione san
cta, communicatione beata, indisso
lubili charitate, pace perenni: quoniã
omnia in omnibus est qui est, & in
ipso omnes vnum sunt. Egrediuntur
ergo ad contemplandã humanæ spe
ciei ipsius mediatoris præclarissimã
formam, supra cunctos hominũ fi
lios decoram: de qua profecto ema
nant clemẽtiæ, bonitatis, dilectionis
grauitatis, venerationis, & pacis in
deficientes riuuli: nec non quidam di
uinitatis ineffabiles radij, atque æter
ni luminis veritates innumerabiles,
quib⁹ omnibus reficiuntur vniuerso
rum affectus ipsam intuentium: qui
vtiq; eundẽ mediatorem amoris ig
niti cõplectũtur desiderijs, efferũ lau
dibus, spiritali modulatione glorifi
cãt, & gratiarũ exhibitione honorãt
cõfitẽtes se ab illo esse, & q̃ sũt ipsius
iustificati gratia, redẽpti sãguiẽ, chari
tate saluati, atque glorificati meritis.

Idem in Libello de humilitate ait:

Ad

PSYCHAGOGIAE

Ad supernam patriā quis
quis introducitur, ingre
ditur in pascua virentia
quę nō marcescūt, in deli
cias suaves quę nūquā de
ficiūt, in sapiētię thesauros qui nō de
pereūt, in veritatis splēdores qui ne
quaquā obnubilantur, in regionē vi
uorū Deum incessabiliter laudātiū,
in ciuitatem Hierusalem æterni solis
illustratione præfulgidā, & in sanctā
Sion mille milliū angelorum agmini
bus decoratam, nec nō sanctorū om
niū choris decenter ornatā. Qui vni
uersi vna voce, pari modulatione in
tentione consimili Deū ignito affec
tu quantū valēt, laudāt, dicentes, be
nedictio, & claritas, et sapiētia, & gra
tiarū actio, honor, virtus, & fortitudo
Deo nostro in secula seculorū. A
men. Coronas suas singuli submittūt
ante ipsius maiestatis perpetuū thro
nū. Id etenim quod honoris, quod
venerationis, quod laudis offerūt cō
ditori, plenū est charitate, humilitate
subnixū, admiratione permistū, satie
tate perfusum, & fruitionis auiditate
feruidū. Bibūt quippe & sitiunt, sa
turantur & esuriūt, superabundant
&

& repleti concupiscunt. De vbertate siquidem voluptatis æternæ inebriatur: delectabiliter, sapiēter, & sobriè haurientes. ~~ie~~ vino fonte diuinæ dulcedinis suauissimū potū, & de lumine beatificæ visionis inextinguibile lumen: quæ admodū propheta cōmemorans confitetur domino, Inebriabuntur (inquit) ab vbertate domus tuæ, & torrēte voluptatis tuæ potabis eos: quoniā apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbim⁹ lumē. O beata ebrietas sobrietate referta, quæ præ sui exuberatione & sapore sumēte eleuat in Deū & coniungit Deo, vt fiant vnū in idipsum. O fons vitæ qui apud Deū esse denunciatur, de quo vtiq; vniuersi qui in cælesti sunt cōuiuio, absque vlla ipsius fontis diminutione percipiūt ad satietatē beatā atque perfectā. Hunc enim fontē idē Propheta ardentissimè cupiebat dū diceret, Sitiuit anima mea ad Deū fontē viuū: quando veniā, & apparebo ante faciē Dei? Expressiūs autem qualis iste sit fons, Sapiens indicauit quādo ait. Fons sapientiæ, Verbum Dei in excelsis. De hoc autem verbo Ioannes Euangelista testatur dicēs,
In

PSYCHAGOGIAE

In principio erat verbum, & verbū erat apud Deum, & Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.

Idem in Libro de disciplina & perfectione monasticæ conuersationis, scribens de corporis humani beatitudine post resurrectionem, ait:

Aro humana, licet contemptibilis appareat, & ex peccati pœna calamitatibus plena sit: licet ex debito originalisculpæ temporali morti subiaceat, & exanimis effecta in puluerem sit redigēda: tamē quod propriā quādoq; resurrectionis formā & in cælestē prouehēda sit gloriam, dubiū non est. Decorem quippe immortalitatis induet, omni deposita corruptibilitate. Nullum sui patietur detrimentū, nullāue membrorū diminutionē. Non iam aliquēdolorē, nec desuscepta gloria post resurrectionem sentiet amissionis timorem. Semper hilarius, semper iucunda erit: quia erit de eternitate securā. Nihil quaque claritate fulgebit: ita ut

solis septies transcendat splendorem. Non autem lumine suo intuentium se reuerberabit aspectum, sed eum in effabili quodam modo confortabit clarificabitque. Erit tota eius substantia corporeis oculis visibilis: adeo ut viscerum cæterorumque membrorum harmonia, conditoris declaret magisterium admirandum. Tanta insuper agilitate erit prædita, ut in momento in omnibus obtemperet imperio spiritus præsentis: absque retardatione & sine vlla grauedine eò se diuertet, quo impetus spiritus diriget ipsam. Denique quum in hac vita degit & peregrinatur à domino animalis naturæ est: post verò resurrectionis gloriam tota spiritualis efficietur, ita ut omne solidum ei sit peruium. Non claustris teneri poterit in clusa, non vinculis religata, non restricta custodibus: sed liberam ingrediendi & egrediendi ubique recipiet facultatem. Nunc quoque quum sit passibilis, & varijs ægritudinibus diuersisque casibus subiecta videatur, in tantum ut non prætereat temporis momentum in quo propria non flagelletur necessitate vel fragilitate

T

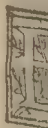
tunc

PSYCHAGOGIAE

tunc certè omni fatigatione semota,
incorruptibilitate vestietur. Tunc quo-
dam ineffabili repleta gaudio cantab-
it, vbi est mors victoria tua? Vbi est
mors stimulus tuus? Gloria quippe
& honore, & immortalitate, & æter-
nitate circumamicta, suo inherebit
authori. Sine deformitate, sine læsio-
ne, & absque macula resurget in mē-
suram ætatis plenitudinis. Christi, re-
formataque per omnes suos sensus,
multimodis exuberabit delitijs. Des-
lectabitur oculus in amabili redem-
ptoris aspectu: quando videbit regē
in decore suo gloria ornatum, ac dia-
demate redimitum, quo coronauit
eum mater sua in die desponsationis
cordis illius, quando cælum mirabi-
liter solis, lunæ, stellarumque splen-
dore rutilans intuebitur. Harmonia
cælorum, mœlodica cantica ciuium
supernorum non mediocriter mulce-
bunt auditū: Super muros namque
Hierusalem custodes constituti sunt
qui die noctuque nomen domini lau-
dare non cessant. Sed & per vicos &
plateas illius à cunctis infatigabiliter
Alleluia cantatur. Fragrans quoque
suauitas caelestium odoramentorum

mira

mira
ratur.
ramen
mine e
trias æ
do om
quidam
ginabit
exultat
erunt,
æternū
tactus
tijs. Fa
lorum
laude:
corpo
prio est
sicurab
ita & in
nis fin
nibus

mira liquefactione resperget odoratum. Hos prælibauerat (tenuiter tamen) qui dicebat, Odor tuus ô domine excitauit in me concupiscencias æternas. Indicibilis etiam dulcedo omnium delectabilium, melliflua quadam & iucunda satietate oris saginabit palatum. Nec mirum. Nam exultationes Dei in gutture eorum erunt, & misericordias Domini in æternū sancti cantabunt. Ipse demū tactus sibi congruis abundabit delictijs. Fas etenim non est, vt in illa cælorum gloria quicquam vacet à Dei laude: quin potius iustum, vt cuncta corporis membra suum modo proprio efferant conditorem, quatenus sicut ab ipso sumpsere principium, ita & in illo deducant suæ beatitudinis finem, vt sit Deus omnia in omnibus.

CONCLUSIO OPVS
SCVLI.

A quæ hætenus dicta sunt ex patrum scriptis collecta sufficiant. ne vltra modum excrescat nostra Psychagogia : quæ

T 2 (vti

PSYCHAGOGIAE

(vti speramus) non parum vtilitatis
 pariet his qui humilitatem Deo pla-
 centem sectantur; & in vnitae Eccle-
 siae catholicae sese continentes per le-
 ctionem sacram, precesque sanctas,
 & consimilia exercitia, ad dei patriam
 quae celestis amorem se accendere stu-
 dent. Ab istorum felicissima fortè lō-
 gissime absunt superbi haeretici qui
 ab vnitae Ecclesiae catholicae absque
 vllotimore resiliunt, & eiusdem Ec-
 clesiae decretis parere recusant. His
 nec lectio sacra, nec oratio, nec lachri-
 marum effusio, nec eleemosynarum
 largitio, nec aliud quicquam quod ex
 se bonum est, vtilitatem aliquam ad-
 fert. Ipsi enim quum scindant vnitae
 tem, non possunt habere charitatem
 iam quia charitatem non habent, ni-
 hil prorsus faciunt quod eis profit ad
 salutē. Sed de his aliās. Nam prope
 diem conficere atque in publicum e-
 mittere statuimus Collyrium aliud
 curandis istiusmodi hominum ocu-
 lis aptum. Beati prorsus illi qui sim-
 plicitatem integritatēq; fidei seruantes,
 & matri Ecclesiae se per omnia hu-
 militer subdentes dicta sanctorū ve-
 nerantur & calibenter legunt, seseq;
 inters

internis studijs assuefaciunt : vt gustata spiritus sancti suauitate, æquiori tranquilliori quæ animo calamitates huius seculi perferant. Nam sacre lectioni, meditationi, cõtemplationi, pijs precibus, diuinis quæ laudibus insistere, beatam Mariam virginem deiparam cæteros quæ cæli ciues colere, tale est homini verò spirituali inter tentationes & tædia vitæ præsentis, quale est fesso viatori remissis grauibus sarcinis residere sub vmbra odoriferæ arboris, in medio horti grata amœnitate graminum, florum quæ & aquarum præterfluentium arridentis. Huiusmodi studiorum et exercitiorum chara solatia vir spiritualis habet interim dum peregrinatur à Domino. Cæterum finita peregrinatione, perueniet ad caelestem illam beatam quæ patriam : vbi (sublatis omnibus miserijs atque impedimentis) æterna requie perfruetur, adeptus bonum illud quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit : vbi reuelata facie clarissime, iucundissime, perpetuò quæ contemplantur fulgentissimam Trinitatem, patrem & filium

PSYCHAGOGIAE

& spiritum sanctum, vnum summe
suauem, summèque amabilem Deū:
Ipsi honor, gloria, & imperium, in
secula seculorum. Amen.

Psalms breuis.

Laudate Dominum omnes gentes:
laudate eum omnes populi.

Quoniā confirmata est super nos
misericordia eius, & veritas Domi-
ni manet in æternum. Amen.

Hymnus de Iesu.

Iesus, dulcedo cordium, fons veri,
lumen mentium, excedit omne gau-
dium, & omne desiderium.

Iesus, sole lucidior, & balsamo
suauior, omni dulcore dulcior, &
cunctis anabilior.

Bonum mihi diligere Iesum, nil vl-
rà querere, mihi prorsus deficere,
vt illi queam viuere.

O beatum incēdium, o ardens de-
siderium, o dulce refrigerium, amare
Dei filium.

Hic

A
Hic
scit miral
& dele
Qu
quā me
Christi le
per secu

Hy

Ave v
clari

no mellis

Tu es

pulchrio

sa, lilio c

Tu es

Ecclesia

regina c

Dele

dulgent

aurora l

Veni

miseria, c

Tua

vulnera

APPENDIX.

220

Hic amor ardet dulciter, dulce-
scit mirabiliter, sapit delectabiliter,
& delectat feliciter.

Quàm grata, quàm vernantia,
quàm mellita, quàm fulgida sunt
Christi Iesu vulnera? hūc decet laus
per secula, Amen.

Hymnus ad Mariam.

Ave virgo gratiosa, virgo sole
clarior: mater Dei gloriosa, fa-
no mellis dulcior,

Tu es illa speciosa qua nulla est
pulchrior: rubicunda plus quàm ro-
sa, lilio candidior:

Tu es grata lux piorū, grata lux
Ecclesiæ, fulgēs portus afflictorum,
regina clementiæ.

Dele sordes peccatorū mater in-
dulgentiæ: luctum solare mæstorum
aurora lætitiæ.

Veni, veni, propera, vnge corda,
misera, charum fundens oleum.

Tua semper vbera nostra sanent
vulnera, cæli iubar aureum. Amen.

T 4 Ad

PSYCHAGOGIAE

Ad Iesum & Mariam.

Ave dulcis Iesu, fili Dei viui, fili
virginis purissimæ. Ave Maria
gratia plena, Dominus tecum. Laus
tibi Christe redemptor, laus tibi Ma-
ria mater Dei in æternum.

A M E N.

PSYCHAGOGIAE
FINIS.

ui, fili
Maria
Laus
bi Mo

~~Rechnung~~
~~über~~
~~den~~
~~Verkauf~~
~~der~~
~~Waren~~
~~des~~
~~Jahres~~
~~1801~~

Bill

